

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI

Esra KÖTEN

KİŞİLİK ÖRGÜTLENMESİ VE DUYGU DÜZENLEME:
MENTALİZASYON VE REDDEDİLME
DUYARLILIĞININ ARACI ROLLERİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Doğan ŞAHİN

İSTANBUL, Temmuz 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI

Esra KÖTEN
202505006

KİŞİLİK ÖRGÜTLENMESİ VE DUYGU DÜZENLEME:
MENTALİZASYON VE REDDEDİLME
DUYARLILIĞININ ARACI ROLLERİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Doğan ŞAHİN

İSTANBUL, Temmuz 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI

Esra KÖTEN
202505006

KİŞİLİK ÖRGÜTLENMESİ VE DUYGU DÜZENLEME:
MENTALİZASYON VE REDDEDİLME
DUYARLILIĞININ ARACI ROLLERİ

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih : 05.07.2024
Tezin Savunulduğu Tarih : 04.07.2024

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Doğan ŞAHİN _____

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Arif Haldun SOYGÜR _____

Doç. Dr. Alişan Burak YAŞAR _____

Dr. Öğr. Üyesi Kader BAHAYİ _____

Dr. Öğr. Üyesi Ece EZER _____

İSTANBUL, Temmuz 2024

İçindekiler Tablosu

ÖZET	7
ABSTRACT	8
KISALTMALAR	9
ŞEKİL LİSTESİ	10
TABLO LİSTESİ	11
1. GİRİŞ	13
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	13
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	14
1.3. ARAŞTIRMA PROBLEMİ VE HİPOTEZLER	16
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI	17
2.1. KİŞİLİK ÖRGÜTLENMESİ	17
2.1.1. Kişilik Örgütlenmesinin Tanımı, Bileşenleri ve Düzeyleri	17
2.1.1.1. Psikodinamik Teoride Kişiliğin Tanımı ve Özellikleri	17
2.1.1.2. Kernberg'in Modelinde Kişilik ve Bileşenleri	20
2.1.1.3. Kernberg'in Modelinde Kişilik Örgütlenmesi Düzeyleri	25
2.1.2. Kişilik Örgütlenmesinin Diğer Değişkenlerle İlişkisi	30
2.1.2.1. Kişilik Örgütlenmesi ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkiler	30
2.1.2.2. Kişilik Örgütlenmesi ve Mentalizasyon Arasındaki İlişkiler	34
2.1.2.3. Kişilik Örgütlenmesi ve Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişkiler	41
2.1.2.4. Kişilik Örgütlenmesinin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	45
2.1.2.5. Kişilik Örgütlenmesi Üzerine Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	47
2.2. DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ	51
2.2.1. Duygu Düzenleme Becerilerinin Tanımı ve Özellikleri	51
2.2.2. Duygu Düzenleme Becerilerinin Diğer Değişkenlerle İlişkisi	58
2.2.2.1. Duygu Düzenleme Becerileri ve Mentalizasyon	58
2.2.2.2. Duygu Düzenleme Becerileri ve Reddedilme Duyarlılığı	62
2.2.2.3. Duygu Düzenleme Becerilerinin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	64
2.2.2.4. Duygu Düzenleme Becerileri Üzerine Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	67
2.3. MENTALİZASYON	68
2.3.1. Mentalizasyonun Tanımı ve Önemi	68
2.3.2. Mentalizasyonun Diğer Değişkenlerle İlişkisi	71
2.3.2.1. Mentalizasyon ve Reddedilme Duyarlılığı	71
2.3.2.2. Mentalizasyonun İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	73
2.3.2.3. Mentalizasyon Üzerine Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	76
2.4. REDDEDİLME DUYARLILIĞI	80
2.4.1. Reddedilme Duyarlılığının Tanımı ve Özellikleri	80
2.4.2. Reddedilme Duyarlılığının Diğer Değişkenlerle İlişkisi	83
2.4.2.1. Reddedilme Duyarlılığının ilişkili Olduğu Diğer Kavramlar	83
2.4.2.2. Reddedilme Duyarlılığı Üzerine Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	88
3. YÖNTEM	92
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	92
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	94

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	94
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	94
3.3.2. Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN)	94
3.3.3. Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)	95
3.3.4. Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ)	96
3.3.5. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ)	96
3.4. VERİ ANALİZİ	97
4. BULGULAR	98
4.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	98
4.2. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK VE NORMALLİK ANALİZLERİ	99
4.3. KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİ	102
4.3.1. Cinsiyete Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	102
4.3.2. Medeni Duruma Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	103
4.3.3. İlişki Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	105
4.3.4. Psikiyatriye Başvurma Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	106
4.3.5. Psikoterapi Alma Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	108
4.4. KORELASYON ANALİZLERİ	109
4.4.1. Kişilik Örgütlenmesi, Reddedilme Duyarlılığı, Mentalizasyon ve Duygu Düzenleme ile Yaş ve Gelir Düzeyinin İlişkisi	109
4.4.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki	111
4.4.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki	112
4.4.4. Kişilik Örgütlenmesi ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	113
4.4.5. Duygu Düzenleme Becerileri ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki	113
4.4.6. Duygu Düzenleme Becerileri ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	115
4.4.7. Mentalizasyon ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	115
4.5. ARACILIK ANALİZLERİ	116
5. TARTIŞMA	118
5.1. DEĞİŞKENLER İLE ÖRNEKLEM ÖZELLİKLERİNİN İLİŞKİSİNİN TARTIŞILMASI	118
5.1.1. Kişilik Örgütlenmesi ve Örneklem Özellikleri	118
5.1.2. Duygu Düzenleme ve Örneklem Özellikleri	122
5.1.3. Mentalizasyon ve Örneklem Özellikleri	125
5.1.4. Reddedilme Duyarlılığı ve Örneklem Özellikleri	128
5.2. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYONLARIN TARTIŞILMASI	131
5.2.1. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki	131
5.2.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki	134
5.2.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	138
5.2.4. Duygu Düzenleme Becerileri ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki	140
5.2.5. Duygu Düzenleme Becerileri ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	144
5.2.6. Mentalizasyon ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki	146
5.3. ARACILIK VE REGRESYON ANALİZLERİNİN TARTIŞILMASI	148
6. SONUÇ	156
KAYNAKÇA	159
EKLER	206
EK A: Kişisel Bilgi Formu	207
EK B: Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN)	208

EK C: Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)	210
EK D: Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ)	212
EK E: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ)	214

ÖZET

Kişilik Örgütlenmesi ve Duygu Düzenleme: Mentalizasyon ve Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rollerini

Bu tez, kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının aracı rollerini incelemektedir. Geniş bir kuramsal çerçeveden yararlanılarak, kişilik örgütlenme düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki karmaşık dinamikler ve mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığının bu ilişkilerde nasıl bir aracı rol oynadığına odaklanılmıştır. Çalışma, nicel yöntem kullanarak değişkenler arası etkileşimleri değerlendirmiştir. Demografik verilere dair bulgulara göre, katılımcıların yaş, cinsiyet, gelir, ilişki ve evlilik durumu, psikoterapiye ve psikiyatriye başvurma gibi özellikleri, değişkenlerin ve alt boyutlarının önemli bir kısmı ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Korelasyon analizi ile tüm değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Aracılık analizi, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenleme becerilerini yordadığını ve mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının bu ilişkiye ayrı ayrı aracılık ettiğini, kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu ve reddedilme duyarlılığını, mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının da duygu düzenlemeyi yordadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, kişilik yapılarının ve psikolojik sağlığın karmaşıklığını vurgulamakta, kişiliğin psikodinamik öğelerine ve kişilik örgütlenmesinin etkilerine dair daha derin bir anlayış sağlamakta ve psikoterapide kişilik örgütlenmesi, mentalizasyon kapasiteleri ve reddedilme duyarlılığının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Örgütlenmesi (Kişilik Organizasyonu), Duygu Düzenleme, Mentalizasyon (Zihinselleştirme), Reddedilme Duyarlılığı, Psikodinamik Psikoloji

ABSTRACT

Personality Organization and Emotion Regulation: The Mediating Roles of Mentalization and Rejection Sensitivity

This thesis examines the mediating roles of mentalization and rejection sensitivity in the relationship between personality organization and emotion regulation. Drawing on a broad theoretical framework, the focus is on the complex dynamics between levels of personality organization and emotion regulation skills and how mentalization and rejection sensitivity mediate these relationships. The study evaluated the interactions between variables using quantitative methodology. According to the findings on demographic data, the participants' characteristics such as age, gender, income, relationship and marital status, psychotherapy and psychiatry consultation showed significant relationships with most of the variables and their sub-dimensions. Correlation analysis identified significant relationships between all variables. Mediation analysis revealed that personality organization predicted emotion regulation skills and mentalization and rejection sensitivity mediated this relationship separately, personality organization predicted mentalization and rejection sensitivity, and mentalization and rejection sensitivity predicted emotion regulation. These results highlight the complexity of personality structures and psychological health, provide a deeper understanding of the psychodynamic elements of personality and the effects of personality organization, and emphasize the importance of personality organization, mentalization capacities, and rejection sensitivity in psychotherapy.

Keywords: Personality Organization, Emotion Regulation, Mentalization, Rejection Sensitivity, Psychodynamic Psychology

KISALTMALAR

AOT: Aktarım Odaklı Terapi

BKB: Borderline Kişilik Bozukluğu

BKE: Borderline Kişilik Envanteri

BKÖ: Borderline Kişilik Örgütlenmesi

BPI: Borderline Personality Inventory

CERQ: Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (Bilişsel Duygu Düzenleme Anketi)

COVID-19: Corona Virus Disease-2019

DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği

EYİ: Ebeveyn Yansıtıcı İşlevselliği

IPO: Inventory of Personality Organization

KB: Kişilik Bozukluğu

KOREN: Kişilik Organizasyonları Envanteri

KÖTF: Kişilik Örgütlenmesi Tanı Formu

MTT: Mentalizasyon Temelli Tedavi

NKB: Narsisistik Kişilik Bozukluğu

OKB: Obsesif Kompulsif Bozukluk

PB: Panik Bozukluk

PODF: Personality Organization Diagnostic Form

RD: Reddedilme Duyarlılığı

RDÖ: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

SPSS: Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

STIPO: Structured Interview of Personality Organization

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

YAB: Yaygın Anksiyete Bozukluğu

YEM: Yapısal Eşitlik Modellemesi

Yİ: Yansıtıcı İşlevsellik

YRDÖ: Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

ZF: Zihinsel Farkındalık

ZÖ: Zihinselleştirme Ölçeği

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Mentalizasyonun Aracı Rolü	93
Şekil 3.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü.....	93
Şekil 4.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Mentalizasyonun ve Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü	116

TABLO LİSTESİ

Tablo 4. 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	98
Tablo 4. 2. Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri.....	99
Tablo 4. 3. Ölçeklerin Basıklık-Çarpıklık ve Cronbach Alfa Değerleri.....	100
Tablo 4. 4. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	102
Tablo 4. 5. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	103
Tablo 4. 6. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında İlişki Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.	105
Tablo 4. 7. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Psikiyatriye Başvurmaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	106
Tablo 4. 8. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Psikoterapi Almaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	108
Tablo 4. 9. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Yaş ve Gelir Düzeyi Arasındaki İlişki.....	109
Tablo 4. 10. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Arasındaki İlişki.....	111
Tablo 4. 11. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Zihinselleştirme Ölçeği Arasındaki İlişki	112
Tablo 4. 12. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Arasındaki İlişki.....	113
Tablo 4. 13. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Zihinselleştirme Ölçeği Arasındaki İlişki	113

Tablo 4. 14. Duygu Düzenleme Becerileri �l�eği ile Reddedilme Duyarlılığı �l�eği Arasındaki İlişki.....	115
Tablo 4. 15. Zihinselleştirme �l�eği ile Reddedilme Duyarlılığı �l�eği Arasındaki İlişki	115

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkide mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının aracı rollerini anlamaktır. Bununla birlikte tüm değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini saptamak amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda, araştırmanın alt amaçları şunlardır:

Öncelikle, kişilik örgütlenmesinin ve bunun alt boyutları olan ilkel savunmalar, kimlik defüzyonu ve gerçeklik testinin duygu düzenleme becerilerini yordayıp yordamadığını belirlemek amaçlanmıştır. Ruh sağlığı alanında uzun zaman boyunca nevrotik ve psikotik olarak birbirinden ayrılan kişilik örgütlenmesi üzerine son yıllarda yapılan çalışmalar, kişilik örgütlenmesine borderline (sınır durum) adıyla bir ara düzey eklemiştir. Kernberg'e göre (2008) benliğin altyapıları, içselleştirilmiş nesne ilişkileri tarafından oluşturulmakta ve hiyerarşik olarak düzenlenmektedir. Nesne ilişkilerinin içselleşmesi sürecinde, belirli bir örgütlenme seviyesinde takılı kalmak, örgütlenme düzeyini belirlemekte, buna göre psikotik, borderline ve nevrotik örgütlenme düzeyleri ortaya çıkmaktadır (Kernberg, 2008). Kernberg'in ortaya koyduğu kişilik örgütlenmesi düzeyleri, kullanılan savunma mekanizmalarının nitel boyutları, kimlik bütünlüğünün korunduğu ve gerçeklik boyutlarını analiz etme yetkisine bağlı olarak ayrıştırılmış ve ele alınmıştır. Ara boyut olarak ele alınan borderline fonksiyonlarının örgütlenmesi durumu da alt seviye borderline ve üst seviye borderline olmak üzere kendi içinde iki duruma ayrılmış ve psikopatolojiler bakımından bu ara sınıflandırmalar dâhilinde dışa dönük ve içe dönük karakteristiklerle ele alınmışlardır (Ceran-Yıldırım ve Yüksel, 2021). Bu araştırma, farklı kişilik örgütlenme düzeylerine sahip bireylerin duygu düzenleme becerilerindeki farklılıkları kapsamlı bir şekilde inceleyerek, kişilik örgütlenme düzeyi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmayı hedeflemiştir.

İkinci olarak, araştırmada mentalizasyonun bu ilişkideki aracı rolünü değerlendirmek planlanmıştır. İnsanların davranışlarının ve akıl yürütmelerinin işlevselliğini vurgulayan bir kavram olan mentalizasyon, insan davranışlarını ve inanç, arzu, duygu gibi zihinsel hareketlerini yorumlamaya ve algılamaya yardımcı olan bir zihinsel aktivite olarak tanımlanmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2012). Mentalizasyon, bireylerin kendilerinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını anlamalarını ve

yorumlamalarını içeren bir süreçtir. Bu sürecin, kişilik örgütlenme düzeyi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkide nasıl bir aracı rol oynayabileceği incelenerek, bu ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Son olarak, reddedilme duyarlılığının kişilik örgütlenme düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkideki aracı rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Reddedilme duyarlılığı, bireylerin başkalarının olumsuz değerlendirmelerine veya reddedilme tehditlerine karşı hassasiyet göstermelerini ifade eder. İnsanın karşılaştığı olayları kişisel algılama eğilimine vurgu yapan ve bireyin iletişim kurmasını ve sürdürmesini zedeleyen reddedilme duyarlılığı, yüksek bir hassasiyet ile her iletişimde reddedilmeyi bekleme ile kendini göstermektedir (Erözkan, 2007). Bu araştırma, reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme becerileri ile kişilik örgütlenme düzeyi arasındaki ilişkide nasıl bir aracı rol oynayabileceğini ayrıntılı olarak inceleyerek, bu ilişkinin altında yatan süreçleri anlamaya katkı sağlamayı amaçlamıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi ve mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının bu ilişkideki aracı rollerini konu alan bu çalışma, öncelikle, farklı kuram ve uygulama geleneklerinde yer alan kavramları bir araya getirmek için bir adım atmaktadır. Araştırma, bu kavramların birbirleriyle ilişkilerini kapsamlı bir perspektif ile analiz ederek ortaya koyacağı sonuçlarla bilimsel bilginin artırılması ve klinik uygulamaların geliştirilmesi için katkı sunacaktır.

Bu çalışmanın bulgularının, psikoloji alanında bireylerin duygu düzenleme becerilerinin anlaşılması ve geliştirilmesi için yeni veriler sunması, klinik uygulamaların ve terapötik müdahalelerin geliştirilmesi ve bu kişilik örgütlenme düzeylerine sahip bireylerin daha etkili bir şekilde desteklenmesi açısından da uygulanabilirlik kazandırması beklenmektedir. Farklı düzeylerde kişilik örgütlenme düzeylerine sahip bireylerde duygu düzenleme becerilerinin nasıl etkilendiğini ve bu etkinin nasıl farklılık gösterebileceğini anlamak, bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve psikolojik sağlıklarını iyileştirmek için önemlidir.

Mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığı gibi faktörlerin bu ilişkideki aracı rollerini anlamak da terapötik müdahalelerin tasarlanması ve etkililiğinin artırılması açısından önem arz etmektedir. Bu araştırma, bu faktörlerin kişilik örgütlenme düzeyi ile

duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkide nasıl etkili olduklarını belirleyerek, bu kişilik örgütlenme düzeylerine sahip bireylerin terapi süreçlerini geliştirmeye katkı sağlayabilir.

Ek olarak, bu araştırma, terapistlerin pratiğini güçlendirmek amacıyla klinik bilgiyi genişletmeyi hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, bu kişilik örgütlenme düzeylerine sahip bireylerin duygu düzenleme becerilerinin değerlendirilmesi, müdahale edilmesi ve iyileştirilmesi için rehberlik edici bir kaynak olabilir. Böylece, bireylerin duygusal uyumlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi amaçlanan klinik uygulamalarda daha etkili stratejiler geliştirilebilir. Kişilik  rg tlenme düzeyi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin ve bu ilişkideki aracı faktörlerin etkilerinin daha iyi anlaşılması, psikoloji alanındaki araştırmacıların ve uygulayıcıların bu örgütlenme düzeylerine sahip bireylerin duygusal uyumlarını değerlendirmesine, tedavi planlarını kişiselleştirmesine ve müdahale stratejilerini optimize etmesine yardımcı olacaktır.

Özetle, bu araştırmanın psikoloji alanındaki teorik bilgi birikimini genişletmesi, bu konuda daha ileri araştırmaların ve teorik çerçevelerin geliştirilmesine olanak sağlaması, daha kapsamlı ve etkili müdahalelerin tasarlanmasına ve bireylerin duygusal uyumunu ve yaşam kalitesini artırmak için yapılan müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

1.3. ARAŞTIRMA PROBLEMİ VE HİPOTEZLER

Araştırma problemi:

Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığı aracı bir role sahip midir?

Hipotezler:

1. Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasında anlamlı ilişki vardır.
2. Kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyon arasında anlamlı ilişki vardır.
3. Kişilik örgütlenmesi ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
4. Duygu düzenleme ile mentalizasyon arasında anlamlı ilişki vardır.
5. Duygu düzenleme ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
6. Mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
7. Kişilik örgütlenmesi duygu düzenlemeyi yordar.
8. Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide mentalizasyonun aracılık rolü vardır.
 - 8.1. Kişilik örgütlenmesi mentalizasyonu yordar.
 - 8.2. Mentalizasyon duygu düzenlemeyi yordar.
9. Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracılık rolü vardır.
 - 9.1. Kişilik örgütlenmesi reddedilme duyarlılığını yordar.
 - 9.2. Reddedilme duyarlılığı duygu düzenlemeyi yordar.

Bu hipotezler, araştırmanın temelini oluşturmakta ve kişilik örgütlenme düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin anlaşılması için yönlendirici nitelik taşımaktadır. Araştırmanın, bu hipotezlerin test edilmesi ve geçerliliklerinin değerlendirilmesi yoluyla, kişilik örgütlenmesi düzeyi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkideki mekanizmaların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

2.1. KİŞİLİK ÖRGÜTLENMESİ

2.1.1. Kişilik Örgütlenmesinin Tanımı, Bileşenleri ve Düzeyleri

2.1.1.1. Psikodinamik Teoride Kişiliğin Tanımı ve Özellikleri

Bireyin kendine özgü düşünce, duygu ve davranış örüntüsünü kapsayan karmaşık ve çok yönlü bir yapı olan kişilik (Parks-Leduc vd., 2014), bireyin çevresindeki dünyayı nasıl algıladığını ve etkileşimde bulunduğunu şekillendiren bir özelliktir (Geukes vd., 2017). Kişilik, erken çocukluk deneyimleri ve sosyalleşme süreçleri de dahil olmak üzere genetik, biyolojik ve çevresel faktörlerin bir kombinasyonunun etkileriyle oluşmaktadır (Sharp, 2020; Geukes vd., 2017). Nispeten istikrarlı olma eğiliminde olsa da, kişilik değişime tabidir ve çeşitli yaşam deneyimlerinden ve gelişimsel kilometre taşlarından etkilenebilir (Geukes vd., 2017). Kişilik gelişimi hem genetik yatkınlıklar gibi iç hem de sosyal etkileşimler ve kültürel etkiler gibi dış faktörlerden etkilenen (Möhler, 2022) ve yaşam boyu devam eden dinamik bir süreçtir (Geukes vd., 2017).

Kişiliği açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar, bilinçdışı süreçlerin, savunma mekanizmalarının ve sabit özelliklerin rolünü vurgulayarak kişiliği anlamaya yönelik farklı bakış açıları sunmaktadırlar. “Kişilik özelliği” teorileri, bireyleri tanımlayan ve farklılaştıran istikrarlı ve kalıcı özellikleri tanımlamaya ve kategorize etmeye odaklanmaktadırlar. Kişiliği anlamak için yaygın olarak kabul gören bir çerçeve, “Büyük Beş Kişilik Özelliği” modelidir. Bu model deneyime açıklık, vicdanlılık, dışadönüklük, uyumluluk ve nevrotiliği içermektedir (Roberts, 2009; Hassanein vd., 2021). Bu kişilik özelliklerinin farklı durumlarda nispeten istikrarlı olduğuna ve bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını belirlediğine inanılmaktadır (Nandi ve Nicoletti, 2014).

Psikodinamik teori ise, kişiliğin şekillenmesinde bilinçdışı süreçlerin ve erken çocukluk deneyimlerinin rolüne odaklanmaktadır (Sharp, 2020; Hörz-Sagstetter vd., 2021). Kökleri Sigmund Freud'un çalışmalarına dayanan psikodinamik teori, kişiliğin farklı bileşenleri arasındaki dinamik etkileşimi ve bilinçdışının rolünü vurgulamaktadır (Hörz-Sagstetter vd., 2021; Deal, 2007). Freud'un id, ego ve süperegoyu içeren yapısal

kişilik modeli, psikodinamik teorinin temelini oluşturmaktadır (Deal, 2007). Genel olarak, psikodinamik teoriye göre, kişiliğin bileşenleri, bireyin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını şekillendirmek için birbirleriyle etkileşime giren ve birbirlerini etkileyen id, ego ve süperegoyu içermektedir. İd bilinçdışı ve içgüdüsel dürtüleri temsil ederken, ego id ile dış dünya arasında aracılık etmekte ve süpereo içselleştirilmiş ahlaki standartları temsil etmektedir.

Psikodinamik teoriye göre kişiliğin bileşenleri, bireyin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını şekillendirmek için birbirleriyle etkileşime girmekte ve birbirlerini etkilemektedir (Bornstein, 2006). İd, arzu ve dürtülerin hemen tatmin edilmesini isteyen, haz ilkesine göre işleyen kişiliğin ilkel ve içgüdüsel kısmıdır (Bornstein, 2006). Bilinçsiz ve dürtüsel dürtüler tarafından yönlendirilen ve temel ihtiyaçları ve arzuları tatmin etmeye çalışan id, bilinçdışı düzeyde çalışır ve sosyal normlara ya da ahlaki kaygılara bağlı değildir (Bornstein, 2006). İd ile dış dünya arasında aracılık yapan, kişiliğin rasyonel ve bilinçli kısmı olan ve dış çevrenin taleplerini dikkate alarak ve idin arzularını tatmin etmek için gerçekçi yollar bularak gerçeklik ilkesine göre çalışan ego ise, id ve süpereo arasındaki çatışmaları yönetmeye yardımcı olmakta ve denge ve uyum için çabalamaktadır (Bornstein, 2006). Süpereo, toplumun içselleştirilmiş ahlaki standartlarını ve değerlerini temsil etmektedir. Ebeveyn ve toplum kurallarının ve beklentilerinin içselleştirilmesi yoluyla gelişen süpereo, ahlaki standartları ve idealleri uygulayan ve bu standartlar ihlal edildiğinde suçluluk ve utanç duyguları üreten ahlaki bir vicdan olarak hareket etmektedir (Bornstein, 2006). Sürekli etkileşim halinde olan kişiliğin bu üç bileşeni, birey içinde çatışma ve gerilimlere yol açabilir. Psikodinamik yaklaşım, bu bileşenlerin kişilik gelişimini şekillendirmedeki ve davranışı etkilemedeki rolünü vurgulamaktadır; id, ego ve süpereo arasındaki etkileşimi anlamak, bilinçdışı motivasyonlara, savunma mekanizmalarına ve çatışmaların çözümüne dair içgörü sağladığı için psikodinamik teori ve terapide çok önemlidir (Bornstein, 2006).

Psikodinamik teoriye göre kişiliğin şekillenmesinde, kaygıyla başa çıkmak için kullanılan bilinçdışı stratejiler olan savunma mekanizmalarının da önemi büyüktür (Sharp, 2020). Bireylerin dünyayı algılama ve dünyayla etkileşim kurma biçimlerini etkileyen savunma mekanizmaları, kişilik patolojisini anlamaya yönelik psikodinamik yaklaşımlarda önemli bir rol oynamaktadır (Bornstein, 2006).

Bilinçdışı çatışmaları, geçmişten gelen çözülmemiş sorunları ve erken dönem deneyimlerinin mevcut işlevsellik üzerindeki etkisini keşfetmeye odaklanan psikodinamik terapide, terapötik süreç bu bilinçdışı süreçleri bilinçli farkındalığa getirerek bireylerin düşünceleri, duyguları ve davranışları hakkında içgörü kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır; altta yatan bu çatışmaları anlayarak ve çözerek, bireylerin kişisel gelişim yaşayabileceği ve kendileri ve başkalarıyla daha sağlıklı ilişki kurma yolları geliştirebileceği kabul edilmektedir (Leichsenring ve Leibing, 2005).

Erken çocukluk deneyimlerinin, özellikle de ebeveyn-çocuk ilişkisinin kişilik gelişimini şekillendirmedeki önemini kabul eden psikodinamik teoriye göre, bu erken dönem ilişkilerinin kalitesi, bireyin benlik algısı, kişilerarası ilişkileri ve genel psikolojik refahı üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olabilmektedir (Bornstein, 2006).

Psikodinamik teori kişiliği anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmakta, bilinçdışı süreçlerin, erken dönem deneyimlerin, savunma mekanizmalarının ve kişiliğin farklı bileşenleri arasındaki dinamik etkileşimin rolünü vurgulamaktadır. Genellikle erken bağlanma deneyimlerinin etkisini ve kendilik ve başkalarının içsel temsillerinin gelişimini araştıran kişilik bozukluklarına yönelik psikodinamik yaklaşımlar (Bornstein, 2006), kişilik işleyişi ve örgütlenmesinin önemini vurgulamaktadır (Hörz-Sagstetter vd., 2021; Blüml ve Doering, 2021). Kişilik işleyişi, uyumlu ve uyumsuz kişilik özelliklerinin ve davranışlarının düzeyini ifade ederken, kişilik örgütlenmesi bir bireyin kişiliğinin genel yapısını ve tutarlılığını ifade etmektedir (Blüml ve Doering, 2021).

Bu kavramlar, Otto Kernberg tarafından ortaya atılan borderline kişilik örgütlenmesi modeli gibi psikodinamik modellerin merkezinde yer alır (Marčinko vd., 2021). Nörodavranışsal olarak bağlantılı kişilik boyutları ile kişilik örgütlenmesi arasındaki arayüzü anlamının önemini vurgulayan Kernberg'in modeli, belirli kişilik özellikleri ile kimlik dağınıklığı ve ilkel psikolojik savunmalar gibi kişiliğin altında yatan örgütlenme arasındaki ilişkinin incelenmesini içermektedir (Lenzenweger vd., 2012). Kernberg'in modeli kimlik, öz saygı, nesne ilişkileri, saldırganlık ve gerçeklik testi gibi çeşitli boyutların entegrasyonunu vurgulamakta, özellikle borderline kişilik örgütlenmesi ile ilişkili olarak, kişilik işleyişi ve örgütlenme düzeyini anlamak için bir çerçeve sağlamaktadır.

2.1.1.2. Kernberg'in Modelinde Kişilik ve Bileşenleri

Kernberg (2016), kişilik kavramını bireyin hem bilinçli hem de bilinçdışı deneyimlerinin ve davranış kalıplarının, düşüncelerinin, arzularının ve korkularının tamamının dinamik bütünleşmesi olarak tanımlamakta ve kişiliğin, genetik ve çevresel faktörlerden etkilendiğini ve bileşen özelliklerinin toplamından daha fazlası olduğunu vurgulamaktadır. Kernberg'e göre kişilik; mizaç, nesne ilişkileri, karakter, kimlik, etik değer sistemi (süperego) ve bilişsel yetenek (zeka) olmak üzere altı ana bileşen içeren bir şemsiye organizasyon olarak görülmelidir.

Kernberg'e göre, organizmanın genel psikolojik tepkiselliği, özellikle de psikomotor, bilişsel ve duygusal tepkiselliği ile temsil edilen "mizaç", kişiliğin temel kurucu yapısıdır. Duygusal tepkisellik, birincil motivasyon sistemini oluşturması açısından organizmanın psişik işleyişinin temel yönüdür ve bireyi olumlu-ödüllendirici veya olumsuz-tiksindirici duygulanım durumları açısından çevreyle ilişkilendirmektedir. Nörobiyolojik duygusal sistemler, bağlanma-ayrılma panik sistemi, savaş-kaç sistemi, oyun-bağlanma sistemi, erotik sistem, beslenme sistemi ve ajan panik sistemlerinden bazılarının alternatif veya birleşik aktivasyonunu tetikleyen organizma gerekliliklerine yanıt olarak aktive olmaktadır. Özellikle bağlanma-ayrılma panik sistemi, erken gelişimde merkezi öneme sahiptir; bebeğin anne memesini ve annenin bedensel temasını aramasını motive etmekte ve önemli başkalarıyla ilişki kurmanın ("nesne ilişkileri") prototipini temsil etmektedir. Bu sistem, anneye olan bu etkileşimlerin içselleştirilmiş temsillerinin, benlik temsilleri ve "nesne" temsillerinden oluşan ikili duygusal hafıza birimleri şeklinde kurulmasını belirlemektedir. Bu içselleştirilmiş temsiller, belirli baskın olumlu veya olumsuz birincil duygusal durumlar bağlamında şekillenmekte ve bireyin davranış kalıplarına, karakter özelliklerine ve genel kimliğine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Kernberg, 2016).

Kernberg'e göre kişiliğin üçüncü bileşeni, alışılmış davranış kalıbının dinamik olarak bütünleşmiş yapısı, yani "karakter"dir. İçselleştirilmiş duygusal hafıza izleri, önemli ötekilerle olan ilişkilerin içsel temsiline yapı taşlarını oluşturmakta ve birincil "ideal" ve "tümüyle kötü" içselleştirilmiş nesne ilişkileri iki ana, karşılıklı olarak ayrılmış bölüm halinde organize olmaktadır: "idealize edilmiş" ve korkulan ya da "zulmedici" erken deneyim bölümleri. Önemli ötekilerle ilişkilerin bu içselleştirilmiş temsillerinden "karakter" türemekte; aynı zamanda, benliğin tüm bütünleşik temsillerinin kademeli olarak pekiştirilmesinde, önemli diğerlerinin bütünleşik bir dizi temsili ile çevrelenen

“kimlik” kristalleşmektedir. Ego kimliği ya da daha ziyade öz kimlik, kişinin kendisi ve önemli ötekilerle olan alışılmış ilişkilerinin doğası hakkındaki genel, bütünleşik görünümü olarak ortaya çıkmaktadır (Kernberg, 2016).

Kimlik gelişimi, karakterin dinamik örgütlenmesinin öznel yönüdür ve yaşamın ilk 2 ya da 3 yılından başlayarak geç çocukluk ve ardından ergenlik dönemindeki önemli gelişmelere kadar uzanır. Bu gelişimsel süreç, benlik temsillerinin bütünleşmiş bir benlik kavramı için kademeli olarak bütünleştirilmesini, önemli ötekilerin çoklu temsillerinin kademeli olarak bütünleşmesini ve başkaları için farkındalık, endişe ve empati kapasitesini içermektedir (Kernberg, 2016).

Olumlu deneyimlerin güçlü baskınlığı nesne ilişkilerinin sevgi dolu ve güvenilir dünyasına temel güvenin gelişmesine izin verdiğinde, olumlu ve olumsuz, idealize edilmiş ve zulmedici benlik ve öteki temsilleri arasında bağlantının kurulması kolaylaşmaktadır. Olumlu deneyimlerin baskınlığının, deneyimin olumsuz bölümünün emilmesine, bütünleştirilmesine ve zihinselleştirilmesine izin vermesiyle, önemli diğer kişilere ilişkin daha gerçekçi ve bütünleşik bir görüş bağlamında bütünleşik bir benlik görüşü pekiştirilmekte, bu da “normal kimliği” oluşturmaktadır (Kernberg, 2012).

Ancak bu sürecin başarısızlığı, “kimlik dağınıklığı” sendromunu oluşturmakta, benlik ve önemli öteki kavramlarının entegrasyon eksikliği devam etmekte, idealize edilmiş ve zulmedici deneyim alanının kalıcı bir bölünmesi oluşmaktadır. Benliğin ve aynı şekilde önemli ötekilerin bütünleşik bir tanımını iletme kapasitesindeki yetersizliğin, psikopatolojik olarak kaotik davranış kalıpları, şiddetli güvensizlik duyguları, hızla dalgalanan öz değerlendirmeler ve öz saygı dereceleri ve kişinin ana ilgi alanları ve taahhütleri hakkında kesinlik olmaması şeklinde yansımaları olmaktadır. İşe veya mesleğe bağlılıkta ve erotizm ile şefkatli sevgiyi bütünleştiren yakın ilişkilere bağlılıkta büyük zorluklar gösteren bu kişiler, başkalarını derinlemesine değerlendirme ve onlarla istikrarlı ve samimi ilişkiler sürdürme kapasitesindeki ciddi eksiklikle bağlantılı olarak, önemli diğer kişilerle ilişkilerinde genel istikrarsızlık ve kaos sergilemektedirler (Kernberg, 2016).

Kernberg’e göre kişiliğin bir başka bileşeni, Freudyen "Süperego" kavramına karşılık gelen “etik değer sistemi”dir. Bu bileşen, etik değerlere ve sosyal ilişkilerde geçerli etik ilkelere içselleştirilmiş bir bağlılıkla yansıtılan içselleştirilmiş bir "ahlaki" yapının oluşturulmasını içermektedir. Süperego, patolojisi kişilik bozukluklarının

ciddiyetinin ve psikoterapötik prognozunun önemli bir göstergesi olan karmaşık bir yapıdır (Kernberg, 2016).

Kernberg (2016), etik değer sistemlerinin içselleştirilmesi sürecini Edith Jacobson'ın (1964) önerdiği gelişim aşamaları ile açıklamaktadır. Jacobson'a göre süperegonun en erken öncülü, ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde, annenin "hayır!" demesiyle işaret edilen en erken yasakların içselleştirilmesidir. İçselleştirilmiş yasakların bu ilk olumsuz katmanının içselleştirilmesi, bağlanma-ayrılma panik sisteminin aktivasyonunun etkisi altında, çoğunlukla terk edilme tehdidi etrafında odaklanan ilkel, dolaylı olarak yaşamı tehdit eden fantazi tehlike ve cezaları uyarır. Bu yasakların içselleştirilmesi, bunların daha büyük terk edilme ve hatta yok edilme tehditlerine karşı koruyucu bir mekanizma olarak kabul edilmesi anlamına gelir. Erken dönem "ego idealini" oluşturan ikinci katmanda, çocuğun davranışının takdir edilmesi, uyarılması, ödüllendirilmesi ve ebeveyn minnettarlığının ifade edilmesi, kendisiyle ilişkili ödüller açısından ideal olarak görmeye başladığı davranışları teşvik eder. Bu katman, hem önemli ötekilerin ideal olarak algılanan imgelerinin talepkar ve ödüllendirici yönlerinin içselleştirilmesiyle hem de benliğin idealize edilmiş ve zulmedici bölümlerinin kademeli olarak azaltılması ve bütünleştirilmesi koşulları altında daha gerçekçi "ideal" benlik temsillerinin geliştirilmesiyle oluşmaktadır. İdealize edilmiş içselleştirilmiş bir yapı olarak ego idealinin inşası, yavaş yavaş süperego içindeki deneyimlerin en ilkel, zulmedici bölümünü etkisiz hale getirme eğilimindedir. Yaşamın ikinci ve üçüncü yılı boyunca, en ilkel zulmedici ve ikincil idealize edilmiş gerçekçi ve hayal edilmiş, arzulanan ve korkulan talepler ve yasaklar düzeyi arasında bir bütünleşme süreci gerçekleşir. Olumsuz deneyimlerin bu şekilde nötralize edilmesi, yaşamın yaklaşık dördüncü ve altıncı yılları arasında içselleştirilmiş talep ve yasakların üçüncü bir seviyesinin daha içselleştirilmesini kolaylaştırır (Freud, 1923/1961). İçselleştirilmiş talep ve yasakların bu daha gerçekçi düzeyi, aileden gelen, yakın sosyal çevrenin kültürel beklentilerini ve kendilerine özgü etnik, sosyal, ulusal, dini veya ırksal gelenek ve önyargılarını yansıtan birçok beklentiye içermektedir. Latans yıllarında, içselleştirilmiş değer sistemlerinin bu seviyelerinin yeterli entegrasyonu gerçekleşmiştir. Bu sistem, davranışı adalet, başkalarına karşı ilgi ve sorumluluk ile kişinin kendi davranışları açısından düzenlemektedir. Ergenliğe giden yıllar boyunca, süperegonun kademeli soyutlama ve bireyselleşme sürecinin gerçekleşmesiyle, hem erken çocukluk yıllarından

gelen derin, bilinçdışı eğilimler hem de daha sonra evde, okulda ve kişinin sosyal grubunda edinilen değer sistemleriyle bilinç öncesi ve bilinçli özdeşleşmeler ergenlik çağındaki çocuğu karakterize eder. Son olarak, erken ergenlik döneminde, erken çocukluk dönemindeki cinsel dürtüleri, fantezileri, korkuları ve arzuları yeniden harekete geçiren, derinleştiren ve genişleten yoğun cinsel çabaların harekete geçmesi ve ikincil cinsel özelliklerin gelişiminin etkisiyle, derin bir dönüşüm gerçekleşir: bu aşamada, cinselliğe ve saldırganlığa karşı çocukça yasaklar, yakın ilişkilerin daha yetişkin taleplerine uymak için bir şekilde değiştirilmelidir. Özetle, içselleştirilmiş bir dizi etik ilkenin gelişimi, geniş bir yelpazedeki emir ve yasakların farklı düzeylerinin çocuğun evinin ve sosyal çevresinin ahlaki ve etik değerleriyle özdeşleşmesini başlattığı yönlerden kaynaklanmaktadır (Kernberg, 2016).

Kernberg, içselleştirilmiş talep ve yasakların birbirini takip eden seviyelerini tanımlayarak, olumsuz deneyimlerin süperegö içinde kademeli olarak bütünleştirdiğini ve nötrale edildiğini göstermekte; süperegönün, erken dönem yasakların içselleştirilmesi, bir ego idealinin geliştirilmesi ve ardından içselleştirilmiş talep ve yasakların gerçekçi bir düzeyde bütünleştirilmesi yoluyla evrimleştirdiğini ifade etmektedir. Patolojik koşullar altında, kişilik bozukluklarının farklı şiddet düzeyleri, bu içselleştirilmiş etik değerler sisteminin entegrasyonunu ve buna bağlı olarak farklı düzeylerde psikopatolojinin gelişimini etkileyebilmektedir: İster genetik olarak belirlenmiş, mizaç olarak olumsuz duygulanımlara yatkınlık ve duygulanımların bilişsel kontrolü ve bağlamsallaştırılmasındaki eksiklikten, isterse ciddi patolojik bağlanma deneyimlerinden ya da travmatik bir erken bebeklik ve çocukluk döneminden kaynaklansın, şiddetli saldırgan dürtülerin hakimiyeti altında kimlik dağılması sabit hale gelebilmektedir. Kimlik entegrasyonunun eksikliği, süperegö sisteminin farklı katmanlarının entegrasyonunu olumsuz etkilemektedir: Birinci, zulmedici süperegö düzeyinin, saldırgan içselleştirilmiş nesne ilişkileri tarafından aşırı derecede baskın hale gelmesi ve ego ideal düzeyinin relatif zayıflığı bu iki düzeyin entegrasyonunu engellemekte ve birinci, zulmedici süperegö düzeyinin kalıcı bir baskınlığına yol açmaktadır. Daha önceki olumsuz süperegö özelliklerinin aşırı yansıtılmasının bir sonucu olarak üçüncü, daha yüksek etik değerler seviyesinin oluşturulması da zarar görmektedir. Böylece Kernberg'e göre (2016) borderline kişilik örgütlenmesinin en şiddetli seviyesinin en önemli komplikasyonu olan antisosyal davranışların gelişimi gerçekleşir. Bu entegrasyon

eksikliği, başkalarıyla ilişki kurma kapasitesine ve kişinin kendi duygusal ihtiyaçlarının duygusal ifadesinin normal modülasyonuna zarar vermektedir. Nevrotik kişilik örgütlenmesinde ise, normal süpereo entegrasyonunun gerçekleştiği, ancak içgüdüsel dürtüler üzerinde aşırı suçluluk duygularının güçlü bir şekilde indüklendiği koşullar altında, erken süpereo seviyesi ego idealini mükemmelliğe yönelik sadist taleplerin gelişmesiyle "kirlitebilir". Süpereo gelişiminin üçüncü seviyesinin gelişimi sırasında çocuksu cinselliğe karşı yasaklar aşırı yasaklayıcı, hatta şiddetli olarak görünmesi durumunda, bütünleşmiş ancak sadist bir süpereo cinsel, saldırgan ve bağımlı dürtüleri engelleyebilmekte ve kişilik bozukluklarının daha yüksek seviyesini karakterize eden savunmacı bir karakter yapısına yol açabilmektedir (Kernberg, 2016). Kernberg'e göre (2012) borderline kişilik örgütlenmesi düzeyinde saldırgan dürtüler etrafındaki çatışmalar baskınken, daha yüksek bir gelişim düzeyinde, normal kimliğin kurulmasıyla birlikte, nevrotik kişilik örgütlenmelerinin patolojisinde çocuksu cinsellik ve bağımlılık etrafındaki çatışmalar baskındır.

Kernberg'e göre (2016) kişiliğin son ana bileşeni, bireyin bilişsel potansiyeli, yani zekasıdır. Hem genetik yatkınlığa hem de erken dönem deneyimlere bağlı olan zeka, çevrenin daha gerçekçi ve incelikli bir şekilde algılanmasını ve bilişsel ipuçlarına uygun bir şekilde yanıt verme kapasitesini etkilemektedir. Prefrontal ve preorbital korteksin, ön kortikal orta hat yapılarının ve dilsel beyin merkezlerinin genetik olarak belirlenen gelişimi, çaba gerektiren kontrolü güçlü bir şekilde etkilemekte ve duygusal tepkinin modüle edilmesinde rol oynamaktadır (Silbersweig vd., 2007). Kernberg'e göre (2016), bilişsel kontrol ciddi bir travmatik ortamın etkilerini hafifletebildiği gibi, ciddi patolojik koşullar altında, zekanın tehdit edici bir ortamın karmaşık çarpıtılmış bilişsel yorumlarının gelişmesi yoluyla travmayı güçlendirmesi ve ağır kişilik bozukluklarında karşılaşılabilecek hatalı adaptif stratejileri güçlü bir şekilde pekiştirmesi de mümkündür. Klinik uygulamada, kişilik bozukluklarının tüm şiddet düzeylerinde çok yüksek zekalı ve çok düşük zekalı hastalarla karşılaşılmaktadır (Kernberg, 2016).

Kernberg (2016), psikik yaşamın nörobiyolojik gelişim düzeyi ve kişisel kimlik etrafında merkezlenen bir iç dünyanın kademeli inşası olmak üzere iki genel örgütlenme düzeyi olduğunu ifade etmektedir: İlki, algı ve hafızanın gelişimini, bilincin aktivasyonunu ve nesne ilişkilerinin birincil motivatörü haline gelen duygulanım sistemlerinin gelişimini kapsarken; ikincisi önemli ötekilerin dünyasının gerçekçi bir

şekilde algılanmasını ve bunlara yatırım yapılmasını içermektedir. Temel içgüdüsel ihtiyaçların tatmin edici bir şekilde ifade edilmesini, otonomi ve özerkliği ve sosyal dünya ile tatmin edici ve etkili ilişkiler kurulmasını organize eden bu iç dünya, cinsel ve romantik yakınlığı, arkadaşlığı ve bağlılıkları, işteki etkinliği ve tatmini ve kişisel yaratıcılığı kapsamaktadır.

Kernberg'in kişilik ve bileşenleri ile ilgili teorik açıklaması, tanımladığı bileşenlerin farklı söylem alanlarına ait olduğu, aralarındaki nedensel ilişkinin bulanık olduğu ve önemli unsurların eksik olabileceği savunularak eleştirilmektedir. Örneğin, Karterud ve Kongerslev (2021) Kernberg ile mizacın ve bağlanmanın temel bileşenler olduğu konusunda hemfikir olmakla birlikte, kişiliğin üçüncü temel bileşeninin, geniş anlamda sosyal biliş için hayati önem taşıyan zihinselleştirme (öz-bilincin ön koşulu) olması gerektiğini savunmaktadırlar.

Bununla birlikte, Kernberg kişiliğin bileşenlerini ve bunların çeşitli kişilik bozukluklarının gelişimi üzerindeki etkilerini tartışırken, kişilik örgütlenmesinin nörobiyolojik ve intrapsişik düzeylerine ve kişilik bozukluklarının etiolojisine dair geniş bir perspektif sunmuş ve bireyin kişiliğinin şekillenmesinde genetik, çevresel ve psikolojik faktörlerin karmaşık etkileşiminin altını çizmiştir.

2.1.1.3. Kernberg'in Modelinde Kişilik Örgütlenmesi Düzeyleri

Otto Kernberg'in kişilik örgütlenmesi modeli, kişiliğin örgütlenme ve işleyiş seviyelerine özellikle kişilik bozuklukları bağlamında odaklanmaktadır (Wright vd., 2012). Kimlik bütünlüğü, gerçeklik testi, savunma mekanizmaları, nesne ilişkileri, öz saygı ve saldırganlık gibi çeşitli boyutların bütünleşmesini vurgulayan bu model, kişilik örgütlenmesinin farklı düzeylerde sağlıklıdan patolojik olana kadar değişebileceğini ortaya koymaktadır (Blüml ve Doering, 2021; Lenzenweger vd., 2001; Røysamb vd., 2011).

Kernberg (1983), kişilik modelini oluştururken Freud'un (1950) libido, Jacobson'un (1964) ego psikolojisi, Hartmann'ın (1958) ego fonksiyonları, Mahler'in (1972) ve Klein'ın (1946) nesne ilişkileri teorilerinden ve Mischel ve Shoda'nın (1995, 1999; Kernberg ve Clarkin, 2013) bilişsel-duyuşsal kişilik modelinden etkilenmiştir (Izdebska, 2015). Kernberg, nesne ilişkileri teorisinin zihinsel aygıtın şekillenmesindeki önemini ve bir çocuğun hayatındaki önemli figürlerin ve onlarla olan ilişkilerin içsel bir

zihinsel yapının unsurları haline gelmesini vurgulamaktadır. Bunlar, belirli bir duygulanım bağlamında nesnenin temsiliyle bağlantılı benlik temsilleri anlamına gelen ben-nesne ikilileri biçiminde içselleştirmeye tabi tutulmaktadır (Izdebska, 2015). Kişiliği şekillendirme sürecini tanımlayan Kernberg (1976), içselleştirmeye maruz kalanın gerçek bireyler ve olaylar değil, bunların deneyimlenme biçimi olduğunu öne sürmektedir. Kernberg'e göre kişilik yapısının en temel birimlerini oluşturan ben-nesne ikilileri, gelişimsel olarak belirlenen dönüşümlere tabi tutulmakta, böylece "bir bireyin karakteristik özelliği olan kalıcı davranış, biliş, duygu, motivasyon ve başkalarıyla ilişki kurma biçimlerinin dinamik örgütlenmesi" (Caligor vd., 2007) olarak tanımlanan kişilik oluşmaktadır.

Kernberg (1984, 1996, 2004) kişilik örgütlenmesinin psikotik, borderline ve nevrotik olmak üzere üç seviyesini tanımlamaktadır. Bu üç seviyenin her biri gelişimin belirli aşamalarındaki engellenmelerden kaynaklanma ve en erken ve en derin düzensizlikten en geç ve en az düzensizliğe kadar sıralanmaktadır: Psikotik kişilik örgütlenmesi düzeyi, birincil, farklılaşmamış benlik-nesne temsillerinin periodundaki bozukluklardan; borderline kişilik örgütlenmesi benliğin nesne temsilinden farklılaşması evresinden; nevrotik kişilik örgütlenmesi düzeyi ise benlik temsilleri ile nesne temsillerinin bütünleşmesi evresine ulaşmanın dış baskısını oluşturan ve olası bozuklukların daha sonra evrenin gidişatıyla bağlantılı olduğu süreçten kaynaklanmaktadır.

Bu kişilik örgütlenmesi seviyeleri gerçeklik testi, ilkel psikolojik savunmalar ve kimlik dağınıklığı gibi yapısal özelliklerle karakterize edilmektedir (Caligor vd., 2007; Kernberg, 1984, 1996; Kernberg ve Caligor, 2005). Gerçeklik testi, iç ve dış uyaran kaynakları arasında ayırım yapabilme becerisine; ilkel psikolojik savunmalar, bölme ve türevlerinin bastırma ve türevleri üzerindeki hakimiyet derecesine; kimlik dağınıklığı ise benlik kavramı ve ayrıca başkaları kavramı içindeki tutarlılık ve farklılaşma düzeyine işaret etmektedir.

Bireyin dış dünyayı doğru bir şekilde algılama ve yorumlama becerisini ifade eden gerçeklik testi, Kernberg'in modelinde önemli bir boyuttur (Igarashi vd., 2009). Sağlıklı kişilik örgütlenmesindeki bireyler gerçekliğe dair net bir anlayışa sahip olup içsel düşüncelerle dışsal gerçeklik arasındaki farkı ayırt edebilirler; oysa, patolojik kişilik örgütlenmesinde algıdaki çarpıklıklar ve içsel fanteziler ile dışsal gerçekliği birbirinden

ayırmakta zorluklar ortaya çıkabilmektedir (Smits vd., 2009). Psikotik kişilik örgütlenmesinde, benlik ve nesne temsillerinin ve içsel deneyimler dünyasının dış gerçeklikten farklılaşması gerçekleşmemiştir ve bu da gerçeklik testinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Izdebska, 2015). Kimlik entegrasyonunun eksikliğiyle sonuçlanan bölmeye dayalı olgunlaşmamış savunma mekanizmalarının hakimiyeti ile karakterize edilen psikotik düzeyde, benlik ve nesnenin libidinal ve agresif yönleri birbirinden ayrı tutulmaktadır. Kişilik örgütlenmesinin borderline seviyesinde de bölmeye dayalı ilkel savunmalar egemendir, bununla birlikte gerçeklik testinde de azalma meydana gelebilir, ancak bu genellikle sosyal ilişkiler, özellikle de yakın ilişkiler alanıyla sınırlıdır: Genellikle, strese bağlı ve geçici olarak daha az olgun işlevselliğe gerileme durumları dışında, psikotik bireylerde olduğu gibi halüsinasyonlara ve sanrılara neden olan gerçeklik testinde bozulma meydana gelmez; bunun yerine başkalarını kendi bireysel ihtiyaçları perspektifinde algılama gibi durumlar ortaya çıkabilir. Ayrıca, borderline kişilik örgütlenmesinde daha az şiddetli bir bozukluktan muzdarip bireylerin işleyişini tanımlayan daha yüksek bir düzey ve daha derin, şiddetli kişilik bozuklukları için tipik olan daha düşük bir düzey olmak üzere farklı alt düzeyler de belirlenmiştir (Clarkin, Yeomans ve Kernberg, 2006). Nevrotik kişilik örgütlenmesi düzeyinde ise, bölmeye değil bastırmaya dayalı savunma mekanizmalarının hakimiyeti bulunmakta, bunlar benliğin ve nesnenin libidinal ve agresif yönlerini bütünleştirmeyi mümkün kılmakta ve böylece kimlik istikrarı oluşmaktadır. Bununla birlikte, kişiliğin işleyişi katılaşmakta ve kısıtlanmakta, arzuların yerine getirilmesi engellenmektedir (Gamache vd., 2009; Kernberg, 1984, 2004). Normal bir kişiliğin başlıca özellikleri ise, bastırma, yüceltme, özgecilik, beklenti, mizah gibi olgun savunma mekanizmaları ve ayrıca sağlam gerçeklik testi temelinde işleyen iyi bütünleşmiş bir kimliktir; bununla birlikte normal kişiliğin yapısı, yüceltme veya mizah gibi olgun savunma mekanizmalarının hakim olması ve bastırmanın daha az sıklıkta aktive edilmesi bakımından nevrotik olandan farklıdır (Izdebska, 2015).

Nevrotik örgütlenmede kişi, kendi fonksiyonlarına dair geliştirip ortaya koyduğu sadistik bir otoriteye ve algı bileşenlerine isyan eden asi bir tutum geliştirmektedir. Bu geliştirdiği durum ile birlikte kendilik biçimi arasındaki ikircikli duyguyu devam eden bir şekilde bilincinde bastırır ve bu durum sonucunda diğer nevrotik belirtilerin ve öfkenin

dışavurumu gibi regresif açıdan ortaya koyulan durumlar haricinde bilinç seviyesinde ortaya çıkan başka patolojik yansımalar analiz edilemez (Kernberg ve Yeomans, 2011).

Psikodinamik gelenek nevrotik kişilik fonksiyonlarının sağlıklı ve en üst düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Nevrotik kişilik örgütlenmesinde, kişinin kimlik bütünlüğünde ve gerçeklik testinde bir bozulma ortaya çıkmamaktadır. Borderline kişilik örgütlenmesi gösterenlerde ise, kimlik bütünlüğü ve gerçeği değerlendirme yetisi nevrotik kişilik örgütlenmesi gösterenlerden farklıdır; gerçeği değerlendirme yetisinde kusurlar olabilir ve kendilik ve nesne tasarımları bütünlüklü, kararlı, tutarlı olmayabilir. Kendilik ve nesne tasarımlarının derinliği de iki örgütlenme düzeyi arasındaki farklardandır (Şahin, 2021).

Kernberg'in modelindeki çeşitli boyutların entegrasyonu, kişilik patolojisini ve tezahürlerini anlamak için belirleyicidir. Örneğin, kimlik dağınıklığı, bireyin benlik duygusunun istikrarını ve tutarlılığını yansıtan kilit bir boyuttur: Kişilik örgütlenmesinin üst düzeylerinde bireyin kim olduğu, değerleri ve hedefleri net ve tutarlı iken, alt düzey kişilik örgütlenmelerinde istikrarlı ve uyumlu bir benlik yerine kimlik dağınıklığı olabilmektedir (Stern vd., 2010). Bireyin kendi öz değerine ilişkin genel değerlendirmesini ve algısını ifade eden benlik saygısı, Kernberg'in modelindeki bir diğer önemli boyuttur (Zinko vd., 2016). Sağlıklı kişilik örgütlenmesindeki bireyler kendileri hakkında genellikle olumlu ve gerçekçi bir görüşe ve sağlıklı bir öz saygı düzeyine sahipken, patolojik kişilik örgütlenmesinde benlik saygısı istikrarsız ve dalgalı olabilmekte, bu da düşük özgüven, değersizlik inancı ve özeleştiriyeye yol açmaktadır (Preti vd., 2015).

Sonraki çalışmalarda, kişilik örgütlenmesi düzeyinde belirleyici olan üç ana yapısal özelliğe yeni kriterler eklenmiştir: Nesne ilişkilerinin niteliği, başa çıkma ve işlevselliğin katılığı, saldırganlık ve ahlaki değerler (Caligor vd., 2007; Stern vd., 2010). Nesne ilişkilerinin niteliği, nesneyle kurulan içsel, zihinsel ilişkilerin karakterini, özellikle de empati, yakınlık ve karşılıklılığa dayalı istikrarlı bağlar kurma ve sürdürme becerisini içermektedir. Başa çıkma ve işlevselliğin katılığı, bir durumun gerekliliklerine ve bunları kontrol altına almak için gösterilen çabalara bakılmaksızın, kişinin kendisi için kalıplaşmış olan aynı özelliklerin, davranışların ve başa çıkma yollarının otomatik olarak etkinleştirilmesine yönelik eğilimlerin yoğunlaşmasına karşılık gelmektedir. Salırganlık, içsel yaşamın ve davranışların saldırganlık ve saldırganlığa karşı

savunmalarla doygunluk derecesini ifade etmektedir. Ahlaki değerler ise, bireyin süperegosunun yapısıyla, özellikle de içsel bütünleşme düzeyiyle belirlenen işleyişiyle ilişkilidir (Izdebska, 2015).

Kernberg'in modelinde vurgulandığı üzere nesne ilişkileri, bireyin başkalarıyla olan ilişkilerine dair deneyimlerini ve içselleştirilmiş temsillerini ifade etmektedir (Ellison ve Levy, 2012). Kişilik örgütlenmesinin üst düzeylerinde tatmin edici ve karşılıklı fayda sağlayan ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi daha fazlaysa, bunun aksine, patolojik kişilik örgütlenmesi, yoğun terk edilme korkusu, istikrarsız kişilerarası dinamikler ve güven ve yakınlık ile ilgili güçlükler gibi sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürmeyle ilgili çeşitli zorlukları içerebilmektedir (Cliffordson, 2002).

Kernberg'in modelinde vurgulanan bir diğer boyut olan saldırganlık, öfke ve düşmanlığın ifade edilmesi anlamına gelmektedir (Assefa vd., 2019). Üst düzey kişilik örgütlenmesinde saldırganlık uygun ve uyarlanabilir şekilde düzenlenebilir ve ifade edilebilirken, alt düzey örgütlenmelerde saldırganlığı yönetmede zorluklar olabilmekte, dürtüsel ve yıkıcı davranışlar veya öfkenin bastırılması ile içselleştirilmiş sıkıntının artması gibi sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Yun vd., 2013).

Kernberg'e göre nevrotik kişilik örgütlenmesinde birey belirli bir kimlik algısına sahipken ve kendiliğe dair algıları oldukça tutarlıyken, üst düzey borderline kişilik örgütlenmesinde kimlik ve diğerlerine yönelik algı dağınıktır ve alt düzey borderline kişilik örgütlenmesinde kimlik dağılmasına saldırganlık ve değer düşüklüğü de eşlik etmektedir (Ceran-Yıldırım, 2020).

Gelişim seyri tarafından belirlenen kişilik örgütlenmesi düzeyleri, ayrı kategorileri ayırt etmekten ziyade, belirli boyutlar tarafından karakterize edilen bir sürekli patoloji spektrumu şeklindedir; kişiliğin gelişiminde zihinsel yapıların aşamalı olarak olgunlaşmasına benzer şekilde psikopatoloji de bu anlayışta gelişimin sonraki anlarındaki başarısızlıkların sonuçlarını yansıtan bir süreklilik olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, olgun savunma mekanizmalarının hakimiyeti fazlaysa, psikopatoloji kategorilerinde tanımlanmalarını mümkün kılacak kadar katı ve şiddetlenmiş bir karakterden değil, obsesif-kompulsif gibi kişisel "tarzlardan" (Caligor vd., 2007) bahsetmek mümkün olur. Borderline kişilik örgütlenmesinin savunma mekanizmaları temel olarak bölme ve buna yardımcı olan inkar, yansıtılmalı özdeşim, tümgüçlülük, ilkel idealizasyon ve devalüasyon gibi ilkel savunmalardır. Nevrotik kişilik örgütlenmesinde kullanılan başlıca savunma

mekanizmaları ise temel olarak bastırma ve buna yardımcı olan yer değiştirme, reaksiyon formasyon, izolasyon, rasyonalizasyon gibi üst ve orta düzey savunma mekanizmalarıdır; ancak nevrotik kişilik örgütlenmesi gösterenlerin ilkel savunmaları kullanmaları da mümkündür (Şahin, 2021). Bastırma savunma mekanizmasının daha baskın olması durumunda ise, özelliklerin yoğunluğu ve katılığı, işleyişin uyumluluğunu bozacak kadar güçlü hale gelmekte, dolayısıyla, normal kişisel örgütlenmesi düzeyi ile nevrotik düzey arasındaki fark niteliksel olmaktan ziyade niceliksel olmaktadır (Gamache vd., 2009).

Kernberg'in kişilik örgütlenmesi yaklaşımının düzeylerini STIPO ve IPO (KOREN) gibi araçlar kullanarak değerlendirmek mümkündür. Kişilik patolojisinin boyutlarını Kernberg'in psikodinamik referans çerçevesi içinde değerlendiren Yapılandırılmış Kişilik Organizasyonu Görüşmesi (STIPO), kişilik örgütlenmesini değerlendirmek için bir çerçeve sağlamaktadır (Stern vd., 2010). Bunun yanında Kişilik Organizasyonu Envanteri (KOREN), kişilik örgütlenmesini değerlendirmek için Kernberg'in modeline dayalı olarak geliştirilen bir başka araçtır. Kişilik işleyişi ve örgütlenmesinin kapsamlı bir değerlendirmesini sağlayan KOREN, gerçeklik testi, kimlik dağınıklığı ve primitif savunma mekanizmaları gibi kişilik örgütlenmesinin çeşitli boyutlarını değerlendiren bir öz bildirim ölçeğidir (Gamache vd., 2009).

2.1.2. Kişilik Örgütlenmesinin Diğer Değişkenlerle İlişkisi

2.1.2.1. Kişilik Örgütlenmesi ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkiler

Kişilik Organizasyonu Envanterinin (IPO; Kernberg ve Clarkin, 1995; Foelsch vd., 2000; Lenzenweger vd., 2001) temel ölçeklerinin faktör yapısını ve ölçüt ilişkilerini inceleyen bir çalışmada (Ellison ve Levy, 2012), benlik ve öteki duygusunun istikrarsızlığını, hedeflerin istikrarsızlığını, davranışların istikrarsızlığını ve psikoza temsil eden faktörlerle 4 faktörlü bir ölçüm modeli türetilmiştir. Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkileri de ele alan araştırmada, duygu düzenleme ölçeğinin (Gross ve John, 2003) “bastırma” ve “yeniden değerlendirme” alt ölçekleri Kişilik Organizasyonu Envanteri'nin belirli öz-düzenleyici stratejilerle nasıl ilişkili olduğunu incelemek için kullanılmış, “kendine ve başkalarına yönelik istikrarsızlık” faktörünün duygu düzenleme zorlukları ile güçlü bir ilişkisi olduğu gösterilmiştir. Ölçeğin Portekiz versiyonunda da Barreto ve arkadaşları (2017), kişilik örgütlenmesinin duygu düzensiziği ile korelasyon gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Borderline kişilik örgütlenmesinde duygusal güçlüklerin anlaşılmasını genişletmek için zihinselleştirme ve farkındalığın düzenleyici işlevlerini konu alan bir araştırmada (Marszał ve Górska, 2015), borderline kişilik örgütlenmesindeki bireyler mentalizasyon, farkındalık ve duygu düzenleme açısından kontrol grubundan daha kötü işlev göstermiştir. Borderline kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyon ve farkındalık arasındaki ilişkiye duygusal düzensizlik aracılık etmiştir; zihinselleştirme boyutu için tam aracılık ortaya çıkarken, farkındalık için kısmi aracılık gözlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, duygusal deneyime yönelim ve duygusal düzensizlik borderline kişilik örgütlenmesinin bağımsız yordayıcıları olmamakla birlikte, hiyerarşik modelde düzeyler olarak ele alınabilirler. Mentalizasyon, borderline kişilik örgütlenmesinde duygu düzenlemeyi belirlemekte ve etkilemektedir.

İran’da yapılan bir çalışma (Badanfiroz vd., 2017), bilişsel duygu düzenlemenin yordanmasında kişilik örgütlenmesinin rolünü araştırmış, Kişilik Organizasyonu Envanteri (IPO) ve Bilişsel Duygu Düzenleme Anketi (CERQ) kullanılan araştırmada bilişsel duygu düzenleme ile kişilik örgütlenmesi ve alt ölçekleri olan ilkel savunmalar ve gerçeklik testi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiş, bilişsel duygu düzenleme ile kimlik dağınıklığı alt boyutu arasında ise anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.003$).

Duygu düzenlemenin kişilik boyutlarını ve kişilik bozukluğu semptomlarını yordayıcı kapasitesini araştıran bir çalışmaya göre (Borges ve Naugle, 2017), duyguların yetersiz kontrolü ile ilişkili duygu düzenleme değişkenleri en çok B kümesi kişilik bozuklukları ile ilişkili özellikleri yordarken, duyguların aşırı kontrolü A ve C kümesi özelliklerini yordamaktadır.

Madde bağımlılığı tedavisinde yoğun kısa süreli dinamik psikoterapinin kullanımını araştıran bir çalışma kapsamında (Punzi ve Lindgren, 2019), hastaların ilişkisel kapasite, duygu düzenleme ve savunmaları değerlendirilmiş, tüm katılımcıların kişilerarası bağımlılık ve ayrılıklarla başa çıkmada zorluk yaşadığı, diğer alanlardaki işleyişin değişkenlik gösterdiği ama katılımcıların çoğunun ilkel savunmalar kullandığı gözlenmiştir.

Bağlanma stilleri ve kişilik örgütlenmesinin çocukluk çağı travması sonrası duygusal işlevsellik üzerindeki etkisini konu alan bir çalışmaya göre (Fuchshuber vd., 2019), çocukluk çağı travması, kişilik örgütlenmesi ve güvensiz bağlanmadaki eksiklikleri yordamakta ve kişilik örgütlenmesi ve bağlanma boyutları, çocukluk çağı

travması ve birincil duygular arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Çalışmada ayrıca azalmış kişilik örgütlenmesi düzeyinin artan öfke ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Yaygın anksiyete bozukluğunda (YAB), duygusal işleme için kişilik örgütlenmesi düzeyinin önemini belirlemeyi amaçlayan bir çalışma (Górska, 2021), daha düşük düzeyde kişilik örgütlenmesi ile birlikte görüldüğünde YAB'da önemli ölçüde daha fazla duygusal düzensizlik olduğunu ve duygusal işleme ile yaygın anksiyete arasında kişilik örgütlenmesinin önemli bir aracı rolü olduğunu göstermiştir.

Kişilik örgütlenmesi, uyumsuz bir duygu düzenleme stratejisi olarak ruminasyon, borderline kişilik bozukluğu semptomları ve depresif semptomların öz bildirim değerlendirmeleri arasındaki kesitsel aracılık modellerini inceleyen bir çalışmaya göre (Kovács vd., 2021), daha az yapılandırılmış bir kişilik daha fazla borderline ve depresif semptomla ve daha yüksek ruminasyon eğilimi ile ilişkili görünmekte ve kişilik örgütlenmesi düzeyi ile borderline ve depresif semptomlar arasındaki ilişkiye ruminasyon aracılık etmektedir. Bu bulgu, alt düzey kişilik işleyişine ruminasyon eşlik ettiğinde, bu uyumsuz duygu düzenleme stratejisinin borderline kişilik bozukluğu ve depresyon semptomlarını şiddetlendirebileceği biçiminde yorumlanmıştır.

Duygu düzenlemede kişilik örgütlenmesi, bağlanma ve madde kullanımının yordayıcı etkilerini araştıran bir çalışmada (Burgkart vd., 2022), Yeniden değerlendirme ve bastırma stratejilerinin kişilik örgütlenmesindeki yapısal eksiklikler ve bağımlılık davranışları arasındaki ilişkiden nasıl etkilenebileceği araştırılmış, kişilik örgütlenmesi bağlanma ve madde kullanımı ile, bağlanma da duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili bulunmuştur. Kişilik örgütlenmesindeki yapısal eksiklikler yetişkin bağlanmasını ölçen üç ölçekle de ve ayrıca madde kullanımı ile bir ilişki göstermiştir. İncelenen değişkenler arasındaki iki değişkenli korelasyonlar, bastırma stratejisinin kişilik örgütlenmesindeki yapısal eksikliklerle negatif yönde anlamlı derecede ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yeniden değerlendirme stratejisi, kişilik örgütlenmesi ile anlamlı bir negatif korelasyon göstermiştir. Ardından, α enflasyonunu kontrol etmek için Bonferroni düzeltilmesi yapılmış, böylece, kişilik örgütlenmesi ile yeniden değerlendirme arasındaki başlangıçtaki anlamlı korelasyon ortadan kalkmıştır.

Kronik hastalıklar ve psikosomatik bağlamında savunma mekanizmaları ve duygular arasındaki bağlantıyı tartışan bir çalışma (Di Giuseppe ve Conversano, 2022),

savunma mekanizmalarının kronik hastalıkların psikolojik yönlerini ve bunların duygu düzenleme üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir bileşen olduğunu öne sürmektedir.

Annelerin kişilik örgütlenmesinin ebeveyn sıkıntısı, ebeveyn bakımı ve çocukların disregülasyon semptomları üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmada (Cimino vd., 2023), nevrotik, borderline ve psikotik kişilik örgütlenmelerindeki annelerin çocuklarının duygu düzensizliği üzerinde farklı etkileri olduğu bulunmuştur. Çalışmada nevrotik annelerin sinirli, kavgacı, soğuk, otoriter ve reddedici oldukları varsayılsa da sınırda veya psikotik organizasyonlu nevrotik bireylerle karşılaştırıldığında, genellikle daha yüksek öz farkındalık, öz kontrol ve yüksek derecede duygusal düzenleme gösterdikleri vurgulanmakta ve çocuklarının da borderline ve psikotik düzene sahip annelerin çocuklarına kıyasla daha az disregülasyon semptomları gösterdikleri belirtilmektedir.

Literatürde, kişilik bozuklukları ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkileri konu alan çalışmalar da bulunmakta, özellikle borderline kişilik bozukluğunda duygu düzenleme konu alınmaktadır. Duygusal dengesizlik ile borderline kişilik bozukluğu üzerine literatür taramasına dayalı bir çalışmaya göre (D'Aurizio vd., 2023), araştırmaların çoğu iki değişken arasında ilişki olduğunu doğrulamaktadır. Duygu düzenleme süreci, hedefe yönelik ve uyumlu davranışı modüle ederek günlük yaşam işlevlerinde çok önemli bir rol oynamakta, bunun tam tersinin gerçekleşmesi ise öz-düzenlemeyi bozabilmekte ve duygusal düzensizliği beraberinde getirebilmektedir. Duygusal dengesizlik, borderline kişilik bozukluğunun temel bir özelliğini temsil ettiği gibi semptomların başlangıcını da modüle edebilmekte, bozukluğun başlangıcı için risk faktörlerinden biri olabilmektedir (D'Aurizio vd., 2023). Çocuklukta duygusal istismar ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı etkisini araştıran bir çalışmada da (Kanj vd., 2023), daha yüksek duygusal istismar puanlarının duygu düzenlemede daha yüksek zorluklarla, duygu düzenleme zorluklarının da daha yüksek BKB puanlarıyla anlamlı şekilde ilişkili olduğu; duygu düzenlemenin bu ilişkide dolaylı bir etkisi olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Türkiye'de duygu düzenleme becerileri ve kişilik bozuklukları ile ilgili olarak yapılan bir çalışma, içedönük, deneyime açık olmayan, uyum konusunda sorun yaşayan ve özdisiplin problemi olan kişilerde duygu düzenleme güçlüğü'nün varlığına işaret etmektedir (Kahya ve Gençöz, 2020). Bunun yanında duygu düzenleme güçlüğü'nün

borderline kişilik örgütlenmeleri ve kişilik bozukluklarında sıkça gözlemlendiğini ifade eden bir derleme çalışma da literatürde yer almaktadır (İlk ve Bilge, 2020). Borderline kişilik bozukluğunda duygu düzenleme güçlüğü ve ilk nesne ilişkileri ile duygu düzenleme güçlüğü ilişkisini objektif ve projektif yöntemlerle araştıran bir çalışmaya göre (Faraji vd., 2023), duygu düzenleme zorlukları borderline kişilik bozukluğunun merkezinde yer almaktadır. Çalışma sonucunda duygu düzenleme güçlükleri ile borderline kişilik bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve duygu düzenleme güçlüğü hastaların ilk nesneleri ile olan ilişkilerinde doyum ve kapsanma yetersizliğiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, genel itibarıyla, kişilik örgütlenmelerinin ve alt boyutlarının ya da kişilik bozukluklarının duygu düzenleme becerilerinde güçlük yarattığı görülmektedir.

2.1.2.2. Kişilik Örgütlenmesi ve Mentalizasyon Arasındaki İlişkiler

Kişilik örgütlenmesinin farklı seviyelerindeki mentalizasyon (zihinselleştirme) kapasitesi, kişilerin sosyal ilişkilerdeki zorluklarını ve duygu düzenleme sorunlarını açıklayan önemli bir niteliklerdir. Mentalizasyonun benliğin gelişimi, kademeli olarak detaylandırılmış içsel örgütlenmesi ve bu kapasiteyi paylaşan diğer varlıklarla insan ilişkileri ağına katılımı ile bağlantılı olduğu öne sürülmüştür (Fonagy vd., 2002). Buradan hareketle, çağdaş psikodinamik yaklaşımla, kişilik örgütlenmesinin, kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını zihinsel durumlara dayanarak anlama ve yorumlama kapasitesini ifade eden mentalizasyonun veya yansıtıcı işlevselliğin (Yİ) birlikte ele alındığı çalışmalar son yıllarda artış göstermektedir.

Bateman ve Fonagy'e göre (2013) borderline kişilik bozukluğu, duygu düzenleme, dürtü kontrolü ve hem ilişkilerde hem de benlik imajında istikrarsızlık ile ilgili yaygın bir zorluk örüntüsü ile karakterize edilen, öz düzenleme bozukluğu içeren ve yüksek intihar oranları içeren karmaşık bir ruhsal bozukluktur (Bateman ve Fonagy, 2013). BKB'nin karakteristik semptomlarına sıklıkla zihinselleştirme kaybına karşı savunmasızlığın yol açtığını ifade eden Bateman ve Fonagy'e göre, BKB özünde bir zihinselleştirme bozukluğudur: BKB'li hastaların kişilerarası etkileşimlerde zihinselleştirme kapasitesini geçici olarak ve sıklıkla kaybetmesi, hızla değişen duygusal durumlara ve dürtüsellik karşı savunmasız hale gelmelerine neden olmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2013).

Bateman ve Fonagy'nin (2004), BKB'ye yönelik mentalizasyon temelli tedavi (MTT) tekniği üzerine olan çalışmalarında, mentalizasyonun psikodinamik teori ve aktarım odaklı terapi (AOT) ile kesişim ve ayrışma noktaları açıklanmakta, AOT ile MTT'nin her ikisinin de duygulanım ve duygulanımla ilgili bilişlere odaklandığı; karşı aktarım farkındalığını vurguladığı; terapistten ilişki temsillerini ve ilişki örüntüleri arasındaki paralellikleri dikkate almasını istediği; her iki yaklaşımın da bilinçli veya bilince yakın içerik lehine derin bilinçdışı kaygıları vurgulayarak klasik psikanalitik terapiden uzaklaştığı ve temsili tutarlılık ve bütünleşmenin sağlanmasına yönelik terapötik amacı paylaştığı ifade edilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2004). Kernberg ve meslektaşlarının AOT'de yorumlama tekniğini ve bunun örtük ve açık mentalizasyon ile ilişkisini tartıştıkları bir çalışmada da AOT ve MTT karşılaştırılmakta; borderline hastalarda bağlanma durumu, yansıtıcı işlev ve semptomatolojideki değişiklikleri içeren çalışmalardan elde edilen bulgular sunulmakta; yansıtıcı işlevsellik (Yİ) ile ilgili veriler vaka materyali ile sunulmaktadır (Kernberg vd., 2008). MTT'de terapist ve danışan, danışanın öznel benlik ve öteki deneyimine alternatif bakış açılarını keşfetmek için iş birliği yapmakta, terapötik ilişki danışanın zihin durumlarını daha iyi anlamasına yardımcı olmak için bir kanal olarak kullanılmakta, tedavi ilk olarak danışanın duygularını düzenlemesine yardımcı olmayı amaçlamakta, meydan okuma ve yorumlama ikincil planda kalmaktadır (Bliss ve McCardle, 2014; Gunderson vd., 2007).

Borderline kişilik örgütlenmesi olan bir klinik ve bir kontrol grubunda "başkalarının davranışlarını zihinsel durumlar açısından anlamanın" bilişsel (zihin kuramı) ve duygusal (mentalizasyon/zihinselleştirme) yönlerini karşılaştırmak amacıyla yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, mentalizasyon ile ilgili olarak, klinik grupta ezici zihinsel durumların ve ilkel savunmaların aktivasyonu; kontrol grubunda ise inkar ve duyguların bastırılması gibi savunmalarla zihinsel içeriğin tanınmasının engellenmesi gibi farklı sonuç örüntüleri elde edilmiş, zihin kuramı açısından ise gruplar arasında fark gözlenmemiştir. Çalışmaya göre, kişilik örgütlenmesi düzeylerinin açıklanmasında, "başkalarının davranışlarını zihinsel durumlar açısından anlamanın" bilişsel yönleri değil, yalnızca duygusal yönleri önemlidir. Zihin kuramı "soğuk" bir bilgiyi ifade ederken, mentalizasyon ilişkisel ve duygusal temsillerin etkinleştirilmesinin yanı sıra duygusal deneyimin işlenmesini gerektirmekte; hem borderline kişilik örgütlenmesine sahip kişiler hem de sağlıklı bireyler, içsel durumlar hakkında "soğuk" bilgi kullanmaktadır. Bununla

birlikte, ilişkisel ve duygusal temsillerin aktivasyonu her iki grupta farklı zihinsel durumları tetiklemektedir (Górska ve Marszał, 2014).

Kişilik örgütlenmesinde mentalizasyonun, farkındalığın ve duygu düzenlemenin rolünü konu alan bir çalışma, nesne ilişkileri teorisindeki 'iç dünyaya yönelime' karşılık gelen mentalizasyon ve farkındalığın, borderline kişilik örgütlenmesine (BKÖ) etkisine odaklanmakta ve borderline kişilik örgütlenmesinde belirleyici olanın "kendi başına" mentalizasyon değil, esas olarak onun düzenleyici işlevi olduğunu savunmaktadır. Borderline kişilik örgütlenmesindeki bireyler ile daha üst düzey kişilik örgütlenmesindeki bireyler arasındaki içsel deneyime yönelim ve duygusal düzensizlik farklılıklarını test etmeyi amaçlayan araştırmada, borderline kişilik örgütlenmesindeki bireyler mentalizasyon, farkındalık ve duygu düzenleme açısından kontrol grubundan daha kötü işlev göstermiş; BKÖ ile mentalizasyon ve farkındalık arasındaki ilişkiye duygusal düzensizlik aracılık etmiş; bir mentalizasyon boyutu için tam aracılık ortaya çıkarken, farkındalık için kısmi aracılık gözlenmiştir. Araştırma bulgularına göre duygusal deneyime yönelim ve duygusal düzensizlik BKÖ'nün bağımsız yordayıcıları değildir, ancak hiyerarşik modelde düzeyler olarak ele alınabilirler: Mentalizasyon, borderline kişilik örgütlenmesinde duygu düzenlemeyi belirler ve etkiler (Marszał ve Górska, 2015).

Kişilik örgütlenmesi düzeylerini ve kimlik, nesne ilişkileri, savunma mekanizmaları gibi ana alanlarını ve duygu mentalizasyonu kalitesini eroin bağımlılıkları ve kontrol grubunda karşılaştıran bir çalışma, iki grup arasında kişilik örgütlenmesinin tüm boyutlarının yanı sıra duygu mentalizasyonunun bazı temel alanları açısından da önemli farklılıklar olduğunu ve duygu mentalizasyon kapasitesinin, kişilik örgütlenmesi düzeyi ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir (Atanassov vd., 2016).

Bebekleriyle etkileşimde duyarsız ve kopuk davranışlar sergileyen annelerin kişilik örgütlenmelerinin KOREN ile değerlendirildiği bir çalışma, hem yansıtıcı işlevselliğin (Yİ) hem de kişilik örgütlenmesinin bağlantısız ve aşırı duyarsız anne davranışları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bulgularına göre, müdahaleci/saldırgan davranışlar sergileyen anneler, anlamlı derecede daha düşük Yİ'ye ve gerçeklik testi, kimlik ve savunma mekanizmaları dahil olmak üzere kişilik örgütlenmesinde anlamlı derecede daha fazla zorluğa sahiptir. Geri çekilmiş ve bağlantısız anne davranışları ise, belirli bir alandaki zorluklardan ziyade mentalizasyon ve kişilik örgütlenmesindeki zorlukların birleşimiyle ilişkilendirilmiştir (Ensink vd.,

2017). Ensink ve arkadaşları (2024) bir başka çalışmalarında, ergenlerde yansıtıcı işlevselliğin karmaşa boyutunun kişilik örgütlenmesi üzerinde doğrudan etkisi olduğunu ve çocukluk çağı duygusal istismarı ile kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkide güçlü bir aracılık etkisi olduğunu bulmuşlardır.

Davranış ve duygu bozukluğu komorbiditesi olan 38 yatan hastadan oluşan bir ergen örnekleminde yansıtıcı işlevselliği (Yİ) inceleyen bir çalışmada, başvuru sırasında klinik örneklemin Yİ puanlarının, hastaneye yatırılmamış ergen örneklemelerinin puanlarından önemli ölçüde düşük olduğu, yatılı psikodinamik tedavi sırasında ergenlerin Yİ kapasitelerinin önemli ölçüde iyileştiği raporlanmıştır (Cropp vd., 2019).

Kişilik bozuklukları (KB) ile kişilik örgütlenmesi/savunma kullanımı, mentalizasyon, bağlanma ve temel inançların ilişkisini ele alan bir çalışmada, tüm yapıların psikiyatrik semptomlar, KB tanısı ve işlevsellik ile ilişkili olduğu; savunma mekanizmaları ve temel inançların belirli KB'leri daha çok ayırt ederken, kişilik örgütlenmesinin daha fazla ve daha az şiddetli KB'leri ayırdığı; savunma mekanizmalarının olgunlaşmasının zamansal olarak semptomlar ve işlevsellikteki iyileşmelerden önce geldiği; bağlanma ve mentalizasyondaki değişikliklerin bazı sonuçlarla ilişkili olduğu bulgularına ulaşılmış ancak mentalizasyonun iyileşmeye yönelik aracılık etkisi bulunmamıştır (Keede vd., 2019).

Kişilik örgütlenmesi ve mentalizasyon yapılarına göre riskli sürüşü modelleyerek oluşumunu tahmin etmeyi amaçlayan bir çalışmada, riskli sürüşün en güçlü yordayıcılarının kişilik örgütlenmesi ve agresif sürüş; en zayıf yordayıcısının ise mentalizasyon olduğu bulgusuna ulaşılmıştır: Agresif araç kullanımı riskli araç kullanımının en güçlü doğrudan yordayıcısı, kişilik örgütlenmesi ise en güçlü dolaylı yordayıcısı olmuştur. Çalışma, duygusal faktörlerin riskli sürüş üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu ve kişilik gibi daha önemli yapıların riskli sürüş üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmaktadır (Seydi vd., 2019).

Depresif yatan hastaların kişilik örgütlenmesi ve mentalizasyonu üzerine bir çalışmada, kişilik örgütlenmesi için KOREN kullanılmış, özellikle şiddetli depresyon semptomları olan hastaların, yatarak tedavi sırasında ve sonrasında mentalizasyon eksikliklerinde ve kişilik örgütlenmesinde iyileşme gösterdiği görülmüştür; çalışmaya göre depresif belirti şiddeti mentalizasyon eksiklikleri ve yapısal bozulma ile ilişkilidir: Mentalizasyon eksiklikleri depresyonun şiddetine bağlı olarak farklılık göstermekte,

depresif semptomlar ne kadar şiddetli olursa mentalizasyon eksiklikleri ve yapısal bozulma da o kadar artmaktadır (Frank vd., 2021).

Mentalizasyonun, bağlanmanın ve savunma mekanizmalarının arasındaki bağlantıların bir grup depresif hastada araştırılmasına dayanan bir çalışmada, güvenli bağlanan hastaların, güvensiz bağlananlara kıyasla yansıtıcı işlevsellik ve genel savunma işlevselliğinde önemli ölçüde daha yüksek seviyeler gösterdiği ve iyi yansıtıcı işlevselliğin, olgun savunmalar ve duygusal durumları düzenlemeye yardımcı olan belirli savunma mekanizmaları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Tanzilli vd., 2021).

Kişilik örgütlenmesi düzeyinin, empatinin diğer bileşenlerinden daha fazla kendine yönelik empati boyutu ile açıklandığını varsayan bir çalışmada, psikiyatrik tanıdan bağımsız olarak kişilik örgütlenmesi düzeylerini açıklayan en iyi empatik boyutun kendine yönelik empati olduğu ortaya konmuştur (Pick vd., 2022).

Borderline kişilik örgütlenmesi ve sosyal uyaranlarla aktifleşen mentalizasyonu konu alan bir çalışmada (Cierpiakowska ve Kaczmarek, 2022), kişilik örgütlenmesi düzeyi ile sosyal uyaranlar tarafından harekete geçirilen mentalizasyon yeteneği arasında bağlantı olup olmadığı ve kişiliğin hangi yönlerinin mentalizasyon ve mentalizasyon öncesi modların aktivasyonunu açıkladığı araştırılmıştır. Kişilik organizasyonu düzeyi için Borderline Kişilik Envanteri (Leichsenring, 1999) kullanılarak 212 kişiyle yapılan araştırmanın bulgularına göre, borderline kişilik örgütlenmesine sahip bireyler sosyal bir uyaranın etkisi altında mentalizasyon modlarına kıyasla mentalizasyon öncesi modları daha sık aktive etmektedir. Araştırmada, borderline kişilik örgütlenmesinin ilkel savunma mekanizmaları ve sosyal ilişkilerde kaynaşma korkusu yönlerinin, genel mentalizasyon tarzının, mentalizasyon öncesi modun ve refleksif modun en önemli yordayıcıları olduğu sonucuna varılmıştır.

Mentalizasyon sorunsalları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi araştırmak için belirli mentalizasyon dengesizlikleri örüntüleriyle karakterize edilen birey kümelerini tanımlamayı ve bunlar ile kişilik bozukluğu (KB) tanısı, mentalizasyon dışı modlar, duygu düzensizliği ve kişilerarası tepkisellik arasındaki ilişkiyi analiz eden bir çalışmada, mentalizasyon boyutlarında sorunlu dört küme belirlenmiş ve bu kümelerin mentalizasyon kalitesi, duygusal düzensizlik ve kişilerarası reaktivite açısından farklılık gösterdiği saptanmıştır (Gagliardini vd., 2023).

Mentalizasyon ile kişilik bozukluklarının tedavisine yönelik olarak literatürde birçok araştırma bulunmaktadır. Mentalizasyondaki iyileşmelerin, ağır kişilik bozukluğu olan hastalarla yapılan psikodinamik psikoterapide önemli bir değişim mekanizması olabileceği düşünülmektedir (Bateman ve Fonagy, 2004; Diamond vd., 2013; Kernberg vd., 2008; Levy vd., 2006).

BKB tanısı konmuş 90 hastaya bir yıl süreyle aktarım odaklı psikoterapi (AOT), diyalektik davranış terapisi veya modifiye edilmiş psikodinamik destekleyici psikoterapi uygulanan bir çalışmada, bağlanma organizasyonu ve yansıtıcı işlevsellikteki (Yİ) değişiklikler ölçülmüş, yalnızca AOT uygulanan grupta bağlanma ve Yİ değerlerinde artış görülmüş, böylece bir yıllık yoğun AOT'nin hastaların anlatı tutarlılığını ve yansıtıcı işlevselliğini artırabileceği sonucuna varılmıştır (Levy vd., 2006).

Borderline kişilik bozukluğu (BKB) olan kadınlarda Yapılandırılmış Kişilik Organizasyonu Görüşmesi (STIPO) kullanılarak kişilik örgütlenmesi, yansıtıcı işlevsellik (Yİ) ve Eksen I ve Eksen II bozukluklarının sayısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, yansıtıcı işlevsellikteki eksiklikler ile kişilik örgütlenmesi arasında orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Yİ bulgularının, BKB hastalarında mentalizasyon kapasitesinde bozulmalar olduğunu gösteren önceki çalışmaları doğruladığı ve Yİ ile kişilik örgütlenmesi düzeyi arasındaki ilişkinin, mentalizasyon ve kişilik örgütlenmesinin altında yatan hem ortak hem de farklı kavramsal düşünceleri desteklediği rapor edilmiştir (Fischer-Kern vd., 2010).

Borderline kişilik bozukluğuna (BKB) mentalizasyon temelli yaklaşım, mentalizasyondaki bozuklukların BKB'nin temel bir özelliği olduğunu savunmaktadır (Lowyck vd., 2016). Bu varsayımı test ederek BKB hastalarında duygu tanıma yer alan farklı parametreleri araştıran bir çalışmada sonuçlar, BKB hastalarının ilk duygu tanımlarında normal kontrollere göre daha doğru, ancak tam duygu tanımlarında daha az doğru olduklarını; BKB hastalarının normal kontrollere göre daha yavaş yanıt verme eğiliminde olduklarını; BKB hastaları ile normal kontroller arasında genel güven düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, BKB hastalarında travmaya maruz kalmanın, tam ifade doğruluğu ile olumsuz yönde ilişkili olduğu ve belirgin travmalı BKB hastalarının bir alt grubu dışında, dinamik değişen yüz tanıma paradigması kullanan BKB hastalarında genel bir duygu tanıma eksikliği olmadığı görülmüştür (Lowyck vd., 2016).

Borderline kişilik bozukluğunda (BKB) öz-öteki ayırımındaki bozukluklara odaklanan bir çalışmada, insanın kendisini ve başkalarını içsel zihinsel durumlar açısından anlama kapasitesini ifade eden mentalizasyon/yansıtıcı işlevsellik kavramlarının psikopatolojideki rolü tartışılmaktadır (Luyten vd., 2021).

Kendini ve diğer insanları anlamayla ilgili ciddi rahatsızlıklarla karakterize edilen borderline kişilik bozukluğuna (BKB) yönelik mentalizasyon temelli grup terapisinin sonuçlarını tartışan bir çalışmada, hastaların tedaviden önce ve sonra kendi bildirdikleri işlevsellik ve içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları açısından iyileşme gösterdiği sonucuna varılmıştır (Lind vd., 2023).

BKB olan ergenlerde mentalizasyon ile ilgili mevcut bilgileri analiz eden bir çalışmada, borderline kişilik bozukluğu olan ergenlerin, zihinsel durumların diğer insanlara aşırı atfedilmesi olarak tanımlanan hipermentalizasyona eğilimli oldukları ve mentalizasyon becerilerinin bozulabildiği sonucuna varılmıştır. Mevcut verilerin borderline kişiliğe sahip gençlerin kendi içsel durumlarını mentalizasyon kapasitelerinin düşük olduğunu göstermesiyle birlikte, bu eğilimin bu bozukluğa sahip gençlere özgü olduğunun kanıtlanmamış olduğu belirtilmektedir (Uzar vd., 2023).

Saldırganlığın temel nedeninin mentalizasyondaki sorunlar olduğunu ileri süren Fonagy ve Bateman'e göre (2008), antisosyal KB olan kişiler uyarılma düzeyi arttığında hem kendilerinin hem de diğerlerinin zihin durumlarını anlamada başarısız olmakta, diğerlerinin sebep olduğu rahatsız edici fizyolojik uyarımlar kişide bir çeşit tehdit ve aşağılanma veya utanç durumunu aktive etmekte, böylece dünya hostile algılanmakta ve art niyetli ve şiddet içerikli tepkiler ortaya çıkabilmektedir (Fonagy ve Bateman, 2008).

Ağır narsisistik patolojiyle ilişkilendirilen güvensiz reddetme ve kaygılı bağlanma mekanizmaları, narsisistik bireyin mentalizasyon kapasitesini, yani kendisinin ve başkalarının davranışlarını kasıtlı zihinsel durumlar açısından anlamlandırma ve yorumlama kapasitesini azaltabilmekte; patolojik büyüklenmeci benlik etrafındaki katı örgütlenme, kendi zihinlerine ve başkalarının zihinlerine ve hatta düşünenin kendisine dair farkındalığı çarpıtıp silerek mentalizasyonun gelişimine büyük engeller teşkil edebilmektedir (Diamond vd., 2013). Borderline düzeyde örgütlenmiş narsisistik bireylerde büyüklenmeci benlik, bireyin gelişimini tehlikeye atabilecek şekilde soğuk, sömürücü, utanç verici veya aşırı hoşgörülü olarak deneyimlenmiş olabilecek benliğin ve ötekinin zihinsel durumlarını anlamaktan bireyi korumak açısından savunmacı bir işlev

gördüğünden (Otway ve Vignoles, 2006) bu bireylerde gözlemlenen ciddi mentalizasyon eksiklikleri, nesne ilişkilerinden oluşan iç dünyalarının çarpıtılması olarak görülmektedir (Diamond vd., 2013).

Komorbid narsistik kişilik bozukluğu ve borderline kişilik bozukluğu (NKB/BKB) olan hastalarla ilgili Aktarım Odaklı Terapinin (AOT) iyileştirmelerini rapor eden bir çalışmada, komorbid NKB/BKB'si olan borderline hastaların, komorbid patolojisi olmayan borderline hastalarla karşılaştırıldığında komorbidite, bağlanma durumu, mentalizasyon kapasitesi ve kişilik örgütlenmesi düzeyine ilişkin bulgular sunulmuştur (Diamond vd., 2013). Her iki tanı grubunun da erken bağlanma deneyimleri ve ilişkileriyle ilgili olarak mentalizasyon konusunda eksiklikleri olduğunu düşündüren düşük Yİ derecelerine sahip olduğu ve bir yıl süreyle terapinin ardından Yİ değerlerinin yükseldiği belirtilmektedir. Ayrıca sunulan bir vaka materyali, bir yıllık AOP'den sonra hastaların mentalizasyon kapasitelerinde nasıl önemli bir iyileşme gerçekleştiğini göstermektedir. Makalede, anlık zihinsel durumların görkemli veya değersizleştirici, duygulanım veya dürtü yüklü olanlar da dahil olmak üzere değerlendirilebileceği istikrarlı ve tutarlı bir benlik-başkaları modeli sağlamasına bağlı olarak, iç dünyanın bütünleşmesiyle ortaya çıkan kimlik konsolidasyonunun da mentalizasyonu teşvik ettiği öne sürülmektedir (Diamond vd., 2013). Komorbid NKB ve BKB'li hastalara yönelik AOT kullanılan iki klinik çalışmadan elde edilen verilerin sunulduğu bir başka çalışmada, nesne ilişkileri ve bağlanma teorisine dayanarak, terapi sonucunda bağlanma durumu ve mentalizasyondaki değişime vurgu yapılmaktadır (Diamond vd., 2014).

Zihinselleştirmenin, narsisizm ve psikoterapötik tedavi sonuçları arasındaki ilişkideki aracılık rolünü araştıran bir çalışmada (Euler vd., 2022), zihinselleştirmenin hem klasik narsist benlik hem de narsistik öfke ve sonuç arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuş; başkaları tarafından kişinin öz tutarlılığına yönelik algılanan tehditlerin bir sonucu olan narsistik öfke, semptom yükü ve başvuru sırasında bozulmuş zihinselleştirme ile ilişkilendirilmiştir.

2.1.2.3. Kişilik Örgütlenmesi ve Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişkiler

Reddedilme duyarlılığı ile kişilik örgütlenmesi düzeyinin ilişkisine odaklanan çalışmalar sınırlıdır. Erken ergenlik döneminde reddedilme duyarlılığı ve psikopatoloji semptomları arasındaki ilişkide kişilik örgütlenmesinin düzenleyici rolünü araştıran bir

çalışmada, kişilik örgütlenmesindeki bozulmanın, erken ergenlik döneminde artan semptom sorunları ile ilişkili olduğu ve kişilik örgütlenmesinin başarılı gelişiminin, reddedilme duyarlılığı ile olumsuz psikolojik sonuçlar arasındaki ilişkiyi tamponladığı bulgularına ulaşılmıştır (Fontana vd., 2018).

Literatürdeki diğer çalışmalarda kişilik bozukluklarının, özellikle borderline kişilik bozukluğunun (BKB) reddedilme duyarlılığı (RD) ile ilişkisi ele alınmıştır. Reddedilme duyarlılığı ve yönetici kontrolün borderline kişilik özelliklerine etkisini araştıran bir çalışmada, yüksek reddedilme duyarlılığı ile borderline kişilik özelliklerinin ilişkili olduğu ve yönetici kontrolün yüksek reddedilme duyarlılığı olan bireyleri borderline kişilik özelliklerine karşı koruyabileceği bulgularına ulaşılmıştır (Ayduk vd., 2008b).

BKB ve reddedilme duyarlılığı üzerine bir çalışmada, reddedilme duyarlılığının BKB ve diğer ruhsal bozukluklarda önemli bir faktör olduğu, BKB olan hastaların diğer klinik gruplara ve sağlıklılara kıyasla, reddedilme duyarlılığında en yüksek puanlara sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Staebler, 2011).

Duygusal kötü muamele ve borderline semptomlar arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının moderatör rolünü araştıran bir çalışmada, daha yüksek çocukluk çağı duygusal ihmal ve istismarı ve RD, bağımsız olarak daha fazla BKB belirtileriyle ilişkilendirilmiştir. Buna ek olarak, araştırmanın bulgularına göre orta ve düşük çocukluk çağı duygusal ihmal ve istismarı seviyelerinde RD'nin BKB semptomlarıyla daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu bir etkileşim söz konusudur (Goodman vd., 2014).

Reddedilme duyarlılığı ve sosyal destek verileri toplanarak reddedilme deneyimleri, reddedilme duyarlılığı ve BKB arasındaki ilişkinin ayrıştırılmasını amaçlayan bir çalışmada, reddedilme duyarlılığı, ebeveyn reddi ile BKB özellikleri arasında var olan ilişkiye tam olarak aracılık etmiş, sonuçlar reddedilme duyarlılığının borderline semptomatolojide önemli bir rolü olduğunu göstermiştir (Rosenbach ve Renneberg, 2014).

Reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik özellikleri arasındaki kesitsel ilişkiye duygulara verilen işlevsel olmayan tepkilerin aracılık rolünü ele alan bir çalışma, BKB'yi reddedilmeye karşı artan duyarlılığa bağlayan çalışmalar olmasına rağmen reddedilme duyarlılığının BKB özelliklerine katkıda bulunduğu mekanizmaların

tanımlanmamış olduğuna dikkat çekmiş, araştırma sonucunda duygu düzenleme güçlüklerinin, reddedilme duyarlılığı ile BKB özellikleri arasındaki ilişkilerde önemli bir varyans oluşturduğu ve duygu düzenleme becerilerindeki çeşitli eksikliklerin belirli BKB özellikleriyle ilişkileri açıkladığı bulgularına ulaşmıştır (Peters vd., 2015).

BKB olan hastalarda reddedilme duyarlılığı ve semptom şiddetinde çocuklukta kötü muamele ve benlik saygısının etkilerini konu alan bir araştırmanın bulguları, reddedilme duyarlılığının BKB'nin önemli bir bileşeni olduğu hipotezini desteklemiş ve benlik saygısı düzeyinin, reddedilme duyarlılığı ile BKB semptom şiddeti ile ilişkili bir faktör olduğu, düşük benlik saygısının artan BKB semptom şiddeti ve daha yüksek reddedilme duyarlılığı ile pozitif korelasyon gösterdiği görülmüştür (Bungert vd., 2015).

BKB, reddedilme duyarlılığı, kişilerarası sıkıntı ve çaba gerektiren kontrolü konu alan bir çalışma, düşük öz-düzenleyici becerilerin, kişilerarası sıkıntıyı artırarak reddedilme duyarlılığı ve BKB arasındaki ilişkiyi güçlendirebileceğini öne sürmektedir: Çabalı kontrol, reddedilme duyarlılığı ile BKB özellikleri arasındaki ilişkiye aracılık etmekte ve düşük öz-düzenleyici yetenekler, reddedilme duyarlılığı ile kişilerarası sıkıntı arasındaki bağlantıyı büyötmektedir (De Panfilis vd., 2016).

Borderline kişilik özelliklerine sahip üniversite öğrencilerinde borderline semptomlar, sosyal reddedilme ve duygusal tepkiler arasındaki ilişkiye odaklanan bir tez çalışması, daha fazla BKB semptomu olan bireylerin tipik olarak reddedilmeye karşı daha duyarlı olduklarını ve belirsiz durumlarda reddedilmeyi daha fazla algıladıklarını, reddedilme duyarlılığının utanç ve panik puanlarının yüksek olmasıyla ilişkili olduğunu ve BKB semptomları daha yüksek olan bireylerin reddedilme sonrası öfke, utanç ve panik puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur (Godfrey, 2017).

Çocuklukta reddedilme deneyimleri ile yetişkin reddedilme duyarlılığı arasındaki bağlantıyı ve hem klinik hem de klinik olmayan örneklerde BKB ve RD arasındaki ilişkileri değerlendiren bir incelemede, RD'nin BKB ile tutarlı bir şekilde bağlantılı olduğu ve klinik ve kontrol örneklerini karşılaştırırken güçlü etki büyüklükleri olduğu görölmüş; BKB ile ilgili olarak tam RD modelini dikkate alan az sayıda çalışmanın duygusal istismar ve ihmal arasındaki etkileşimin reddedilme duyarlılığını etkilediğini gösterdiği ancak sonuçların tutarsız olduğu raporlanmıştır (Foxhall vd., 2019).

Borderline kişilik özelliklerinin varlığının reddedilme duyarlılığı, öz-şefkat ve saldırgan davranış arasındaki ilişkilerdeki aracılık etkisini inceleyen bir çalışmada (Sommerfeld ve Shechory Bitton, 2020), yüksek reddedilme duyarlılığının ve düşük öz-şefkatin, daha fazla borderline kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu ve bunun da artan saldırgan davranışla ilişkili olduğu bulunmuştur.

BKB ve bilişsel-duygusal kişilik sisteminde reddedilme duyarlılığını konu alan bir meta-analitik incelemede 39 çalışma ele alınmış; reddedilme beklentilerinin BKB ile ilişkili olduğu; BKB olan ve olmayanların çeşitli durumlarda reddedilme beklentilerinde büyük bir fark olduğu; özellikle sosyal içermeye durumlarıyla ilgili olarak kodlama süreçleri ve duygusal tepkiler dikkate alındığında bu bulguların tekrarlandığı gösterilmiştir (Cavicchioli ve Maffei, 2020).

Reddedilme duyarlılığı ile BKB, depresyon, anksiyete, yalnızlık ve vücut dismorfik bozukluğu olmak üzere beş ruh sağlığı sorunu arasındaki ilişkileri konu alan 75 çalışmanın gözden geçirilmesini içeren bir inceleme (Gao vd., 2017), reddedilme duyarlılığı ile incelenen tüm değişkenler arasında anlamlı ve orta düzeyde ilişkiler olduğunu göstermiştir.

BKB dışındaki kişilik bozuklukları ile reddedilme duyarlılığının ilişkisi de araştırılmıştır. Türkiye’de narsistik kişilik özellikleri ile duygu düzenleme zorlukları, yakınlıktan korkma, kendini saklama gibi değişkenlerin ilişkisini ve reddedilme duyarlılığının bu aracı etkisini araştıran bir tez çalışmasında, reddedilme duyarlılığı ile narsisizm arasında pozitif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Elibol, 2018).

Kişilik bozukluklarında reddedilme duyarlılığı hakkındaki ampirik araştırmaları gözden geçiren bir derleme çalışmada (Poggi vd., 2019), başta borderline ve narsistik kişilik bozuklukları olmak üzere, kaçınan kişilik bozukluğu ve psikopati hakkında da kanıtlar sunulmaktadır: Borderline kişilik bozukluğunda durumların tehdit edici olarak yanlış yorumlanması için, narsistik kişilik bozukluğunda da agresif patlamalar için reddedilme duyarlılığı risk faktörü oluşturmakta; kaçınan kişilik bozukluğu olanlar reddedilmeyi aşağılık duygusu ve düşük özsaygılarının bir teyidi olarak deneyimlemekte ve diğer gruplarla karşılaştırıldığında farklı atıfsal bilişsel stiller göstermektedir. Psikopatide ise (Conradi vd., 2016), ulaşamayan, tepkisiz, reddeden, ihmal eden veya terk eden bağlanma figürlerinin yakınlığını aramak için bağlanma sistemi hiperaktif hale gelmekte ve hiperaktivasyon başkaları tarafından reddedilme korkusunun artmasına yol

açmakta veya yakınlık arayışı bir seçenek olarak algılanmadığında, reddedilme korkusunu bastırmak için bağlanmayı devre dışı bırakan stratejiler devreye girebilmektedir. Böylece, psikopatide, duygusuz özellikler reddedilme korkusu ile negatif, dürtüsel-sorumsuz ve büyüklenmeci-manipülatif özellikler reddedilme korkusu ile pozitif ilişki göstermektedir (Poggi vd., 2019).

2.1.2.4. Kişilik Örgütlenmesinin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Kişilik örgütlenmesi üzerine yapılan çalışmalar ağırlıkla kişilik bozuklukları psikopatolojik semptomlara odaklanmakla birlikte, son yıllarda artış ve çeşitlilik göstermekte, kişilik örgütlenmesi farklı bağlamlarda da ele alınmaktadır. Igarashi ve arkadaşlarının (2009) gerçekleştirdikleri kişilik örgütlenmesi envanterinin Japonya uyarlamasında, kişilik örgütlenmesi ile genç yaş, artan kişilik psikopatolojisi, disforik ruh hali, psikolojik iyi oluşun azalması, güvensiz yetişkin bağlanma stili, düşük öz yeterlilik ve çocukluk çağı sıkıntı öyküsü arasında önemli ilişkiler olduğu ve kişilik örgütlenmesi puanlarının intihar düşüncesindeki artışı yordadığı gösterilmiştir. Pithon ve Rexand-Galais (2023) de, kişilik örgütlenmesinin, kişilik bozuklukları, pozitif ve negatif duygulanım, saldırganlık ve depresif belirtiler ile ilişkisini incelemişlerdir.

Camacho ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan bir başka çalışmada, farklı kişilik örgütlenmesi düzeylerinde baskın olan savunma mekanizmaları incelenmiş; psikotik ve borderline kişilik örgütlenmelerinde genellikle olgunlaşmamış veya ilkel savunma mekanizmaları görülürken, nevrotik işlevsellik düzeyinde ve kontrol grubunda daha olgun ve gelişmiş savunma mekanizmalarının kullanıldığı belirlenmiştir.

Lowyck ve arkadaşları (2013) ise, kişilik örgütlenmesi envanteri ile ölçülen kişilik işleyişinin, benlik ve diğer önemli kişilere ilişkin tanımlamalar ile olan ilişkisini ele alarak, daha düşük kişilik işleyişinin depresyon şiddeti, semptomatik sıkıntı, kendine zarar verme ve kişilerarası problemlerle ilişkili olduğunu ve kişilik örgütlenmesinin klinik özellikleri ve kişilerarası işlevselliği yordadığını ortaya koymuşlardır.

Barreto ve arkadaşları (2017) kişilik örgütlenmesinin, benlik kavramı tutarlılığı, psikotizm, kişilik bozuklukları ve semptom şiddeti ile olan korelasyonlarını ortaya koymuşlardır. Cimino ve arkadaşlarının (2023) çalışması ise, annelerin kişilik örgütlenmesinin ebeveyn sıkıntısı, ebeveyn bakımı ve çocukların disregülasyon

semptomları üzerindeki etkisini inceleyerek, nevrotik annelerin öz farkındalık, öz kontrol ve duygusal düzenleme seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermişlerdir.

Kişilik örgütlenmesinin dini ve cinsel davranışlarla olan ilişkisine dair de bulgular mevcuttur. Kişilik örgütlenmesi düzeylerinin Tanrı temsili türleri ile ilişkili olduğunu gösteren bir çalışmada (van der Velde vd., 2021), psikotik, sınırda ve nevrotik kişilik örgütlenmeleri ile sırasıyla pasif-duygusuz, negatif-otoriter ve pozitif-otoriter Tanrı temsili tipleri arasında ilişkiler bulunmuş, sadece hasta olmayanların ve üst düzey işlevselliğe sahip hastaların bütünleşik bir Tanrı-nesne ilişkisi bildirdiği ve kişilik patolojisi olan kişiler için Tanrı ile ilişkinin bir mücadele olabileceği ve savunmacı ve/veya telafi edici bir işleve sahip olabileceği vurgulanmıştır. Kişilik örgütlenmesi ile kadınların (Prunas ve Bernorio, 2016) ve erkeklerin (Prunas vd., 2016) cinsel yaşamı arasındaki ilişkileri konu alan iki çalışmada, borderline kişilik örgütlenmesi ile cinsel yaşam arasında olası bir bağlantı olduğuna işaret edilmiş, kadınlarda kendinin/başkalarının istikrarsızlığı, davranış istikrarsızlığı ve psikoz alt boyutları ile cinsel işlev bozuklukları ve parafilik ilgilerin (Prunas ve Bernorio, 2016) ve erkeklerde kişilik örgütlenmesi ile cinsel işlevsellikte düşük genel memnuniyet, düşük cinsel yaşam kalitesi ve parafililerin varlığının ilişkili olduğu (Prunas vd., 2016) gösterilmiştir.

Malafanti ve arkadaşlarının (2024) yaptığı çalışma ise, çocukluk çağı travmaları ile borderline kişilik yapısı arasındaki ilişkileri incelemiş, özellikle istismar ve aile içi kaos için güçlü ilişkiler bulmuş, çocukluk çağı travması biçimlerinin borderline kişilik yapısının boyutlarını nasıl etkilediğini göstermiştir. Çalışmada ayrıca, istismar ve travmatik yaşam olayları daha genç yaşlarda meydana geldiğinde erkeklerde kişilik patolojisinin daha olası olduğu ve istismarın kadınlarda kişilik patolojisi için daha önemli bir risk faktörü olduğu bulunmuştur (Malafanti vd., 2024).

Kampe ve arkadaşlarının (2024) yürüttüğü çalışma, kişilik örgütlenmesinin sadece bireysel sağlıkla değil, aynı zamanda sosyal ve çevresel faktörlerle de nasıl etkileşimde bulunduğunu göstermektedir. Çalışmada, COVID-19 pandemisi sırasında sosyal mesafe kurallarını görmezden gelmeyi seçme ve pandemiye ve sosyal izolasyona bağlı psikolojik sıkıntılar ile kişilik örgütlenmesindeki bozulmalar arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur (Kampe vd., 2024).

2.1.2.5. Kişilik Örgütlenmesi Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de çağdaş psikodinamik kurama dayalı olarak kişilik örgütlenmesi ile çeşitli değişkenlerin ilişkisini ölçen araştırmaların sınırlı sayıda olmakla birlikte son yıllarda artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN), Borderline Kişilik Envanteri (BKE) ve Kişilik Örgütlenmesi Tanı Formu (KÖTF) olmak üzere üç araç kullanılmaktadır.

Kişilik Organizasyonları Envanteri’nin (KOREN) (IPO; Foelsch vd., 2000; Kernberg ve Clarkin, 1995; Lenzenweger vd., 2001) Türkçe uyarlamasında, 418 kişilik bir örnekleme orijinal envantere olduğu gibi üç faktör elde edilmiş ve benzer sonuçlar ortaya koyulmuştur (Ceran-Yıldırım, 2020; Ceran-Yıldırım ve Yüksel, 2021). Geçerlik güvenirlik çalışmasının ardından, envanterin Coolidge Eksen II tanımlarını yordama gücüne yönelik örnek bir çalışma yapılmış, KOREN alt ölçekleri ile anlamlı seviyede, yüksek korelasyonlar elde edilmiş ve regresyon analiziyle envanterin alt ölçeklerinin eksen II tanımlarını anlamlı olarak yordayabildiği gösterilmiştir: Sonuçlara göre, primitif savunmalar ve kimlik difüzyonu alt ölçekleri, A, B ve C kümesi kişilik bozukluklarını yordamakta, ancak gerçeklik testi alt ölçeği yalnızca B kümesinde antisosyal kişilik bozukluğunu ve A kümesinde paranoid ve şizotipal kişilik bozukluklarını anlamlı olarak yordamaktadır (Ceran-Yıldırım, 2020).

Dövme yaptıranın kişilik örgütlenmesi düzeyi ve ayrılma-bireyleşme ile olan ilişkilerini psikodinamik bakış açısıyla ele alan bir tez araştırmasında (Nazlı, 2022), 394 kişiye Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN) uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, deri yüzeyini dövme ile kaplama ile daha yüksek kimlik dağınıklığı, gerçeklik testinde daha yüksek bozulma ve daha düşük kişilik örgütlenmesi düzeyi arasında ve dövme varlığı ile, ilkel savunmalara daha fazla başvurma, daha yüksek kimlik dağınıklığı ve daha düşük kişilik örgütlenmesi düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır. Ayrıca ilkel savunmaların kullanılmasının dövme varlığını yordadığı gösterilmiştir.

Romantik ilişkilerde duygusal istismar failliği ve mağduriyetinin psikodinamik kişilik örgütlenmesi ile ilişkisinin incelenmesini içeren bir tez çalışmasında, 715 yetişkine KOREN uygulanmış, romantik ilişkide duygusal istismar failliği ve mağduriyeti eğilimlerinin borderline kişilik örgütlenmesi ile pozitif yönde ilişkisi olduğu; paranoid ve histrionik kişilik bozukluğu eğilimlerinin kimlik dağınıklığını ve paranoid kişilik bozukluğu eğiliminin ilkel savunma kullanımını yordadığı; borderline düzeyde paranoid,

antisosyal, narsisistik ve histrionik kişilik bozukluğu eğilimlerinin duygusal istismar failliği eğilimini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (Yıldırım, 2023).

Yaygın anksiyete bozukluğu tanısı almış kişilerin kişilik örgütlenmelerinin, belirtilerin yoğunluğuna herhangi bir katkısı olup olmadığını görmek amacıyla 183 katılımcıyla gerçekleştirilen bir tez araştırmasında, YAB ve KOREN alt kriterleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu; farklı kişilik örgütlenmesi düzeylerine göre anksiyete düzeylerinin değişiklik gösterdiği; nevrotik kişilik örgütlenmesine yakın olan bireylerin anksiyete düzeylerinin psikotik kişilik örgütlenmesine sahip olanlara göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Ersöz, 2023).

OKB tanılı 65 kişiye KOREN ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Maundsley Obsesif Kompulsif Soru Listesi uygulanarak yapılan bir tez çalışmasında, KOREN alt boyutları ile Obsesif Kompulsif Soru Listesi toplam puanı arasında ve ayrıca çocuklukta cinsel istismar ile KOREN'in ilkel savunmalar alt puanı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Karakaya, 2023).

KOREN kullanılarak yapılan bir başka tez çalışmasında, OKB tanılı 31 kişinin obsesyon türlerinin nevrotik, borderline ve psikotik kişilik örgütlenmesi düzeylerindeki konumlarının ve çocukluk dönemi olumsuz deneyimlerin etkileri incelenmiş; saldırganlık ve kirlenme obsesyon türleri ile KOREN alt boyutları olan ilkel savunmalar, kimlik dağınıklığı ve gerçeklik testinin ilişkili olduğu ve saldırganlık obsesyonu olan katılımcıların borderline kişilik yapısına eğilimli olduğu sonucuna varılmıştır (Avan, 2023).

Araştırmalarda kullanılan bir başka araç Leichsenring (BPI; 1999) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Aydemir ve arkadaşları (2006) tarafından uyarlanan Borderline Kişilik Envanteridir (BKE). 530 kişilik bir örneklemde çocukluk çağındaki kötüye kullanım ve ihmal yaşantılarının borderline kişilik örgütlenmesi ile arasındaki ilişkinin ve bu ilişkide savunma mekanizmaları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün etkisinin araştırıldığı bir doktora çalışmasında (Bora, 2019), BKE kullanılmış ve çocukluk çağı örselenmelerinin borderline kişilik örgütlenmesi ile arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve ilkel savunma mekanizmalarının anlamlı bir etkisinin ve açıklayıcılığının olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kişilik örgütlenmesi ve beş zaman yönelimi modeli arasındaki ilişkiyi 314 kişilik bir örneklemde BKE kullanarak araştıran bir tez çalışmasında, kişilik

örgütlenmesinin alt boyutlarından kimlik dağınıklığının, geçmiş-olumsuz, şimdi-kaderci ve şimdi-hazcı zaman yönelimleri ile anlamlı biçimde ilişkili olduğu, ilkel savunma mekanizmalarının ise düşük özgüven ve depresyonla bağdaştırılan geçmiş-negatif yönelimi için en güçlü yordayıcı olduğu bulunmuştur (Budun, 2019).

Yine BKE kullanarak ayrılma-bireyleşme ve duygu düzenleme ile borderline kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkiyi ele alan bir yüksek lisans çalışması, ayrılma-bireyleşmenin ve duygu düzenleme güçlüğünün borderline kişilik örgütlenmesini anlamlı ve pozitif yönde yordadığını bulmuştur. Çalışma bulgularına göre, ayrılma-bireyleşmenin bölme ve farklılaşma alt boyutları ve duygu düzenleme güçlüğünün dürtü ve amaç alt boyutları borderline kişilik örgütlenmesini yordamaktadır (Kavrar, 2023).

Kişilik Örgütlenmesi Tanı Formu (KÖTF) (PODF; Diguer vd., 2006; Yılmaz vd., 2012) bu araştırmalarda kullanılan bir diğer araçtır. Obsesif kompulsif bozuklukta (OKB) kişilik örgütlenmesini araştırmak, kişilik örgütlenme düzeylerinin işlevsellik üzerindeki etkisini ve iç görü ile ilişkisini belirlemek amacıyla OKB tanılı 100 kişiye KÖTF uygulanan bir araştırmada (Gıynaş vd., 2018), örneklemin 24%'ü nevrotik, 62%'si borderline ve 14%'ü psikotik kişilik örgütlenmesinde yer almış, işlevsellik ve OKB iç görü puanları, kişilik örgütlenmesinin olgun savunmalar ve kimlik puanları ile pozitif, ilkel savunmalar ve gerçeği değerlendirme puanları ile ise negatif korelasyon göstermiştir. Ayrıca hiyerarşik regresyon modelinde, ilkel savunmalar ve gerçeği değerlendirme puanının ters yönde, olgun savunma puanının ise doğrusal yönde işlevsellik düzeyini yordadığı görülmüş, kimlik boyutu dışındaki kişilik örgütlenmesi boyutlarının OKB'de işlevselliği yordayabileceği sonucuna varılmıştır.

Yine KÖTF kullanılarak içgörüsü olan ve olmayan OKB tanılı 100 kişide kişilik örgütlenme düzeyini araştıran bir başka çalışmada (Gıynaş vd., 2019), genel kişilik örgütlenmelerinin yanısıra kimlik, ilkel ve olgun savunma düzenekleri ve gerçeği değerlendirme toplam puanlarının içgörüsü olan ve olmayanlara göre anlamlı farklılık gösterdiği; içgörüsü olmayan OKB hastalarının, içgörüsü olan OKB hastalarına oranla daha düşük düzey kişilik örgütlenmesine sahip oldukları; içgörüsü olmayan OKB hastalarında kimlik dağınıklığının, ilkel savunmaların, gerçeği değerlendirmede bozukluğun ve daha düşük düzey nesne ilişkilerinin içgörüsü olanlardan daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) ve panik bozukluk (PB) tanısı almış 86 kişilik bir örneklemede kişilik örgütlenmesi düzeylerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada KÖTF kullanılmış, gruplarda KÖTF kimlik toplam puanı ve ilkel savunma puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamış fakat olgun savunma, anksiyete ve depresyon puanları ile anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Demirkan vd., 2023).

2.2. DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ

2.2.1. Duygu Düzenleme Becerilerinin Tanımı ve Özellikleri

Duygular, insan deneyiminin ayrılmaz bir parçası olarak çeşitli durumlara verdiğimiz tepkileri şekillendirmektedir. Temel duygular olan korku, öfke, iğrenme, şaşkınlık, sevinç/neşe, üzüntü ve merak otomatik duygular, suçluluk ve utanç ise ikincil duygulardır. İlk grup hayatta kalma ile ilişkiliyken, ikincil duygular bilincin devreye girdiği ve toplumsal yaşantıyla bağlantılı olan duygulardır; dolayısıyla ilk grup diğer memelilerde olan duygulardan ikinci grubun insana özgü olduğu kabul edilmektedir (Hisli Şahin, 2022; Lewis, 2008). Konu duygular olduğunda beden, zihin ve davranışlar bir üçlü olarak devrededir. Bununla birlikte bu üçlünün hangisinin daha önce oluştuğu üzerine farklı kuramsal açıklamalar bulunmaktadır: James ve Lang bu sıralamayı beden-davranış-zihin; Cannon ve Bard beden ve zihnin eşzamanlılığı ile bunları takip eden davranış; Schachter ve Singer beden ve zihnin eş zamanlılığı ve hemen ardından duyguyu yaşamak; Lazarus ise önce zihinsel değerlendirme sonra bedendeki değişimler ve duygu olarak sıralamıştır (Hisli Şahin, 2022; Lewis vd., 2008).

Duygu ve duygulanım psikolojide ilişkili kavramlar olmakla birlikte, farklı anlamları ve özellikleri vardır. Duygular çeşitli öznel deneyimler, fizyolojik değişiklikler, bilişsel değerlendirmeler ve davranışlar dahil olmak üzere çeşitli bileşenleri ve bilişsel süreçleri içeren karmaşık ve çok yönlü psikolojik durumlar iken, duygulanım duygularda görülen bilişsel karmaşıklık veya organize tepki olmaksızın hissetmenin deneyimsel yönüne odaklanmakta ve genellikle valans (pozitif veya negatif) ve uyarılma (yoğunluk) terimleriyle tanımlanmaktadır. Bireyin uyarılara, düşüncelere, olaylara, anılara duygusal tepki ile katılabilme yetisi olan duygulanım, neşe, üzüntü, öfke, kin, nefret, korku, bunaltı, kaygı gibi nesnel olarak gözlenebilen duygusal tepkilerin yaşanmasını ifade etmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Duygulanımı, benim için iyi/benim için kötü ayrımı için değerlendirme içeren psikolojik durumlar için bir şemsiye terim olarak gören Gross'a göre (2015), bu duygulanımsal durumlar, zorlayıcı koşulların neden olduğu stres tepkilerini; öfke, eğlence ve üzüntü gibi duyguları ve huysuz, keyifsiz veya harika hissetme gibi duygudurumlarını içermektedir.

Duygu düzenleme ise, duygusal deneyimleri ve duygu ifadesini izleme, değerlendirme, modüle etme ve yönetme konusundaki bilinçli veya bilinçsiz süreçleri

ifade etmektedir (Kok, 2017). İnsanların duygusal durumlarını yönetmeye yönelik aktif girişimlerinden oluşan duygu düzenleme, stres, duygudurum ve olumlu ya da olumsuz duygulanım dahil olmak üzere duygusal olarak yüklü tüm durumların düzenlenmesini kapsamakta ve duygusal bir tepkinin dengelenmesini belirlemektedir (Koole, 2009). Bireylerin duygusal deneyimlerini yönetmek ve kontrol etmek için kullandıkları süreç ve stratejileri ifade eden duygu düzenleme, kişinin kendi duygularını tanıma ve anlama becerisinin yanı sıra bu duyguların yoğunluğunu, süresini ve ifade edilmesini değiştirme ve düzenleme becerisini içermektedir. Özel deneyimi etkileyen ve yaşam boyu duygusal tepkileri yönlendiren psikolojik işlevselliğin önemli bir yönü olan duygu düzenleme (Brown vd., 2022; Di Giuseppe vd., 2022; Di Giuseppe ve Conversano, 2022; Eftekhari vd., 2009), bir duygunun düşünsel, davranışsal ve bedensel boyutlardan herhangi birinde ya da hepsinde birden yönetilebilmesi anlamına gelmektedir (Hisli Şahin, 2022).

Duygu düzenleme; duyguların farkında olmayı, anlamayı ve kabul etmeyi; olumsuz duygular yaşarken dürtüsel davranışları engelleyebilmeyi ve hedefe yönelik davranışlarda bulunmayı; duyguları tümüyle ortadan kaldırmak yerine duygusal tepkilerin süresini ve/veya yoğunluğunu ayarlamak için uygun stratejilerin esnek kullanımını; yaşamda anlamlı faaliyetler sürdürmenin bir parçası olarak olumsuz duygular yaşamaya istekli olmayı içeren çok yönlü bir yapı olarak da tanımlanmaktadır (Gratz ve Roemer, 2004). Böylece duygu düzenleme, insanların hedeflerine ulaşmalarına ve sosyal olarak beklenen şekilde davranmalarına uygun bir şekilde hareket etmelerini sağlayacak şekilde duyguları modüle etmek için gerekli bir süreç olarak da görülmektedir (Gratz, 2007).

Duygu düzenleme statik değil, dinamik bir süreçtir; bireyler sürekli olarak çeşitli durumlarda ve bağlamlarda duygularını düzenlemekte ve duygu düzenleme stratejilerini çevrenin taleplerine ve içsel durumlarına göre uyarlamaktadırlar. Hem bilinçli hem de bilinçdışı süreçleri içeren duygu düzenleme, kişilik, bilişsel özellikler, kültür ve yaşam deneyimleri gibi faktörlerden etkilenmektedir; kişilik özellikleri uyarlanabilir veya uyumsuz stratejilerle ilişkilenebilir, iç gözlem kapasitesi gibi bilişsel beceriler bireyin duygularını etkili bir şekilde düzenleme yeteneğini etkileyebilmekte, kabul edilebilir duygusal ifade aralığını ve duyguları modüle etmek için kullanılan stratejileri belirleyen kültürel normlar ve değerler de duygu düzenlemede etkili olabilmektedir. Gelişimsel faktörler de duygu düzenlemede önemli rol oynamaktadır; başlangıçta dışsal

düzenlemeler belirleyiciyken gelişim süreciyle birlikte içsel düzenleme mekanizmaları gelişmekte, deneyimler ve öğrenme yoluyla da duygu düzenleme gelişmeye devam etmektedir.

Duygu düzenleme, çeşitli teorik çerçevelerce farklı biçimlerde ele alınan bir psikolojik süreçtir. James ve Lange'a göre duygular uyaranlara verilen fizyolojik tepkilerin bir sonucudur; bireyler bedensel tepkilerini yorumlamakta ve bu yorumlar duygusal deneyimleri oluşturmaktadır (Cannon, 1987). Bu bağlamda duygu düzenleme, duygusal deneyimleri etkilemek için fizyolojik tepkileri değiştirmeyi veya kontrol etmeyi içerecektir. Lazarus (1991), duygusal deneyimde bilişsel değerlendirmenin rolünü vurgulamakta, bireylerin durumları kişisel önem ve ilgilerine göre değerlendirdiklerini ve bunun da duygusal tepkilere yol açtığını öne sürmektedir. Bu kapsamda duygu düzenleme, duygusal sonucu etkilemek için değerlendirme sürecini değiştirmeyi içerecektir. Bununla birlikte, Schachter ve Singer'a göre (1962), duygular hem fizyolojik uyarılmanın hem de bilişsel yorumlamanın bir sonucudur; böylece duygu düzenleme, duygusal deneyimleri değiştirmek için bir durumun bilişsel yorumunu değiştirmeyi içermektedir.

Sistem teorisi, duygusal tepkilerin bağlamsal olarak gömülü oldukları için duygularla ilişkili çoklu davranışsal ve nörobiyolojik sistemler arasındaki karşılıklı ve sürekli etkileşimden kaynaklandığını savunmakta; gelişimsel sistem teorisi, bu sistemlerin olgunlaştıkça aşamalı olarak bütünleştiğini, duygu düzenleyici süreçlerin duygusal gelişim boyunca duyguya dahil edildiğini tasvir etmektedir (Thompson, 2011).

Porges (1995) tarafından önerilen polyvagal teori ise, duyguların düzenlenmesinde otonom sinir sisteminin rolünü vurgulamakta, vagus sinirinin, bir bireyin sosyal katılım, savaş ya da kaç ya da hareketsiz kalma ile tepki verip vermeyeceğini belirlemede çok önemli bir rol oynadığını, böylece duygu düzenleme stratejilerinin, limbik alanlarla yüksek bilişsel alanların etkileşimini gerektirdiğini ve duygusal durumları etkilemek için vagal tonun modüle edilmesini içerdiğini öne sürmektedir.

Bilişsel davranışçı yaklaşımın ABC modeli, bireylerin uyaranlarla tetiklenen düşünceleri tanımlamasına ve bu düşüncelere verdiği tepkileri fark etmesine yardımcı olmaktadır. Kişinin uyarıcıyı veya tetikleyiciyi tanımlaması (A), bu tetikleyici hakkındaki inançlarını (B) ve bu inançlar ardından gelen duygusal ve davranışsal sonuçları (C)

tanınması sonucunda, uyaran olaylar ve bunlar hakkındaki yapıcı olmayan düşüncelerin birbirinden ayrılmaya başladığı, olaylara ve sonuçlarına objektif olarak yaklaşılmasının sağlandığı, böylece duyguların daha etkili yönetildiği kabul edilmiştir (Almheiri, 2001; Ellis, 1991; Reivich et al., 2011).

Gross (1999) ise, duygu düzenleme becerisini bir uyaran karşısında gelişen duygusal bir tepkiyi artırma, sürdürme veya azaltma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Duygu düzenleme, duygunun türünü, yoğunluğunu, başlangıcını ve ne kadar sürdüğünü etkilemeye hizmet etmektedir. Gross'un (1998) süreç modeli, duygu düzenlemeye yönelik süreç odaklı bir yaklaşımın ana hatlarını çizmektedir. Durum seçimi, durum değişikliği, dikkatin dağıtılması, bilişsel değişim ve tepki modülasyonu olmak üzere beş aşama belirleyen Gross'a göre (1998), duygu düzenleme stratejileri, duygusal deneyimlerin ortaya çıkışını etkilemek için bu aşamaların herhangi birinde uygulanabilmektedir. Bu kapsamda durum seçimi, belirli duygulardan kaçınmak veya istenen duyguya sahip olmak için uyaran yerleri, kişileri veya deneyimleri seçmeyi; durum değişikliği, duygunun kişi üzerinde etkisini değiştirmek için aktif olarak duygu uyandıran bir durumu değiştirme çabası; dikkat dağıtma, kişinin duygularını kontrol etmek ve korumak amaçlı dikkati doğru veya uzağa kaydırmasını; yeniden değerlendirme olarak da bilinen bilişsel değişim, kişinin, duygu tetikleyen bir olaya bakış açısını değiştirerek tetiklenen duyguyu ve duygunun değişmesi için algıyı da değiştirmesini; tepki modülasyonu ise, duygusal olay devam ederken, verilen fizyolojik, deneyimsel veya davranışsal tepkiyi etkilemeyi ifade etmektedir. Tepki modülasyonu, duygusal tepki ortaya çıktıktan sonra uygulanmakta ve gevşeme egzersizleri gibi teknikleri kapsamaktadır (Almheiri, 2001; Gross, 1998). Bilinçli duygu ve zihniyet düzenlemesi, insanların duygularının farkında olmasını; duyguların yaşamları üzerindeki zihinsel, fizyolojik ve davranışsal etkilerini anlamasını; duygusal tepkilerini bilinçli bir şekilde düzenlemek -ifade etmek, sürdürmek, değiştirmek- için dikkatli nefes alma, görselleştirme, yeniden değerlendirme gibi etkili teknikler kullanmasını içermektedir (Evans ve Crum, 2024).

Duygu düzenlemenin psikanalitik ve psikodinamik yaklaşımlarla bağlantısı ise bilinçdışı süreçleri, erken çocukluk deneyimlerini ve bilinçdışının rolünü içermektedir. Cole ve meslektaşlarına göre (1994), her ne kadar klinik teori duygu düzenleme ve düzensizliğini açıkça tanımlamamış olsa da duygu düzenlemesi çoğu tedavi modelinin

hedefidir: terapide duygu kalıplarını ve bunların kökenlerini anlamak, duyguları tanımayı ve uygun şekilde ifade etmeyi öğrenmek ve bunları değiştirmek hedeflenir. Duygu düzenlemedeki farklılıkların kişiliği ve psikopatolojiyi şekillendirdiği gelişimsel bir sürecin ana hatlarını çizen psikanalitik teoriye göre, anksiyete, umutsuzluk ve hayal kırıklığı gibi erken çocukluk duyguları birey tarafından düzenlenmekte, bu düzenleme girişimleri esnek değilse veya zaman içinde değişmezse kişiliğin kısıtlanmasına ve semptomların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Psikodinamik teoriye göre bilinçdışı, duygu ve davranışların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığından, duygu düzenleme, bilinçdışı süreçlerin bilinçli farkındalığa getirilmesini içermektedir. Çağdaş psikodinamik terapide duygu, kişilerarası ilişkilerle ilgili bir anlam ifade etmekte ve semptomlar olarak duygular terapisti kişinin bozulmuş ilişkilerini anlamaya yönlendirmektedir. Terapi danışanların kabul etmedikleri duyguları fark etmelerine yardımcı olmayı ve ardından bu duyguların bilinçli deneyim ve ifadeye entegre edilmesini kolaylaştırmayı hedeflemektedir (Cole vd., 1994).

Bireyi kaygı veya sıkıntı verici düşüncelerden korumak için kullanılan bilinçdışı stratejiler olan savunma mekanizmalarının (Freud, 1937/2020) anlaşılması ve tanınması da duygu düzenleme bağlamında önemlidir. Duygu düzenleyicileri olduğu varsayılan savunma mekanizmaları tahammül edilmesi çok zor olan duygulardan kaçınmak, bunları en aza indirmek veya dönüştürmek işlevi görürken, tedavinin amacı bu duygular ve kökenleri hakkında içgörü kazanmak ve böylece onlarla daha olgun bir şekilde başa çıkmak olmaktadır (Cole vd., 1994).

Psikanalitik terapide, aktarım ve karşı aktarım süreçlerinin anlaşılması ve yönlendirilmesi de terapötik ilişki içinde duyguların düzenlenmesine katkıda bulunur. Psikanalitik yaklaşımlar, bireyleri duygularının köklerini keşfetmeye teşvik ettiğinden ve bu köklerin izini erken çocukluk deneyimlerine kadar sürdüğünden, bu temel duygusal deneyimlerin ortaya çıkarılması ve işlenmesi, daha bilinçli ve uyarlanabilir duygu düzenleme stratejilerine katkıda bulunabilir. Erikson'un (1982/2020) psikososyal aşamaları, ego gelişimi ve olgunlaşmasının etkili duygu düzenleme için gerekli olduğunu öne sürmektedir: Her aşamadaki gelişimsel görevlerin başarılı bir şekilde çözülmesi, bireyin duygularını sosyal ve kültürel olarak uygun bir şekilde düzenleme yeteneğine katkıda bulunur. Psikanalitik teoriler genellikle rüyalarda, fantezilerde ve sanatsal ifadelerde duyguların sembolik temsilini vurgular: bu sembolik temsilleri keşfetmek,

bireylere duygularını anlamak ve düzenlemek için alternatif yollar sağlayabilir. Psikodinamik ve psikanalitik bakış açılarının duygu düzenleme çalışmalarına dahil edilmesiyle, bilinçli ve bilinçdışı süreçler, erken yaşam deneyimleri ve uyarlanabilir duygu düzenleme stratejilerinin gelişimi arasındaki karmaşık etkileşim hakkında daha kapsamlı bir anlayış kazanmak ve içgörülerin etkili duygu düzenleme arayışında öz farkındalığı artırması mümkün hale gelebilir.

Bağlanma teorisine göre de duygular, anne-bebek ilişkisinin güvenliğini ya da güvensizliğini organize etmekte, bu bir çalışma modeli olarak içselleştirilerek sonraki ilişkilere taşınmaktadır (Cole vd., 1994). Erken dönemdeki bakıcı-çocuk ilişkilerinin duygu düzenleme becerilerini şekillendirmedeki önemini vurgulayan bağlanma teorisine göre (Bowlby, 1969/2023), güvenli bağlanma, etkili duygu düzenleme stratejilerinin gelişimini etkileyen bir güvenlik duygusunu teşvik ederken, bağlanma örüntülerini keşfetmek, bireyin kişilerarası ilişkilerde duyguları düzenleme yaklaşımına dair içgörü sağlayabilir. Anne ile bebek bağının doğası duygusal olduğundan, bebek duyguları bu duygusal bağ üzerinden tanır, deneyimler ve ayırıştırır; böylece bebeğin duygu düzenleme becerileri de bu bağ kapsamında gözlem ve deneyimin içselleştirilmesi yoluyla gelişmekte, bağlanma stilleri gelişimsel çevreye uyumla şekillenen duygu düzenleme stratejileri olmaktadır (Anafarta Şendağ, 2022; Cassidy, 1994). Bağlanmanın duygu düzenleme ile ilişkisine, bebeğin bakıcısıyla kurduğu bağın bilinç dışı ve duygulanımsal düzeyde işleyişine ve bu bağın beyindeki düzenleyici sistemlere etkisine dayalı olarak, bağlanma kuramının bir düzenleme kuramına dönüştüğü ifade edilmiştir (Anafarta Şendağ, 2022; Schore ve Schore, 2008).

Güvenli bağlanma duygu düzenlemeyle pozitif yönde ilişki gösterirken, güvensiz bağlanmada duygu düzenleme güçlükleri ortaya çıkabilmektedir. Genellikle etkili yatıştırıcı kapasitelerden yoksun yakın kişilerarası ilişkilere sahip olan güvensiz bağlanan bireyler (Dykas ve Cassidy, 2011), duygusal ve psikolojik stres reaktivitelerini düzenlemekte güçlük çekebilirler (Brumariu, 2015; Dagan vd., 2021; Dozier ve Kobak, 1992; Groh ve Narayan, 2019; Roisman vd., 2004).

Ainsworth ve meslektaşları (1978/2015) güvensiz-kaçıncı ve güvensiz-dirençli olmak üzere iki güvensiz bağlanma modeli tanımlamıştır. Güvensiz-kaçıncı bebekler sallanma, parmak emme gibi kendine dönük düzenleme davranışları göstermekte (Braungart ve Stifler, 1991), bağlanma ihtiyaçlarını ifade edecek duyguları

ve olumsuz duygularını baskılamakta (deaktivasyon stratejisi); öte yandan, güvensiz-dirençli bebekler, aşırı düzeyde hassas tehlike algısı ve abartılı tepkiler göstermekte (hiperaktivasyon stratejisi), duygularını ikircikli biçimde ve maksimum düzeyde deneyimlemektedirler (Ainsworth vd., 1978/2015; Anafarta Şendağ, 2022). Ebeveynle yeniden bir araya geldiklerinde yakınlık arayışını sınırlama eğiliminde olan güvensiz-kaçınmacı bebekler, uzak, kendine güvenen davranışlar ve ifadeler sergileme ve yeniden bir araya geldiklerinde dikkati bakım veren kişiden uzaklaştırma eğilimindedir (Ainsworth vd., 1978/2015; Main, 2000). Öte yandan bir başka yaklaşıma göre, güvensiz-kaçınmacı değil, güvensiz-dirençli bağlanma geçmişine sahip bireyler içe yönelim semptomları geliştirmeye daha yatkındır (Carlson ve Sroufe, 1995; Finnegan vd., 1996; Manassis, 2001). Buna göre güvensiz-dirençli olarak sınıflandırılan bebekler, bakım verenlerine ve ihtiyaç duydukları zamanlarda onların yakınlığına aşırı bağımlı olduklarından, güvensiz-kaçınan olarak sınıflandırılanlara kıyasla yeni durumlarda duygularını düzenlemekte daha fazla zorluk çekebilir ve buna bağlı olarak zayıflık ve çaresizlik algılarına sahip olabilir. Böylece güvensizliğe dirençli çocukların gelecekteki tehditlere gösterdikleri yoğun ilgi, onları gelecekteki bu korku dolu deneyimleri acı verici bir şekilde yeniden yaşamaya sevk etmektedir (Dagan vd., 2021).

2.2.2. Duygu Düzenleme Becerilerinin Diğer Değişkenlerle İlişkisi

2.2.2.1. Duygu Düzenleme Becerileri ve Mentalizasyon

Zihinselleştirme, sosyal dünyada duygusal düzenlemeyi en üst düzeye çıkarmak için duygulanım ve duygulanım bilişini harmanlamaktadır (Freeman, 2016). Buna karşın, duygu düzenleme ve mentalizasyonun birlikte konu alındığı çok sayıda çalışma bulunmamaktadır.

Bu araştırmada da konu edilen duygu düzenleme, mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığını, bağlanma ile birlikte ele alan bir çalışmada (Kim ve Lee, 2023), yetişkin bağlanması ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığının aracı rolünü doğrulamak amaçlanmış; yetişkin bağlanması (bağlanma kaygısı, bağlanmadan kaçınma), zihinselleştirme, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzensizliği arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş; ayrıca zihinselleştirmenin, bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık etkisi, bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide ise kısmi aracılık etkisi gösterdiği görülmüştür.

Duygu düzensizliği, zihinselleştirme ve romantik bağlanma arasındaki ilişkileri konu alan bir çalışmanın bulguları da duygu düzensizliği düzeyinin kısmen zihinselleştirme düzeyleri ile açıklanabileceğini, duygu düzensizliğinin yalnızca - duygusal tepkilerin kabul edilmemesi ve duygusal netlik eksikliği olmak üzere- iki yönünün zihinselleştirme ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Marszał ve Ja czak, 2018).

Yine bağlanma, zihinselleştirme ve duygu düzensizliği arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmada, zihinselleştirmenin bağlanma ve duygu düzensizliği arasındaki ilişkideki aracılık etkisi incelenmiş, zihinselleştirmenin genel olarak duygu düzensizliği ile önemli ölçüde ilişkili olduğu; aracılık modelinin büyük bir aracılık etkisi boyutu bulunduğu; zihinselleştirmenin duygu düzensizliği ile meşguliyet, kendine yeterlilik ve çocukluk  ağı travması arasındaki ilişkiye önemli ölçüde aracılık ettiği bulgularına ulaşılmıştır (Parada-Fern ndez vd., 2021).

Bağlanma bağlamındaki bir başka araştırmada, utançla başa çıkma/düzenlemenin farklı kümelerini belirlemek ve bunları -genel duygu düzensizliğini (GDD) kontrol ederek- bağlanma güvensizlikleri, zihinselleştirme eksiklikleri ve kişilik patolojisi açısından karşılaştırmak amaçlanmış, çalışma kapsamında 18-65 yaş aralığında 600 katılımcı utançla başa çıkma tarzları, genel duygu düzensizliği, bağlanma

güvensizlikleri, zihinselleştirme eksiklikleri, kişilik bozuklukları için alternatif modelin A ve B kriterleri ve sınırda kişilik özelliklerini ölçen bir dizi öz bildirim aracını doldurmuştur (Asgarizadeh vd., 2023). Zihinselleştirme eksikliklerinin kümeler arasında farklılık gösterdiği bulunmuş, uyumsuz küme uyumlu kümeye göre daha fazla eksiklik göstermiş ve bu fark GDD kontrol edildikten sonra da devam etmiştir. Ego-yıkıcı utanç kavramsallaştırması ile uyumlu olan bulgular, utancın yetersizlik, eksiklik ve değersizlikle eşdeğer olarak deneyimlenmesinin getirdiği dayanılmaz duygu ile bu tutarsız yabancı parçayı dışsallaştırarak ötekine yönelik aşağılama ve yok etme girişimi yoluyla baş etme biçiminde yorumlanmıştır. Böylece zihinselleştirme eksikliği başkalarına saldırmakla ilişkili olmaktadır. Buna ek olarak uyumsuz stillerin bir kombinasyonu da zihinselleştirme eksiklikleri ile ilişkilidir: birey dayanılmaz utanç üzerinde düşünmekten ve utancı bilinçli olarak deneyimlemekten kaçınmak için ondan ayrılmaktadır. Öte yandan, aşırı zihinselleştirme de kendine saldırma ve geri çekilme stillerinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Asgarizadeh vd., 2023).

Duygu düzenleme ve mentalizasyonu bu araştırmada olduğu gibi kişilik örgütlenmesi ile birlikte konu alan bir çalışmada (Marszał ve Górska, 2015), kişilik örgütlenmesinde mentalizasyonun, farkındalığın ve duygu düzenlemenin rolü araştırılmış ve borderline kişilik örgütlenmesindeki bireylerin zihinselleştirme, farkındalık ve duygu düzenleme açısından kontrol grubundan daha kötü işlev gösterdiği; BKÖ ile zihinselleştirme ve farkındalık arasındaki ilişkiye duygusal düzensizliğin aracılık ettiği; duygusal deneyime yönelim ve duygusal düzensizliğin BKÖ'nün bağımsız yordayıcıları olmadığı ancak zihinselleştirmenin BKÖ'de duygu düzenlemeyi belirlediği ve etkilediği bulgularına ulaşılmıştır.

Zihinselleştirme ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada, zihinselleştirmenin duygusal durumların düzenlenmesiyle yakından ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır: korelasyon analizleri, duygu düzenleme ve zihinselleştirme arasında beklenen ilişkileri doğrularken, regresyon modelleri, yaş, cinsiyet ve anadilden bağımsız olarak, uyumlu ve uyumsuz duygu düzenlemenin yalnızca kendine odaklı zihinselleştirme tarafından tahmin edilebileceğini göstermiştir (Schwarzer vd., 2021).

Ayrıca duygu düzenleme ve mentalizasyonun BKB, DEHB, gıda bağımlılığı gibi değişkenlerle ilişkilerine yönelik araştırmalar bulunmaktadır. BKB'de kişilerarası sorunların öngörülmesi bağlamında duygu düzenleme güçlüğü, dürtüsellik ve bozulmuş

zihinselleştirme arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmada (Euler vd., 2021), bu alanların BKB'deki kişilerarası sorunlara önemli ölçüde katkıda bulunduğu ve hipomentalizasyonun kişilerarası sorunları duygu düzensizliği ve dikkat dürtüsellliği boyunca dolaylı olarak yordadığı bulgularına ulaşılmıştır. DEHB'li çocukların ailelerinde ebeveyn duygu düzenlemesini, zihinselleştirmeyi ve düşmanca/zorlayıcı ebeveynliği inceleyen bir çalışmada (Gershy ve Gray, 2020), ebeveyn duygu düzenlemesi zorlayıcı ebeveynlikle ilişkili olduğu ve ebeveyn zihinselleştirmesinin özellikle düşük duygu düzenleme kapasitesine sahip ebeveynler arasında düşmanlığa karşı tampon görevi gördüğü vurgulanmıştır. 322 yetişkinde gıda bağımlılığı, duygu düzenleme güçlükleri ve zihinselleştirme eksiklikleri arasındaki ilişkiyi konu alan bir araştırmada ise (Innamorati vd., 2015), zihinselleştirmenin, özellikle güçlü duygular ortaya çıktığında, bireyin kendi zihinsel durumlarının yanı sıra başkalarının zihinsel durumlarını anlamasını zorlaştırarak gıda bağımlılığında önemli bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Literatürde “zihinselleştirilmiş duygulanım” üzerine çalışmalar da mevcuttur. “Duygulanım düzenleme” kavramına odaklanan Fonagy ve arkadaşları (2002), zihinselleştirmenin sadece bilişsel bir süreç olmadığına ve gelişimsel olarak birincil nesne ilişkileri yoluyla duygulanımların "keşfi" ile başladığına dikkat çekmekte ve duygulanım düzenlemesinin, bir benlik ve eylemlilik duygusunun ortaya çıkmasında temel bir rol oynaması bakımından zihinselleştirme ile yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu görüşe göre hem duygulanım düzenlemesi zihinselleştirmenin başlangıcıdır hem de zihinselleştirme gerçekleştikten sonra duygulanım düzenlemesinin doğası değişmektedir. Duygulanım durumlarının bir tür ayarlanması olarak duygulanım düzenlemesi ile duygulanımların benliği düzenlemek için kullanıldığı daha sofistike bir varyasyon arasında ayırım yapan yazarlara göre, "zihinselleştirilmiş duygulanım" kavramı kişinin kendi duygulanım durumlarının öznel anlamlarını keşfetmesi ve duygulanımın düzenlenmesi için olgun bir kapasiteyi ifade etmektedir. Kişinin duygularının entelektüel anlayışın ötesine uzanan bir şekilde deneyimsel olarak anlaşılmasını temsil eden zihinselleştirilmiş duygulanım, yalnızca terapötik ilerlemenin önünde duran zihinsel temsillerin çarpıtılmasına değil, aynı zamanda zihinsel işleyişin engellenmesine de vurgu yapar: Gerçekte başka bir duygu hissederken bir şey hissedildiğini düşünerek gerçekte hissedilenin yanlış anlaşılması veya kişinin kendini duygusal zenginliğin tüm deneyimsel dünyasından mahrum bırakması söz konusu olabilir. Yazarlara göre psikolojik süreçlerin

yaygın bir şekilde engellenmesi ve/veya gelişimsel bozukluk, psikolojik ve psikososyal nedensellikleri tasavvur edememeye neden olabilmektedir (Fonagy vd., 2002).

Jurist (2010) zihinselleştirme ve zihinselleştirilmiş duygulanım kavramlarını tanımlayarak zihin teorisine getirdiği eleştirilerle zihinselleştirmenin doğuştan gelmediğini, ancak birincil bakıcının bebeği yorumlamasının bebeğin zihninin büyümesine ve kendisi için yorum yapmasına izin verdiği erken ilişkide kaynağı olduğunu ve zihinselleştirmenin sadece bilişsel olmadığını, ancak bilişsel-duygusal şemalara dayandığını vurgulamaktadır (Jurist vd., 2008; Jurist, 2010). Yine zihinselleştirilmiş duygulanıma odaklanan bir başka çalışmada (Jurist, 2015), duygulanımların tanımlanması (adlandırma, ayırt etme), duygulanımların işlenmesi (modülasyon, iyileştirme) ve duygulanımların ifade edilmesi (dışa doğru, içe doğru/iletişim kurma) olmak üzere üç unsur belirlemekte ve zihinselleştirilmiş duygulanımı, duygulanımların sadece modüle edilmesini değil, yeniden değerlendirilmesini de gerektiren belirli bir tür duygulanım düzenlemesi olarak tanımlamaktadır.

Bu teorik kavramsallaştırmadan yola çıkaran geliştirilen Zihinselleştirilmiş Duygulanım Ölçeği (Greenberg vd., 2017) ile zihinselleştirilmiş duygulanımın altında yatan üç bileşenli bir yapı ortaya konmuştur: “duyguları tanımlama” (duyguları tanımlama ve onları etkileyen faktörler üzerinde düşünme becerisi), “duyguları işleme” (karmaşık duyguları modüle etme ve ayırt etme becerisi) ve “duyguları ifade etme” (duyguları dışa veya içe doğru ifade etme eğilimi). Çalışmada, duyguları işlemenin onları tanımlamaktan ve duyguları ifade etmenin de onları işlemekten ayrıldığı ve bu bileşenlerin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin farklı olduğu gösterilmiş, örneğin anksiyete, duygudurum ve kişilik bozukluğu olanların yüksek “tanımlama” ve düşük “işleme” profili gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ölçeğin kısa versiyonun geliştirilmesi çalışmasında da (Greenberg vd., 2021), zihinselleştirilmiş duygulanımın, düzenleme sürecinde zihinselleştirmeyi dikkate alan ve kişinin düşünceleri ve duyguları üzerinde düşünme ve duyguyu etkileyebilecek faktörler (çocukluk deneyimleri veya kişinin içinde bulunduğu mevcut durum veya bağlam) hakkında zihinselleştirme becerisi gerektiren, duygu düzenlemenin daha sofistike bir yönü olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada bir yapı olarak zihinselleştirilmiş duygulanımın, duyguların modüle edilmesini ve ayrıntılı hale getirilmesini içerdiği ölçüde duygu düzenleme ile yakından ilişkili olduğu vurgulanmakta

ve duyguların anlamını yeniden değerlendirme sürecinin bir parçası olarak biliş ve duygulanımı harmanlayan ve bütünleştiren bir kavram olduğuna dikkat çekilmektedir.

2.2.2.2. Duygu Düzenleme Becerileri ve Reddedilme Duyarlılığı

Duygu düzenleme becerileri ile reddedilme duyarlılığını değişken olarak ele alan çalışmalar, özellikle borderline kişilik bozukluğu özelliklerine odaklanarak, reddedilme duyarlılığı, duygu düzenleme ve psikopatoloji arasındaki etkileşimi incelemektedir.

Duygu düzenlemedeki zorlukların aracılık ettiği reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik bozukluğu özellikleri arasındaki ilişki çalışmaların odak noktalarından biridir. Böyle bir çalışmada (Peters vd., 2015), reddedilmenin, sıkıntıya karşı dürtüsel tepkiler, öfke ruminasyonu, hedef odaklı davranışlarda bulunmada zorluklar, duyguların kabul edilmemesi ve düşük duygusal netlik gibi işlevsiz duygu düzenleme stratejilerine yol açabileceği belirtilmiş, araştırma sonucunda duygu düzenleme güçlüklerinin, reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik bozukluğu özellikleri arasındaki ilişkilerde önemli bir varyans oluşturduğu gözlenmiştir.

Bir başka çalışmada, bilinçli farkındalığın, duygu düzenlemenin aracılık ettiği reddedilme duyarlılığına ve reddedilmeye karşı uyumsuz davranışsal tepkilere karşı koruyucu bir rol oynadığı bulunmuştur. Duygu düzensizliğinin farkındalık ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkideki aracılık rolünü araştıran çalışmada (Velotti vd., 2015), farkındalık eksikliklerinin, duygu düzensizliği yoluyla reddedilme duyarlılığını dolaylı olarak etkilediği ve psikiyatrik hastalarda reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme bozukluğunun daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Araştırma, reddedilme duyarlılığı için farkındalık temelli tedavilerin potansiyel klinik faydasının altını çizmektedir.

Reddedilme duyarlılığı ve bunu izleyen kişilerarası sıkıntı ile borderline kişilik bozukluğu özellikleri arasındaki ilişkide çaba gerektiren kontrolün düzenleyici rolünü inceleyen bir çalışmada (De Panfilis, 2016), ilişkili olma derecesinin, düşük çaba gerektiren kontrole sahip bireyler için daha büyük ve yüksek çaba gerektiren kontrole sahip olanlar için daha az olduğu bulgusuna ulaşılmış; bu da düşük öz-düzenleme becerilerinin, kişilerarası sıkıntıyı artırarak reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi güçlendirebileceği biçiminde yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, çaba gerektiren kontrol, reddedilme duyarlılığı ile borderline kişilik

bozukluğu özellikleri arasındaki ilişkiyi düzenlemekte ve düşük öz-düzenleme becerileri, reddedilme duyarlılığı ile kişilerarası sıkıntı arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir.

Düşük eğilimli farkındalığın daha yüksek reddedilme duyarlılığı ve ima edilen reddedilmeye verilen uyumsuz tepkilerle (misilleme ve geri çekilme) ilişkili olup olmadığını ve duygu düzenlemenin bu ilişkilere aracılık edip etmediğini inceleyen bir çalışmada (Hafner vd., 2019), bilinçli farkındalığın, duygu düzenleme yoluyla, daha düşük reddedilme duyarlılığı ve reddedilmenin ardından daha az geri çekilme ile dolaylı olarak ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Bu da duygu düzenlemenin bilinçli farkındalık ile daha az reddedilme duyarlılığı ve geri çekilme arasındaki ilişkide rol oynayabileceğini göstermektedir.

Reddedilme duyarlılığının beklenti gibi bilişsel ve kaygı, öfke gibi duygusal bileşenleri arasında ayırım yapmayı ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin agresif, prososyal ve geri çekilme eğilimlerini yordamadaki potansiyel aracılık rolünü test etmeyi amaçlayan bir çalışmada (Casini vd., 2022), reddedilme beklentisinin prososyallikle yalnızca negatif yönde bağlantılı olduğu ve olumlu yeniden değerlendirme ve perspektife koyma gibi işlevsel duygu düzenleme stratejilerinin bu ilişkiye negatif yönde aracılık ettiği sonucuna varılmıştır. Buna karşılık, işlevsiz duygu düzenleme stratejilerinin, reddedilmeye ilişkin öfke ile saldırganlık ve geri çekilme arasındaki ve reddedilmeye ilişkin kaygı ile geri çekilme arasındaki pozitif bağlantılara pozitif yönde aracılık ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, bağlanma stillerinin duygu düzenleme ve reddedilme duyarlılığını önemli ölçüde etkilediğini vurgulayan, erken bağlanma deneyimlerinin yetişkin bağlanma modellerini ve psikolojik işleyişi şekillendirmedeki rolünün altını çizen çalışmalar mevcuttur. Yetişkin bağlanması ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığının aracı etkisini ele alan bir araştırmada (Kim ve Lee, 2023), tüm değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, reddedilme duyarlılığı, bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık, bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide ise kısmi aracılık etkisi göstermiştir. Bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi konu alan bir başka araştırmada (Kothuru ve Sekhar, 2023), bağlanma stilleri ile bulunan ilişkilerin yanında, duygu düzenlemenin yeniden değerlendirme boyutu ile reddedilme duyarlılığı arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireyin yaşam boyu deneyimlerinin olumsuz oluşu ile şekillenen reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme becerilerinin işlevsel olmayışı arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara henel olarak bakıldığında, bu faktörler arasındaki karmaşık etkileşimin ve bunların psikososyal sonuçlar üzerindeki etkilerini keşfetmek için daha fazla araştırma yapılması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir.

2.2.2.3. Duygu Düzenleme Becerilerinin İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Duygu düzenlemenin ilişkili olduğu önemli bir kavram bağlanmadır. Duygu düzenleme güvenli bağlanma ile pozitif yönde, güvensiz bağlanma ile ise negatif yönde ilişki göstermektedir. Güvensiz bağlanan bireyler duygusal ve psikolojik stres reaktivitelerini düzenlemekte güçlük çekebilmektedirler (Brumariu, 2015; Dagan vd., 2021; Dozier ve Kobak, 1992; Dykas ve Cassidy, 2011; Groh ve Narayan, 2019; Roisman vd., 2004). Bağlanma ve erken dönem yaşantıları ile duygu düzenlemenin ilişkilerini gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Moutsiana vd., 2014; Schore, 2003a; Siegel, 2001). Schore (2003b) öz-düzenleyici süreçlerin gelişimi için bebek ve anne arasındaki deneyime bağlı ilişkinin merkezi bir tema olduğunu vurgulamakta, Bowlby ve diğerlerinin bağlanma konusundaki çalışmalarını nörobiyolojik bulgularla bütünleştirmekte, özellikle sağ prefrontal korteksin işlevini bu kapsamda tartışmakta ve duygu düzenlemenin güvenli bağlanma ve ilişkisel travmadan nasıl etkilenebileceğine dikkat çekmektedir (Hilty vd., 2005).

Araştırmalar ayrıca duygu düzenlemenin algılama, yönetici işlevler ve dikkat yönetimi gibi bilişsel işlevlerle (Bell ve Wolfe, 2004; Roberts vd., 2017; Short vd., 2016; Zelazo ve Cunningham, 2007); en ön beyin ve prefrontal korteks ile limbik sistem arasındaki yolların işleyişiyle (Banks vd., 2007; Brett vd., 2002; Ghashghaei vd., 2007; Ochsner vd., 2002, Ochsner ve Gross, 2008) ve yaşam boyu yinelenen kişiler arası ilişkiler ile (Cole vd., 2004) ilişkilerine dikkat çekmektedir (Hisli Şahin, 2022). Yüksek duygusal zekaya sahip bireyler, duygularını mümkün olan en erken noktadan şekillendirip dolayısıyla duygularını başarılı bir şekilde düzenlerlerken bunu esnek bir şekilde yapmakta, böylece duyguların ortaya çıkması için bir alan bırakmaktadırlar (Peña-Sarrionandia vd., 2015). Ayrıca duygularını düzenleyen insanların daha yüksek yaşam doyumu, iyimserlik ve özgüveni olduğu; çevrelerini yönetme ve değiştirme, kişisel

gelişim ve kendini kabullenme konularında daha etkin olduğu bulunmuştur (Almheiri, 2001; Gross ve John, 2003).

Gross'un (2002) duygu düzenlemenin duygulanımsal, bilişsel ve sosyal sonuçlarını ele alan çalışmasında, iki bastırma ölçeğinden herhangi birinde daha yüksek puan alan bireylerin daha düşük puan alan kişilere göre daha kötü belleğe sahip olduklarını bildirdikleri; bir hafta önceki olayları hatırlamalarının istendiği nesnel hafıza testinde daha kötü performans gösterdikleri; baskılama katılımcılarının, yeniden değerlendirme yapan veya doğal davranan katılımcılara kıyasla kan basıncında daha fazla artış gösterdiği; çok az olumlu duygu gösteren ve duygusal ipuçlarına tepki vermeyen bir partnerle etkileşim kurmanın, daha fazla olumlu duygu ve tepki verme yeteneği gösteren bir partnerle etkileşime girmekten fizyolojik olarak daha aktif olduğu bulunmuştur. Duygu düzenlemenin nörolojik temellerini ve bilişsel kontrolünü konu alan bir çalışmada (Ochsner ve Gross, 2005), dikkati kontrol etme ve duygusal olarak çağrıştırmaya uyaranların anlamını bilişsel olarak değiştirme, prefrontal ve singulat kontrol sistemleri ile kortikal ve subkortikal duygu-üretici sistemler arasındaki etkileşimlerle ilişkilendirilmiştir.

Ruminasyon, kaçınma, problem çözme, bastırma, yeniden değerlendirme ve kabullenme olmak üzere altı duygu düzenleme stratejisi ile depresyon, anksiyete, yeme ve madde ile ilişkili bozukluklar) olmak üzere dört psikopatolojinin semptomları arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmada, ruminasyon için büyük; kaçınma, problem çözme ve bastırma için orta ve büyük; yeniden değerlendirme ve kabullenme için küçük ve orta etki büyüklüğü olduğu; içe yönelim bozukluklarının, dışa yönelim bozukluklarına kıyasla düzenleyici stratejilerle daha tutarlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur (Aldao vd., 2010).

Duygu düzenleme stratejilerinin kullanımında bilişsel süreçlerin depresyonla ilişkisini konu alan bir çalışmada (Joorman ve Gotlib, 2010), depresyonun bilişsel kontroldeki zorluklarla ve özellikle olumsuz materyallerin işlenmesini engellemedeki zorluklarla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada, ruminasyon, yeniden değerlendirme ve dışavurumcu bastırmanın kullanımındaki inhibisyon ve bireysel farklılıklar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş, araştırma sonucunda depresyondaki katılımcıların olumsuz materyalleri işlerken inhibisyon eksikliği sergiledikleri; depresif katılımcı grubu içinde olumsuz materyalin engellenmesindeki azalmanın daha fazla

ruminasyon ile; tüm gruplarda olumsuz materyalin engellenmesinin azalmasının yeniden değerlendirmenin daha az ve dışavurumcu bastırmanın daha fazla kullanılmasıyla; eskiden depresyonda olan grupta yeniden değerlendirmenin daha az, ruminasyonun ve dışavurumcu bastırmanın daha fazla kullanımının daha yüksek depresif semptom düzeyleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Duygu düzenlemenin psikopatolojideki tanılar arası rolüne ve çeşitli bozuklukların tedavisini takiben duygu düzenleme zorluklarındaki değişikliklere odaklanan bir çalışmada (Sloan vd., 2017), müdahale veya bozukluktan bağımsız olarak, hem uyumsuz duygu düzenleme stratejisi kullanımının hem de genel duygu düzensizliğinin tedaviyi takiben önemli ölçüde azaldığı; anksiyete, depresyon, madde kullanımı, yeme patolojisi ve borderline kişilik bozukluğu semptomlarında da paralel azalmalar olduğu bulunmuştur.

Duygu düzenlemenin sonuçlarını, nasıl şekillendirildiğini, duygu düzenlemeyi mümkün kılan psikolojik ve nörobiyolojik mekanizmaları ve iyileştirebilecek müdahaleleri “yeniden değerlendirme” süreci üzerinden değerlendiren bir çalışmada (McRae ve Gross, 2020), duygu düzenleme literatüründe yer alan yeniden değerlendirmenin daha fazla kullanılmasının daha az psikopatoloji semptomuyla ilişkili olduğu bulgusuna (Aldao vd., 2010; Eftekhari vd., 2009; Hu vd., 2014) dikkat çekilmekte; ancak laboratuvar ortamında yapılan çoğu çalışmada klinik grubun yeniden değerlendirmeyi başarılı bir şekilde yapabildiğinin gösterildiği (Goldin vd., 2009; Picó-Pérez vd., 2017; Zilverstand vd., 2017) vurgulanmaktadır. Yeniden değerlendirme başarısı ve kullanımı arasındaki bu kopukluğun, klinik gruplardaki bireylerin, günlük yaşamda duygu düzenlemenin yararlı olacağı anları uygun bir şekilde belirleyememelerinden veya belirleyebilmelerine rağmen günlük yaşamda yeniden değerlendirmeyi çok sık kullanmamayı tercih etmelerinden (Dryman ve Heimberg, 2018) kaynaklanıyor olabileceği belirtilmektedir (McRae ve Gross, 2020).

Günlük stresörlerin ve incinmiş duyguların sözel ve fiziksel saldırganlık ve somatik semptomlar ile ilişkilerini konu alan bir çalışmada (Yang, 2023), negatif duygu düzenlemesinin, stresörler ve sözel saldırganlık arasındaki ilişkiyi yönettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

2.3. MENTALİZASYON

2.3.1. Mentalizasyonun Tanımı ve Önemi

Mentalizasyon, “insanların davranışlarını, işlevsel zihin hareketlerini, inançlar, arzular, ihtiyaçlar, duygular, nedenler, amaçlar, hedefler vb. bakımından yorumlamamıza ve algılamamıza olanak sağlayan hayali bir zihinsel aktivite” olarak tanımlanmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2012). Zihinselleştirme terimini kapsamlı olarak tanımlayan ve kullanan Bateman ve Fonagy’e göre (2004), zihinselleştirme, kişinin kendisinin ve başkalarının duygu ve düşüncelerinin davranışlar üzerindeki etki ve yansımaları görmesidir. Daha öncelerde zihinselleştirme kavramının farklı boyutları literatürde kullanılmakta olsa dahi, hiçbir kavram zihinselleştirme kavramının kapsamına ulaşamamıştır (Duman, 2019). Zihin kuramı, zihin okuma, yansıtıcı işleyiş kavramlarıyla yakın bir ilişki içerisinde bulunan mentalizasyon (Vrouva ve Fonagy, 2009), bu kavramlardan daha geniş bir alana sahip olduğu için bu kavramlar ‘mentalizasyon’ üst başlığı altında incelenmektedir (Sharp, 2006).

Zihinselleştirmenin psikanalitik bir kavram olarak düşünölmeye başlanması 1960’larda Fransa’da Pierre Marty ve Pierre Luquet’in çalışmalarına dayanmaktadır (Freeman, 2016). Lecours ve Bouchard gibi Fransız teorisyenler zihinselleştirmeyi, temsil ve sembolleştirme de dahil olmak üzere, özellikle dürtü-etkileri deneyimlerinin giderek daha organize zihinsel olgulara ve yapılara dönüşmesine ve detaylandırılmasına yol açan genel bir zihinsel işlemler sınıfına atıfta bulunarak açıklarken (Freeman, 2016), Fonagy ve meslektaşları, zihin teorisinden hareketle, zihinselleştirmeyi kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını kasıtlı zihinsel durumlarla bağlantılı olarak hayal gücüyle algılaması ve yorumlaması olarak tanımlamıştır (Bateman ve Fonagy, 2012). Zihin teorisi, hafıza, duygular, arzular, atıflar, niyetler ve inançlar nedeniyle, başka bir deyişle kasıtlı zihinsel durumlarımız nedeniyle bu şekilde davrandığımızı ve diğer insanların da kasıtlı zihinsel durumları nedeniyle bu şekilde davrandıklarını hissettiğimiz anlamına gelmektedir (Freeman, 2016). Böylece çağdaş tanım, eski tanıma ek olarak zihinselleştirmenin örtük, sezgisel biçimi olan diğer insanların duygularını hissetmeyi de içermektedir (Allen vd., 2008/2013; Freeman, 2016).

Zihinselleştirme, bireyin kendisine ve başkalarına ait zihinsel durumları değerlendirerek kendisinin ve diğerlerinin davranışlarının altında yatan duyguları,

düşünceleri, niyetleri ve istekleri fark edebilmesini içermektedir (Fonagy vd., 2002). Zihinselleştirme yapılırken, birey kendine dışarıdan bakabilmekte ve kendini bir diğerrinin yerine koyabilmektedir. Birey, kendine ve başkasına dair olan ruhsal durumların farkında olduğunda zihinselleştirme yapmaktadır (Fonagy vd., 2013). Çoğu zaman zihinselleştirme, bilinç öncesi ve hayal ürünü bir etkinlik olarak ele alınmaktadır. Başka insanların nasıl düşündüğü veya hissettiklerini ancak hayal etmek durumunda olduğumuz için bu süreç, hayal ürünü olarak değerlendirilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2015). İçsel zihinsel durumlar açısından başkalarını ve kendini anlama kapasitesi olan zihinselleştirmenin, otomatik-kontrollü, içsel-dışsal odaklı, öz-öteki ve bilişsel-duyuşsal olmak üzere dört boyut tarafından desteklendiği varsayılmaktadır (Luyten vd., 2020).

Allen ve meslektaşları (2008/2013) zihinselleştirmeyi, “zihinsel olmayan bir şeyi zihinsel bir şeye dönüştürme” eylemi olarak açıklamaktadırlar. Freud’un (1895) psikanaliz kuramında, zihinselleştirme kavramını kullanmaksızın, zihinsel olmayanı zihinsele dönüştürmenin yollarını göstermiştir olması zihinselleştirme kavramının kökeni sayılabilmektedir. Zihinselleştirme kavramının kökeni psikanalizden gelmekte olsa dahi, gelişimi bağlanma kuramı ile açıklanmaktadır (Fonagy, 2001; Holmes, 2006). Zihinselleştirme yetisinin gelişiminin, aynalama ve bir diğerrinin varlığı ile olabileceği öne sürülmektedir. Bu yetinin başlangıcı ise temel bakım veren kişi ve aileye dayanmaktadır (Fonagy vd., 2002). Bowlby’nin bağlanma kuramı ele alınarak yapılan bir çalışmada, zihinselleştirme kapasitesinin gelişiminde, anne ile kurulan güvenli bağlanmanın etkili olduğu görülmüştür (Fonagy vd., 2002). Güvenli bağlanma, duyguların tanınmasını ve normalleştirilmesini içermektedirken aynı zamanda güvenli bağlanma, yeni duygu ve düşüncelerin tecrübe edilmesini artırmaktadır. Bu sebeplere dayanarak, güvenli bağlanmanın zihinselleştirme kapasitesini artırdığı kabul edilmektedir (Allen vd., 2008/2013). Tüm bunların temelinde, zihinselleştirmenin sabit bir kişilik özelliği olmadığı ve geliştirilebilir bir yapıda olduğu gözlemlenmektedir. Zihinselleştirmenin gelişimi, bir süreci içermektedir (Buçakçı, 2022).

Yansıtıcı işlevsellik (Yİ), kişinin kendi zihnini ve bir başkasının zihnini, zorluklarının ve güçlü yönlerinin gelişimine neyin katkıda bulunmuş olabileceğini, şu andaki davranışları için motive edici faktörlerin neler olabileceğini görüntüleme kapasitesidir (Rudden, 2017). Yansıtıcı işlevsellik, zihinselleştirme yerine kullanılan bir başka kavram olarak, kişinin kendisinin ve başkalarının, duygu, inanç, istek ve niyet gibi

zihinsel durumlarını anlama ve birbirine bağlayıp anlamlandırabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Fonagy vd., 1998). Bu iki kavramın ortak noktaları olsa dahi, yansıtıcı işlevsellik kavramı, zihinselleştirme kavramının kapsayıcılığına ulaşamamıştır (Allen vd., 2008/2013). Yansıtıcı işlevsellik kavramı, literatürde zihinselleştirme kavramının bağlanmaya dayalı ölçülebilir hali olarak karşımıza çıkmaktadır (Fonagy ve Target, 1997).

Yansıtıcı işlevsellik kavramı, bilişsel ve duygusal kaynakları içermektedir (Sharp ve Fonagy, 2008). Yansıtıcı işleyiş sayesinde, bireyler, başkalarının tepkilerini tahmin eder ve davranışlarını anlarlar (Gergely ve Unoka, 2008). Yansıtıcı işlevsellik, insanların davranışlarını belirleyen etkenler arasındaki karmaşık ilişkileri ve insan motivasyonunu anlamayı gerektirmektedir. Bu etkenler, bilinçli zihinsel durumları içermektedir. Yansıtıcı işlevsellikte, eşzamanlı birden fazla bakış açısı gerekmektedir (Choi-Kain ve Gunderson, 2008).

Zihinsel durumların ve davranışların birbirine bağlı olduğu gözlemlenmektedir (Fonagy vd., 2013). Bireyin davranışları, zihinsel durumlardan etkilenmektedir (Bateman ve Fonagy, 2015). Örneğin yansıtıcı işlevsellığe sahip olan bireyler, karşılaştıkları problemlerin çözümü için karar alıp eyleme geçmekte ve sonuçları tekrar değerlendirip düşünmektedirler (Norton, 1994). Buna dayanarak yansıtıcı işlevsellik, yeni fikirler üreterek yaratıcı ve sonuçları değerlendirmeye eleştirel olabilmektedir (Yorulmaz, 2006). Yansıtıcı işlevselliğin yüksek olması, kaygı, anksiyete ve diğer patolojiler açısından koruyucu olabilmektedir (Fonagy, 2003). Yansıtıcı işlevselliğin düşük olduğu durumlarda ise, başkalarının davranışları ve bu davranışların sonuçları anlamlandırılmayıp öngörülemediği zaman, teorik olarak kaygı durumuna neden olabilmektedir (Hıdıroğlu, 2019). Zihinselleştirme süreçlerinin psikoterapideki kesin rolü hala net olarak bilinmemekle birlikte, zihinselleştirmenin sosyal öğrenme için yüksek öneme sahip olduğu ve tüm psikoterapilerde önemli olduğu görülmektedir (Lüdemann vd., 2021).

2.3.2. Mentalizasyonun Diğer Değişkenlerle İlişkisi

2.3.2.1. Mentalizasyon ve Reddedilme Duyarlılığı

Zihinselleştirmenin, ya da kişinin kendisinin ve başkalarının zihinsel durumlarını anlama ve yorumlama becerisinin, reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal reddedilme deneyiminde zihinselleştirmenin rolünü konu alan bir literatür araştırmasında (Sahi ve Eisenberger, 2021), bir başkasının düşünce ve duygularını düşünme ve anlama süreci olan zihinselleştirmenin sosyal reddedilme hissinde rol oynadığı vurgulanmakta; zihinselleştirmedeki gelişimsel değişikliklerin reddedilmeye karşı duyarlılıktaki değişikliklerle ilişkili olabileceğini gösteren kanıtlar gözden geçirilmekte; kendimizi diğer insanlarla ilişkili olarak düşünme şeklimizin, erken çocukluk döneminden ergenlik ve yetişkinlik dönemine kadar önemli değişikliklere uğradığına ve bunun da gelişim boyunca sosyal olaylara karşı duygusal duyarlılıkta değişikliklere neden olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu kapsamda erken çocukluk döneminde öz-bilinçli duyguların ve sosyal reddedilmeye karşı duyarlılığın ortaya çıkmasının (Rochat, 2003) ve ergenlik döneminde sosyal reddedilmeye karşı olumsuz duygusal duyarlılığın artmasının (Somerville, 2013) zihinselleştirme ağında önemli değişikliklere karşılık geldiği vurgulanmakta ve zihinselleştirme ve sosyal reddedilmeye karşı duyarlılık arasındaki potansiyel bağlantı bu iki gelişimsel zaman dilimi açısından tartışılmaktadır. Çalışmada, reddedilme acısı genellikle başka bir kişinin bizim hakkımızda nasıl düşündüğünü veya hissettiğini yorumlama şeklimizle bağlantılı olduğundan, başka bir kişinin ruhsal durumunu anlamanın reddedilmeyi anlamamızı ve işlememizi sağlayan bir şey olabileceği ve böylece reddedilme sürecini kolaylaştırabileceği sonucuna varılmaktadır (Sahi ve Eisenberger, 2021).

Zihinselleştirmeyi desteklemenin, özellikle Borderline Kişilik Bozukluğu (BKB) olan kişilerin, tekrarlanan çocukluk reddedilme deneyimlerinden gelişen bir eğilim olan yüksek reddedilme duyarlılığı yaşayabileceğine dikkat çeken ve bu konuda yapılan araştırmaların meta analizini sunan bir çalışmada (Foxhall vd., 2019), duygusal istismar ve ihmalin reddedilme duyarlılığı ile, reddedilme duyarlılığının da BKB ile bağlantılı olduğu ve zihinselleştirmeyi desteklemenin, özellikle BKB bağlamında, reddedilme duyarlılığı için terapötik bir hedef sunabileceği öne sürülmektedir.

Bu durum, her ikisi de zihinselleştirme ile ilgili olan farkındalık eksikliklerinin ve duygu düzensizliğinin reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğunu bulan Velotti ve meslektaşları (2015) tarafından da desteklenmektedir. Bu çalışmada farkındalıkla ilgili olarak, toplum örnekleminde, mevcut faaliyetlere sürekli dikkat etme ve hareket ederken kişisel güdülerin farkında olma eğilimi (Farkındalıkla Hareket Etme ölçeğinde daha düşük puanlar) reddedilme duyarlılığı ile benzersiz bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu, reddedilme duyarlılığının eylemde bulunurken dikkatli farkındalık gösterme eğilimindeki bir bozulmadan kaynaklanabileceğini ve muhtemelen kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını altta yatan zihinsel durumlar açısından anlama becerisinde daha genel bir zorluğa, yani zihinselleştirme eksikliklerine işaret ettiğini göstermektedir (Velotti vd., 2015).

Zihinselleştirmenin reddedilme duyarlılığına etkisini ve öfke düzenleme ile içselleştirilmiş utancın bu ilişkideki aracı etkisini araştıran bir çalışmada (Park ve Lee, 2020), aracılık etkisi PROCESS Macro model 7 (Hayes, 2022) kullanılarak analiz edilmiş ve içselleştirilmiş utancın, zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği; öfke regülasyonunun zihinselleştirme ve içselleştirilmiş utanç arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkide içselleştirilmiş utancın aracılık etkisinin öfke düzenlemesi tarafından yönetildiği bulgularına ulaşılmıştır.

Yetişkin bağlanması ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin ve reddedilme duyarlılığının aracı etkisini konu alan bir araştırmada (Kim ve Lee, 2023), tüm değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş, ayrıca yetişkin bağlanması (bağlanma kaygısı, bağlanmadan kaçınma) ile duygu düzensizliği ilişkisinde zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığının sıralı aracılık etkisinin doğrulanması sonucunda, bağlanmadan kaçınmanın, zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı aracılığıyla duygu düzensizliğinde sıralı olarak tam bir aracılık etkisi gösterdiği bulgularına ulaşılmış, ancak bu çalışmada zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı ilişkili bulunmakla birlikte zihinselleştirmenin reddedilme duyarlılığı üzerinde bir etkisi bulunamamıştır.

2.3.2.2. Mentalizasyonun İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Zihinselleştirme, her ne kadar oldukça sıradan ve günlük bir süreç olsa ve insanlar bunu her zaman yapıyor olsa da aynı zamanda insan bilincinin paradoksunun bir parçası olarak çok yönlüdür ve ters gitmeye meyillidir (Bateman vd., 2023). Erken dönem bağlanma örüntülerindeki düzensizlikler, genetik faktörler, travma ve stres, kişinin kendisindeki ve başkalarındaki zihinsel durumları tanıma becerisinde bozulmalara yol açabilmekte, yani zihinselleştirme kapasitesinin gelişimi zarar görebilmekte, böyle durumlarda önceden zihinselleştirilmiş düşünme biçimleri devreye girmekte ve olumsuzluğu en üst düzeye çıkarma ve benlik duygusunu yeniden istikrara kavuşturma çabasıyla kişiyi daha da gerilemeye itme eğilimi göstermektedir (Freeman, 2016).

Son yıllarda, ruhsal bozukluklar ve sorunlar üzerine zihinselleştirme yaklaşımına dayalı olarak yapılan çalışmalarda artış görülmektedir (Luyten vd., 2020). Depresyon ve anksiyetenin zihinselleştirme üzerindeki olumsuz etkisi ve depresyon ve anksiyeteye giden yollarda hem benlik hem de başkalarıyla ilgili zihinselleştirme bozukluklarının rolü birçok çalışmayla ortaya koyulmuştur (Luyten ve Fonagy, 2018; Nolte vd. 2011). Duygudurum bozukluklarının ve duygudurum sorunlarının süresinin zihinselleştirme bozukluklarına ve bu bozuklukların şiddetlenmesine neden olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Fischer-Kern ve Tmej, 2019; Li vd., 2015; Nolte vd., 2011). Depresyondan çıkmış hastalarda da zihinselleştirme bozuklukları olduğu ve bunun nüks etme olasılığını artırabileceği belirtilmiştir (Luyten ve Fonagy, 2018). Anksiyete bozukluklarında ise, anksiyete semptomları ve bunların kişilerarası olaylarla ilişkisi üzerine düşünme kapasitesinin önemi ve panik odaklı yansıtıcı işlevin, terapötik ittifak, kişilerarası ilişkiler ve duygusal ifadeye odaklanan seans içi odaklanma ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Keefe vd., 2019; Solomonov vd., 2019). Ayrıca ciddi şekilde çarpıtılmış zihinselleştirme ile karakterize edilen psikotik bozukluklar (Debbane vd., 2016), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) (Stevens ve Jovanovic, 2019), madde bağımlılığı bozukluğu (Suchman vd., 2018), patolojik kumar oynama (Cosenza vd., 2019), dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (Perroud vd., 2017) gibi diğer bozukluklarda zihinselleştirmenin rolünü ele alan çalışmalar bulunmaktadır.

Zihinselleştirme ölçeğinin oluşturulması çalışmasında, zihinselleştirmenin temel kişilik özellikleri ile anlamlı bir korelasyon modeli sergilediği, empati, açıklık, dışadönüklük ve vicdanlılık ile pozitif ve bağlanma, kaçınma, kaygı ve nörotisizm ile

negatif korelasyon gösterdiği bulunmuştur (Dimitrijević vd., 2018). Ayrıca, şizofreni hastalarında zihinselleştirmeyi inceleyen bir çalışmada zihinselleştirmede kadınlar lehine önemli cinsiyet farklılıkları olduğu bulunmuştur (Abu-Akel ve Bo, 2013). Zihinselleştirme sorunları çarpık ve eksik zihinselleştirme biçiminde ortaya çıkmakta, zihinsel durumlara ilgi eksikliği, başkalarının zihinsel dünyası hakkında hayal gücü eksikliği, dış faktörlere ve davranışsal açıklamalara vurgu ve iç ve dış gerçeklik arasındaki ilişkinin farkındalığının kaybı, çarpık zihinselleştirmenin belirtilerini oluşturmaktadır (Fonagy ve Target, 2008; Luyten vd., 2012). Zihinselleştirmenin ruh sağlığını desteklediği ve dayanıklılık gibi niteliklerle ilişkili olduğu (Stein, 2006), eksik zihinselleştirmenin ise çeşitli zihinsel bozukluklarda önemli bir rol oynadığı görülmekte (Bateman ve Fonagy, 2012), özellikle borderline kişilik bozukluğunda (BKB) temel bir özellik olarak kabul edilmektedir (Dimitrijević vd., 2018).

Zihinselleştirmenin, bağlanma kalitesiyle yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir (Fonagy ve Target, 2008). Güvenli bağlanan kişiler, güvensiz bağlananlara kıyasla daha üstün bir zihinselleştirme kapasitesi sergilemektedirler (Fonagy vd., 1998). Zihinselleştirme sorunları, tıpkı güvensiz bağlanma gibi, ebeveyn duyarlılığının eksikliğinden ve çocuklarda zihinsel durumların keşfedilmesini teşvik etmedeki başarısızlıktan kaynaklanabilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2006). Yansıtıcı işlevselliğin bebek bağlanma güvensizliği ile ilişkili olduğu, bu etkinin yansıtıcı işlevselliğin kişinin çocuğuna ilişkin uyumsuz atıflarda bulunmaması ile negatif ilişkisi ile açıklandığını gösterilmiştir (Fonagy vd., 2016).

Zihinselleştirme modeli, somutlaşmış biliş fikirlerine vurgu yapan nesne ilişkileri geleneğine (Fonagy ve Target, 2007) ve bağlanma teorisine sıkı sıkıya bağlıdır (Freeman, 2016). Zihinselleştirme perspektifinden bakıldığında, bebek kendini düzenlemek ve anlam bulmak için ilişkiler aramakta, erken duyuşsal ve duygusal deneyim, bedensel ve zihinsel benliğin gelişimi için zemin hazırlamaktadır. Bu diyalektik benlik gelişimi perspektifine göre (Fonagy ve Target, 1996), anne, bebeğinin zihinsel bir imgesine sahiptir ve bebek kendi imgesini annenin zihninde aramaktadır (Freeman, 2016).

Dürtüsellik ile hem sözel hem de fiziksel saldırgan davranış arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin moderatör etkisini analiz eden bir çalışmada (Parada-Fernández vd., 2023), saldırganlık, dürtüsellik ve zihinselleştirme arasında anlamlı iki değişkenli ilişkiler

olduğu ve anlamlı bir moderasyon etkisi olduğu gösterilmiştir; düşük dürtüsellığe sahip kişilerde zihinselleştirmenin değeri önemli değilken, yüksek zihinselleştirme becerileri, yüksek dürtüsellığe sahip kişilerin, yüksek dürtüsellığe ve düşük zihinselleştirme becerilerine sahip kişilere göre daha az saldırgan davranmalarını sağlamaktadır.

Kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını zihinsel durumlar açısından anlaması anlamına gelen Yansıtıcı işlevsellik (Yİ) ile başkalarının duygularını anlama (bilişsel empati) ve paylaşma (duygusal empati) yeteneklerini içeren empati ve dışsallaştırıcı davranışlar arasındaki ilişkileri boylamsal olarak araştıran bir çalışmada (Morosan vd., 2020), davranışları zihinsel durumlar açısından yansıtma becerisinin zaman içinde dışsallaştırıcı davranışlarda daha keskin bir düşüş öngördüğü gösterilmiş ve saldırganlık ve kural ihlali gibi dışsallaştırıcı davranışlar yansıtıcı işlevsellik bozuklukları ve düşük duygusal empati ile ilişkilendirilmiştir.

Doğum sonrası depresyonu olan annelerde zihinselleştirmenin üç ana kavramı olan yansıtıcı işlevsellik (Yİ), ebeveyn yansıtıcı işlevselliği (EYİ) ve zihinsel farkındalık (ZF) arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Stephanie ve Brigitte, 2021), daha yüksek Yİ, daha fazla ZF-uyumsuz zihinle ilgili yorumla; artan depresyon ve anksiyete, daha yüksek EYİ-prementalizasyon açısından daha düşük EYİ ile; daha düşük Yİ komorbid kişilik bozuklukları ile, özellikle, obsesif-kompulsif KB önemli ölçüde daha az ZF-uyumsuz zihinle ilgili yorumlarla ilişkilendirilmiştir.

Terapi bağlamında zihinselleştirmeyi değerlendirmenin iki yolunun güvenilirliğini ve geçerliliğini test eden bir çalışmada, daha yüksek Yİ'ye sahip hastaların seans içinde daha yüksek yansıtıcı işlevsellik ve daha yüksek özerk yansıtma kapasitesi gösterdiği; daha yüksek Yİ'ye sahip hastaların olumlu deneyimlerini ve ilişkilerini oturum sırasında ifşa etme ve detaylandırma ve burada ve şimdi niyetlerini ve hedeflerini iletme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Talia vd., 2019).

Farkındalık, zihinselleştirme, zihin kuramı ve şizotipal özellikler arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada (Török ve Kéri, 2022), farkındalık ve çalışma belleğinin etkisi kontrol edildiğinde, zihinselleştirmenin olağandışı deneyimler, bilişsel düzensizlik, içe dönük anhedoni ve dürtüsel uyumsuzluk dahil olmak üzere şizotipal özelliklerin genel bir yordayıcısı olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca farkındalık ve zihinselleştirme arasında pozitif bir korelasyon bulunmuş, düşük farkındalık ve zihinselleştirme performansları yüksek şizotipi ile ilişkilendirilmiştir.

Psikodinamik psikoterapilerde deneklerin belirli semptomlarının psikolojik kökeni hakkında nasıl düşündüklerini ölçmek için Yİ ölçeği semptomlara uyarlanmış, bu kapsamda önce paniğe özgü Yİ ölçeği ortaya çıkmış, ardından bulimia, TSSB, depresyon gibi diğer bozukluklar için semptoma özgü Yİ ölçekleri oluşturulmuştur (Rudden, 2017). Semptoma özgü Yİ'nin psikodinamik psikoterapilerin başarısını yönetip yönetemeyeceği veya buna aracılık edip edemeyeceği tartışılmaktadır.

Zihinselleştirme modeli, travmaya ilişkin bağlanma perspektifi anlayışını zenginleştirmektedir (Fonagy vd., 2023). Bakım verenlerin kendi travmatik deneyimleriyle ilgili olarak yüksek düzeyde yansıtıcı işlev göstermelerinin, ebeveynlerin erken dönemdeki sıkıntılarının yavruların sonuçları üzerindeki etkilerini hafifletmede koruyucu bir faktör olabileceğine dair kanıtlar bulunmaktadır (Ensink vd., 2017). Çocuklukta cinsel istismar ve ihmal öyküsü olan ebeveynlerde travmaya ilişkin daha yüksek yansıtıcı işlevsellik, daha düşük bağlanma düzensizliği riski ve kendi yavrularında çocuklukta cinsel istismara maruz kalma riskinin önemli ölçüde daha düşük olmasıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Berthelot vd., 2015). Ebeveynlerin bağlanma geçmişi ile çocukları için sonuçları arasındaki ilişkide ebeveyn yansıtıcı işlevinin rolü üzerine çalışmalar da bulunmaktadır (Zeegers vd., 2017).

2.3.2.3. Mentalizasyon Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Mentalizasyon ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar bazı derlemelerden ve ölçeğin Türkçe’ye çevrilmesinin ardından çoğu yüksek lisans tez araştırmaları olan çalışmalardan oluşmaktadır. Zihinselleştirme ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği çalışmasında (Törenli-Kaya vd., 2023), kendilik, ötekiler ve güdülenme olmak üzere üçlü faktör yapısı oluşmuş, toplam zihinselleştirme ve güdülenme temelli zihinselleştirmede kadınların erkeklere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmüş ve ölçeğin kendilik, ötekiler ve güdülenme alt boyutları ve toplam puanının duygusal zekâyla pozitif, borderline kişilik özellikleriyle ise negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Literatürde mantalizaston üzerine Türkiye’de yapılan iki araştırma makalesine rastlanmıştır. Güvensiz bağlanma ile borderline kişilik yapısı arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin ve duygu düzenleme güçlüklerinin sıralı aracılık etkilerini konu alan bir çalışmada (Ceyhan ve İnan, 2023), kaygılı ve kaçınmacı bağlanma örüntülerinin

zihinselleştirme becerisini olumsuz yönde ve duygu düzenleme güçlüğü olumlu yönde, ayrıca zihinselleştirmenin duygu düzenleme güçlüğü olumsuz yönde anlamlı düzeyde açıkladığı saptanmış; aracılık analizleri sonucunda zihinselleştirme ve duygu düzenleme güçlüğü'nün hem kaygılı hem de kaçınmacı bağlanma ile borderline kişilik yapılanması arasındaki ilişkide sıralı aracılık etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

Diğer araştırma makalesinde (Hoşgören-Alıcı ve Kuzu-Kumcu, 2023), multipl skleroz hastalarında mentalizasyon becerilerini ve bu becerilerin anksiyete ve depresyon semptomları ile ilişkileri konu alınmış; anksiyetesi olan hastaların başkalarına dayalı zihinselleştirme skorları düşük, depresyonu olanların kendine dayalı zihinselleştirme puanları daha yüksek, başkalarına dayalı zihinselleştirme puanları daha düşük bulunmuş; kendine dayalı zihinselleştirme boyutu ile depresyon arasında pozitif orta düzeyde korelasyon ve zihinselleştirme motivasyonu ve başkalarına dayalı zihinselleştirme boyutları arasında negatif orta düzeyde korelasyon bulunmuştur.

Mentalizasyon üzerine yazılan derleme çalışmalarında, mentalizasyonun psikopatoloji, duygudurum düzenleme, saldırganlık ve şiddet üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş (Duman, 2019); bağlanmanın duygu düzenlemeyi ve kişilik örgütlenmesini şekillendirmedeki etkisi ve mentalizasyonun bu ilişkideki rolü vurgulanmış (Kahya ve Gençöz, 2020); Mentalizasyon temelli tedavinin (MTT) tanımı ve yöntemin borderline kişilik bozukluğu tedavisinde kullanımının etkilerine yönelik yapılan araştırmalar özetlenmiş (Bilge, 2020); kültürel özelliklerin zihinselleştirme ile ilişkisi konu alınarak toplulukçu kültürlerde bireylerin diğerlerinin zihin durumlarına ve çoğunlukça paylaşılan nesnel gözlemlere daha fazla odaklanmaya meyilli olduklarına dikkat çekilmiştir (Halfon ve Coşkun, 2021).

Annelerin kendi annelerinden algıladıkları ebeveynlik tutumlarının (duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik) beliren yetişkinlik dönemindeki gençlerin psikolojik belirtilerine etkisinde diğer değişkenlerle birlikte gençlerin zihinselleştirme kapasitesinin aracı rolünün incelendiği bir doktora araştırmasında (Cüre-Acer, 2020), bulgular annenin zihinselleştirmesinin gencin psikolojik belirtilerine etkisinde gencin zihinselleştirmesinin aracı etkisi olduğunu, ayrıca annenin zihinselleştirme kapasitesinin bir sonraki nesle aktarıldığını göstermiştir.

Mentalizasyonun konu edildiği yüksek lisans çalışmalarında, mentalizasyonun somatizasyon, duygulanım düzenlemesi, bağlanma, borderline kişilik yapılanması,

psikolojik semptomlar, disosiyasyon, aile içi iletişim, psikolojik sağlamlık, ebeveyn kabul-reddi, çocukluk çağı travmaları, kişilerarası problemler, fiziksel ve duygusal istismar gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

Psikosomatik deri reaksiyonlarının diğer değişkenlerle birlikte zihinselleştirme kapasitesi ile ilişkisini konu alan bir yüksek lisans çalışmasında yansıtıcı işleyiş ölçeği kullanılmış, psikosomatik deri reaksiyonlarının, zihinselleştirme kapasitesindeki yetersizlikleri işaret eden ‘kesinlik’ (hipermentalizasyon) boyutunun deri ile ilişkili tanı sayısı ile pozitif bir ilişkide olduğu ve yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur (Kızılkaya, 2018).

Asperger sendromlu bir çocuğun psikodinamik psikoterapisinde zihinselleştirme ve duygulanım düzenlenmesi arasındaki dinamik ilişkileri konu alan bir yüksek lisans çalışmasında (Yavuzoğlu, 2019), yansıtıcı işlev uyumu ve duygu düzenleme arasında bir ilişki bulunamamış ancak duygu düzenlemenin diğerinin fizyolojik ve duygu zihin durumlarını anlayarak gerçekleştiği gösterilmiş, psikodinamik oyun terapisinde yapılan etkili zihinselleştirme müdahalelerinin zihinselleştirme ve duygu düzenleme kapasitesinin gelişimine katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Borderline kişilik yapılanması ile çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma arasındaki ilişkide bağlanmanın ve zihinselleştirmenin aracı rollerini araştıran bir yüksek lisans çalışmasında (Kurt, 2021), bulgular çocukluk dönemindeki kötü muamele ile borderline kişilik arasındaki ilişkide bağlanma kaygısının ve zihinselleştirmenin ve bağlanmadan kaçınmanın ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerinin bulunduğunu ortaya koymuştur.

Tekrarlayan rüya görme ile, psikolojik semptomatoloji ve disosiyasyon arasındaki ilişki ve mentalizasyonun olası moderatör rolünü araştıran bir yüksek lisans çalışmasında (Aksu, 2022), disosiyasyon, mentalizasyon ve psikolojik semptomatoloji ile mentalizasyon arasındaki etkileşimin, tekrarlayan rüya görme sıklığını önemli ölçüde tahmin edebildiği bulunmuştur.

“Bireylerin büyüdükları evdeki aile içi iletişim yaklaşımları ile şu andaki psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve psikolojik esnekliklerinin etkilerinin” incelenmesini içeren bir yüksek lisans çalışmasında (Buçakçı, 2022), uyum ve diyalog yönelimli aile içi iletişim, zihinselleştirme ve psikolojik esneklik ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu, ayrıca hem diyalog hem de uyum yönelimli

aile içi yaklaşımla psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye zihinselleştirmenin aracılık ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn kabul-reddi ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünü konu alan bir yüksek lisans çalışmasında (Çini, 2022), zihinselleştirme ile psikolojik veya psikiyatrik rahatsızlık olup olmaması arasında; zihinselleştirme, duygu düzenleme güçlüğü, ebeveyn kabul-reddi ve kişilerarası problemler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş, ayrıca anne kabul-reddi ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin kısmi, duygu düzenleme güçlüğü'nün ise tam aracı role sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Astım tanısı olan ve olmayanlarda çocukluk çağı travmaları ile somatizasyon ilişkisinde zihinselleştirmenin aracı rolünü inceleyen bir yüksek lisans çalışmasında (Fidantek, 2023), astım grubunun zihinselleştirme puanlarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu; somatizasyonu zihinselleştirmenin negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı; çocukluk çağı travması ile somatizasyon arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin kısmi aracı etkisi olduğu bulunmuştur.

Fiziksel ve duygusal istismar ile borderline kişilik özellikleri ilişkisinde mentalizasyonun aracılık rolünü konu alan bir yüksek lisans araştırmasında (Öner, 2023), mentalizasyon ile borderline kişilik örgütlenmesi ve çocukluk döneminde örselenme arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve fiziksel ve duygusal istismar ile borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin kısmi aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca zihinselleştirmeye güdülenmenin kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu ve kendilik temelli zihinselleştirme ve toplam zihinselleştirme puanlarının lisansüstü eğitim mezunu katılımcılarda en yüksekken lise mezunu katılımcılarda en düşük olduğu görülmüştür.

2.4. REDDEDİLME DUYARLILIĞI

2.4.1. Reddedilme Duyarlılığının Tanımı ve Özellikleri

Reddedilme duyarlılığı, kişilerarası reddedilmeyi savunmacı bir şekilde bekleme, ipuçlarını kolayca reddedilme olarak algılama ve buna karşı aşırı tepki vermeye meyilli olma olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996; Feldman ve Downey, 1994b). Kaygılı reddedilme beklentisi, reddedilme duyarlılığının en önemli kısmını oluşturmaktadır (Şirvanlı Özen ve Güneri, 2018). Reddedilmeyi bekleme ve bununla ilgili yüksek düzeyde kaygı duyma yüksek reddedilme duyarlılığı; buna karşın beklentinin reddedilme değil kabul edilme olması ve buna bağlı olarak reddedilme olasılığıyla ilgili çok kaygı hissetmeme ise düşük reddedilme duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996; Şirvanlı Özen ve Güneri, 2018).

Reddedilme duyarlılığına ilişkin otobiyografik bellek özelliklerini inceleyen bir çalışmada (Pakyürek ve Şen, 2022), reddedilme ile sonuçlandığında olumsuz anıların üzüntü, hayal kırıklığı, pişmanlık, çaresizlik, kızgınlık, içerlemişlik ve kırılmışlık ifadeleriyle yoğun olarak ilişkilendirildiği görülmüştür. Çalışmada, kalıttımcıların topluluk tarafından reddedilme duyarlılığını kişilerarası ilişkilere kıyasla oldukça az dile getirdiği; reddedilme riski almaksızın durumları kendilerinin çözebildiği anıları olumlu olarak ifade ederken olumsuz anılarda kendilerini desteksiz ve yalnız hissettikleri ancak reddedilme duyarlılığı nedeniyle yardım istemedikleri; reddedilme riski almaktan her iki durumda da kaçındıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Başkalarının kendilerini çeşitli durumlarda reddedeceğine dair kaygılı bir beklenti içinde olma durumu, reddedilme duyarlılığı olanların gerçekten olan veya öyle algıladıkları bir reddedilme anında, güçlü tepkiler vermelerini beraberinde getirir. Reddedilme durumunda, genellikle aşırı sosyal bağlılık, sosyal geri çekilme, saldırgan davranışlar gibi tepkiler ortaya çıkmaktadır (Ayduk vd., 2008a; Pakyürek ve Şen, 2022; Watson ve Nesdale, 2012).

Reddedilme durumuna yönelik atıfların sonuçları etkileyerek iki farklı tepkiye neden olduğu düşünülmektedir: Reddedilme nedeni olarak kendisine atıfta bulunanlar kaygı ve sosyal içe çekilme, depresif duygu durum gibi içe yönelim türünde tepkiler verirken; karşısındakine atıfta bulunanlar öfke ve kızgınlık, saldırganlık gibi dışa yönelim türünde tepkiler vermektedirler (Ayduk vd., 2001; Pakyürek ve Şen, 2022).

Reddedilme deneyimleri, kişinin duygu, düşünce, davranışlarını düzenlemesini etkilemektedir (Çolak vd., 2021; De Rubeis vd., 2017). Reddedilme, bireylerin etkileşim halinde bulunmalarında ve etkileşimi sürdürmelerinde kesintiye neden olabilen bir durumdur (Erözkan, 2007).

Reddedilme duyarlılığının yüksek olmasının nedenleri temelde çocukluk yaşantılarıyla açıklanmaktadır. Ebeveynler tarafından reddedilme, kaygılı reddedilme beklentisinin oluşmasındaki en önemli kaynak olarak görülmektedir: aile içi şiddet ve düşmanca tutumlara maruz kalma, ihmal, istismar, sıkı disiplin ve koşullu sevilme, bu kaygıya neden olan başlıca deneyimlerdir (Feldman ve Downey, 1994b; Şirvanlı Özen ve Güneri, 2018). Çocuğa reddedildiğine ilişkin duygusal mesaj taşınması (Feldman ve Downey, 1994b) ve sonrasında romantik eşin soğuk ve mesafeli olması gibi başka tetikleyiciler, başkalarının davranışlarını reddedilme olarak beklemeyi ve algılamayı sağlamakta (Downey ve Feldman, 1996); davranışı reddedilme olarak algılama düşmanca ve saldırganca tepkileri beraberinde getirmekte (Ayduk vd., 1999; 2008a); bu yoğun olumsuz tepkiler de sonuç olarak gerçek bir reddedilmeye neden olmaktadır (Şirvanlı Özen ve Güneri, 2018).

Horney'e göre (1999) bir nevrotik kişilik eğilimi olan reddedilme duyarlılığı, erken reddedilme deneyimleri ile oluşmakta; kişinin herhangi bir reddedilme karşısında acı verici bir duyarlılığa eğilimli hale gelmesini içermekte; reddedilme aşağılanmayı içerdiği için sonucunda öfke ortaya çıkmakta ve öfkenin pasif agresif biçimde gösterilmesiyle kaçınmacı davranışlar ortaya çıkmaktadır (Çolak vd., 2021; Horney, 1999). Reddedilme duyarlılığına bağlı olarak öfkeli ve kaygılı olmak üzere iki duygusal tepki meydana gelmekte ve süreç, kişinin başkasının davranışını reddedici olarak algılaması, buna bağlı olarak yalnız hissetmesi, bunun sonucunda da fazla tepki göstererek kabul araması biçiminde işlemektedir (Çolak vd., 2021; Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı yüksek kişiler, kaçınmacı düzenleyici odaklı strateji kullanarak sözel düşmanlık ve anlaşmazlık gibi negatif duyguları göstermekten kaçınmakta; bunun yerine gizli stratejiler kullanmakta; soğuk ve mesafeli davranmakta; düşüncelerini açıkça ifade etmek yerine susmakta; nadiren açık düşmanlık göstermektedirler (Ayduk vd., 2003; Çolak vd., 2021).

Reddedilme duyarlılığının olumsuz anıların içeriğinde “kabul edilme beklentisi içinde olma” ve durum olumsuz sonuçlanırsa ardından “reddedilme duyarlılığı

geliştirme” ile tamamlanan bir örüntü olduğu düşünülmekte ve bunun kaynağı, olumsuz anıların anı adacıkları oluşturması sonucunda otobiyografik bellekte uyum bozucu şemaların oluşması ve bunların reddedilme duyarlılığına dönüşmesi olarak açıklanmaktadır (Pakyürek ve Şen, 2022; Young vd., 2003).

Çocukların açık veya örtük ret algılamalarını içselleştirmeleriyle (Feldman ve Downey, 1994b) ve kişinin yaşamında bu nesne ilişkilerinin baskın hale gelmesiyle, hayatları boyunca bu beklentiyi genellemeye yatkın hale gelmeleri söz konusu olmaktadır (Çolak vd., 2021; Sommerfeld ve Shechory Bitton, 2020; Şirvanlı Özen ve Güneri, 2018).

Bağlanma ve ebeveyn tutumları reddedilme duyarlılığının etiolojisinde öne çıkan kavramlardır. Bakım verenleri tarafından hor görülmüş, onay alamamış ve reddedilme içeren olumsuz olaylar yaşamış kişilerin reddedilme duyarlılığı geliştirdikleri bilinmektedir. Bakım verenlerin kendi içerisinde yaşadıkları çatışmalar da çocukları oldukça etkilemektedir (Özdemir, 2017). Literatürde ağırlıklı reddedilme duyarlılığının temelinde ailenin etkisine vurgu yapılmakla birlikte, akran gruplarının (Burks vd., 1995) ve romantik ilişkilerin (Romero-Canyas vd., 2010) etkisine dikkat çeken çalışmalar da bulunmaktadır (Pakyürek ve Şen, 2022).

Reddedilme hayatın her alanında ve insanların çoğu tarafından çeşitli biçimlerde deneyimlenmektedir. Fakat başkaları tarafından reddedilmeye karşı aşırı hassasiyet duyma, başka olumsuz duygusal deneyimleri de beraberinde getirmektedir. Reddedilmeye karşı daha duyarlı olanlar için reddedilmenin getirdiği ruhsal yükler daha büyük olmaktadır (Çolak vd., 2021; Feinstein, 2020). Reddedilmenin uzaklık, ilişkisel mesafe, sosyal yalıtılmışlık ile oldukça ilişkili olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır (Ayduk vd., 2003; Heerdink vd., 2015; Şen, 2023).

Bireyin ait olma ihtiyacına yönelik doğrudan bir tehdit olan reddedilme (Brown vd., 2019) veya bir durumun reddedilme olarak algılanmasının, çeşitli psikolojik bozukluklar ve semptomlarla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Reddedilme duyarlılığı, bir dizi psikiyatrik semptom ve psikososyal işlev bozukluğu ile ilişkili transdiagnostik bir özellik olarak ele alınmaktadır (Lord vd., 2022). Özellikle borderline kişilik bozukluğunda reddedilme duyarlılığı duygudurumda belirgin etkiler yaratmakta, öfke nöbetlerine neden olabilmektedir (Faraji ve Tarım, 2022; Strimpfel, 2012). Borderline kişilik bozukluğunda, kişi sürekli karşı tarafın yakınlığını kontrol etme ihtiyacı hissetmekte, reddedilme ve terkedilme kaygısı taşımakta; kolayca reddedilmiş

hissedebilmektedir (Çolak vd., 2021). İçlerindeki yoğun ve dayanılmaz boşluk duygusuna bağlı olarak reddedilmeye karşı duyarlı hale gelen borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerde, yaşanan hayal kırıklığını öfke (Özmen, 2006) ve saldırganlık davranışı yaygın olarak izlemektedir (Faraji ve Tarım, 2022). Reddedilme duyarlılığının duygudurum bozukluklarıyla da ilişkili olduğu görülmektedir. Kaygılı reddedilme beklentisi ile depresyon arasında bir ilişki olduğu (Ayduk vd., 2001; De Rubeis vd., 2017; Normansell ve Wisco, 2017); majör depresyonda reddedilme duyarlılığının varlığının daha sık, şiddetli ve uzun süreli depresif atakları yordadığı; depresyonda somatik ağrılarla ve bipolar bozuklukta artmış depresif nöbetlerle ilişkili olduğu (Weinstein vd., 2016) gösterilmiştir (Çolak vd., 2021). Ayrıca reddedilme duyarlılığının internette oyun oynama bozukluğu ile ilişkili olduğu bulunmuş, bu durum yüksek reddedilme duyarlılığı olanların gerçek hayattan kaçarak internete daha çok yönelmeleri, böylece reddedilme olasılığından da kaçmış olmalarıyla açıklanmıştır (Çolak vd., 2021; Weinstein vd., 2016).

2.4.2. Reddedilme Duyarlılığının Diğer Değişkenlerle İlişkisi

2.4.2.1. Reddedilme Duyarlılığının ilişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Feldman ve Downey (1994a) üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemede reddedilme duyarlılığı ölçeğini geliştirmiş; erken dönemdeki açık veya gizli reddedilme deneyimlerinin reddedilmeye karşı duyarlılık olarak içselleştirildiği varsayımıyla, reddedilme duyarlılığının aile içi şiddete maruz kalma ile yetişkin bağlanma davranışı arasındaki bağlantıdaki aracılık etkisini araştırmış (Feldman ve Downey, 1994b); çalışmada aracılık etkisi doğrulanmış ve reddedilme duyarlılığının güvensiz yetişkin bağlanma davranışının hem kaçınmacı hem de kararsız kalıplarının altında yattığı sonucuna varılmıştır. Bir başka çalışmalarında (Downey ve Feldman, 1996), ilişkilere reddedilme kaygısıyla giren kişilerin, romantik partnerlerinin duyarsız davranışlarında reddedilmeyi daha kolay algıladıkları; reddedilmeye duyarlı kişilerin partnerlerinin ilişkiden memnuniyetsizliğini ve ilişkiye bağlılık eksikliğini abarttıkları ve reddedilme beklentilerini ve algılarını yansıtacak şekilde davrandıkları; reddedilmeye duyarlı kadınların düşmanca ve destekleyici olmayan davranışları ile reddedilmeye duyarlı erkeklerin kıskanç ve kontrolcü davranışlarının, partnerlerinin ilişkiden memnuniyetsizliğini açıkladığı yönünde bulgularına ulaşmışlardır.

Reddedilme duyarlılığı ile kişilerarası dairesel ve beş faktörlü modellerin ilişkisini ele alan bir çalışmada (Brookings vd., 2003), reddedilme duyarlılığının önemli kişilerarası içeriğe sahip olduğu ve nevrozizm ile önemli ölçüde korelasyon gösterdiği bulgularına ulaşılmış ve bu bulgular reddedilmeye duyarlı kişilerin, yakın ilişkiler aramak yerine kendilerini başkalarından uzaklaştırarak reddedilmekten kaçınmalarının daha olası olduğu biçiminde yorumlanmıştır.

Reddedilme duyarlılığı ölçeğini daha genel durumlara göre revize ederek yetişkinlere göre maddeler ekleyen Berenson ve meslektaşları (2009), reddedilme duyarlılığının sosyal tehdit ipuçlarıyla dikkatin bozulmasına karşı savunmasızlığı artırdığı hipotezini test etmiş; reddedilme duyarlılığı yüksek bireylerin, sosyal tehdit ipuçlarının hedefe yönelik dikkati bozmasına karşı benzersiz bir kırılganlık gösterdiği; bunun da eşzamanlı bir görevde daha yavaş performansa ve sosyal tehdit uyarılarından dikkatle kaçınmaya neden olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Reddedilme beklentileri ile reddedilme sonrası düşmanlık arasındaki bağlantıya dair kanıt sağlayan çalışmaları özetleyen bir derlemede (Romero-Canyas vd., 2010), reddedilme duyarlılığının savunmacı bir motivasyon sistemi olarak işlev gördüğü; reddedilme duyarlılığının sosyal bilginin işlenmesinin altında yatan dikkatsel ve algısal süreçlerle ilişkisi; yüksek düzeyde reddedilme hassasiyeti olan kişilerin, aynı durumda daha az reddedilme hassasiyeti olan kişilere kıyasla başkalarına karşı daha fazla düşmanca duygular beslediği ve reaktif saldırganlık gösterme olasılıklarının daha yüksek olduğu; bu düşmanlık ve saldırganlığın, reddedilmeye duyarlı kişilerin en çok değer verdikleri kişilerden reddedilmelerine yol açarak bir kısır döngüyü devam ettirebileceği vurgulanmaktadır.

Reddedilme duyarlılığı olan bireylerin reddedilmekten neden korktukları sorusuna odaklanarak sekiz katılımcının reddedilme duyarlılığı deneyimlerini analiz etmek için yorumlayıcı fenomenolojik analiz yapan bir çalışmada (Drury, 2010), “ebeveynlik deneyimleri”; “reddedilmenin etkisi”; “reddedilme kavramıyla başa çıkma” ve “kimlik” olmak üzere dört üst tema ortaya çıkmıştır. Bulgular, katılımcıların hem reddedilme duyarlılığı hem de terk edilme kaygısı gösterdiği; reddedilmenin terk edilmeyle aynı nedenle korkulan bir durum olduğu; reddedilme durumlarının terk edilme olarak algılandığı; reddedilmekten korkulmasının nedeninin, reddedilmenin terk edilme ve hayatta kalmaya yönelik bir tehdit olarak algılanması olduğu; katılımcıların algılanan

reddedilme ile ilişkili olarak yok olma kaygısı yaşadıkları ve bunun da korkuyu daha da artırdığı biçiminde yorumlanmıştır (Drury, 2010).

Reddedilme duyarlılığı ile depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi ve sosyal kaygı ve yalnızlığın bu ilişkideki rolünü inceleyen bir araştırmada (Musgrove, 2010), reddedilme duyarlılığının depresif belirtilerle ilişkili olduğu ve yalnızlık ve sosyal kaygının bu ilişkiyi açıkladığı bulunmuştur.

Bondü ve Richter (2016) araştırmalarında reddedilme duyarlılığı, adalet duyarlılığı, ahlaki iğrenme duyarlılığı ve kışkırtma duyarlılığı arasındaki karşılıklı ilişkileri ve bu duyarlılıkların saldırganlığın öngörülmesine katkılarını incelemiş; reddedilme ve kışkırtma duyarlılığı, mağdur adaleti, düşmanlık atıfları ve sürekli öfkenin pozitif ilişkiler gösterdiğini ve duyarlılık ölçümlerinin saldırganlık üzerinde bağımsız ve farklı etkileri olduğunu bulmuşlardır.

Reddedilme duyarlılığı ile farkındalığın yönleri arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırma (Peters vd., 2016), reddedilme duyarlılığının özellikle yargılamama olmak üzere çoklu farkındalık yönleri ile negatif yönde ilişkili olduğu; artan yargılamamanın reddedilme duyarlılığı ile sürekli olumsuz duygulanım arasındaki ilişkiyi azalttığı; farkındalığın, özellikle de yargılamamanın, reddedilme duyarlılığı ve etkilerine karşı koruyucu olabileceği bulgularına ulaşmıştır.

Bir hafta boyunca başkalarının algıları ile kişilerarası davranışlar arasındaki ilişkinin moderatörü olarak reddedilme duyarlılığını değerlendiren bir araştırmada (Meehan vd., 2018), yüksek reddedilme duyarlılığına sahip olanların, etkileşim partnerlerinin eylemliliğine ve olumlu duygulanımına karşı daha az eylemsel olarak duyarlı oldukları; etkileşim partnerlerinin olumsuz ve bastırılmış duygulanımına karşılık olarak soğuk ve düşmanca davranışlar sergiledikleri; kaçınmayı amaçlayan ancak muhtemelen korktukları reddedilmeyi davet eden kaçınmacı bir duruşa sahip oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Yatarak tedavi gören psikiyatrik hastaların intihar düşüncesini, reddedilme duyarlılığı modeli ve kişilerarası intihar teorisi mercekleri altında inceleyen bir çalışmada (Brown vd., 2019), bulgular reddedilme duyarlılığı ile intihar düşüncesinin, engellenmiş aidiyet ve algılanan yüklülüğün ek etkisi yoluyla önemli ölçüde dolaylı olarak ilişkili olduğunu; daha fazla reddedilme duyarlılığının, daha fazla engellenmiş aidiyet ve algılanan yüklülük ve ardından daha fazla intihar düşüncesi ile ve reddedilme

duyarlılığının, engellenmiş aidiyet aracılığıyla bağımsız olarak intihar düşüncesiyle dolaylı olarak anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Erken sosyal deneyimlerin ve mizaçtaki bireysel farklılıkların daha sonra değerlendirilen reddedilme duyarlılığını öngörüp öngörmediğini inceleyen bir araştırmada (Araiza vd., 2020), sonuçlar reddedilme duyarlılığını olumlu erken sosyal deneyimlerin negatif olarak ve olumsuz duygulanımın pozitif olarak yordadığını göstermiştir.

Reddedilme algılarının, partnerin duyarlılığına ilişkin algıları ve partnerle günlük olarak hissedilen yakınlığı öngörüp öngörmediğini, reddedilme konusunda daha duyarlı olan kişilerin günlük hayatta daha fazla reddedilme algılayıp algılamadıklarını ve bunun partnerin daha az duyarlı olduğu algısı ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada (Richter ve Schoebi, 2021), reddedilme duyarlılığının ve reddedilme deneyimlerinin, çiftlerin günlük yaşamda yakınlık hissetmelerinde ve özellikle de yanıt verme algılarında önemli bir rol oynadığı ve kadınlar için reddedilme duyarlılığının daha fazla reddedilme deneyimiyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Reddedilme duyarlılığı ile agresyon ve mağduriyetin ilişkisi üzerine literatürü sentezleyen bir derlemede, reddedilme duyarlılığı ile saldırganlık arasında küçük ama anlamlı bir ilişki olduğu, bu ilişkinin yaşa ve cinsiyete göre değişmediği, reddedilme duyarlılığı ve saldırganlık ilişkisinin öfkeli reddedilme duyarlılığı için kaygılı reddedilme duyarlılığından ve reaktif saldırganlık için proaktif saldırganlıktan daha güçlü olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Gao vd., 2021).

Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'nin (Berenson vd., 2009) faktör yapısını inceleyen bir çalışmada (Lord vd., 2022), nevrotiklik, sosyal kaygı, anksiyete, depresyon, anhedoni, somatik uyarılma ve psikolojik sıkıntı ile ilişkiler ve ayrıca içe dönüklük, itaatkârlık, kaygılı ve kaçınan bağlanma gibi kişilerarası bağıntılarla ilişkiler değerlendirmiş; reddedilme beklentisi ve reddedilme kaygısının ayrı faktörleri temsil ettiği iki faktörlü bir yapıda, kaygının olumsuz duygulanım göstergeleriyle daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu, beklentinin ise azalan olumlu duygulanımla benzersiz bir şekilde ilişkili olduğu ortaya çıkmış; hem kaygı hem de beklenti, kişilerarası işlev bozukluğu göstergeleriyle ilişkilendirilmiştir.

Yüksek depresyon seviyesine sahip bireylerin daha fazla suçluluk bildirip bildirmediğini ve olumsuz etkileşimlerde reddedilme duyarlılığının bu ilişkiye aracılık

edip etmediğini inceleyen bir çalışmada (Caculidis-Tudor vd., 2023), reddedilme duyarlılığının depresyon ve suçluluk arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği bulunmuştur.

Sosyal reddedilme duyarlılığının, algılanan ebeveynlik tarzı, olumsuz yorumlama önyargısı ve duygusal bozukluk semptomları ile ilişkisini konu alan bir araştırmada (Minihan vd., 2023), sosyal reddedilme duyarlılığı, diğer uyumsuz ebeveynlik türlerini kontrol ederken, algılanan ebeveyn reddi ile ilişkilendirilmiş; algılanan ebeveyn reddi ve duygusal bozukluk semptomatolojisi arasındaki ilişkinin yanı sıra olumsuz yorumlama önyargısı ve duygusal bozukluk semptomları arasındaki ilişkideki varyansı kısmen açıklamış; sosyal reddedilme duyarlılığındaki bireysel farklılıklar, negatif yorumlama yanlılığındaki değişimin büyüklüğünü açıklamıştır.

Günlük stresörlerin ve incinmiş duyguların sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlık ve somatik semptomlar ile ilişkilerini ve reddedilme duyarlılığı ve olumsuz duygu düzenlemesinin bu ilişkiler üzerindeki moderasyonunu konu alan bir araştırmada (Yang, 2023), reddedilme duyarlılığının, günlük stresörlerin ve incinmiş duyguların, somatik semptomları yordadığı; incinmiş duyguların sözel ve fiziksel saldırganlıkla ilişkisini yönettiği; incinmiş duygu algısının ve yüksek reddedilme duyarlılığının daha fazla sözel saldırganlığı ancak daha az fiziksel saldırganlığı yordadığı; reddedilme duyarlılığının stresörlerin somatik semptomlarla ilişkisini yönettiği bulgularına ulaşılmıştır.

Reddedilme duyarlılığı ve romantik ilişkiler üzerine bir meta-analiz çalışmasında (Mishra ve Allen, 2023), reddedilmeye daha duyarlı bireylerin, daha düşük düzeyde ilişki memnuniyeti, ilişki yakınlığı, algılanan partner memnuniyeti; daha yüksek düzeyde yakın partner şiddeti, ilişki kaygısı, ilişki çatışması, kıskançlık ve kendini susturma davranışları bildirdiğine; ayrıca riskli cinsel davranışlarda bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğuna ve cinsel zorunluluğa daha yatkın olduklarına dair kanıtlar bulunmuştur.

2.4.2.2. Reddedilme Duyarlılığı Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Reddedilme duyarlılığının Türkiye’de çokça çalışılan bir kavram olduğu görülmektedir. Ağırlıkla romantik ilişkiler etrafında yoğunlaşan araştırmalarda reddedilme duyarlılığının, ilişkilerde bağlılık, evlilik uyumu, yalnızlık, yakın ilişkiler, yakınlık korkusu gibi değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır (Beşikçi vd., 2016; Bozkuş ve Araz, 2015; Çağlayaner ve Çoklar-Okutkan, 2020; Faraji ve Sucu, 2023; Faraji ve Tezcan, 2023). Ayrıca reddedilme duyarlılığının mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş, arkadaşlık kalitesi, yaşam doyumu ve psikolojik esneklik ile ilişkileri de araştırmalara konu olmuştur (Erbaş ve Karahan, 2022; Oktan, 2012; Özen vd., 2011; Tasa ve Mutlu, 2022).

Reddedilme duyarlılığının nedenlerine yönelik çalışmalarda bağlanma (Faraji ve Sucu, 2023; Göncü Köse vd., 2017; Kandemir ve Kıran, 2021; Set, 2019; Tepeli Temiz ve Bilican, 2022) ve nesne ilişkilerinin (Faraji ve Sucu, 2023) yordayıcılığı üzerine araştırmalar öne çıkmaktadır. Araştırmalarda, reddedilme duyarlılığının güvensiz bağlanma ile, bağlanma kaygısı ve kaçınma ile olumlu yönde ilişkili olduğu (Faraji ve Sucu, 2023; Göncü Köse vd., 2017), kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin reddedilme duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu (Kandemir ve Kıran, 2021; Set, 2019); kaygılı bağlanma ile benlik saygısı arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı etkisi olduğu (Set, 2019), bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarının reddedilme duyarlılığını artırdığı (Tepeli Temiz ve Bilican, 2022) bulunmuştur. Faraji ve Sucu (2023) ise, ilk nesne ilişkileri ile yakın ilişkiler arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı etkisini ve gerçeğin bozulması, egosentrizm, algı belirsizliği, yabancılaşma, sosyal yetersizlik, halüsinasyon ve delüzyon arttıkça reddedilme duyarlılığının arttığını bulmuşlardır.

Reddedilme duyarlılığının çeşitli psikolojik semptomlar ve kişilik bozuklukları ile ilişkisini konu alan araştırmalarda ise narsisizm (Bozkuş ve Araz, 2015; Çağlayaner ve Çoklar-Okutkan, 2020; Elibol ve Sevi Tok, 2019), borderline kişilik bozukluğu (Faraji ve Tezcan, 2023), sosyal medya bağımlılığı, depresyon, kaygı gibi psikolojik semptomlar (Kaşdarma, 2023; Koç vd., 2018; Set, 2019) ile reddedilme duyarlılığının ilişkisi dikkat çekmektedir. Narsisizmle ilgili araştırmalarda, örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının ve eşe yönelik olumlu yanılmanın tam aracı rol üstlendiği (Bozkuş ve Araz, 2015); reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide sırasıyla büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının ve yine sırasıyla

kırılgan narsisizm ve benlik saygısının aracı roller üstlendikleri (Çağlayaner ve Çoklar-Okutkan, 2020); reddedilme duyarlılığı ile kırılgan narsisizm arasında anlamlı yönde pozitif ilişki olduğu ve kendini saklama ile kırılgan narsisizm arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının kısmi aracılığı olduğu (Elibol ve Sevi Tok, 2019) bulunmuştur. Borderline kişilik bozukluğu ile reddedilme duyarlılığının ilişkisi ile ilgili olarak hem reddedilme duyarlılığı düzeyi hem de yaklaşma korkusu düzeyi yüksek olan bireylerde borderline kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğu; reddedilme duyarlılığı ve yaklaşma korkusunun bir araya gelmesiyle borderline kişilik özelliklerindeki değişimin kısmen açıklandığı bulunmuştur (Faraji ve Tezcan, 2023). Diğer çalışmalarda, reddedilme duyarlılığı arttıkça sosyal medya bağımlılığının arttığı (Kaşdarma, 2023); kaçınma ve reddedilme duyarlılığının ruh sağlığının güçlü bir yordayıcısı olduğu (Koç vd., 2018); reddedilme duyarlılığının psikopatoloji üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisinin olmadığı ancak reddedilme duyarlılığı ile psikopatoloji arasındaki ilişkide benlik saygısı üzerinden dolaylı bir ilişki olduğu (Set, 2019) bulgularına ulaşılmıştır. Bunların yanında, reddedilme duyarlılığının cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeylere göre (Erözkan, 2004); cinsiyet ve ebeveyn tutumlarına göre (Erözkan, 2007) ve bir işte çalışma durumuna göre (Atan vd., 2019) farklılaştığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır.

Reddedilme duyarlılığının son yıllarda lisansüstü çalışmalarda da sıkça araştırıldığı görülmektedir. Reddedilme duyarlılığının araştırıldığı doktora çalışmalarında, reddedilme duyarlılığı ve sürekli kaygının, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile ağrı duyarlılığı arasındaki ilişkide ve yetişkin kaygılı bağlanma stili ile ağrı duyarlılığı arasındaki ilişkide aracı etkisi olduğu (Koçyiğit Ocak, 2023); reddedilme duyarlılığının kişilik bozuklukları ile anlamlı olarak ilişkili olduğu ve babadan algılanan duygusal sıcaklık ve kişilik bozuklukları arasında reddedilme duyarlılığı ve içsel duygu düzenleme becerilerinin anlamlı aracılık etkisi olduğu (Sarısoy, 2017); bilişsel davranışçı yaklaşım odaklı grupla psikolojik danışmanın reddedilme duyarlılığı düzeylerini azaltmada etkili olduğu (Sapmaz, 2011) bulgularına ulaşılmıştır.

Reddedilme duyarlılığı üzerine yapılan yüksek lisans çalışmaları ağırlıklı bağlanma, duygu düzenleme, narsisizm ve kaygı gibi psikolojik semptomlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bağlanma ile ilgili çalışmalarda, reddedilme duyarlılığı yüksek olanlarda korkulu bağlanmanın anlamlı düzeyde yüksek olduğu (Kotan, 2016); korkulu ve saplantılı bağlananların reddedilmeye karşı daha hassas oldukları ve reddedilme

duyarlılığının saplantılı bağlanma ile sosyal kaygı ve korkulu bağlanma ile sosyal kaygı arasındaki ilişkilerde aracı rolü olduğu (Bintaş Zörer, 2015); kaygılı ve kaçınmacı bağlanma ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu ve kaygılı bağlanmanın reddedilme duyarlılığını ve reddedilme duyarlılığının ilişki doyumunu yordadığı (Kaçmaz, 2020); çocuklukta algılanan kabul/red ile yetişkin bağlanması arasında reddedilme duyarlılığının aracı etkisi olduğu (Kökdemir, 2016) ve kaçınan bağlanma ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin anlamlı bir aracılık etkisi olduğu (Turhan, 2023) bulunmuştur. Duygu düzenleme ile ilgili olarak ayrıca, reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme arasında negatif yönde ilişki olduğu (Varlı, 2022) ve algılanan anne-baba reddinin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinde reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme güçlüğü'nün seri aracılık etkisi olduğu (İnce, 2020) bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca reddedilme duyarlılığı ile BKB inançları arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu ve anne ve baba reddi ile BKB inançları arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolünün bulunduğu (Önürme, 2023); reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasında (Uncu, 2021; Yıldız, 2021; Yüksel, 2015); reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasında (Bintaş Zörer, 2015; Yüksel, 2015); reddedilme duyarlılığı ile aleksitimik özellikler arasında ilişki olduğu (Uncu, 2021) ve reddedilme duyarlılığının yalnızlık düzeyini yordadığı (Yıldız, 2021) bulguları bulunmaktadır. Narsisizmle ilgili olarak, reddedilme duyarlılığı ile örtük narsisizm arasında (Bozkuş, 2014); reddedilme duyarlılığı ile kırılan narsisizm arasında ve grandiyöz narsisizmin kendine yeterlilik boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu (Özdemir, 2017) ve anneden algılanan narsisizm ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkide özellikle kusurluluk şeması olmak üzere erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü olduğu (Akdik, 2023) bulunmuştur.

Diğer çalışmalarda, reddedilme duyarlılığı, benlik saygısı, psikolojik katılık ve ölüm kaygısı arasında anlamlı ilişkiler olduğu (Gürbüz, 2022); reddedilme duyarlılığının ilişki inançlarının “anlaşmazlık yıkıcıdır” ile “eşler değişmez” boyutları (Özkan, 2016); aile öngörülemezliği (Tutucu, 2021); algılanan anne ve baba reddi (Önürme, 2023); yeme tutumu (Bozdoğan, 2023); flört şiddetini kabul düzeyi (Gürbüz, 2022); öz eleştirelilik (Uslu, 2022) gibi değişkenler ile pozitif yönde ve evlilik doyumunu ile negatif yönde (Uslu, 2022) anlamlı ilişkileri olduğu bulunmuştur. Ayrıca reddedilme duyarlılığının iyimserliği (Varlı, 2022); evlilik uyumu (Bozkuş, 2014); evlilik doyumunu (Uslu, 2022); yeme

tutumu (Bozduğan, 2023); romantik kıskançlığı (Varol, 2019) anlamlı olarak yordadığı; çocukluk çağı ve benlik saygısı ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkide (Gürbüz, 2022); örselenme yaşantıları ile flört şiddetine yönelik tutumlar arasındaki ilişkide (Serçe, 2023) ve öz eleştirelilik ile evlilik doyumu ilişkisinde (Uslu, 2022) aracılık rolü olduğu ve sosyometrik statü ve ebeveyn tutumlarının, reddedilme duyarlılığının öfke ve anksiyete boyutlarını yordadığı (Sertöz, 2018) bulgularına ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında; araştırmanın modeline, örnekleme, veri toplama sürecine ve araştırmada kullanılan ölçeklere (Kişisel Bilgi Formu, Kişilik Organizasyonları Envanteri, Zihinselleştirme Ölçeği, Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği) yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi, ilişkisel tarama modeli ve yapısal eşitlik modelleme bağlamında alternatif modeller stratejisi kullanılmıştır.

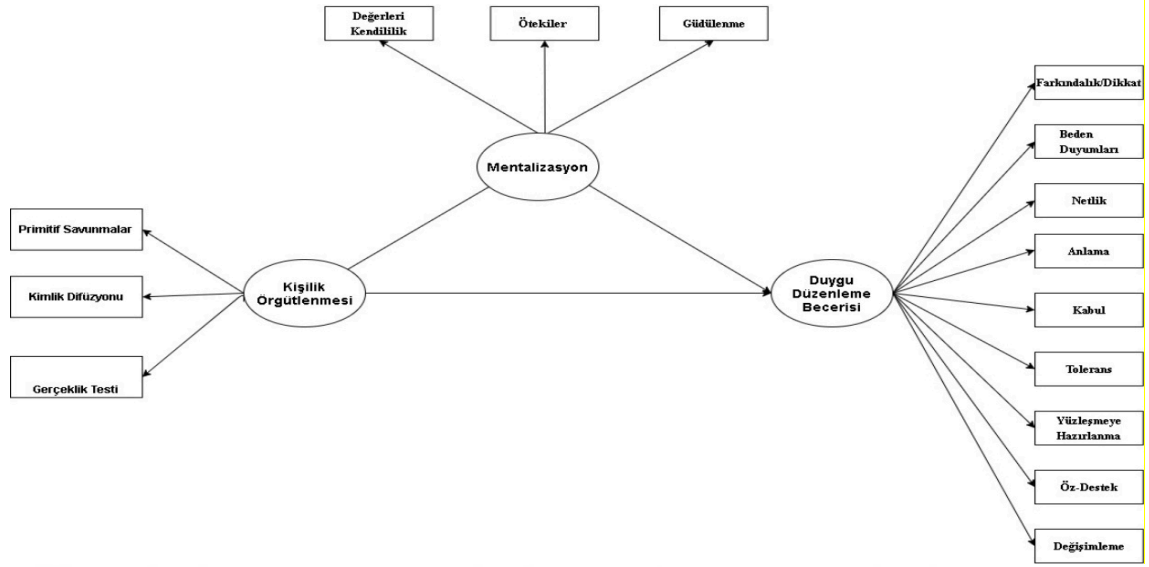
Model 1: İlişkisel tarama modeli

Bu araştırmada 4 değişken (kişilik örgütlenmesi düzeyi, mentalizasyon, reddedilme duyarlılığı, duygu düzenleme becerileri) arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik olarak “ilişkisel tarama modeli” kullanılacaktır. Bu model, çok sayıda değişkenin birbirleri ile olan değişimlerini ve bu değişimlerin düzeyini belirlemede kullanılmaktadır (Karasar, 2012).

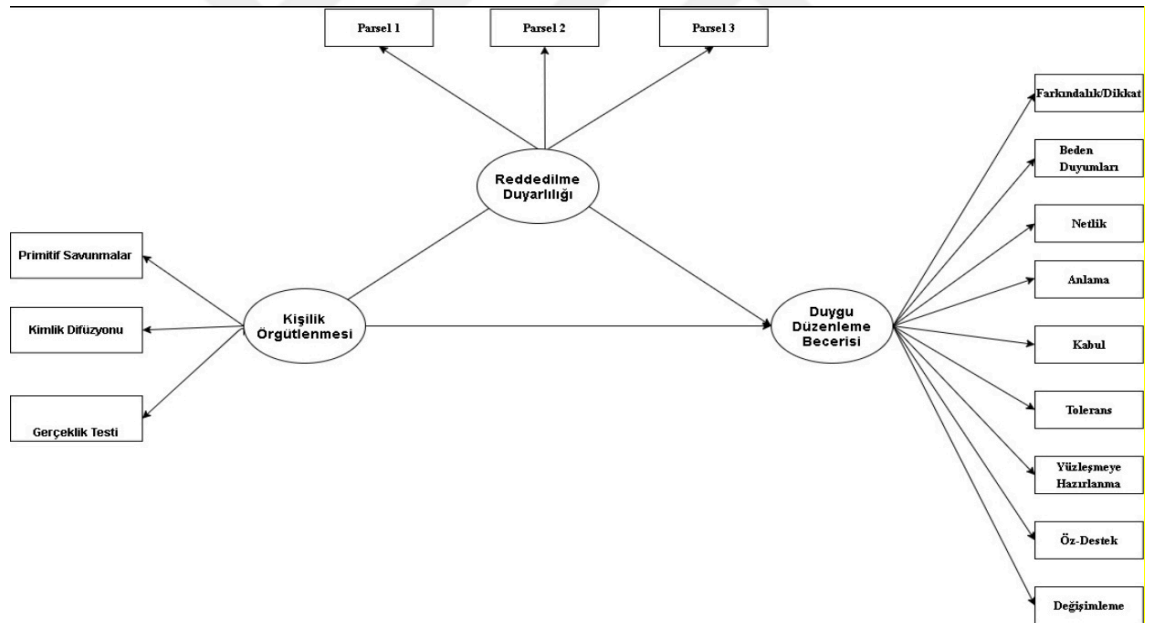
Model 2: Yapısal eşitlik modeli bağlamında alternatif modelleme stratejisi

Yapısal eşitlik modeli, çok sayıda değişken arasındaki ilişkileri modelleyerek birden fazla analizi aynı anda gerçekleştirmeyi sağlayan bir tekniktir. Aynı zamanda çok değişkenli bu teknik, değişkenler arasındaki düz ve nedensel ilişkilerin bir arada ele alındığı modellerin test edilmesinde kullanılmaktadır (Akbulut ve Çapık, 2022).

Yapısal eşitlik modeli, doğrulayıcı modelleme stratejisi, alternatif modelleme stratejisi ve model geliştirme stratejisi olmak üzere üç türe ayrılmaktadır (Hair vd., 1998). Alternatif modelleme stratejisinde, değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamada alternatif modeller arasından en çok hangisinin veri tarafından desteklendiği belirlenmeye çalışılmaktadır (Şimşek, 2007). Belirli kuramlar temelinde önceden geliştirilen birden fazla model, aynı veri için karşılaştırılmakta ve her bir modelin uyum istatistikleri ve parametreleri değerlendirilerek, veriye en çok uyan model belirlenmeye çalışılmaktadır (Tunalı, 2012). Bu çalışmada Şekil 3.1 ve Şekil 3.2’de gösterilen modeller test edilmiştir.

Şekil 3.1. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Mentalizasyonun Aracı Rolü

Şekil 3.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü

3.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmada yer alan katılımcılar basit seçkisiz örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi, evrendeki tüm katılımcıların çalışmaya seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahip olduğuna işaret etmektedir (Büyüköztürk vd., 2009). Örneklem klinik olmayan popülasyondan oluşacağı için bu teknik kullanılmış, yalnızca katılımcıların 18 yaş üstü yetişkinler olması kriter olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında onam formu ve soru seti çevrimiçi olarak Google Forms aracılığıyla sunulmuş, katılımcılar çeşitli çevrimiçi platformlar üzerinden araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. 516 kişilik bir örneklemden veri toplanmış ve uç değerlerin çıkarılmasından sonra 18-69 yaş arasında 502 kişilik örneklemden elde edilen veri analize alınmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Kişilik Organizasyonları Envanteri, Zihinselleştirme Ölçeği, Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Aşağıda ölçme araçlarıyla ilgili detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim, meslek, gelir ve ilişki durumları, kiminle yaşadıkları, psikiyatri ve terapi geçmişleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

3.3.2. Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN)

Bireyin kimlik dağılımı, savunma düzenekleri ve gerçeklik testi ile ilgili bilgi vermek üzere Kernberg ve Clarkin (1995) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Ceran-Yıldırım (2020) tarafından yapılan ölçek, 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar, 16 maddelik İlkel Savunmalar Alt Ölçeği, 21 maddelik Kimlik Dağınıklığı Alt Ölçeği ve 20 maddelik Gerçeklik Testi Alt Ölçeği olarak sınıflandırılmaktadır. İstatistiksel analizler sonrasında envanterin ilkel savunmalar alt ölçeğinden 7, kimlik dağınıklığı alt ölçeğinden 11 ve

gerçeklik testi alt ölçeğinden 8 olmak üzere toplam 26 madde envanterden çıkarılmış, orijinal envanterden farklı olarak 31 maddenin faktör isimleri olmadan karışık halde sunulduğu bir envanter oluşmuştur. Kişilik Organizasyonları Envanteri Cronbach alfa değeri envanterin orijinalinde 0.91; Türkçe uyarlamasında Envanter iç tutarlılık analizinde Cronbach alfa ve Spearman Brown katsayıları 0.91 ve 0.80 0.91, alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları ise 0.77-0.84 arasında bulunmuştur. Test tekrar test analizinde elde edilen tutarlılık katsayıları, primitif savunmalar, kimlik difüzyonu ve gerçeklik testi alt ölçekleri için sırasıyla 0.93, 0.84 ve 0.84'dir (Ceran-Yıldırım ve Yüksel, 2021). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri envanter için 0.92, alt ölçeklerde ise primitif savunmalar için 0.81, kimlik defüzyonu için 0.83 ve gerçeklik testi için 0.81 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)

Dimitrijević ve arkadaşları tarafından 2018 yılında oluşturulmuş ve Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Törenli Kaya ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilmiş olan ölçek, 25 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması zihinselleştirme becerisinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinalinde Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.84, kendilik alt boyutunda 0.76, ötekiler ve güdülenme alt boyutlarında ise 0.77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise Cronbach alfa değeri 0.84, kendilik boyutunda 0.78, ötekiler boyutunda 0.80 ve güdülenme boyutunda 0.79 bulunmuştur. Test-tekrar test analizi sonucunda ölçeğin Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı 0.73, alt boyutların katsayıları ise kendilik boyutunda 0.68, ötekiler boyutunda 0.70 ve güdülenme boyutunda 0.64 bulunmuştur. Bir başka çalışmada da (Buçakçı, 2022), uyarlama çalışmasına benzer biçimde, tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı 0.86 olarak bulunmuş, Cronbach alfa katsayısı güdülenme alt boyutunda 0.69, ötekiler alt boyutunda 0.83 ve kendilik alt boyutunda 0.82 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada Cronbach alfa değeri ölçek için 0.81, alt ölçeklerde ise zihinselleştirmeye güdülenme için 0.67, ötekiler temelli zihinselleştirme için 0.79 ve kendilik temelli zihinselleştirme için 0.79 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ)

Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilmiş olan reddedilme duyarlılığı ölçeği, kişinin reddedilme olasılığının olduğu bazı durumlara verdikleri tepkileri içeren, 18 maddeli 6'lı likert tipi bir ölçektir. Ölçek, maddelerinin üniversite öğrencilerine yönelik olması nedeniyle, daha çeşitli örneklemelerde kullanılmak üzere Downey, Berenson ve Kang (2006) tarafından yetişkinler için uyarlanmıştır. Ölçek maddelerinin daha genel durumlara göre revize edilmesi ve yetişkinlerin yaşamlarındaki potansiyel reddedilme durumları hakkında ek maddeler eklenmesi ile 9 durumlu Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (A-RSQ) oluşturulmuştur. Ölçek orijinal ölçekle 0.87 korelasyon göstermiştir (Berenson vd., 2009).

Türkçe versiyonu Bozkuş ve Araz (2015) tarafından uyarlanan YRDÖ ile, 9 hipotetik durum tanımlanmakta, her durum için reddedilme ve kabul edilme beklentisini derecelendiren iki ayrı puan bulunmakta, kabul edilme beklentisi puanının ters çevrilerek reddedilme puanı ile çarpılması sonucunda o madde için reddedilme duyarlılığı puanına ulaşılmaktadır. YRDÖ tek boyutludur, YRDÖ puanının artması reddedilme duyarlılığındaki artışa işaret etmektedir. İlk yayınladığı çalışmada (Berenson vd., 2009) Cronbach alfa katsayısı 0.74 olan YRDÖ'nün, Türkçe versiyonunda bu değer 0.62 olmuştur (Bozkuş ve Araz, 2015). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri 0.84 olarak hesaplanmıştır.

3.3.5. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ)

Berking ve Znoj tarafından (2008) geliştirilmiş olan ölçek 27 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçek Vatan ve Kahya (2018) tarafından Türkçe çeviri ile literatüre kazandırılmıştır. Tutarlılık katsayısı ölçeğin orijinalinde 0.93, Türkçe formunda 0.89 ve alt boyutlar olan farkındalıkta 0.53, beden duyumlarında 0.49, netlikte 0.64, anlamada 0.58, kabulde 0.57, toleransta 0.75, yüzleşmeye hazırlanmada 0.65, öz-destekte 0.72 ve değişimlemede 0.65 olarak bulunmuştur (Vatan ve Kahya, 2018). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri ölçek için 0.93; alt boyutlar olan farkındalıkta 0.64, beden duyumlarında 0.66, netlikte 0.76, anlamada 0.72, kabulde 0.67, toleransta 0.72, yüzleşmeye hazırlanmada 0.72, öz-destekte 0.67 ve değişimlemede 0.66 olarak hesaplanmıştır.

3.4. VERİ ANALİZİ

Araştırma öncesinde etik kurul onayı alınmış, veri toplama Kasım-Aralık 2023 tarihleri arasında Google Formlar üzerinden online olarak tamamlanmıştır. Kişisel bilgilerin haricinde ölçekler kapsamında yanıtlama süresi yaklaşık 20 dakika olan toplam 101 soru sorulmuştur. Veri analizinden önce toplanan veri analize hazır hale getirilmiş, uç değerler incelenmiş, 14 katılımcıdan sağlanan veri uç değer olarak değerlendirilerek analiz dışında tutulmuş, sonuç olarak 502 kişilik örneklemden elde edilen veri analiz edilmiştir.

Araştırmanın istatistiksel analizleri IBM SPSS 27 yazılımı kullanılarak yürütülmüştür. Ölçeklerin güvenirlik düzeyi Cronbach alfa katsayıları ile değerlendirilmiş (Kılıç, 2016); ölçeklerin toplam Cronbach alfa değerlerinin 0.70'in, bazı alt boyutların Cronbach alfa değerlerinin 0.60'ın ve diğerlerinin 0.70'in üzerinde olduğu tespit edilmiş; ölçeklerin iyi ve kabul edilebilir derecede güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Ardından, ölçeklerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu değerlendirme sürecinde, ölçeklerin basıklık ve çarpıklık katsayılarının, normal dağılımı gösteren -1,5 ile +1,5 aralığındaki referans değerlerini karşıladığı gözlenmiştir (Hahs-Vaughn ve Lomax, 2020; Tabachnick ve Fidell, 2013).

Veri normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan değişkenler için betimleyici istatistikler elde edilmiş, ölçeklerin demografik değişkenlere göre farklılıklarını anlamak amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi uygulanmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki düzeyi ve yönü, Pearson Korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Aracı rol analizi için Process Macro 4.2 uygulaması kullanılmıştır (Hayes, 2022). Aracılık modelinin analizi süresince psikoloji araştırmaları için uygulanan Bootstrap tekniğine dayanan yeni yaklaşımın kullanılması tercih edilmiştir (Gürbüz ve Bayık, 2021). Tüm bu istatistiksel analizler, %95 güven aralığında ve p değeri .05 anlam düzeyi referans alınarak gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, öncelikle araştırmada elde edilen verinin betimsel istatistiklerine yer verilmiş; ardından, araştırma sorularına yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Bu bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir, eğitim, medeni durum, ilişki durumu, kimlerle yaşadıkları, psikiyatri ve psikoterapi geçmişleri ile ilgili bulgular bulunmaktadır.

Tablo 4. 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	394	78.5
	Erkek	108	21.5
Eğitim Durumu	Lise	138	27.5
	Ön lisans	3	6.0
	Üniversite	313	62.4
	Üniversite Öğrencisi	2	0.4
	Yüksek Lisans	23	4.8
	Doktora	22	4.4
Medeni durum	Evli Değil	410	81.7
	Evli	92	18.3
İlişki durumu	İlişkisi yok	268	53.4
	İlişkisi var	234	46.6
İlişki süresi	0-3 ay	31	6.2
	3-6 ay	25	5.0
	6-12 ay	21	4.2
	1 yıl – 2 yıl	33	6.6
	2 yıl-3 yıl	22	4.4
	3 yıl- 4 yıl	15	3.0
	4 yıl – 5 yıl	17	3.4
	5 yıl – 10 yıl	16	3.2
	10 yıl ve üstü	70	13.9

Yaşadığı Kişi	Yakını (Aile/eş/çocuk/akraba)	417	83.10
	Arkadaş/Yurt	20	4.0
	Tek	65	12.9
Psikiyatriye Başvurdunuz Mu	Evet	119	23.7
	Hayır	383	76.3
Psikoterapi Hizmeti Aldınız Mı	Evet	122	24.3
	Hayır	380	75.7
	Toplam	502	100.0

Katılımcıların %78,5'i kadın, %21,5'i erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması $26,81 \pm 11,06$ 'dır; en küçük yaş 18 en büyük yaş 69'dur. Katılımcıların gelir ortalaması $12991,33 \pm 22425,01$ TL'dir; en küçük düşük gelir 0 TL, en fazla gelir 145.000 TL'dir. Eğitim durumları incelendiğinde, %27,5'inin lise, %0,6'sının önlisans, %62,4'ünün üniversite, %0,4'ünün üniversite öğrencisi, %4,8'inin yüksek lisans, %4,4'ünün doktora olduğu görülmektedir.

Örneklemin %18,3'ü evli, %81,7'si evli değildir; %53,4'ünün ilişkisi yok, %46,6'sının vardır. %6,2'sinin 0-3 aydır, %5'inin 3-6 aydır, %4,2'sinin 6-12 aydır, %6,6'sının 1-2 yıldır, %4,4'ünün 2-3 yıldır, %3'ünün 3-4 yıldır, %3,4'ünün 4-5 yıldır, %3,2'sinin 5-10 yıldır, %13,9'unun 10 yıl ve daha fazla süredir ilişkisi bulunmaktadır. Katılımcıların %83,1'i yakını ile, %4,0'ı arkadaşıyla veya yurtda, %12,9'u ise yalnız yaşamaktadır.

%23,7'si daha önce psikiyatriye başvurmuş, %76,3'ü başvurmamış; %24,3'ü psikoterapi hizmeti almış, %75,7'si ise almamıştır.

4.2. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK VE NORMALLİK ANALİZLERİ

Tablo 4. 2. Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri

	<i>n</i>	<i>Min</i>	<i>Maks</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
Kişilik Organizasyonları Envanteri	502	31	125	63.19	18.78
Primitif Savunmalar	502	9	45	18.76	7.06
Kimlik Difüzyonu	502	10	47	25.16	7.74
Gerçeklik Testi	502	12	42	19.26	6.46

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	502	1	24	7.31	4.00
Zihinselleştirme Ölçeği	502	66	122	94.78	11.47
Zihinselleştirmeye GÜdülenme	502	13	40	30.37	4.79
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	502	21	45	35.57	4.94
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	502	8	40	28.84	6.28
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	502	0	4	2.56	0.62
Farkındalık/Dikkat	502	0	4	2.59	0.76
Beden Duyumları	502	0	4	2.63	0.76
Netlik	502	0	4	2.74	0.80
Anlama	502	0	4	2.89	0.74
Kabul	502	0	4	2.32	0.87
Tolerans	502	0	4	2.31	0.89
Yüzleşmeye Hazırlanma	502	0	4	2.51	0.86
Öz-Destek	502	0	4	2.66	0.82
Değişimleme	502	0	4	2.39	0.78

Tablo 4.2’de araştırmada kullanılan veri ölçüm araçlarının minimum maksimum puanları, puan ortalamaları ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Tablodaki değerler göre, kişilik organizasyonları envanteri ortalaması $\bar{X}=63,19$ (SS=18,78); reddedilme duyarlılığı ölçeği ortalaması $\bar{X}=7,31$ (SS=4,00); zihinselleştirme ölçeği ortalaması $\bar{X}=94,78$ (SS=11,47); duygu düzenleme becerileri ölçeği ortalaması $\bar{X}=2,56$ (SS=0,62)’dir.

Tablo 4. 3. Ölçeklerin Basıklık-Çarpıklık ve Cronbach Alfa Değerleri

	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Cronbach alfa (α)</i>
Kişilik Organizasyonları Envanteri	0.18	0.73	0.92
Primitif Savunmalar	0.51	0.89	0.81
Kimlik Difüzyonu	-0.19	0.47	0.83
Gerçeklik Testi	1.46	1.26	0.81
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	1.06	0.88	0.84
Zihinselleştirme Ölçeği	-0.57	-0.07	0.81
Zihinselleştirmeye GÜdülenme	0.12	-0.42	0.67
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	-0.19	-0.29	0.79

Kendilik Temelli Zihinselleştirme	-0.08	-0.44	0.79
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	0.14	-0.17	0.93
Farkındalık/Dikkat	-0.29	-0.20	0.64
Beden Duyumları	0.22	-0.45	0.66
Netlik	-0.10	-0.39	0.76
Anlama	0.29	-0.56	0.72
Kabul	-0.21	-0.13	0.67
Tolerans	-0.32	-0.28	0.72
Yüzleşmeye Hazırlanma	-0.35	-0.19	0.72
Öz-Destek	0.02	-0.40	0.67
Değişimleme	-0.07	-0.23	0.66

Güvenirlilik Analizi: Ölçeklerin güvenirlik düzeyi Cronbach alfa katsayıları ile değerlendirilmiştir. 0.00-1.00 değerleri arasında Cronbach alfa değeri 1.00'e yaklaştıkça ölçeğin güvenirliği yükselmekte, 0.70 ve daha büyük olan değerler iyi, 0.60 ve üstü değerler ise kabul edilebilir güvenirlik düzeyini göstermektedir (Kılıç, 2016). Bu çalışmada kullanılan ölçeklerin toplam Cronbach alfa katsayıları ölçeklerin iyi düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Cronbach alfa değeri kişilik organizasyonları envanterinin orijinalinde 0.91; Türkçe uyarlamasında 0.91, bu çalışmada 0.92; zihinselleştirme ölçeğinin orijinalinde 0.84, Türkçe uyarlamasında 0.84, bu çalışmada 0.81; yetişkin reddedilme duyarlılığı ölçeğinin orijinalinde 0.74; Türkçe versiyonunda 0.62, bu çalışmada 0.84; duygu düzenleme becerileri ölçeğinin orijinalinde 0.93; Türkçe formunda 0.89, bu çalışmada 0.93 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları ise kişilik organizasyonları envanterinin orijinalinde 0.81-0.88 arasında; Türkçe uyarlamasında 0.84-0.93 arasında, bu çalışmada 0.81-0.83 arasında; zihinselleştirme ölçeğinin orijinalinde 0.76-0.77 arasında, Türkçe uyarlamasında 0.78-0.80 arasında, bu çalışmada 0.67-0.79 arasında; duygu düzenleme becerileri ölçeğinin orijinalinde 0.62-0.83 arasında; Türkçe formunda 0.49-0.75 arasında, bu çalışmada 0.64-0.76 arasında bulunmuştur.

Normallik Analizi: Ölçeklerin basıklık ve çarpıklık katsayıları -1,5 ile +1,5 aralığındaki referans değerlerini karşılamaktadır (Hahs-Vaughn ve Lomax, 2020; Tabachnick ve Fidell, 2013). Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde basıklık için değerlerin -0.57 ile 1.46 arasında, çarpıklık değerlerinin ise -0.56 ile 1.26 arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerler verinin normal dağılımdan sapma göstermediğini, normal dağılım sınırları içinde olduğunu göstermektedir.

4.3. KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİ

Bu bölümde, kişilik organizasyonları envanteri, reddedilme duyarlılığı ölçeği, zihinselleştirme ölçeği ve duygu düzenleme becerileri ölçeği demografik değişkenlere göre analiz edilmiş, bağımsız örneklem t-testi kullanılarak elde edilen sonuçlar ilgili tablolarda sunulmuştur.

4.3.1. Cinsiyete Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4. 4. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Kadın(n=394)		Erkek(n=108)		<i>t</i>	<i>Sd.</i>	<i>p</i>
	$\bar{X}$	<i>SS</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>			
Kişilik Organizasyonları Envanteri	63.62	19.15	61.60	17.34	0.99	500	0.323
Primitif Savunmalar	19.05	7.15	17.72	6.63	1.73	500	0.084
Kimlik Difüzyonu	25.64	7.90	23.41	6.90	2.68	500	0.008**
Gerçeklik Testi	18.93	6.43	20.47	6.47	-2.20	500	0.028*
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	7.34	4.03	7.22	3.92	0.28	500	0.780
Zihinselleştirme Ölçeği	96.05	11.24	90.18	11.13	4.82	500	<.001***
Zihinselleştirmeye Güdülenme	31.09	4.39	27.78	5.27	6.63	500	<.001***
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	36.06	4.70	33.79	5.39	3.99	154.436	<.001***
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	28.90	6.55	28.61	5.21	0.48	208.786	0.630
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	2.54	0.62	2.64	0.61	-1.49	500	0.138
Farkındalık/Dikkat	2.58	0.76	2.63	0.76	-0.63	500	0.530
Beden Duyumları	2.64	0.76	2.62	0.75	0.27	500	0.788
Netlik	2.73	0.80	2.78	0.81	-0.60	500	0.548
Anlama	2.89	0.75	2.90	0.71	-0.03	500	0.975
Kabul	2.28	0.88	2.46	0.80	-1.91	500	0.057
Tolerans	2.24	0.90	2.56	0.83	-3.35	500	0.001**
Yüzleşmeye Hazırlanma	2.48	0.86	2.64	0.84	-1.71	500	0.088

Öz-Destek	2.66	0.83	2.65	0.79	0.04	500	0.965
Değişimleme	2.36	0.78	2.51	0.75	-1.83	500	0.069

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Cinsiyete göre katılımcıların ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Katılımcıların kişilik organizasyonları envanterinin gerçeklik testi alt ölçeği ($t(500) = -2.20$, $p < .05$) ve duygu düzenleme becerileri ölçeğinin tolerans alt ölçeği ($t(500) = -3.35$, $p < .01$) puanları cinsiyete göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı fark olduğu ve ortalama puanlar karşılaştırıldığında, erkeklerin puanlarının kadınlara kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

Katılımcıların kişilik organizasyonları envanterinin kimlik difüzyonu alt ölçeği ($t(500) = 2.68$, $p < .01$), zihinselleştirme ölçeği ($t(500) = 4.82$, $p < .001$), zihinselleştirme ölçeğinin zihinselleştirmeye güdülenme alt ölçeği ($t(500) = 6.63$, $p < .001$) ve ötekiler temelli zihinselleştirme alt ölçeği ($t(500) = 3.99$, $p < .001$) puanları cinsiyete göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arası anlamlı seviyede fark saptanmıştır. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, kadınların puanlarının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Kişilik organizasyonları envanteri, envanterin primitif savunmalar alt boyutu, reddedilme duyarlılığı ölçeği, zihinselleştirme ölçeğinin kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu, duygu düzenleme becerileri ölçeği ve ölçeğin farkındalık/dikkat, beden duyuları, netlik, anlama, kabul, yüzleşmeye hazırlanma, öz-destek ve değişimleme alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$).

4.3.2. Medeni Duruma Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4. 5. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Evli Değil (n=410)		Evli (n=92)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Kişilik Organizasyonları Envanteri	65.32	18.52	53.66	16.98	5.54	500	<.001***

Primitif Savunmalar	19.59	7.05	15.05	5.82	6.48	156.865	<.001***
Kimlik Difüzyonu	26.09	7.66	21.03	6.74	5.85	500	<.001***
Gerçeklik Testi	19.64	6.44	17.58	6.30	2.79	500	0.005**
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	7.60	4.07	6.02	3.40	3.47	500	0.001**
Zihinselleştirme Ölçeği	94.22	11.35	97.28	11.71	-2.32	500	0.021*
Zihinselleştirmeye Güdülenme	30.39	4.82	30.32	4.68	0.13	500	0.896
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	35.65	5.01	35.21	4.60	0.78	500	0.433
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	28.18	6.24	31.76	5.63	-5.06	500	<.001***
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	2.53	0.62	2.70	0.59	-2.38	500	0.018*
Farkındalık/Dikkat	2.56	0.76	2.71	0.73	-1.65	500	0.100
Beden Duyumları	2.60	0.79	2.79	0.60	-2.56	168.356	0.011*
Netlik	2.70	0.82	2.93	0.67	-2.95	159.054	0.004**
Anlama	2.87	0.76	3.01	0.65	-1.92	151.457	0.057
Kabul	2.29	0.89	2.43	0.79	-1.42	500	0.157
Tolerans	2.24	0.90	2.61	0.81	-3.61	500	<.001***
Yüzleşmeye Hazırlanma	2.51	0.88	2.55	0.79	-0.45	500	0.650
Öz-Destek	2.65	0.83	2.70	0.76	-0.59	500	0.557
Değişimleme	2.35	0.77	2.54	0.80	-2.07	500	0.039*

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Medeni duruma göre katılımcıların ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Kişilik organizasyonları envanteri ($t(500)=5.54$, $p < .001$); kişilik organizasyonları envanterinin primitif savunmalar alt ölçeği ($t(500)=6.48$, $p < .001$), kimlik difüzyonu alt ölçeği ($t(500)=5.85$, $p < .001$), gerçeklik testi alt ölçeği ($t(500)=2.79$, $p < .01$); reddedilme duyarlılığı ölçeği ($t(500)=3.47$, $p < .01$) puanları medeni duruma göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arası anlamlı seviyede fark saptanmıştır. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, evli olmayanların puanlarının evli olanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Zihinselleştirme ölçeği ($t(500)=-2.32$, $p < .05$), zihinselleştirme ölçeğinin kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu ($t(500)=-5.06$, $p < .001$); duygu düzenleme

becerileri ölçeği ($t(500)=-2.38, p<.05$), duygu düzenleme becerileri ölçeğinin beden duyumları ($t(500)=-2.56, p<.05$), netlik ($t(500)=-2.95, p<.01$), tolerans ($t(500)=-3.61, p<.001$) ve değişimleme ($t(500)=-2.07, p<.05$) alt boyutları puanları medeni duruma göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arası anlamlı seviyede fark tespit edilmiştir. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, evli olanların puanlarının evli olmayanlara kıyasla daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Zihinselleştirmenin, zihinselleştirmeye güdülenme ve ötekiler temelli zihinselleştirme alt boyutlarının ve duygu düzenlemenin farkındalık/dikkat, anlama, kabul, yüzleşmeye hazırlanma ve öz-destek alt boyutlarının puanları medeni duruma göre değerlendirildiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>.05$).

4.3.3. İlişki Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4. 6. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında İlişki Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	İlişkisi yok (n=268)		İlişkisi var (n=234)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	$\bar{X}$	<i>SS</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>			
Kişilik Organizasyonları Envanteri	65.44	18.39	60.60	18.93	2.90	500	0.004**
Primitif Savunmalar	19.62	6.93	17.77	7.09	2.95	500	0.003**
Kimlik Difüzyonu	26.24	7.73	23.93	7.59	3.38	500	0.001**
Gerçeklik Testi	19.58	6.21	18.90	6.73	1.17	500	0.242
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	7.94	4.12	6.60	3.74	3.77	500	<.001***
Zihinselleştirme Ölçeği	93.82	11.20	95.89	11.68	-2.03	500	0.043*
Zihinselleştirmeye Güdülenme	30.46	4.68	30.27	4.91	0.44	500	0.659
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	35.63	4.99	35.50	4.89	0.29	500	0.775
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	27.72	6.38	30.12	5.93	-4.33	500	<.001***
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	2.52	0.63	2.60	0.60	-1.41	500	0.160
Farkındalık/Dikkat	2.57	0.78	2.61	0.73	-0.45	500	0.651
Beden Duyumları	2.58	0.80	2.69	0.71	-1.58	500	0.114
Netlik	2.68	0.84	2.81	0.75	-1.78	500	0.076
Anlama	2.86	0.76	2.93	0.72	-1.01	500	0.314
Kabul	2.26	0.90	2.38	0.83	-1.55	500	0.121
Tolerans	2.24	0.91	2.39	0.86	-1.94	500	0.053

Yüzleşmeye Hazırlanma	2.49	0.89	2.54	0.82	-0.70	500	0.484
Öz-Destek	2.70	0.84	2.61	0.79	1.11	500	0.269
Değişimleme	2.33	0.79	2.45	0.76	-1.70	500	0.090

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

İlişki durumuna göre katılımcıların ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Kişilik organizasyonları envanteri ($t(500)=2.90, p<.01$), kişilik organizasyonları envanterinin primitif savunmalar ($t(500)=2.95, p<.01$) ve kimlik difüzyonu boyutları ($t(500)=3.38, p<.01$) ve reddedilme duyarlılığı ölçeği ($t(500)=3.77, p<.01$) puanları ilişki durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark saptanmış, ilişkisi olmayanların puanlarının ilişkisi olanlara göre daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Zihinselleştirme ölçeği ($t(500)=-2.03, p<.05$) ve zihinselleştirme ölçeğinin kendilik temelli zihinselleştirme alt ölçeği ($t(500)=-4.33, p<.01$) ilişki durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Ölçeklerden alınan ortalama puanlar değerlendirildiğinde, ilişkisi olanların puanlarının ilişkisi olmayanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Gerçeklik testi, zihinselleştirmeye güdülenme, ötekiler temelli zihinselleştirme, duygu düzenleme becerileri ölçeği, farkındalık/dikkat, beden duyuları, netlik, anlama, kabul, tolerans, yüzleşmeye hazırlanma, öz-destek ve değişimleme ilişki durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır ($p>.05$).

4.3.4. Psikiyatriye Başvurma Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4. 7. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Psikiyatriye Başvurmaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Evet (n=119)		Hayır (n=383)		t	df	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Kişilik Organizasyonları Envanteri	66.72	19.31	62.09	18.50	2.36	500	0.019*
Primitif Savunmalar	20.45	6.98	18.23	7.01	3.02	500	0.003**

Kimlik Difüzyonu	27.02	7.77	24.59	7.66	3.01	500	0.003**
Gerçeklik Testi	19.25	6.98	19.27	6.30	-0.02	500	0.983
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	8.22	4.44	7.03	3.82	2.86	500	0.004**
Zihinselleştirme Ölçeği	95.84	12.70	94.46	11.05	1.15	500	0.251
Zihinselleştirmeye Güdülenme	31.63	5.02	29.98	4.65	3.31	500	0.001**
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	35.75	5.58	35.52	4.73	0.45	500	0.656
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	28.46	6.87	28.96	6.09	-0.75	500	0.455
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	2.44	0.61	2.60	0.62	-2.50	500	0.013*
Farkındalık/Dikkat	2.52	0.76	2.61	0.76	-1.12	500	0.263
Beden Duyumları	2.64	0.76	2.63	0.76	0.02	500	0.986
Netlik	2.68	0.86	2.76	0.78	-0.96	500	0.337
Anlama	2.82	0.77	2.92	0.73	-1.32	500	0.189
Kabul	2.16	0.90	2.37	0.86	-2.25	500	0.025*
Tolerans	2.11	0.88	2.38	0.89	-2.86	500	0.004**
Yüzleşmeye Hazırlanma	2.40	0.90	2.55	0.85	-1.61	500	0.108
Öz-Destek	2.43	0.83	2.73	0.81	-3.52	500	<.001***
Değişimleme	2.19	0.80	2.45	0.76	-3.25	500	0.001**

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Psikiyatriye başvurma durumuna göre katılımcıların ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Kişilik organizasyonları envanteri ($t(500)=2.36, p<.05$), kişilik organizasyonları envanterinin primitif savunmalar ($t(500)=3.02, p<.01$) ve kimlik difüzyonu alt ölçekleri ($t(500)=3.01, p<.01$); reddedilme duyarlılığı ölçeği ($t(500)=2.86, p<.01$); zihinselleştirme ölçeğinin zihinselleştirmeye güdülenme alt ölçeği ($t(500)=3.31, p<.01$) puanları psikiyatriye başvurma durumuna göre analiz edildiğinde, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, psikiyatriye başvuranların puanlarının psikiyatriye başvurmayanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Duygu düzenleme becerileri ölçeği ($t(500)=-2.50, p<.05$), duygu düzenleme becerileri ölçeğinin kabul ($t(500)=-2.25, p<.05$), tolerans ($t(500)=-2.86, p<.01$), öz-destek ($t(500)=-3.52, p<.01$) ve değişimleme ($t(500)=-3.25, p<.01$) boyutları puanları

psikiyatriye başvurma durumuna göre incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüş, psikiyatriye başvurmayanların puanlarının psikiyatriye başvuranlara göre daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Gerçeklik testi, zihinselleştirme ölçeği, ötekiler temelli zihinselleştirme, kendilik temelli zihinselleştirme, farkındalık/dikkat, beden duyuları, netlik, anlama ve yüzleşmeye hazırlanma, psikiyatriye başvurma durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır ($p>.05$).

4.3.5. Psikoterapi Alma Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4. 8. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Puanlarında Psikoterapi Almaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Evet (n=122)		Hayır (n=380)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	$\bar{X}$	<i>SS</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>			
Kişilik Organizasyonları Envanteri	64.30	19.89	62.83	18.42	0.75	500	0.454
Primitif Savunmalar	19.53	7.26	18.51	6.98	1.39	500	0.165
Kimlik Difüzyonu	25.64	7.75	25.01	7.75	0.78	500	0.436
Gerçeklik Testi	19.12	7.20	19.31	6.21	-0.27	500	0.784
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	8.30	4.51	7.00	3.78	3.14	500	0.002**
Zihinselleştirme Ölçeği	96.95	11.65	94.09	11.33	2.41	500	0.016*
Zihinselleştirmeye GÜdülenme	32.07	4.66	29.83	4.70	4.57	500	<.001***
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	36.33	4.94	35.33	4.92	1.95	500	0.052
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	28.56	6.73	28.93	6.13	-0.57	500	0.570
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	2.60	0.59	2.55	0.63	0.85	500	0.393
Farkındalık/Dikkat	2.67	0.74	2.56	0.76	1.39	500	0.164
Beden Duyuları	2.75	0.70	2.60	0.78	1.95	500	0.052
Netlik	2.77	0.82	2.73	0.80	0.44	500	0.658
Anlama	3.00	0.67	2.86	0.76	1.84	500	0.067
Kabul	2.35	0.89	2.31	0.87	0.41	500	0.680
Tolerans	2.31	0.90	2.31	0.89	-0.05	500	0.962
Yüzleşmeye Hazırlanma	2.53	0.88	2.51	0.85	0.20	500	0.844
Öz-Destek	2.66	0.83	2.66	0.82	-0.03	500	0.980
Değişimleme	2.39	0.73	2.39	0.79	0.04	500	0.971

Psikoterapi alma durumuna göre katılımcıların ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Reddedilme duyarlılığı ölçeği ($t(500)=3.14$, $p < .01$), zihinselleştirme ölçeği ($t(500)=2.41$, $p < .05$), zihinselleştirme ölçeğinin zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutu ($t(500)=4.57$, $p < .01$) puanları psikoterapi hizmeti alıp almama durumuna göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuş, psikoterapi hizmeti alanların puanlarının psikoterapi hizmeti almayanlara kıyasla daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Kişilik organizasyonları envanteri, primitif savunmalar, kimlik difüzyonu, gerçeklik testi, ötekiler temelli zihinselleştirme, kendilik temelli zihinselleştirme; duygu düzenleme becerileri ölçeği, farkındalık/dikkat, beden duyumları, netlik, anlama, kabul, tolerans, yüzleşmeye hazırlanma, öz-destek ve değişimleme puanları psikoterapi hizmeti alıp almama durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır ($p > .05$).

4.4. KORELASYON ANALİZLERİ

Ölçekler normal dağılım gösterdiğinden ölçeklerin diğer değişkenler ve ölçeklerle ilişkisini ölçmek için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır.

4.4.1. Kişilik Örgütlenmesi, Reddedilme Duyarlılığı, Mentalizasyon ve Duygu Düzenleme ile Yaş ve Gelir Düzeyinin İlişkisi

Tablo 4. 9. Kişilik Organizasyonları Envanteri, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Zihinselleştirme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Yaş ve Gelir Düzeyi Arasındaki İlişki

	Yaş	Gelir
Kişilik Organizasyonları Envanteri	-.29**	-.17**
Primitif Savunmalar	-.28**	-.15**
Kimlik Difüzyonu	-.30**	-.21**
Gerçeklik Testi	-.17**	-.10*
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	-.15**	-.12**
Zihinselleştirme Ölçeği	.11*	.06

Zihinselleştirmeye GÜdülenme	0.01	-.03
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	-0.02	-.02
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	.21**	.15**
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	.15**	.10*
Farkındalık/Dikkat	.10*	.09*
Beden Duyumları	.11*	.10*
Netlik	.15**	.09*
Anlama	.10*	.05
Kabul	.09*	.06
Tolerans	.19**	.15**
Yüzleşmeye Hazırlanma	0.07	.06
Öz-Destek	0.06	.03
Değişimleme	.15**	.08

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Ölçeklerin toplan puanları ile alt faktör puanlarının yaş ile ilişkisi incelendiğinde, kişilik organizasyonları envanteri ile yaş ($r = -.29$, $p < 0.01$), primitif savunmalar ile yaş ($r = -.28$, $p < 0.01$), kimlik difüzyonu ile yaş ($r = -.30$, $p < 0.01$) ve gerçeklik testi ile yaş ($r = -.17$, $p < 0.01$) arasında; ayrıca reddedilme duyarlılığı ile yaş ($r = -.15$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunduğu görülmüştür. Zihinselleştirme ölçeği ile yaş ($r = .11$, $p < 0.05$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ile yaş ($r = .21$, $p < 0.01$) arasında, ayrıca duygu düzenleme becerileri ölçeği ile yaş ($r = .15$, $p < 0.01$), farkındalık/dikkat ile yaş ($r = .10$, $p < 0.05$), beden duyumları ile yaş ($r = .11$, $p < 0.05$), netlik ile yaş ($r = .15$, $p < 0.01$), anlama ile yaş ($r = .10$, $p < 0.05$), kabul ile yaş ($r = .9$, $p < 0.05$), tolerans ile yaş ($r = .19$, $p < 0.01$), değişimleme ile yaş ($r = .15$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Ölçeklerin toplam puanları ile alt faktör puanlarının gelir düzeyi ile ilişkisi incelendiğinde, kişilik organizasyonları envanteri ile gelir düzeyi ($r = -.17$, $p < 0.01$), primitif savunmalar ile gelir düzeyi ($r = -.15$, $p < 0.05$), kimlik difüzyonu ile gelir düzeyi ($r = -.21$, $p < 0.01$), gerçeklik testi ile gelir düzeyi ($r = -.10$, $p < 0.01$), ayrıca reddedilme duyarlılığı ölçeği ile gelir düzeyi ($r = -.12$, $p < 0.01$) arasında düşük düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır. Kendilik temelli zihinselleştirme ile gelir düzeyi ($r = .15$, $p < 0.01$), duygu düzenleme becerileri ölçeği ile gelir düzeyi ($r = .10$, $p < 0.05$),

farkındalık/dikkat ile gelir düzeyi ($r=.09$, $p<0.05$), beden duyumları ile gelir düzeyi ($r=.10$, $p<0.05$), netlik ile gelir düzeyi ($r=.09$, $p<0.05$) ve tolerans ile gelir düzeyi ($r=.15$, $p<0.05$) arasında ise düşük düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

4.4.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki

Tablo 4. 10. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği Arasındaki İlişki

	Kişilik Organizasyonları Envanteri	Primitif Savunmalar	Kimlik Difüzyonu	Gerçeklik Testi
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	-.36**	-.34**	-.41**	-.19**
Farkındalık/Dikkat	-.27**	-.24**	-.31**	-.15**
Beden Duyumları	-.19**	-.15**	-.20**	-.16**
Netlik	-.38**	-.32**	-.39**	-.28**
Anlama	-.35**	-.30**	-.36**	-.26**
Kabul	-.27**	-.26**	-.33**	-.09*
Tolerans	-.33**	-.33**	-.40**	-.13**
Yüzleşmeye Hazırlanma	-.13**	-.15**	-.16**	-0.03
Öz-Destek	-.24**	-.26**	-.29**	-0.07
Değişimleme	-.32**	-.30**	-.35**	-.18**

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Kişilik organizasyonları envanteri ile duygu düzenleme becerileri ölçeği arasında ($r=-.36$, $p<0.01$) orta düzey negatif korelasyon bulunmuştur. Kişilik organizasyonları envanterinin duygu düzenleme becerilerinin alt faktörleriyle ilişkisine bakıldığında da farkındalık/dikkat ile ($r=-.27$, $p<0.01$), beden duyumları ile ($r=-.19$, $p<0.01$), netlik ile ($r=-.38$, $p<0.01$), anlama ile ($r=-.35$, $p<0.01$), kabul ile ($r=-.27$, $p<0.01$), tolerans ile ($r=-.33$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ile ($r=-.13$, $p<0.01$), öz-destek ile ($r=-.24$, $p<0.01$) ve değişimleme ile ($r=-.32$, $p<0.01$) arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Kişilik organizasyonları envanterinin alt faktörlerinin duygu düzenleme becerileri ile ilişkisi incelendiğinde ise, primitif savunmalar ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=-.34$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=-.24$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=-.15$, $p<0.01$), netlik ($r=-.32$, $p<0.01$), anlama ($r=-.30$, $p<0.01$), kabul ($r=-.26$, $p<0.01$),

tolerans ($r=-.33$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=-.15$, $p<0.01$), öz-destek ($r=-.26$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.30$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Kimlik difüzyonu ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=-.41$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=-.31$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=-.20$, $p<0.01$), netlik ($r=-.39$, $p<0.01$), anlama ($r=-.36$, $p<0.01$), kabul ($r=-.33$, $p<0.01$), tolerans ($r=-.40$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=-.16$, $p<0.01$), öz-destek ($r=-.29$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.35$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur.

Gerçeklik testi ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=-.19$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=-.15$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=-.16$, $p<0.01$), netlik ($r=-.28$, $p<0.01$), anlama ($r=-.26$, $p<0.01$), kabul ($r=-.09$, $p<0.05$), tolerans ($r=-.13$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.18$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur.

4.4.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki

Tablo 4. 11. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Zihinselleştirme Ölçeği Arasındaki İlişki

	Kişilik Organizasyonları			
	Envanteri	Primitif Savunmalar	Kimlik Difüzyonu	Gerçeklik Testi
Zihinselleştirme Ölçeği	-.37**	-.31**	-.35**	-.33**
Zihinselleştirmeye GÜdülenme	-0.01	0.02	0.05	-.10*
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	-0.06	-0.05	-0.07	-0.03
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	-.63**	-.54**	-.62**	-.50**

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Kişilik organizasyonları envanteri ile zihinselleştirme ölçeği ($r=-.37$, $p<0.01$) arasında orta düzey negatif korelasyon bulunmuştur. Kişilik organizasyonları envanteri ile kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.63$, $p<0.01$) değişkenleri arasında da orta düzey negatif korelasyon saptanmıştır.

Primitif savunmalar ile zihinselleştirme ölçeği ($r=-.31$, $p<0.01$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.54$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur.

Kimlik difüzyonu ile zihinselleştirme ölçeği ($r=-.35$, $p<0.01$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.62$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Gerçeklik testi ile zihinselleştirme ölçeği ($r=-.33$, $p<0.01$), zihinselleştirmeye güdülenme ($r=-.10$, $p<0.05$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.50$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

4.4.4. Kişilik Örgütlenmesi ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki

Tablo 4. 12. Kişilik Organizasyonları Envanteri ile Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Arasındaki İlişki

	Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
Kişilik Organizasyonları Envanteri	.46**
Primitif Savunmalar	.46**
Kimlik Difüzyonu	.46**
Gerçeklik Testi	.29**

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Kişilik örgütlenmesi ile reddedilme duyarlılığı arasında orta düzey ($r=.46$, $p<0.01$); kişilik örgütlenmesi envanteri'nin alt boyutları olan primitif savunmalar ($r=.46$, $p<0.01$), kimlik difüzyonu ($r=.46$, $p<0.01$) ve gerçeklik testi ($r=.29$, $p<0.01$) ile reddedilme duyarlılığı değişkenleri arasında orta ve düşük düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

4.4.5. Duygu Düzenleme Becerileri ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki

Tablo 4. 13. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Zihinselleştirme Ölçeği Arasındaki İlişki

	Zihinselleştirme Ölçeği	Zihinselleştirmeye Güdülenme	Ötekiler Zihinselleştirme	Temelli Kendilik Zihinselleştirme	Temelli
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	.51**	.22**	.36**	.49**	
Farkındalık/Dikkat	.49**	.27**	.36**	.41**	
Beden Duyumları	.39**	.20**	.31**	.32**	
Netlik	.52**	.20**	.35**	.52**	
Anlama	.49**	.24**	.38**	.41**	
Kabul	.38**	.17**	.24**	.38**	

Tolerans	.34**	.10*	.19**	.39**
Yüzleşmeye Hazırlanma	.26**	0.08	.23**	.24**
Öz-Destek	.32**	.12**	.22**	.31**
Değişimleme	.37**	.14**	.21**	.39**

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Duygu düzenleme becerileri ölçeği ile zihinselleştirme ölçeği ($r=.51$, $p<0.01$) arasında orta düzey pozitif korelasyon bulunmuştur.

Zihinselleştirme ile duygu düzenlemenin alt faktörlerinin ilişkisi incelendiğinde, zihinselleştirme ölçeği ile farkındalık/dikkat ($r=.49$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.39$, $p<0.01$), netlik ($r=.52$, $p<0.01$), anlama ($r=.49$, $p<0.01$), kabul ($r=.38$, $p<0.01$), tolerans ($r=.34$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.26$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.32$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.37$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Zihinselleştirmenin alt faktörlerinin duygu düzenleme ve alt faktörleriyle ilişkisi incelendiğinde ise aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Zihinselleştirmeye güdülenme ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=.22$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=.27$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.20$, $p<0.01$), netlik ($r=.20$, $p<0.01$), anlama ($r=.24$, $p<0.01$), kabul ($r=.17$, $p<0.01$), tolerans ($r=.10$, $p<0.05$), öz-destek ($r=.12$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.14$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Ötekiler temelli zihinselleştirme ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=.36$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=.36$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.31$, $p<0.01$), netlik ($r=.35$, $p<0.01$), anlama ($r=.38$, $p<0.01$), kabul ($r=.24$, $p<0.01$), tolerans ($r=.19$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.23$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.22$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.21$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Kendilik temelli zihinselleştirme ile duygu düzenleme becerileri ölçeği ($r=.49$, $p<0.01$), farkındalık/dikkat ($r=.41$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.32$, $p<0.01$), netlik ($r=.52$, $p<0.01$), anlama ($r=.41$, $p<0.01$), kabul ($r=.38$, $p<0.01$), tolerans ($r=.39$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.24$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.31$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.39$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

4.4.6. Duygu Düzenleme Becerileri ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki

Tablo 4. 14. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Arasındaki İlişki

	Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	-.44**
Farkındalık/Dikkat	-.30**
Beden Duyumları	-.25**
Netlik	-.37**
Anlama	-.33**
Kabul	-.36**
Tolerans	-.35**
Yüzleşmeye Hazırlanma	-.28**
Öz-Destek	-.32**
Değişimleme	-.42**

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Duygu düzenleme becerileri ölçeği ile reddedilme duyarlılığı ölçeği arasında orta düzey negatif korelasyon bulunmuştur ($r = -.44$, $p < 0.01$).

Duygu düzenlemenin alt boyutlarının reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi incelendiğinde, reddedilme duyarlılığı ölçeği ile farkındalık/dikkat ($r = -.30$, $p < 0.01$), beden duyumları ($r = -.25$, $p < 0.01$), netlik ($r = -.37$, $p < 0.01$), anlama ($r = -.33$, $p < 0.01$), kabul ($r = -.36$, $p < 0.01$), tolerans ($r = -.35$, $p < 0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r = -.28$, $p < 0.01$), öz-destek ($r = -.32$, $p < 0.01$) ve değişimleme ($r = -.42$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

4.4.7. Mentalizasyon ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki

Tablo 4. 15. Zihinselleştirme Ölçeği ile Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Arasındaki İlişki

	Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
Zihinselleştirme Ölçeği	-.36**
Zihinselleştirmeye Güdülenme	-0.03
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	-.23**
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	-.45**

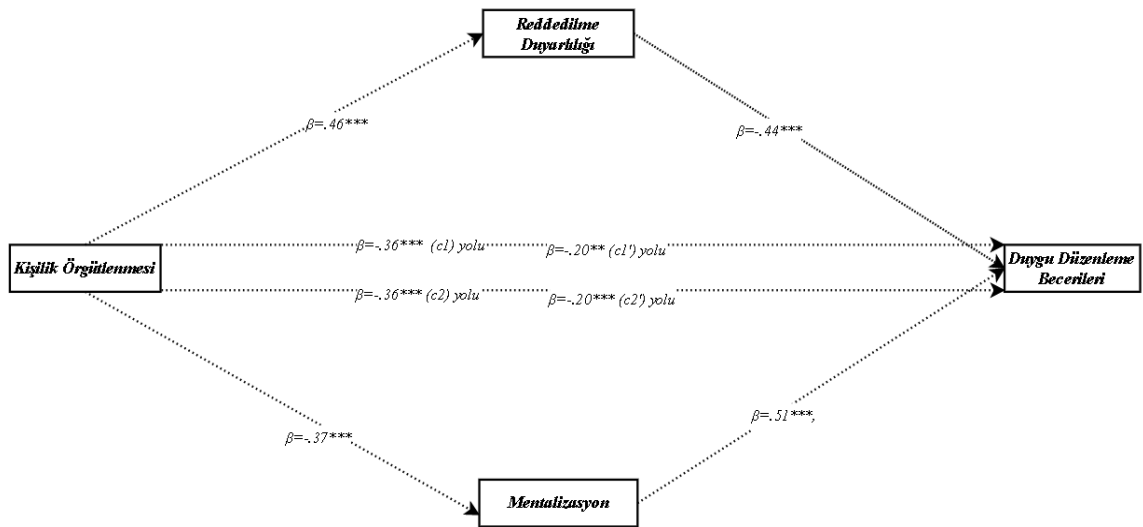
** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Zihinselleştirme ölçeği ile reddedilme duyarlılığı ölçeği arasında orta düzey negatif korelasyon bulunmuştur ($r=-.36$, $p<0.01$).

Zihinselleştirmenin alt boyutlarının reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi incelendiğinde, reddedilme duyarlılığı ölçeği ile ötekiler temelli zihinselleştirme ($r=-.23$, $p<0.01$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.45$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

4.5. ARACILIK ANALİZLERİ

Bu bölümde, bağımsız değişken ile bağımlı değişkenin ilişkisinde aracı değişkenlerin rolünü incelemek için Process Macro 4.2 ile aracı rol değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar Şekil 4.1’de sunulmuştur.

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$ Kullanılan test: Process Macro 4.2

Şekil 4.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Mentalizasyonun ve Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü

Son yıllarda aracılık analizlerinde yeni bir yaklaşım kullanılmaya başlanmıştır. Hayes’e göre (2009), aracılık analizinde Sobel testi kullanıldığında dolaylı etkilerin dağılımının normal dağılım olduğu varsayımı bulunmakta, bu da testin dezavantajını oluşturmaktadır. Aracılık etkilerinin dağılımı sıfırdan farklı olduğunda, Bootstrap tekniğinin istatistiksel gücünün daha fazla olduğu öne sürülmüştür (Preacher ve Hayes, 2004; Shrout ve Bolger, 2002). Veri kümesinden tekrar tekrar örneklemeyi ve dolaylı

etkiyi tahmin etmeyi içeren bir yöntem olan Bootstrap ile yapısal eşitlik modellemesi birlikte kullanıldığında, Sobel'den daha iyi sonuçlar vereceğine işaret edilmiştir (Cheung ve Lau, 2008; Örs Özdi, 2017). Bu yeni yaklaşımda, Bootstrap neticesinde aracılık etkisinin ya da dolaylı etkinin (a.b) var olup olmadığına karar verilmektedir: Dolaylı etki değerine karşılık gelen güven aralığı 0 değerini kapsamıyor ise dolaylı etki anlamlı olarak kabul edilmekte ve aracılık etkisinin var olduğu biçiminde yorumlanmaktadır (Gülbüz ve Bayık, 2021). Bu çalışmada da Bootstrap tekniği kullanılmıştır.

Şekil 4.3'te görüldüğü üzere, ilk modelde kişilik örgütlenmesi duygu düzenleme becerilerini (*c1 yolu*) anlamlı bir biçimde yordamaktadır ($\beta=-.36$, $t=-8.66$, $p<.001$). Reddedilme duyarlılığı aracı değişken olarak modele dahil edildiğinde, kişilik örgütlenmesinin (*c1' yolu*) β değerinde bir azalma gözlemlenmiştir ($\beta=-.20$, $t=-4.58$, $p<.001$). Bu bulgular, kısmi aracılığın varlığına ve dolaylı etkinin anlamlı olduğuna işaret etmektedir ($\beta=-.16$, %95 GA $[-.01, -.00]$). Ayrıca kişilik örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığını anlamlı bir biçimde yordadığı ($\beta=.46$, $t=11.62$, $p<.001$) ve reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme becerilerini anlamlı bir biçimde yordadığı ($\beta=-.44$, $t=-10.82$, $p<.001$) görülmektedir.

İkinci modelde ise, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenleme becerilerini (*c2 yolu*) anlamlı bir biçimde yordadığı ($\beta=-.36$, $t=-8.66$, $p<.001$); bu modele mentalizasyon aracı değişken olarak dahil edildiğinde, kişilik örgütlenmesinin (*c2' yolu*) β değerinde bir azalma olduğu gözlemlenmiştir ($\beta=-.20$, $t=-4.88$, $p<.001$). Bu bulgular, kısmi aracılığın varlığına ve dolaylı etkinin anlamlı olduğuna işaret etmektedir ($\beta=-.16$, %95 GA $[-.01, -.00]$). Ayrıca kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu anlamlı bir biçimde yordadığı ($\beta=-.37$, $t=-8.96$, $p<.001$) ve mentalizasyonun duygu düzenleme becerilerini anlamlı bir biçimde yordadığı ($\beta=.51$, $t=13.39$, $p<.001$) görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde ilk olarak kişilik örgütlenmesi, duygu düzenleme becerileri, mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığının, örneklemin sosyo-demografik özellikleriyle ilişkisi yorumlanmış, ardından değişkenler arası ilişkiler ve aracılık modelinin sonuçları tartışılmıştır.

5.1. DEĞİŞKENLER İLE ÖRNEKLEM ÖZELLİKLERİNİN İLİŞKİSİNİN TARTIŞILMASI

5.1.1. Kişilik Örgütlenmesi ve Örneklem Özellikleri

Bu araştırmanın örneklemini yaş ortalaması 26 olan, 18-69 yaş aralığında, 394 kadın (%78,5) ve 108 (%21,5) erkek katılımcıdan oluşan, 502 kişilik, klinik olmayan bir örneklemdir. Kişilik örgütlenmesinin ve alt bileşenlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu incelendiğinde, kadınlar ve erkekler kişilik örgütlenmesi düzeyinde anlamlı farklılık göstermemiştir. Kişilik örgütlenmesinde olduğu gibi primitif savunmalar alt ölçeğinde de cinsiyetler arası bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu Kernberg'in teorik modeliyle uyumludur; Kernberg'e göre kadın ve erkek arasında borderline kişilik örgütlenmesi özelliklerinin gelişimine karşı kırılganlıkta fark bulunmamaktadır (Kernberg, 1984; Kernberg ve Caligor, 2005). Bu bulgu ayrıca borderline kişilik patolojisinde cinsiyete dayalı farkların klinik olmayan popülasyonda görülmediği, yalnızca klinik popülasyonda gözlemlendiği ve bunun seçim yanlılığından kaynaklanıyor olabileceği yönündeki literatürle de uyumludur (Corbitt ve Widiger, 1995; Lenzenweger, 1999; Lenzenweger vd., 2001). Bununla birlikte klinik ve klinik olmayan gruplarda cinsiyetler arası ölçüm değişmezliğini destekleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Dagnall vd., 2018; Malafanti vd., 2024; Preti vd. 2015; Verreault vd., 2013). Her ne kadar hem teorik hem de ampirik veriye dayalı literatür ağırlıklı olarak kişilik örgütlenmesi ve alt bileşenlerinin cinsiyete göre değişmezliğini içeriyor olsa da literatürde çelişkili bulgular bulunmaktadır. Bazı çalışmalar (Lenzenweger vd., 2001; Pilarska ve Suchańska, 2016; Pithon ve Rexand-Galais, 2023) kişilik örgütlenmesi ve alt ölçekleri için grup ortalamalarının analizinde bir cinsiyet etkisi ortaya koymazken, başka bazı çalışmalarda alt ölçeklerin cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur: Farklı araştırmalarda birbiriyle

çelişen biçimde primitif savunmalar ve kimlik defüzyonunda (Smits vd., 2009), gerçeklik testinde (Cosentino vd. 2021; Smits vd., 2009; Verreault vd., 2013) ve gerçeklik testinin kafa karışıklığı alt faktöründe (Dagnall vd., 2018) erkeklerin; kimlik defüzyonunda kadınların (Verreault vd., 2013) daha fazla puan aldığı (Malafanti vd., 2024) görülmektedir. Bu araştırmada da kişilik örgütlenmesinin gerçeklik testi alt ölçeğinden erkekler ($t(500)=-2.20, p<.05$); kimlik defüzyonu alt ölçeğinden ise kadınlar ($t(500)=2.68, p<.01$) anlamlı düzeyde daha fazla puan almıştır. Bu bulgular, kimlik defüzyonunda kadınların ((Igarashi vd., 2009; Verreault vd., 2013), gerçeklik testinde ise erkeklerin (Cosentino vd. 2021; Smits vd., 2009; Verreault vd., 2013) daha fazla puan aldığı çalışmalarla uyum göstermektedir. Bu bulgulara göre Türkiye örnekleminde cinsiyetler arası karşılaştırma yapıldığında, kimlik bütünleşmesinin kadınlarda, gerçeklik testinin ise erkeklerde daha bozuk olduğunu söylemek mümkündür.

Yaş aralığı 18-69 ve yaş ortalaması 26 olan örnekleme, hem kişilik örgütlenmesi toplam puanının ($r=-.29, p<0.01$) hem de tüm alt ölçeklerin yaşa göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Primitif savunmalar ile yaş ($r=-.28, p<0.01$), kimlik difüzyonu ile yaş ($r=-.30, p<0.01$) ve gerçeklik testi ile yaş ($r=-.17, p<0.01$) arasında, düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur. Kişilik örgütlenmesi ile ilgili ampirik çalışmalar ağırlıkla genç yaş grubu içinde yürütülmüş, yaşa dayalı farklılıklar çoğunlukla araştırılmamış veya sunulmamıştır. Bununla beraber yaşa dair farklılaşmanın gösterildiği bazı çalışmalar bulunmaktadır (Dagnall vd., 2018; Igarashi vd., 2009). Kişilik örgütlenmesi ölçeğinin Japonya uyarlamasında, tüm alt ölçek puanları yaşla negatif korelasyon göstermiş, katılımcı yaşı arttıkça puanlar düşmüştür (Igarashi vd., 2009). Dagnall ve arkadaşlarının (2018) kişilik organizasyonları envanterinin gerçeklik testi alt ölçeği üzerine yaptıkları çalışmalarında, 24 yaş altı 350 ve 24 yaş üstü 302 kişiden oluşan örnekleme yaş grupları arasında anlamlı fark olduğu; 24 yaş altı grubun 24 yaş üstü gruptan sürekli olarak daha yüksek puan aldığı gösterilmiştir (Dagnall vd., 2018). Bu araştırmada da yaşla ilgili farklılığı değerlendiren sınırlı sayıdaki çalışmayla benzer biçimde, yaş ile kişilik örgütlenmesi ve alt bileşenleri arasında negatif korelasyon olduğu bulgusuna ulaşılmıştır; gençlerin kişilik örgütlenmesi, ilkel savunmalar, kimlik defüzyonu ve gerçeklik testi puanları daha fazladır, yaş arttıkça puanlar düşmektedir.

Kişilik örgütlenmesi ve alt ölçekleri gelir düzeyi ile de ilişkili bulunmuştur; hem ölçeğin toplam puanı ($r=-.17, p<0.01$), hem de primitif savunmalar ($r=-.15, p<0.05$),

kimlik difüzyonu ($r=-.21, p<0.01$) ve gelir düzeyi ($r=-.10, p<0.01$) olmak üzere alt ölçek puanları ile gelir düzeyi arasında düşük düzey negatif korelasyonlar vardır. Kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde gelir düzeyi daha düşüktür, daha üst düzey kişilik örgütlenmelerinde gelir düzeyi de daha yüksektir. Literatürde doğrudan gelir düzeyiyle bir ilişkilendirme bulunmamakla birlikte, daha önceki araştırmalar kişilik bozuklukları ile sosyo-ekonomik statü arasında bazı ilişkiler bulmuştur. Örneğin Cohen ve arkadaşları (2008), şizotipal ve borderline kişilik bozukluğu semptomlarının gelişimsel seyrini sosyoekonomik geçmişle ilişkili olarak açıklamış, Walsh ve arkadaşları (2013), kaçınan, borderline, şizotipal ve obsesif kompulsif kişilik bozuklukları semptomlarıyla mahalle düzeyindeki sosyoekonomik risk arasındaki pozitif ilişkinin bireysel düzeydeki sosyoekonomik riskin daha yüksek seviyelerinde belirgin olduğunu bulmuş, Chanen ve Kaess (2012) çocukluk çağı istismarının, ihmalin ve sorunlu aile ortamının yanı sıra, düşük sosyoekonomik durumun da kişilik patolojisi, özellikle de borderline kişilik bozukluğu için önemli bir risk faktörü olduğunu göstermiştir. Düşük sosyo-ekonomik statünün kişilik bozuklukları için bir risk faktörü oluşturması, düşük gelir düzeyi ile kişilik örgütlenmesinin alt seviyeleri arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Bu çerçevede bu araştırmanın bulguları, sosyoekonomik faktörlerin borderline kişilik bozukluğu semptomlarının ortaya çıkışında ve gelişiminde rol oynadığını öne süren ve bireysel özellikler ile çevresel etkiler arasındaki etkileşimi vurgulayan literatür ile uyumludur.

Araştırmanın bulguları kişilik örgütlenmesinin medeni durumuna göre farklılaştığını göstermektedir. Kişilik örgütlenmesi ($t(500)=5.54, p<.001$) ve alt boyutları olan primitif savunmalar ($t(500)=6.48, p<.001$), kimlik difüzyonu ($t(500)=5.85, p<.001$) ve gerçeklik testi ($t(500)=2.79, p<.01$) puanları medeni duruma göre incelendiğinde evli olanlar ve olmayanlar arasında anlamlı seviyede fark tespit edilmiştir. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, evli olmayanların puanlarının evli olanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür; buna göre kişilik örgütlenmesinin daha üst seviyelerinde evli olma olasılığı artmaktadır. Benzer biçimde, kişilik örgütlenmesinin ilişki içerisinde olma durumuna göre de farklılaştığı bulunmuştur. Kişilik örgütlenmesi ($t(500)=2.90, p<.01$), primitif savunmalar ($t(500)=2.95, p<.01$) ve kimlik difüzyonu ($t(500)=3.38, p<.01$) puanları ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde fark göstermiştir. İlişkisi olanlarla olmayanlar karşılaştırıldığında, ilişkisi olanların kişilik örgütlenmesinin daha üst düzeyde olduğu, daha olgun savunmalar kullandığı ve kimliklerinin daha bütünleşmiş olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Literatürde kişilik örgütlenmesinin evli olup olmama durumuna göre kıyaslandığı bir çalışmaya rastlanmamış olmakla birlikte, bu bulguyu kişilik örgütlenmesinin romantik ilişkilerdeki memnuniyet ve bağlanma ile ilişkilerini düşünerek yorumlamak mümkündür. Örneğin Verrault ve arkadaşları (2013) kişilik örgütlenmesinin alt boyutları olan kimlik dağınıklığının, ilkel savunmaların ve gerçeklik testinin çift ilişkisindeki sıkıntıları açıklamadaki etkisine dikkat çekmiş, kişilik örgütlenmesinin çift ilişkilerinde davranışları şekillendirdiği ve psikodinamik yapının çift memnuniyetini yordadığı bulgularına ulaşmışlardır. Kimlik dağınıklığı istikrarsız ve kaotik çift ilişkilerine yol açmaktadır (Kernberg ve Caligor, 2005). Kimlik dağınıklığı, benlik ve partner temsillerinde çoklu ve hızla değişen çelişkilerin varlığı anlamına gelmekte, böylece ilişkide uyumlu çalışma modellerinin bulunmaması anlamlı yakınlık hedeflerini takip etme kapasitesini engellemektedir (Verrault vd., 2013). Kimlik dağınıklığının bağlanma ile de ilişkili olduğu bilinmektedir. Örneğin, ebeveynlerine güvenli bağlanan ergenlerin kimlik dağınıklığı puanlarının daha düşük olduğunu gösteren birçok çalışmanın bulguları, kimlik dağınıklığı ile korkulu bağlanma ve bağlanma düzensizliği kavramlarının, çelişkili yaklaşma-kaçınma, stresli durumlarda tutarlı bir strateji düzenleyememe ve benlik ve diğer temsillerde karışıklık gibi bazı ortak özellikleri bulunduğunu göstermektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bölme, yansıtımlı özdeşleşme ve inkar gibi ilkel savunmaların kullanımıyla da, hem benlik ve partner temsilleri hem de duygusal deneyimler bölümlere ayrılmakta, partnere atfedilmekte veya bilinç dışında reddedilmekte; bölme savunma mekanizmasının kullanımı dikotomik düşünme biçimini içerdiğinden, partnerin ya iyi ya kötü, ya baskın ya güçsüz, ya sevgi dolu ya nefret dolu algılanmasını sağlamakta; böylece kimlik dağılımının şiddetlenmesine yol açarak samimi ve tatmin edici ilişkiler kurmayı zorlaştırmaktadır (Verrault vd., 2013). Gerçeklik testi ise, partnerlerin kendi temsillerinden farklı öz ve kısmi temsillere sahip olduğunu ve bu farklılıkların ilişkinin zenginliğine katkıda bulunduğunu anlama ve kabul etme kapasitesini içermesine (Kernberg ve Caligor, 2005) ve her iki partnerin de kendi içsel temsillerini ilişkinin sosyal gerçekliğinden ayırt etme ihtiyacının devam etmesine bağlı olarak, yakın ilişkilerin düzenlenmesinde önem taşımaktadır (Verrault vd., 2013). Özetle, kimlik dağınıklığı ile güvensiz bağlanmanın karşılıklı ilişkisi, kimlik dağınıklığının partner ilişkilerinde davranışları ve memnuniyeti yordayıcı etkisi, ilkel savunmaların kullanımının tatmin edici ilişkiler kurmayı

zorlaştırması ve gerçeklik testinin ilişkiyi etkileme kapasitesi düşünüldüğünde, kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde romantik bir ilişki içinde olma, evlilik bağı kurma ve evliliği sürdürme olasılığının azalması anlam kazanmaktadır.

Kişilik örgütlenmesi psikiyatriye başvurma durumuna göre de farklılaşmaktadır. Psikiyatriye başvuran ve başvurmayan gruplar karşılaştırıldığında, kişilik örgütlenmesi ($t(500)=2.36, p<.05$), primitif savunmalar ($t(500)=3.02, p<.01$) ve kimlik difüzyonu ($t(500)=3.01, p<.01$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür; daha alt düzey kişilik örgütlenmelerinde psikiyatriye başvurma daha fazladır. Bu bulgu kişilik örgütlenmesi teorisiyle ve örgütlenme düzeyinin kişilik bozuklukları ve duygudurum bozukluklarıyla ilişkisini gösteren çalışmalarla uyumludur. Örneğin Türkiye’de yapılan daha önceki çalışmalarda primitif savunmalar ve kimlik difüzyonu alt ölçeklerinin A, B ve C kümesi kişilik bozukluklarını yordadığı (Ceran-Yıldırım, 2020), paranoid ve histrionik kişilik bozukluğu eğilimlerinin kimlik dağınıklığını ve paranoid kişilik bozukluğu eğiliminin ilkel savunma kullanımını yordadığı (Yıldırım, 2023), kişilik örgütlenmesi ve alt boyutlarıyla yaygın anksiyete bozukluğunun (Ersöz, 2023) ve obsesif kompulsif bozukluğun (Karakaya, 2023) ilişkili olduğu gösterilmiştir. Kişilik örgütlenmesi düzeyleri ayrı kategorileri ayırt etmekten ziyade belirli boyutlar tarafından karakterize edilen bir sürekli patoloji spektrumu şeklinde olduğundan, psikopatoloji de bu anlayışta bir süreklilik olarak tanımlanmaktadır. Örneğin olgun savunma mekanizmalarının hakimiyeti fazlaysa, psikopatoloji kategorilerinde tanımlanmasını mümkün kılacak kadar katı ve şiddetlenmiş bir karakterden ziyade kişisel "tarzlardan" (Caligor vd., 2007) bahsetmek mümkün olurken, kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde ilkel savunmaların daha egemen olmasıyla daha patolojik bir yapı ortaya çıkmaktadır.

5.1.2. Duygu Düzenleme ve Örneklem Özellikleri

Duygu düzenleme ile ilgili literatürde ağırlıkla yer alan duygu düzenlemenin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusundan farklı olarak, bu çalışmada genel olarak duygu düzenlemede cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmemiş, yalnızca duygu düzenleme becerilerinin tolerans alt ölçeğinde erkeklerin puanlarının kadınlara kıyasla daha fazla olduğu ($t(500)=-3.35, p<.01$) bulunmuştur. Bu konudaki araştırmalar hem duygu düzenleme düzeyinin hem de stratejilerinin kadınlarda ve erkeklerde farklı olduğu

yönünde bulgular bildirmektedir. Örneğin Timmers ve arkadaşları (1998) kadınların güçsüz duygularını, erkeklerinse güçlerini yansıtan duygularını daha fazla ifade etme eğiliminde olduğunu; Nolen-Hoeksema ve Aldao (2011) kadınların birkaç farklı duygu düzenleme stratejisini kullanma olasılığının erkeklerden daha yüksek olduğunu; Nolen-Hoeksema (2012) kadınların çoğu duygu düzenleme stratejisini erkeklerden daha fazla kullandığını; bilişsel duygu düzenlemede Garnefski ve arkadaşları (2004) kadınların ruminasyon, felaketleştirme ve olumlu yeniden odaklanmayı erkeklerden daha sık kullandığını; Zlomke ve Hahn (2010) kadınların ve erkeklerin ruminasyon, sorunları perspektife oturtma ve başkalarını suçlama kullanımını onaylama konusunda farklılık gösterdiğini raporlamaktadır. Fakat bu araştırmalarda kadın ve erkeklerin duygu düzenleme farklılıklarına ilişkin verilerin biyolojik cinsiyetten mi toplumsal cinsiyetten mi kaynaklandığı belirsizdir. Duyguların işlenmesinde kadın-erkek farklılıklarının hangisinden kaynaklandığını konu alan yakın tarihli bir araştırma (Yuan vd., 2020) cinsiyetten ziyade toplumsal cinsiyet rolünün duygusal duyarlılık üzerindeki kritik etkisine dair kanıtlar sunmuştur; kadınsı cinsiyet rolü duygusal uyaranlara karşı duyarlılığı ve duygularla ilişkili psikopatolojik semptomların günlük deneyimlerini etkilemektedir.

Bu araştırmanın bulgularına göre duygu düzenleme ile yaş arasında düşük düzey pozitif korelasyon vardır ($r=.15$, $p<0.01$). Ölçeğin farkındalık/dikkat ($r=.10$, $p<0.05$), beden duyumları ($r=.11$, $p<0.05$), netlik ($r=.15$, $p<0.01$), anlama ($r=.10$, $p<0.05$), kabul ($r=.9$, $p<0.05$), tolerans ($r=.19$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.15$, $p<0.01$) alt faktörlerinin de yaş ile düşük düzeyde korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Buna göre, yaş arttıkça duygu düzenleme becerileri de artmaktadır. Her ne kadar günlük yaşamda duygu düzenlemeye ilişkin deneyim örnekleme çalışmaları ve laboratuvar çalışmaları duygu düzenlemenin yaşla iyileştiğine dair net kanıtlar sunmasa da (Isaacowitz, 2022), öz bildirim çalışmaları yaşlı yetişkinlerin duygularını daha iyi düzenledikleri bulgusunu içermektedir. Gross ve arkadaşları (1997) yaşlıların gençlere kıyasla duyguları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olduklarını ve Schirda ve arkadaşları (2016) yaşlıların özellikle orta ve yüksek yoğunluklu durumlarda daha az uyumsuz strateji kullanımı bildirdikleri bulgularına ulaşmış; Charles ve Carstensen (2010) yaşlılığın duygu düzenleme yeteneğindeki artışla ilişkili olduğunu ifade etmiştir (akt. Isaacowitz, 2022). Bu

araştırmanın bulguları, yaşlı yetişkinlerin gençlerle karşılaştırıldığında duygularını daha iyi düzenliyor oldukları yönündeki literatür ile uyumludur.

Duygu düzenleme becerileri ve bazı alt faktörlerinin gelir düzeyi ile ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Gelir ile duygu düzenleme ($r=.10$, $p<0.05$), farkındalık/dikkat ($r=.09$, $p<0.05$), beden duyumları ($r=.10$, $p<0.05$), netlik ($r=.09$, $p<0.05$) ve tolerans ($r=.15$, $p<0.05$) arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Bu bulgu, laboratuvar ortamında duygu düzenlemenin finansal başarı ile ilişkisini araştıran bir çalışmanın (Côté, vd., 2010) bulguları ile uyumludur: bu araştırma duygusal tepkilerini en iyi şekilde güçlendirebilenlerin en yüksek harcanabilir gelire ve sosyoekonomik statüye sahip olanlar olduğunu göstermiştir (Côté, vd., 2010). Bununla birlikte duygu düzenleme becerilerinin üst gelir grubuna kıyasla düşük gelir grubunda psikolojik sağlık için daha etkili ve faydalı olduğu gösterilmiştir (Troy vd., 2017). Düşük sosyo-ekonomik statüdeki bireyler çevreyi değiştirmek için daha az kaynağa sahip olduklarından (Chen ve Miller, 2012), özellikle bilişsel yeniden değerlendirme gibi ikincil kontrol stratejilerinden yüksek sosyo-ekonomik statüdeki bireylere kıyasla daha fazla fayda sağlamaktadır (Troy vd., 2017). Bir başka deyişle, yüksek gelirli bireylerin duygu düzenleme becerileri daha gelişmiş olsa da psikolojik sağlık için bundan sağladıkları fayda düşük gelirli bireylerden daha azdır.

Medeni duruma göre yapılan karşılaştırmada, evli olanların olmayanlara kıyasla duygularını daha iyi düzenledikleri bulunmuştur. Evli olanların duygu düzenleme becerileri ölçeği ($t(500)=-2.38$, $p<.05$), beden duyumları ($t(500)=-2.56$, $p<.05$), netlik ($t(500)=-2.95$, $p<.01$), tolerans ($t(500)=-3.61$, $p<.001$) ve değişimleme ($t(500)=-2.07$, $p<.05$) alt boyutları puanları, evli olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha fazladır. Bu bulgular literatürdeki duygu düzenlemenin evlilik tatminini yordadığı (Bloch vd., 2014); eşlerin bastırma stratejisinin benzerliğinin evliliğin ilk dönemlerinde daha yüksek evlilik kalitesini yordadığı (Velotti vd., 2016); bilişsel yeniden değerlendirme stratejisinin daha yüksek evlilik memnuniyeti ile ilişkili olduğu (Mazzuca vd., 2019); bilişsel yeniden değerlendirmenin daha fazla kullanılmasının ilk kez evlenen kadınlar için evlilik çatışması ile ruh sağlığı arasındaki negatif ilişkiyi zayıflattığı bulgularıyla uyumludur. Bloch ve arkadaşlarının (2014) belirttiği gibi, iki yetişkin arasındaki en yakın ilişkilerden biri olan evlilik duygu düzenlemesi için bir potadır: evlilik içinde ortaya çıkan olumsuz durumlardan kaçmaya olanak tanıyan duygu düzenleme başarılı olduğunda,

çiftlerin etkili iletişim kurması ve çatışmayı çözmesi mümkün hale gelmektedir. Bir başka deyişle, evlilik devamlılık içeren bir yakın yetişkin ilişkisi olarak olumsuz duygusal olayları barındırabildiğinden, evli bireyler kendilerinin ve eşlerinin duygularını daha iyi düzenleyebildikleri ölçüde evlilik ilişkisi kurulması ve evliliğin sürmesi daha olanaklıdır.

Psikiyatriye başvuran ve başvurmayanlar karşılaştırıldığında da iki grup arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Duygu düzenleme becerileri ölçeği ($t(500)=-2.50$, $p<.05$), duygu düzenleme becerileri ölçeğinin kabul ($t(500)=-2.25$, $p<.05$), tolerans ($t(500)=-2.86$, $p<.01$), öz-destek ($t(500)=-3.52$, $p<.01$), değişimleme ($t(500)=-3.25$, $p<.01$) ölçeklerinden alınan ortalama puanlar değerlendirildiğinde, psikiyatriye başvurmayanların puanlarının psikiyatriye başvuranlara göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Duygularını daha iyi düzenleyenlerin psikiyatriye daha az başvurduğu, duygularını düzenlemede güçlük yaşayanlarınsa psikiyatriye daha fazla başvurduğu görülmektedir. Bu bulgu, duygu düzenleme ile psikopatolojiler arasındaki ilişkileri gösteren diğer çalışmaların (Aldao vd., 2010; Eftekhari vd., 2009; Hu vd., 2014; Joorman ve Gotlib, 2010; Sloan vd., 2017) bulgularıyla örtüşmektedir.

5.1.3. Mentalizasyon ve Örneklem Özellikleri

Mentalizasyonun cinsiyete göre değişimi incelendiğinde, kadınların zihinselleştirme puanlarının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu ($t(500)=4.82$, $p<.001$) bulunmuştur. Kadınların zihinselleştirmeye güdülenme ($t(500)=6.63$, $p<.001$) ve ötekiler temelli zihinselleştirme ($t(500)=3.99$, $p<.001$) alt faktör puanları da erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksektir. Kadınların zihinselleştirme kapasitesinin daha fazla olması daha önce birçok çalışmada gösterilmiştir (Abu-Akel ve Bo, 2013; Poznyak vd., 2019; Törenli-Kaya vd. 2023). Başka çalışmalarda zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutunun da kadınlar lehine farklı olduğu görülmektedir (Törenli-Kaya vd. 2023; Öner, 2023). Bu araştırmanın bulguları, literatürle uyumlu olarak kadınların mentalizasyon kapasitesinin erkeklerden daha fazla olduğunu göstermiştir.

Mentalizasyonun yaşa göre de farklılaştığı görülmüştür. Yaş ile mentalizasyon ($r=.11$, $p<0.05$) ve kendilik temelli zihinselleştirme alt faktörü ($r=.21$, $p<0.01$) arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır. Yaşça daha büyük olanların gençlere kıyasla daha fazla zihinselleştirme yapabiliyor olması, yaş ilerledikçe genel olarak mentalizasyonun ve özellikle kendilik temelli mentalizasyonun geliştiği biçiminde

yorumlanabilir. Mentalizasyonla ilgili araştırmalar çoğunlukla genç örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmiş, dolayısıyla yaşla ilgili bir karşılaştırma yapılmamıştır. Klinik semptomları olan yaşamın ikinci yarısındaki hastaların mentalizasyon becerisini araştıran ilk alışma (Peters ve Schulz, 2022) yaşın da bir etkisi olmadığı ve mentalizasyon puanları ile korelasyon göstermediği sonucuna varmıştır. Bununla birlikte 12-17 yaş aralığındaki ergenlerde mentalizasyonun yaşla birlikte iyileştiğini (Poznyak vd., 2019) ve çocuklarda daha büyük çocukların küçük çocuklara kıyasla daha uyumlu zihinselleştirme gösterdiğini (Zandpour vd., 2023) gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmada bulunan mentalizasyon ve yaş arasındaki düşük düzey pozitif korelasyon, yaşla birlikte mentalizasyon becerilerinin arttığını göstermektedir.

Mentalizasyonun gelir durumu ile ilişkisi araştırıldığında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, kendilik temelli zihinselleştirme alt faktörü ile gelir düzeyi ($r=.15$, $p<0.01$) arasında düşük düzey pozitif korelasyon bulunmuştur; gelir düzeyi dşkce kendilik temelli zihinselleştirmede azalma olmaktadır. Literatürde mentalizasyon ile gelir durumunu veya sosyo-ekonomik statüsünün ilişkisini araştıran çalışmalar son derece sınırlıdır. İran'da ocuklarzerine yapılan bir araştırmada yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların daha uyumlu, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların ise pasif, çaresiz ve narsistik zihinselleştirmeyi içeren daha uyumsuz yansıtıcı işlevsellik profiline sahip oldukları gösterilmiştir (Zandpour vd., 2024). Bu araştırmada kendilik temelli zihinselleştirmenin gelir durumu ile pozitif korelasyon göstermesinin, sosyo-ekonomik statünün öz-düzenleme ve duygu düzenlemedeki etkisinden (Troy vd., 2017) ve zihin teorisinin gelişimi ile ilişkisinden (Plock vd., 2021) kaynaklanması mümkündür.

Mentalizasyon ve alt faktörleri evli olan ve olmayan gruplarda karşılaştırıldığında, hem genel ölçek puanında ($t(500)=-2.32$, $p<.05$), hem de kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutunda ($t(500)=-5.06$, $p<.001$) evli olanların mentalizasyon kapasitelerinin daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı bulgu ilişki durumu için de geçerlidir; zihinselleştirme ($t(500)=-2.03$, $p<.05$) ve kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu ($t(500)=-4.33$, $p<.01$) puanları, ilişkisi olanlarda ilişkisi olmayanlara göre daha fazladır. Evli olanların ve romantik bir ilişki içinde olanların mentalizasyon puanlarının daha fazla olmasını, mentalizasyonun bağlanma ile olan ilişkisi (Bateman ve Fonagy, 2006; Fonagy ve Target, 2008; Fonagy vd., 1998; Fonagy

vd., 2016) ile açıklamak mümkündür. Güvenli bağlanan bireylerin daha fazla mentalizasyon kapasitesine sahip olması bu kişilerin daha kalıcı bağlar ve sürekli ilişkiler kurma olasılıklarını artırmaktadır.

Psikiyatriye başvuran ve başvurmayan gruplar karşılaştırıldığında, psikiyatriye başvuranların zihinselleştirmeye güdülenme alt ölçeği ($t(500)=3.31, p<.01$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir: psikiyatriye başvuranların puanları psikiyatriye başvurmayanlara göre daha fazladır. Psikoterapi alma durumuna göre farklılaşma olup olmadığı incelendiğinde ise hem genel zihinselleştirme puanında ($t(500)=2.41, p<.05$) hem de yine zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutunda ($t(500)=4.57, p<.01$) anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, psikoterapi hizmeti alanların puanlarının psikoterapi hizmeti almayanlara göre daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Psikoterapi alanların mentalizasyon puanlarının daha yüksek olması, terapiye başvurma ve devam etme için mentalizasyon kapasitesinin, özellikle de zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutunun belirleyici olduğu yönünde yorumlanabilir. Mentalizasyonun duygudurum ve kişilik bozukluklarıyla ilişkisini gösteren birçok çalışma bulunmaktadır: Mentalizasyon bozukluklarının depresyon ve anksiyetenin oluşumundaki rolü (Luyten ve Fonagy, 2018; Nolte vd. 2011); duygudurum bozukluklarının mentalizasyon bozukluğuna etkileri (Fischer-Kern ve Tmej, 2019; Li vd., 2015; Nolte vd., 2011); mentalizasyonun depresyon (Luyten ve Fonagy, 2018) ve anksiyete (Keefe vd., 2019; Solomonov vd., 2019) ile ilişkisi birçok çalışmada gösterilmiştir. Ruh sağlığını desteklediği ve dayanıklılık gibi niteliklerle ilişkili olduğu gösterilen mentalizasyon (Stein, 2006), eksik olduğunda çeşitli zihinsel bozukluklarda önemli bir rol oynamaktadır (Bateman ve Fonagy, 2012). Mentalizasyon borderline kişilik özellikleriyle de negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki göstermekte (Törenli-Kaya vd. 2023), kaygılı ve kaçınmacı bağlanma ile borderline kişilik yapılanması arasındaki ilişkiye aracılık etmekte (Ceyhan ve İnan, 2023) ve mentalizasyon eksikliği borderline kişilik bozukluğunda temel bir özellik olarak kabul edilmektedir (Dimitrijević vd., 2018). Ancak her ne kadar mentalizasyon ile duygudurum ve kişilik bozuklukları yakından ilişkili olsa da bu araştırmada psikolojik problemleri olup olmamasından bağımsız olarak özellikle mentalizasyona güdülenme kapasitesi düşük olanların psikiyatriye ve psikoterapiye başvurma olasılıklarının düşük olduğu görülmektedir.

5.1.4. Reddedilme Duyarlılığı ve Örneklem Özellikleri

Reddedilme duyarlılığı puanları cinsiyete göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$). Kadınlar ve erkekler reddedilmeye karşı benzer duyarlılık düzeyindedir. Literatürde İsveçli genç yetişkinlerde (Maiolatesi vd., 2022) ve Türkiye’de üniversite öğrencilerinde (Erözkan 2004; 2007) kadınların reddedilmeye karşı erkeklerden daha hassas olduğunu bulan çalışmalar olmakla birlikte, bu araştırmanın bulguları reddedilme duyarlılığının kadın veya erkek olmaya göre değişmediği yönünde Downey ve Feldman’ın (1996) bulgularıyla örtüşmektedir.

Reddedilme duyarlılığının yaş ile ($r=-.15$, $p<0.01$) düşük düzey negatif korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgu, yaş arttıkça reddedilme duyarlılığında bir miktar azalma olduğuna, gençlerin daha yaşlılara kıyasla reddedilmeye karşı daha fazla duyarlı olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu Maiolatesi ve arkadaşlarının (2022) gençlerin daha yaşlılardan önemli ölçüde daha yüksek reddedilme duyarlılığı seviyeleri sergilediğini gösterdikleri çalışmaları ile örtüşmektedir. Reddedilme duyarlılığının yaşa göre değişimi, gençlerin sosyal değerlendirmeye karşı hassas olmaları ve sosyal değerlendirme ile diğer insanların içsel durumlarını işlerken duygusal yoğunluk yaşamaları (Somerville, 2013), daha fazla kişilerarası gerginlik bildirmeleri (Birditt vd, 2005), ilişkilerinin daha sorunlu ve kararsız olması (Fingerman vd., 2004), ilişki kalitesi ve memnuniyetlerinin daha düşük olması ve kişilerarası gerilimlerde yaşadıkları öfkenin yaşlılara kıyasla fazla olması (Birditt ve Fingerman, 2003) ve siber zorbalık gibi diğer yaş gruplarından farklı ve görece yeni reddedilme biçimlerine daha fazla maruz kalmaları (Kennedy, 2021) ile; yaşlılarınsa yaş aldıkça sosyal olarak arzu edilen kişilik özelliklerinin artmasını ve istenmeyenlerin azalmasını içeren olgunluk düzeylerinin artması (Bleidorn vd., 2013), kişisel gerilime maruz kalmaları farklı olmasa da gençlere kıyasla tepkilerini daha iyi düzenleyebilmeleri (Birditt vd, 2005) ve kuşaklar arası farklar karşılaştırıldığında genç kuşağın materyalizm ve statü gibi dışsal değerlerle, eski kuşaklarınsa kendini kabul, bağlılık, topluluk, yaşamda anlam gibi içsel değerlerle ilgili hedefleri daha önemli görmesi sonucu sosyal adaptasyonlarının daha fazla olması (Twenge vd. 2010; 2012) ile bağlantılı görünmektedir (Maiolatesi vd., 2022).

Reddedilme duyarlılığının gelir düzeyi ile de ilişkili olduğu bulunmuştur; reddedilme duyarlılığı ile gelir düzeyi ($r=-.12$, $p<0.01$) arasında düşük düzey negatif korelasyon saptanmıştır. Bu bulgu, reddedilme duyarlılığının sosyo-ekonomik düzeylere

göre deðiřtięi (Erözkan, 2004) ve sosyometrik statünün reddedilme duyarlılığının öfke ve anksiyete boyutlarını yordadığı (Sertöz, 2018) bulgularıyla uyumludur. Buna göre, daha düşük gelir düzeyindekilerin reddedilmeye karşı hassasiyetleri daha fazladır.

Medeni duruma göre farklılaşma durumu incelendiğinde, evli olmayanların puanlarının evli olanlara göre daha fazla ($t(500)=3.47$, $p<.01$) olduğu görölmüştür. Benzer biçimde ilişki durumuna göre de reddedilme duyarlılığının farklılık gösterdiği bulunmuştur. Reddedilme duyarlılığı puanları ilişki durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark tespit edilmiştir ($t(500)=3.77$, $p<.01$). Bulgular, evli olmayanların ve ilişkisi olmayanların reddedilme duyarlılığının, sırasıyla evli olan ve ilişkisi olanlardan daha fazla olduğunu göstermektedir. Devam eden bir romantik ilişki veya evlilik ilişkisi içinde olmayanların reddedilme duyarlılığının daha fazla olması reddedilme duyarlılığının bağlanma ile ilişkisi ile bağlantılı görünmektedir. Feldman ve Downey (1994a) güvensiz yetişkin bağlanma davranışının hem kaçınmacı hem de kararsız kalıplarının altında reddedilme duyarlılığının yattığını göstermiştir. Reddedilme duyarlılığının etiyolojisinde öne çıkan bir kavram olan bağlanmanın etkisi çocuklukta bakım verenleri ile güvenli bağlanma gerçekleştirememiş, onaylanmamış ve reddedilme deneyimleri yaşamış kişilerin yetişkinlikte reddedilmeye karşı daha duyarlı hale gelmelerine neden olmaktadır (Özdemir, 2017). Reddedilme duyarlılığının yakın ilişkilerdeki etkisine dair birçoğ kanıt bulunmaktadır. Reddedilme duyarlılığının ve reddedilme deneyimlerinin, çiftlerin günlük yaşamda yakınlık hissetmelerinde önemli bir rol oynadığı (Richter ve Schoebi, 2021); ilişkilere reddedilme kaygısıyla giren kişilerin reddedilmeyi daha kolay algıladıkları; reddedilmeye duyarlı kişilerin partnerlerinin ilişkiden memnuniyetsizliğini ve ilişkiye bağlılık eksikliğini abarttıkları ve reddedilme beklentilerini ve algılarını yansıtacak şekilde davrandıkları; reddedilmeye duyarlı kadınların düşmanca ve destekleyici olmayan davranışları ile reddedilmeye duyarlı erkeklerin kıskanç ve kontrolcü davranışlarının partnerlerinin ilişkiden memnuniyetsizliğini açıkladığı (Downey ve Feldman, 1996), reddedilmeye daha duyarlı bireylerin, daha düşük düzeyde ilişki memnuniyeti, ilişki yakınlığı, algılanan partner memnuniyeti; daha yüksek düzeyde yakın partner şiddeti, ilişki kaygısı, ilişki çatışması, kıskançlık ve kendini susturma davranışları bildirdiği ve riskli cinsel davranışlarda bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğu (Mishra ve Allen, 2023) ve ilişkilerde reddedilme duyarlılığının daha fazla düşmanlık duygusuna ve saldırganlığa neden olduğu

(Romero-Canyas vd., 2010) bulunmuştur. Özetle, reddedilme duyarlılığı fazla olan bireyler, yakınlık hissetmekte zorlanmakta, düşük ilişki memnuniyetine sahip olmakta, düşmanca veya kontrolcü davranışlara bağlı olarak daha çok uyumsuzluk ve çatışma yaşamakta ve dolayısıyla uzun süreli ilişkiler kurmakta ve bunları sürdürmekte zorluklar yaşamaktadırlar.

Reddedilme Duyarlılığı, psikiyatriye ve psikoterapiye başvuran gruplarda da farklılık göstermektedir. Psikiyatriye başvuranların puanlarının psikiyatriye başvurmayanlara göre daha fazla olduğu ($t(500)=2.86, p<.01$) ve benzer biçimde psikoterapi hizmeti alanların puanlarının psikoterapi hizmeti almayanlara göre daha fazla olduğu ($t(500)=3.14, p<.01$) görülmüştür. Bu bulgu, psikiyatri ve psikoterapi hizmeti alanlarda reddedilme duyarlılığının daha fazla olduğunu, dolayısıyla reddedilmeye karşı daha fazla duyarlı olanların psikiyatri ve psikoterapiye başvurma olasılıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Bir dizi psikiyatrik semptom ve psikososyal işlev bozukluğu ile ilişkili transdiagnostik bir özellik olan reddedilme duyarlılığının (Lord vd., 2022), hem duygudurum bozukluklarıyla hem de kişilik bozukluklarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Reddedilme duyarlılığının, depresyon (Ayduk vd., 2001; De Rubeis vd., 2017; Musgrove, 2010; Normansell ve Wisco, 2017; Weinstein vd., 2016); depresyon, nevrotiklik, sosyal kaygı, anksiyete, anhedoni, somatik uyarılma ve psikolojik sıkıntı (Lord vd., 2022), duygusal bozukluk semptomları (Minihan vd., 2023) ve somatik semptomlar (Yang, 2023) ile ilişkisi çok sayıda araştırmaya konu edilmiştir. Narsisizm (Bozkuş ve Araz, 2015; Çağlayaner ve Çoklar-Okutkan, 2020; Elibol ve Sevi Tok, 2019) ve borderline kişilik bozukluğunun (Faraji ve Tezcan, 2023) da reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi bilinmektedir. Reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek olan bireylerde borderline kişilik özellikleri daha yüksek olmakta (Faraji ve Tezcan, 2023), borderline kişilik bozukluğunda reddedilme duyarlılığı duygudurumda belirgin etkiler yaratarak öfke nöbetlerine neden olabilmektedir (Faraji ve Tarım, 2022; Strimpfel, 2012). Reddedilme duyarlılığının hem narsisizm hem borderline kişilik özellikleri hem de duygudurum bozukluklarıyla ilişkili bir kavram olması, psikiyatriye ve psikoterapiye başvuranların daha fazla reddedilme duyarlılığı yaşıyor olmasını açıklamaktadır.

5.2. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYONLARIN TARTIŞILMASI

5.2.1. Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenlemenin ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasında ($r=-.36$, $p<0.01$) orta düzeyde negatif bir korelasyon bulunmaktadır. Bu bulgu, daha üst düzey kişilik örgütlenmesine sahip bireylerin duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğunu, daha alt düzey kişilik örgütlenmelerinde ise duygu düzenleme güçlüklerinin daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, her iki ölçeğin genelinin ve alt boyutlarının birbirleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur, bu da kişilik örgütlenmesinin ve duygu düzenlemenin çok boyutlu ve kompleks bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Kişilik örgütlenmesinin, duygu düzenleme becerilerinin alt faktörleriyle ilişkisine bakıldığında, farkındalık/dikkat ($r=-.27$, $p<0.01$), beden duyuları ($r=-.19$, $p<0.01$), netlik ($r=-.38$, $p<0.01$), anlama ($r=-.35$, $p<0.01$), kabul ($r=-.27$, $p<0.01$), tolerans ($r=-.33$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=-.13$, $p<0.01$), öz-destek ($r=-.24$, $p<0.01$) ve değişimleme ile ($r=-.32$, $p<0.01$) arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur. Kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme ve duygu düzenlemenin tüm alt boyutları ilişkilidir. Kişilik örgütlenmesinin alt faktörlerinin duygu düzenleme ile ilişkisi incelendiğinde ise, primitif savunmalar ($r=-.34$, $p<0.01$), kimlik difüzyonu ($r=-.41$, $p<0.01$) ve gerçeklik testi ($r=-.19$, $p<0.01$) olmak üzere üç alt faktörün de duygu düzenleme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Kişilik örgütlenmesinin alt boyutları ile duygu düzenlemenin alt boyutlarının da anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Primitif savunmalar ile farkındalık/dikkat ($r=-.24$, $p<0.01$), beden duyuları ($r=-.15$, $p<0.01$), netlik ($r=-.32$, $p<0.01$), anlama ($r=-.30$, $p<0.01$), kabul ($r=-.26$, $p<0.01$), tolerans ($r=-.33$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=-.15$, $p<0.01$), öz-destek ($r=-.26$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.30$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar; kimlik difüzyonu ile farkındalık/dikkat ($r=-.31$, $p<0.01$), beden duyuları ($r=-.20$, $p<0.01$), netlik ($r=-.39$, $p<0.01$), anlama ($r=-.36$, $p<0.01$), kabul ($r=-.33$, $p<0.01$), tolerans ($r=-.40$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=-.16$, $p<0.01$), öz-destek ($r=-.29$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.35$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar; gerçeklik testi ile farkındalık/dikkat

($r=-.15$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=-.16$, $p<0.01$), netlik ($r=-.28$, $p<0.01$), anlama ($r=-.26$, $p<0.01$), kabul ($r=-.09$, $p<0.05$), tolerans ($r=-.13$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=-.18$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar bulunmuştur.

Kişilik örgütlenmesi ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, ikisi arasındaki ilişkiyi çok boyutlu olarak ele almıştır. Ellison ve Levy (2012), kişilik örgütlenmesinin kendine ve başkalarına yönelik istikrarsızlık faktörünün, özellikle duygu düzenlemenin bastırma ve yeniden değerlendirme alt boyutları ile güçlü bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Marszał ve Górska (2015), borderline kişilik örgütlenmesindeki bireylerin duygu düzenleme açısından kontrol grubundan daha kötü işlev gösterdiğini ve duygusal düzensizliğin, borderline kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyon ve farkındalık arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Bu bulgular, kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde duygu düzenleme güçlüklerinin daha yaygın olduğu bulgusunu desteklemektedir. Barreto ve arkadaşları (2017), kişilik örgütlenmesinin duygu düzensiziği ile korelasyon gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Fuchshuber ve arkadaşları (2019), kişilik örgütlenmesinin çocukluk çağı travmaları ile duygusal işlevsellik arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ve alt düzey kişilik örgütlenmesinin artan öfke ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Badanfiroz ve arkadaşları (2017), kişilik örgütlenmesinin kimlik dağınıklığı alt boyutu ile bilişsel duygu düzenleme arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Burgkart ve arkadaşları (2022), kişilik örgütlenmesindeki yapısal eksiklikler ile duygu düzenlemenin bastırma stratejisi arasında anlamlı bir negatif korelasyon olduğunu bulmuşlardır. Kovács ve arkadaşları (2021), daha az yapılandırılmış kişiliklerin daha yüksek ruminasyon eğilimi ile ilişkili olduğunu ve alt düzey kişilik işleyişine ruminasyon eşlik ettiğinde BKB ve depresyon semptomlarının arttığını bulmuşlardır. Borges ve Naugle (2017), duyguların yetersiz kontrolü ile ilişkili duygu düzenleme değişkenlerinin en çok B kümesi kişilik bozukluklarını, duyguların aşırı kontrolününse A ve C kümesi özelliklerini yordadığını bulmuşlardır. Górska (2021), daha alt düzeyde kişilik örgütlenmesi ile birlikte görüldüğünde yaygın anksiyete bozukluğunda önemli ölçüde daha fazla duygusal düzensizlik olduğunu bulmuştur.

Literatürde, kişilik bozuklukları ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkileri konu alan çalışmalar da bulunmakta, özellikle borderline kişilik bozukluğunda (BKB) duygu düzenleme konu alınmaktadır. Bu çalışmalarda duygusal dengesizlik ile

BKB arasındaki güçlü ilişkiler ve duygusal dengesizliğin borderline kişilik bozukluğunun temel bir özelliğini temsil ettiği (D'Aurizio vd., 2023); duygu düzenleme zorluklarının daha yüksek BKB puanlarıyla ilişkili olduğu (Kanj vd., 2023); duygu düzenleme zorluklarının BKB'nin merkezinde yer aldığı (Faraji vd., 2023) vurgulanmaktadır.

Genel itibariyle, tüm bu araştırmalar kişilik örgütlenmesinin ve kişilik bozukluklarının duygu düzenleme becerilerinde güçlük yarattığını göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları da literatürle uyumlu olarak, kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme arasındaki negatif ilişkiyi vurgulamaktadır. Daha üst düzeyde kişilik örgütlenmesine sahip bireylerin duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğu ve daha alt düzeyde kişilik örgütlenmesine sahip bireylerin duygu düzenlemede daha fazla zorluk yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kernberg'e göre (2016), borderline kişilik örgütlenmesinin en ağır seviyesinde entegrasyon eksikliği hem kişinin ilişki kurma kapasitesine hem de kendi duygusal ihtiyaçlarının duygusal ifadesinin normal modülasyonuna zarar vermektedir. Duygu, davranış, biliş, motivasyon ve ilişki kurma biçimlerinin dinamik örgütlenmesi olan kişilik (Caligor vd., 2007), farklı örgütlenme düzeylerinde duyguların düzenlenmesi kapasitesini farklılaştırmaktadır. Örneğin, kimlik dağınıklığının, kaotik davranış kalıpları, şiddetli güvensizlik duyguları, hızla dalgalanan öz değerlendirmeler ve öz saygı dereceleri ve kişinin ana ilgi alanları ve taahhütleri hakkında kesinlik olmaması, bir işe veya yakın ilişkilere bağlılıkta zorluklar, istikrarsızlık ve kaos gibi sonuçları olmaktadır (Kernberg, 2016). Dolayısıyla, tüm bunların duygularla ilgili bir karmaşa, düzensizlik ve uyumsuz stratejiler oluşturması beklenen bir durumdur.

Ego gelişimi ve olgunlaşmasının etkili duygu düzenleme için gerekliliğini vurgulayan Erikson'a göre (1982/2020), her aşamadaki gelişimsel görevlerin başarılı bir şekilde çözülmesi, bireyin duygularını sosyal ve kültürel olarak uygun bir şekilde düzenleme yeteneğine katkıda bulunmaktadır. Psikodinamik teoriye göre, bilinçdışının duygu ve davranışların şekillenmesinde oynadığı role bağlı olarak, duygu düzenleme, bilinçdışı süreçlerin bilinçli farkındalığa getirilmesini içermekte ve semptomlar olarak duygular terapisti kişinin bozulmuş ilişkilerini anlamaya, danışanların kabul etmedikleri duyguları fark etmelerine yardımcı olmaya ve ardından bu duyguların bilinçli deneyim ve ifadeye entegre edilmesini kolaylaştırmaya yönlendirmektedir (Cole vd., 1994). Ayrıca, duygu düzenleyicileri olduğu varsayılan savunma mekanizmaları tahammül edilmesi çok zor olan duygulardan kaçınmak, bunları en aza indirmek veya dönüştürmek

işlevi gördüğünden, terapinin amacı bu duygular ve kökenleri hakkında içgörü kazandırmak ve böylece onlarla daha olgun bir şekilde başa çıkmayı sağlamaktır (Cole vd., 1994). Aktarım ve karşı aktarım süreçleri de terapötik ilişki içinde duyguların düzenlenmesine katkıda bulunmaktadır. Psikanalitik yaklaşımlar, bireyleri duygularının köklerini keşfetmeye teşvik ettiğinden ve bu köklerin izini erken çocukluk deneyimlerine kadar sürdüğünden, bu temel duygusal deneyimlerin ortaya çıkarılması ve işlenmesi, daha bilinçli ve uyarlanabilir duygu düzenleme stratejilerine katkıda bulunabilir.

5.2.2. Kişilik Örgütlenmesi ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyonun ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyon arasında orta düzeyde negatif bir korelasyon ($r=-.37$, $p<0.01$) olduğu bulunmuştur. Kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonun kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu ile de arasında orta düzey negatif korelasyon olduğu saptanmıştır ($r=-.63$, $p<0.01$). Ayrıca, kişilik örgütlenmesinin alt boyutlarının da mentalizasyon ile ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Primitif savunmalar ($r=-.31$, $p<0.01$), kimlik difüzyonu ($r=-.35$, $p<0.01$) ve gerçeklik testi ($r=-.33$, $p<0.01$) olmak üzere üç alt boyut da ile zihinselleştirme ölçeği toplam puanı ile orta düzeyde negatif korelasyon göstermiştir. Her iki ölçeğin bazı alt boyutları da birbirleriyle ilişkilidir. Primitif savunmalar ile kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.54$, $p<0.01$); kimlik difüzyonu ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.62$, $p<0.01$) ve gerçeklik testi ile zihinselleştirmeye güdülenme ($r=-.10$, $p<0.05$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.50$, $p<0.01$) değişkenleri arasında belirgin negatif korelasyonlar saptanmıştır. Bu bulgular, kişilik örgütlenmesinin daha üst düzeylerinde mentalizasyon kapasitesinin daha fazla olduğunu, daha alt düzey kişilik örgütlenmelerinde ise mentalizasyon eksiklikleri ve bozuklukları bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Kişilik örgütlenmesinin farklı seviyeleri ile kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını zihinsel durumlara dayanarak anlama ve yorumlama kapasitesi olan mentalizasyon arasındaki ilişki üzerine çalışmalar son yıllarda artış göstermektedir. Fonagy ve arkadaşları (2002), mentalizasyonun benliğin gelişimi ve kademeli olarak detaylandırılmış içsel örgütlenmesi ile bağlantısını vurgulamıştır. Fischer-Kern ve arkadaşları (2010), kişilik örgütlenmesi ile yansıtıcı işlevsellikteki eksiklikler arasında

orta düzeyde ilişkiler bulmuştur. Borderline kişilik örgütlenmesi olan bir klinik ve bir kontrol grubunda "başkalarının davranışlarını zihinsel durumlar açısından anlamanın" bilişsel (zihin kuramı) ve duygusal (mentalizasyon/zihinselleştirme) yönlerini karşılaştırmak amacıyla yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, mentalizasyon ile ilgili olarak, klinik grupta ezici zihinsel durumların ve ilkel savunmaların aktivasyonu; kontrol grubunda ise inkar ve duyguların bastırılması gibi savunmalarla zihinsel içeriğin tanınmasının engellenmesi gibi farklı sonuç örüntüleri elde edilmiştir (Górska ve Marszał, 2014). Bir başka çalışmalarında Marszał ve Górska (2015), borderline kişilik örgütlenmesindeki bireylerin mentalizasyon açısından kontrol grubundan daha kötü işlev gösterdiğini; nesne ilişkileri teorisindeki “iç dünyaya yönelime” karşılık gelen mentalizasyonun borderline kişilik örgütlenmesinde kendi başına belirleyici olmadığını ancak duygu düzenlemeyi belirlediğini ve etkilediğini göstermiştir. Atanassov ve Savov (2016) da duygu mentalizasyon kapasitesinin, kişilik örgütlenmesi düzeyi ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Cierpiałowska ve Kaczmarek (2022), borderline kişilik örgütlenmesinin ilkel savunma mekanizmaları ve sosyal ilişkilerde kaynaşma korkusu yönlerinin, genel mentalizasyon tarzının, mentalizasyon öncesi modun ve refleksif modun en önemli yordayıcıları olduğu sonucuna varmıştır. Tanzilli ve arkadaşları (2021) da iyi yansıtıcı işlevselliğin, olgun savunmalar ve duygusal durumları düzenlemeye yardımcı olan belirli savunma mekanizmaları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ensink ve arkadaşları (2017), annelerin yansıtıcı işlevselliğinin ve kişilik örgütlenmesinin, aşırı duyarsız ve kopuk anne davranışlarıyla ilişkili olduğunu, geri çekilmiş ve bağlantısız anne davranışlarının mentalizasyon ve kişilik örgütlenmesindeki zorlukların birleşimiyle ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Tüm bu bulgular, bu araştırmanın kişilik örgütlenmesinin farklı düzeylerinde mentalizasyon kapasitesinin de değiştiği yönündeki bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Mentalizasyonun kişilik bozuklukları ile ilişkisini gösteren çalışmalar da bu çalışmanın bulgularıyla uyum göstermektedir. Bateman ve Fonagy (2013), BKB'nin karakteristik semptomlarına sıklıkla zihinselleştirme kaybına karşı savunmasızlığın yol açtığını ve BKB'nin özünde bir zihinselleştirme bozukluğu olduğunu öne sürmüşlerdir. BKB hastalarında yansıtıcı işlevsellikteki eksiklikler ile kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkileri inceleyen Fischer-Kern ve arkadaşları (2010), BKB hastalarında mentalizasyon kapasitesinde bozulmalar olduğunu gösteren önceki çalışmaları doğrulamıştır.

Gagliardini ve arkadaşları (2023), mentalizasyon dengesizlikleri örüntüleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Literatürde ayrıca BKB hastalarının tam duygu tanımlarında normal kontrollere göre daha az doğru olduklarını (Lowyck vd., 2016); BKB olan ergenlerin, zihinsel durumların diğer insanlara aşırı atfedilmesi olarak tanımlanan hipermentalizasyona eğilimli olduklarını ve mentalizasyon becerilerinin bozulabildiğini (Uzar vd., 2023) belirten çalışmalar bulunmaktadır.

Mentalizasyonun kişilik bozukluklarının tedavisiyle ilişkisini gösteren çalışmalar da bu çalışmanın bulgularıyla uyumludur. Kernberg ve meslektaşları (2008), borderline hastalarda aktarım odaklı terapide yorumlama tekniğinin kullanımı ile ve mentalizasyon temelli tedavi ile yansıtıcı işlevin geliştirilmesinin olumlu etkilerini tartışmaktadır. Levy ve arkadaşları (2006), BKB tanısı konmuş hastalarda aktarım odaklı terapinin yansıtıcı işlevsellik değerlerini artırdığını göstermiştir. Diamond ve arkadaşları (2013) BKB olan ve komorbid narsistik kişilik bozukluğu ve borderline kişilik bozukluğu (NKB/BKB) olan hastalarla ilgili aktarım odaklı terapinin iyileştirmelerini rapor ettikleri çalışmalarında, her iki tanı grubunun da mentalizasyon konusunda eksiklikleri olduğunu düşündüren düşük yansıtıcı işlevsellik derecelerine sahip olduklarını ve bir yıl süreyle terapinin ardından yansıtıcı işlevsellik değerlerinin yükseldiğini belirtmişlerdir. Diamond ve arkadaşları (2014) bir başka çalışmalarında da, komorbid NKB ve BKB'li hastalara yönelik aktarım odaklı terapi sonucunda mentalizasyondaki değişime vurgu yapmışlardır. Lind ve arkadaşları (2023) BKB hastalarına yönelik mentalizasyon temelli grup terapisinin işlevsellik ve içselleştirme-dışsallaştırma davranışlarında iyileşme sağladığını göstermişlerdir. Mentalizasyondaki iyileşmelerin, ağır kişilik bozukluğu olan hastalarla yapılan psikodinamik psikoterapide önemli bir değişim mekanizması olabileceği düşünülmektedir (Bateman ve Fonagy, 2004; Diamond vd., 2013; Kernberg vd., 2008; Levy vd., 2006).

Diğer kişilik bozuklukları ile mentalizasyonun ilişkilerini ele alan çalışmalar da vardır. Fonagy ve Bateman'e göre (2008) antisosyal kişilik bozukluğundaki saldırganlığın temel nedeni mentalizasyondaki sorunlardır: antisosyal KB olan kişiler hem kendilerinin hem de diğerlerinin zihin durumlarını anlamada başarısız olmakta, diğerlerinin sebep olduğu rahatsız edici fizyolojik uyarımlar kişide bir çeşit tehdit aşığılanma veya utanç durumunu aktive etmekte, böylece dünya hostile algılanmakta ve art niyetli ve şiddet içerikli tepkiler ortaya çıkabilmektedir (Fonagy ve Bateman, 2008).

Euler ve arkadaşları (2022) mentalizasyonun hem klasik narsist benlik hem de narsisistik öfke ve sonuç arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ve başkaları tarafından kişinin öz tutarlılığına yönelik algılanan tehditlerin bir sonucu olan narsisistik öfkenin bozulmuş zihinselleştirme ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Diamond ve arkadaşları (2013) güvensiz reddetme ve kaygılı bağlanma mekanizmalarının narsisistik bireyin mentalizasyon kapasitesini azaltabildiğini; patolojik büyüklenmeci benlik etrafındaki katı örgütlenmenin, narsisistik bireylerin kendi zihinlerine ve başkalarının zihinlerine ve hatta düşünmenin kendisine dair farkındalığı çarpıtıp silerek mentalizasyonun gelişimine büyük engeller teşkil edebildiğini ifade etmektedir. Borderline düzeyde örgütlenmiş narsisistik bireylerde büyüklenmeci benlik, bireyin gelişimini tehlikeye atabilecek şekilde soğuk, sömürücü, utanç verici veya aşırı hoşgörülü olarak deneyimlenmiş olabilecek benliğin ve ötekinin zihinsel durumlarını anlamaktan bireyi korumak açısından savunmacı bir işlev gördüğünden (Otway ve Vignoles, 2006) bu bireylerde gözlemlenen ciddi mentalizasyon eksiklikleri, nesne ilişkilerinden oluşan iç dünyalarının çarpıtılması olarak görülmektedir (Diamond vd., 2013).

Kişilik örgütlenmesi düzeylerinin, kişilik bozukluklarının ve kişilik bozukluklarının tedavisinin mentalizasyonla ilişkilerini gösteren literatür, bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerine mentalizasyon eksiklikleri, bozuklukları ve düzensizlikleri eşlik etmekte, kişilik örgütlenmesinin daha üst düzeylerinde ise mentalizasyon kapasitesi artmaktadır. Mentalizasyon kapasitesinin artması aynı zamanda kişilik örgütlenmesinin alt boyutlarıyla da ilişki göstermektedir. Gerçeklik testi daha bozuk olanlarda, primitif savunmaları daha çok kullananlarda ve kimlik dağınıklığı daha fazla olanlarda mentalizasyon sorunları da bulunmaktadır.

Bu araştırmanın bulguları, literatürle uyumlu olarak (Atanassov ve Savov, 2016; Bateman ve Fonagy, 2004; 2013; Diamond vd., 2013; Fischer-Kern vd., 2010; Fonagy vd., 2002; Górska ve Marszał, 2014; Kernberg vd., 2008) kişilik örgütlenmesi ile mentalizasyon arasındaki anlamlı ilişkiyi vurgulamakta ve bu ilişkinin psikopatolojik sonuçlarını ortaya koymaktadır. Hem kişilik örgütlenmesinde hem de zihinselleştirmede bağlanmanın etkileri olduğu düşünüldüğünde bu ilişki daha anlamlı hale gelmektedir. Güvenli bağlanmanın, duyguların tanınmasını ve normalleştirilmesini içerdiği ve aynı zamanda yeni duygu ve düşüncelerin tecrübe edilmesini artırdığı, bu nedenle

zihinselleştirme kapasitesini de artırdığı kabul edilmektedir (Allen vd., 2008/2013). Karterud ve Kongerslev'e göre (2021) kişiliğin iki temel bileşeni Kernberg'in ifade ettiği gibi mizaç ve bağlanma iken, üçüncüsü geniş anlamda sosyal biliş için hayati önem taşıyan zihinselleştirmedir. Daha düşük düzeyde kişilik örgütlenmesine sahip bireylerin zihinselleştirme kapasitesinin daha düşük olduğu ve bu bireylerin psikolojik sağlığının olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılması, kişilik örgütlenmesinin geliştirilmesi ve zihinselleştirme kapasitesinin artırılması yönünde müdahalelerin psikolojik sağlığın iyileştirilmesi için önemine işaret etmektedir.

5.2.3. Kişilik Örgütlenmesi ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik örgütlenmesi ile reddedilme duyarlılığının ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Bulgular, kişilik örgütlenmesi ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı ve orta düzeyde pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir ($r=.46$, $p<0.01$). Bu ilişki, kişilik örgütlenmesinin alt boyutları olan primitif savunmalar ($r=.46$, $p<0.01$), kimlik difüzyonu ($r=.46$, $p<0.01$) ve gerçeklik testi ($r=.29$, $p<0.01$) için de geçerlidir. Kişilik örgütlenmesinin ve tüm alt boyutlarının reddedilme duyarlılığı ile pozitif korelasyon göstermesi, kişilik örgütlenmesinin alt düzeylerindeki bireylerin reddedilmeye karşı daha hassas olduğunu, daha üst düzey kişilik örgütlenmelerinde ise reddedilme duyarlılığının daha az olduğunu ortaya koymaktadır.

Kişilik örgütlenmesi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişki, literatürde daha önce incelenmiş ancak sınırlı sayıda çalışmada detaylandırılmıştır. Fontana ve arkadaşlarının (2018) çalışması, erken ergenlik döneminde reddedilme duyarlılığı ve psikopatoloji semptomları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve kişilik örgütlenmesinin başarılı gelişiminin bu ilişkiyi düzenlediğini bulmuştur. Bu araştırmanın bulguları ise, kişilik örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğunu ve bu bulgunun erken ergenlik dönemi dışında da geçerli olduğunu göstermektedir.

Literatürdeki diğer çalışmalar kişilik örgütlenmesi düzeyi ile değil ama kişilik bozuklukları ile reddedilme duyarlılığının ilişkileri üzerinedir. Özellikle borderline kişilik bozukluğu (BKB) ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişki geniş bir şekilde incelenmiştir. Ayduk ve arkadaşlarının (2008) çalışması yüksek reddedilme duyarlılığı ile borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi vurgularken, Staebler'in (2011)

çalışması, BKB olan hastaların reddedilme duyarlılığında en yüksek puanlara sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Goodman ve arkadaşlarının (2014) çalışması da reddedilme duyarlılığını BKB ile ilişkilendirirken aynı zamanda çocukluk çağı duygusal ihmal ve istismarı ile reddedilme duyarlılığı arasındaki etkileşimin borderline kişilik belirtilerini arttırdığını bulmuştur. Rosenbach ve Renneberg'in (2014) çalışması, reddedilme duyarlılığının borderline semptomatolojide önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Peters ve arkadaşlarının (2015) çalışması, reddedilme duyarlılığı ile BKB özelliklerinin ilişkili olduğunu ve bu ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin önemli bir varyans oluşturduğunu bulmuştur. İlgili literatürde ayrıca reddedilme duyarlılığının BKB'nin önemli bir bileşeni olduğu (Bungert vd., 2015); düşük öz-düzenleyici becerilerin kişilerarası sıkıntıyı artırarak reddedilme duyarlılığı ve BKB arasındaki ilişkiyi güçlendirebileceği (De Panfilis vd., 2016); daha fazla BKB semptomu olan bireylerin reddedilmeye karşı daha duyarlı oldukları ve belirsiz durumlarda reddedilmeyi daha fazla algıladıkları (Godfrey, 2017); yüksek reddedilme duyarlılığının daha fazla borderline kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu (Sommerfeld ve Shechory Bitton, 2020); BKB olan ve olmayanların çeşitli durumlarda reddedilme beklentilerinde büyük bir fark olduğu (Cavicchioli ve Maffei, 2020); reddedilme duyarlılığı ile BKB arasında anlamlı ve orta düzeyde ilişki olduğu (Gao vd., 2017) ortaya konmuştur.

Bu araştırmada kişilik örgütlenmesinin ve alt boyutlarının reddedilme duyarlılığı ile pozitif korelasyon göstermesi, literatürde bulunan BKB ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. BKB, kişilik örgütlenmesinin borderline düzeyine karşılık gelen kişilik bozukluklarından biri olduğundan bu araştırmanın kişilik örgütlenmesinin alt düzeylerinde reddedilme duyarlılığının daha fazla olduğu bulgusu literatürle uyumludur.

Reddedilme duyarlılığı, sadece BKB ile sınırlı kalmayıp diğer kişilik bozuklukları ile de ilişkili bulunmuştur. Reddedilme duyarlılığı ile narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Elibol, 2018). Poggi ve arkadaşlarının (2019) derleme çalışması, borderline, narsistik, kaçınan kişilik bozukluklarında ve psikopatide reddedilme duyarlılığının önemli bir faktör olduğuna dikkat çekmiştir. Reddedilme duyarlılığı borderline kişilik bozukluğunda durumların tehdit edici olarak yanlış yorumlanması için, narsistik kişilik bozukluğunda da agresif patlamalar için bir risk faktörü oluşturmakta; kaçınan kişilik bozukluğu olanlar reddedilmeyi aşağılık

duygusu ve düşük özsayıgılarının bir teyidi olarak deneyimlemekte ve psikopatide (Conradi vd., 2016) bağlanma sisteminin hiperaktif hale gelmesi başkaları tarafından reddedilme korkusunun artmasına yol açmakta veya yakınlık arayışı bir seçenek olarak algılanmadığında reddedilme korkusunu bastırmak için bağlanmayı devre dışı bırakan stratejiler devreye girebilmektedir (Poggi vd., 2019).

Kişilik örgütlenmesinin ve primitif savunmalar, kimlik difüzyonu ve gerçeklik testi olmak üzere tüm alt boyutlarının reddedilme duyarlılığı ile pozitif korelasyon gösterdiği bulgusuna ulaşan bu araştırma, kişilik örgütlenmesi ve kişilik bozuklukları ile reddedilme duyarlılığının ilişkilerine dikkat çeken literatürü desteklemektedir. Bu bulgu, kişilik örgütlenmesi ile reddedilme duyarlılığı arasındaki anlamlı ilişkiyi vurgulayarak bu ilişkinin psikopatolojik sonuçlarına işaret etmektedir. Literatürle uyumlu olarak, alt düzey kişilik örgütlenmelerinde reddedilme duyarlılığının daha yüksek olduğu ve kişilik örgütlenmesinin daha üst düzeylerinde reddedilme duyarlılığının azaldığı sonucuna varılmıştır. Bağlanma ve ebeveyn tutumları hem kişilik örgütlenmesinin hem de reddedilme duyarlılığının etiyolojisinde öne çıkmaktadır. Kernberg'in modelinde bireyin içselleştirilmiş temsillerini ve başkalarıyla olan ilişkilerine dair deneyimlerini ifade eden nesne ilişkileri (Ellison ve Levy, 2012), kişilik örgütlenmesinin farklı düzeylerinde değişiklik göstermektedir. Kişilik örgütlenmesinin üst düzeylerinde tatmin edici ve karşılıklı fayda sağlayan ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi daha fazlayken, bunun aksine, patolojik kişilik örgütlenmesi, yoğun terk edilme korkusu, istikrarsız kişilerarası dinamikler ve güven ve yakınlık ile ilgili güçlükler gibi sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürmeyle ilgili çeşitli zorlukları içerebilmektedir (Cliffordson, 2002). Dolayısıyla kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde, nesne ile ilişkinin istikrarsızlığı, güvensizlik, yakın ilişkilerde zorluklar, terk edilme korkusu ve reddedilme duyarlılığı daha fazla olmaktadır.

5.2.4. Duygu Düzenleme Becerileri ile Mentalizasyon Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın hipotezlerinden biri olan duygu düzenleme ile mentalizasyonun ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Duygu düzenleme becerileri ile mentalizasyon ($r=.51$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde pozitif bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Mentalizasyon kapasitesi daha fazla olan bireylerin duygu düzenleme becerileri de daha gelişmişken, eksik ve bozuk mentalizasyon olması halinde duygu düzenlemede de

zorluklar ortaya çıkmaktadır. Zihinselleştirme ile duygu düzenlemenin ilişkisini gösteren bu bulgu, her iki kapasitenin birbirini desteklediğini göstermektedir. Ayrıca, mentalizasyon ile duygu düzenlemenin tüm alt boyutlarının da ilişkili olduğu görülmüştür. Mentalizasyon ile farkındalık/dikkat ($r=.49$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.39$, $p<0.01$), netlik ($r=.52$, $p<0.01$), anlama ($r=.49$, $p<0.01$), kabul ($r=.38$, $p<0.01$), tolerans ($r=.34$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.26$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.32$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.37$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır. Benzer biçimde mentalizasyonun tüm alt boyutlarının da duygu düzenleme ilişkisi vardır. Zihinselleştirmeye GÜdülenme ($r=.22$, $p<0.01$), Ötekiler Temelli Zihinselleştirme ($r=.36$, $p<0.01$) ve Kendilik Temelli Zihinselleştirme ($r=.49$, $p<0.01$) ile Duygu Düzenleme Becerileri arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Her iki ölçeğin alt boyutlarının da birbirleriyle ilişkili oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Mentalizasyonun zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutu ile duygu düzenlemenin farkındalık/dikkat ($r=.27$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.20$, $p<0.01$), netlik ($r=.20$, $p<0.01$), anlama ($r=.24$, $p<0.01$), kabul ($r=.17$, $p<0.01$), tolerans ($r=.10$, $p<0.05$), öz-destek ($r=.12$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.14$, $p<0.01$); mentalizasyonun ötekiler temelli zihinselleştirme alt boyutu ile duygu düzenlemenin farkındalık/dikkat ($r=.36$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.31$, $p<0.01$), netlik ($r=.35$, $p<0.01$), anlama ($r=.38$, $p<0.01$), kabul ($r=.24$, $p<0.01$), tolerans ($r=.19$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.23$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.22$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.21$, $p<0.01$) alt boyutları arasında; mentalizasyonun kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu ile duygu düzenlemenin farkındalık/dikkat ($r=.41$, $p<0.01$), beden duyumları ($r=.32$, $p<0.01$), netlik ($r=.52$, $p<0.01$), anlama ($r=.41$, $p<0.01$), kabul ($r=.38$, $p<0.01$), tolerans ($r=.39$, $p<0.01$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=.24$, $p<0.01$), öz-destek ($r=.31$, $p<0.01$) ve değişimleme ($r=.39$, $p<0.01$) alt boyutları arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Mentalizasyon ve duygu düzenlemenin alt boyutlarının da birbirleriyle ilişkili olması, iki kavramın çok boyutlu ve kompleks bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir.

Literatürde, zihinselleştirme ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bu iki kapasitenin birbirini tamamladığını göstermektedir. Duygulanım ve duygulanım bilişini harmanlayarak sosyal dünyada duygusal düzenlemeyi en üst düzeye çıkaran mentalizasyon (Freeman, 2016) ile duygu düzenlemenin ilişkisi bir dizi çalışma

ile desteklenmiştir. Parada-Fernández ve arkadaşları (2021), zihinselleştirmenin duygu düzensizliği ile meşguliyet, kendine yeterlilik ve çocukluk çağı travması arasındaki ilişkiye önemli ölçüde aracılık ettiğini bulmuşlardır. Asgarizadeh ve arkadaşları (2023) ise, zihinselleştirme eksikliklerinin utançla başa çıkma ve düzenleme stilleri ile belirgin biçimde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Duygu düzenleme ve mentalizasyonu bu araştırmada olduğu gibi kişilik örgütlenmesi ile birlikte konu alan bir çalışmada Marszał ve Górska (2015), kişilik örgütlenmesi ile zihinselleştirme, farkındalık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkileri incelemiş ve borderline kişilik örgütlenmesindeki bireylerin zihinselleştirme ve duygu düzenleme açısından daha kötü işlev gösterdiğini bulmuşlardır. Çalışmada ayrıca, duygusal düzensizliğin, zihinselleştirme ve farkındalık arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ve zihinselleştirmenin borderline kişilik örgütlenmesinde duygu düzenlemeyi belirlediği ve etkilediği gösterilmiştir (Marszał ve Górska, 2015). Bağlanma, zihinselleştirme ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da mentalizasyon ile duygu düzenlemenin ilişkisini ve mentalizasyonun bu süreçte önemli bir aracılık rolü oynadığını göstermektedir. Bu araştırmada da konu edilen duygu düzenleme, mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığını, bağlanma ile birlikte ele aldıkları çalışmalarında Kim ve Lee (2023), mentalizasyon ve duygu düzensizliği arasında anlamlı ilişkiler bulmuş, ayrıca mentalizasyonun bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık, bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide ise kısmi aracılık etkisi olduğunu göstermişlerdir. Marszał ve Jańczak (2018) da duygu düzensizliğinin zihinselleştirme düzeyleri ile kısmen açıklanabileceğini ve duygu düzensizliğinin duygusal tepkilerin kabul edilmemesi ve duygusal netlik eksikliği yönlerinin mentalizasyon ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Mentalizasyon ve duygu düzenleme arasındaki ilişkinin, çeşitli psikopatolojik durumlarla da bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Borderline kişilik bozukluğu (Euler vd., 2021), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu Gershy ve Gray (2020) ve gıda bağımlılığı (Innamorati vd., 2015) ile ilgili çalışmalarda mentalizasyon ve duygu düzenlemenin ilişkisi doğrulanmıştır.

Mentalizasyon ile duygu düzenlemenin bağlantısı, “zihinselleştirilmiş duygulanım” kavramı üzerine tartışmalarda da destek bulunmaktadır. Greenberg ve arkadaşları (2021), düzenleme sürecinde zihinselleştirmeyi dikkate alan zihinselleştirilmiş duygulanım kavramını, kişinin düşünceleri ve duyguları hakkında

zihinselleştirme becerisi gerektiren, duygu düzenlemenin daha sofistike bir yönü olarak tanımlamaktadır. Fonagy ve arkadaşları (2002), zihinselleştirmenin sadece bilişsel bir süreç olmadığını, duygulanım düzenlemesinin zihinselleştirmenin başlangıcı olduğunu ve bu süreçlerin birbirini etkilediğini vurgulamışlardır. Zihinselleştirmenin doğuştan gelmediğini, ancak erken ilişkilerde geliştiğini ve bilişsel-duygusal şemalara dayandığını belirten Jurist (2010), zihinselleştirilmiş duygulanımı, duygulanımların sadece modüle edilmesini değil, yeniden değerlendirilmesini de gerektiren belirli bir tür duygulanım düzenlemesi olarak tanımlamıştır (Jurist, 2015). Duyguları tanımlama, işleme ve ifade etme olmak üzere üç bileşenli bir yapı olduğu ifade edilen zihinselleştirilmiş duygulanımın (Greenberg vd., 2017; Jurist, 2015) bileşenlerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin farklı olduğuna; örneğin anksiyete, duygudurum ve kişilik bozukluğu olanların yüksek “tanımlama” ve düşük “işleme” profili gösterdiğine dikkat çekilmiştir (Greenberg vd., 2017).

Duygu düzenleme, duygusal deneyimleri ve duygu ifadelerini izleme, değerlendirme, modüle etme ve yönetme konusundaki bilinçli veya bilinçsiz süreçleri içerdiği (Kok, 2017) ve duygusal olarak yüklü tüm durumların düzenlenmesini kapsayarak duygusal bir tepkinin dengelenmesini belirlediği (Koole, 2009) için, kişinin kendisinin ve başkalarının yaşadığı duygu ve düşünce süreçlerinin davranış üzerindeki etki ve yansımaları görmesini (Bateman ve Fonagy, 2004) içeren zihinselleştirme ile ilişkilidir. Bu araştırmanın duygu düzenleme ile mentalizasyon arasındaki pozitif ilişkiyi vurgulayan bulgusunun, daha önceki çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Literatürle uyumlu olarak (Kim ve Lee, 2023; Marszał ve Górska, 2015; Parada-Fernández vd., 2021; Schwarzer vd., 2021) yüksek mentalizasyon kapasitesine sahip bireylerin duygu düzenleme becerilerinin de daha gelişmiş olduğu ve bu iki kapasitenin birbirini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, bireyin kendi zihinsel durumlarını ve başkalarının zihinsel durumlarını anlamasındaki zorlukların duygularını düzenlemesinde de zorluk yaşamasıyla bağlantılı olduğunu göstermekte ve duygu düzenleme ve mentalizasyon kapasitelerinin geliştirilmesi yönünde müdahalelerin önemini vurgulamaktadır.

reddedilme duyarlılığı ile BKB özellikleri arasındaki ilişkiyi düzenlediğini ve düşük öz-düzenleme becerilerinin kişilerarası sıkıntıyı artırarak bu ilişkiyi güçlendirdiğini bulmuştur. Bu bulgular, bu araştırmanın duygu düzenleme ile reddedilme duyarlılığı arasındaki negatif ilişkiyi gösteren bulgusunu desteklemektedir. Farkındalık, duygu düzenleme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Hafner vd., 2019; Velotti vd., 2015), farkındalığın koruyucu bir rol oynadığını göstermektedir. Velotti ve arkadaşları (2015), farkındalık eksikliklerinin duygu düzensizliği yoluyla reddedilme duyarlılığını dolaylı olarak etkilediğini bulmuşlar ve farkındalık temelli tedavilerin potansiyel klinik faydasının altını çizmişlerdir. Benzer şekilde, Hafner ve arkadaşları (2019), bilinçli farkındalığın duygu düzenleme yoluyla daha düşük reddedilme duyarlılığı ve reddedilmenin ardından daha az geri çekilme ile dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da bu üç faktör arasındaki karmaşık etkileşimi göstermektedir. Kim ve Lee (2023), reddedilme duyarlılığının bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık, bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide ise kısmi aracılık etkisi gösterdiğini bulmuşlardır. Kothuru ve Sekhar (2023), bağlanma stilleri ile reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi inceleyerek, reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenlemenin yeniden değerlendirme boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Reddedilme deneyimleri hem reddedilme duyarlılığının artmasını hem de duygu, düşünce, davranışların düzenlenmesini etkilemekte (Çolak vd., 2021; De Rubeis vd., 2017); kişilerarası reddedilmeyi savunmacı bir şekilde bekleme, ipuçlarını kolayca reddedilme olarak algılama ve buna karşı aşırı tepki vermeye meyilli olmayı içeren reddedilme duyarlılığı (Downey ve Feldman, 1996; Feldman ve Downey, 1994b) yoğun bir reddedilme kaygısını kapsamakta, dolayısıyla duyguların etkin biçimde düzenlenememesini beraberinde getirmektedir. Bu araştırmanın bulguları, duygu düzenleme ile reddedilme duyarlılığı arasındaki negatif ilişkiyi ortaya koyarak ilgili literatürle örtüşmektedir. Literatürle uyumlu olarak (De Panfilis, 2016; Peters vd., 2015; Velotti vd., 2015), duygu düzenleme becerilerinin gelişmiş olmasının reddedilme duyarlılığını azalttığı ve reddedilme duyarlılığının yüksek olmasının duygu düzenleme becerilerinde zorluklara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, duygu düzenleme becerilerinin geliştirilmesi yönünde müdahalelerin önemini vurgulamaktadır. Klinik

müdahalelerde, duygu düzenleme becerilerinin güçlendirilmesi, bireylerin reddedilme duyarlılığını azaltma ve genel psikolojik sağlığı iyileştirme potansiyeline sahiptir.

5.2.6. Mentalizasyon ile Reddedilme Duyarlılığı Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın hipotezlerinden biri olan mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığının ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığı arasında orta düzeyde negatif korelasyon olduğu bulunmuştur ($r=-.36$, $p<0.01$). Bu bulgu, mentalizasyon kapasitesi daha yüksek olan bireylerin reddedilmeye karşı daha az duyarlı olduklarını ve reddedilme hassasiyetleri fazla olan bireylerin mentalizasyon eksiklikleri ve bozuklukları olduğunu göstermektedir. Mentalizasyonun alt boyutları olan ötekiler temelli zihinselleştirme ($r=-.23$, $p<0.01$) ve kendilik temelli zihinselleştirme ($r=-.45$, $p<0.01$) ile reddedilme duyarlılığı arasında da düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır. Bu bulgular, mentalizasyonun reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğunu ve mentalizasyonun düşük olmasının reddedilme duyarlılığını artırdığını göstermektedir.

Kişinin kendisinin ve başkalarının zihinsel durumlarını anlama ve yorumlama becerisi olan mentalizasyonun reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi literatürde de birçok çalışmada gösterilmiştir. Mentalizasyonun reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi, sosyal reddedilme deneyimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sahi ve Eisenberger (2021), zihinselleştirmenin sosyal reddedilme hissinde rol oynadığını ve zihinselleştirmedeki gelişimsel değişikliklerin reddedilmeye karşı duyarlılıktaki değişikliklerle ilişkili olabileceğini belirtmişlerdir. Erken çocukluk döneminde öz-bilinçli duyguların ve sosyal reddedilmeye karşı duyarlılığın ortaya çıkması (Rochat, 2003) ve ergenlik döneminde sosyal reddedilmeye karşı olumsuz duygusal duyarlılığın artması (Somerville, 2013) mentalizasyon ağında önemli değişikliklere karşılık gelmektedir. Bu bulgular, mentalizasyon kapasitesinin reddedilme duyarlılığı ile ilişkisini desteklemektedir. Borderline Kişilik Bozukluğu (BKB) olan bireylerde reddedilme duyarlılığının yüksek olduğuna ve bu durumun tekrarlanan çocukluk reddedilme deneyimlerinden kaynaklanabileceğine dikkat çeken Foxhall ve arkadaşları (2019), zihinselleştirmeyi desteklemenin, özellikle BKB bağlamında, reddedilme duyarlılığı için terapötik bir hedef sunabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu araştırmanın bulguları da mentalizasyon kapasitesi ile reddedilme duyarlılığı arasındaki negatif ilişkiyi gösterdiğinden, mentalizasyonun

gelişmesi halinde reddedilme duyarlılığının azalacağını ortaya koymaktadır. Farkındalık eksikliklerinin reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğunu bulan Velotti ve meslektaşları (2015), farkındalıkla ilgili olarak, mevcut faaliyetlere sürekli dikkat etme ve hareket ederken kişisel güdülerin farkında olma eğiliminin reddedilme duyarlılığı ile benzersiz bir şekilde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu bulgu, reddedilme duyarlılığının zihinselleştirme eksiklikleri ile bağlantılı olduğuna, kişinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını altta yatan zihinsel durumlar açısından anlama becerisindeki zorlukların reddedilme duyarlılığını artırdığına işaret ederek, bu araştırmanın bulguları ile uyum göstermektedir. Park ve Lee (2020), zihinselleştirmenin reddedilme duyarlılığına etkisini ve öfke düzenleme ile içselleştirilmiş utancın bu ilişkideki aracı etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada, içselleştirilmiş utancın, zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği ve içselleştirilmiş utancın aracılık etkisinin öfke düzenlemesi tarafından yönetildiği bulunmuştur. Bu bulgular, zihinselleştirmenin reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkisini ve duygusal düzenleme süreçlerinin bu ilişkideki rolünü vurgulamaktadır. Kim ve Lee (2023), mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi doğrulamış, ayrıca bağlanmadan kaçınmanın, zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı aracılığıyla duygu düzensizliğinde tam aracılık etkisi gösterdiğini bulmuştur. Bu bulgular da zihinselleştirme ve reddedilme duyarlılığı arasında ilişki olduğu bulgusunu desteklemektedir.

Zihinselleştirme, bireyin kendisine ve başkalarına ait zihinsel durumları değerlendirerek kendisinin ve başkalarının davranışlarının altında yatan duyguları, düşünceleri, niyetleri ve istekleri fark edebilmesini içermekte (Fonagy vd., 2002), zihinselleştirme yaparken birey kendine dışarıdan bakabilmekte ve kendini bir diğerinin yerine koyabilmekte, kendine ve başkasına dair ruhsal durumların farkında olmaktadır (Fonagy vd., 2013). Oysa reddedilme duyarlılığı, reddedilmeye yönelik yoğun bir beklentinin baskın olmasını içermekte, bu da kendini ötekinin yerine koyma ve kendinin ve ötekinin duygusunun farkında olmayı sekteye uğratmaktadır. Mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığı arasındaki negatif ilişki, daha yüksek zihinselleştirme kapasitesine sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının daha düşük olduğunu ve zihinselleştirme eksikliklerinin reddedilmeye karşı daha duyarlı olma ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, ilgili literatürle uyumlu olarak (Foxhall vd., 2019; Kim ve Lee, 2023; Park ve Lee, 2020; Sahi ve Eisenberger, 2021; Velotti vd., 2015), zihinselleştirme

kapasitesinin geliştirilmesinin, bireylerin reddedilme duyarlılığını azaltma ve genel psikolojik sağlığı iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

5.3. ARACILIK VE REGRESYON ANALİZLERİNİN TARTIŞILMASI

Bu araştırmanın kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordadığı hipotezi doğrulanmıştır. Kişilik örgütlenmesi duygu düzenleme becerilerini anlamlı bir biçimde yordamaktadır ($\beta = -.36$, $t = -8.66$, $p < .001$). Bu bulgu, kişilik örgütlenmesi düzeyinin duygu düzenlemeyi açıkladığını ve etkilediğini göstermektedir. Literatürde kişilik örgütlenmesi ve kişilik bozuklukları ile duygu düzenleme arasındaki yordama ilişkisiyle ilgili çalışmalarda, çoğunlukla bağımsız veya aracı değişken olarak duygu düzenlemenin kişilik örgütlenmesi ve bozukluklarındaki rolünün araştırıldığı görülmektedir. Örneğin, Marszał ve Górska (2015) mentalizasyon ile borderline kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkiye duygu düzensizliğinin aracılık ettiğini; Borges ve Naugle (2017) duyguların yetersiz kontrolü ile ilişkili duygu düzenleme değişkenlerinin en çok B kümesi kişilik bozukluklarını, duyguların aşırı kontrolünün ise A ve C kümesi kişilik bozukluklarını yordadığını; Górska (2021) duygusal işleme ile yaygın anksiyete bozukluğu arasında kişilik örgütlenmesinin önemli bir aracı rolü olduğunu; D'Aurizio ve arkadaşları (2023) duygusal dengesizliğin borderline kişilik bozukluğu semptomların başlangıcını modüle edebildiğini ve bozukluğun başlangıcı için risk faktörlerinden biri olabildiğini; Kanj ve arkadaşları (2023) duygu düzenlemenin çocuklukta duygusal istismar ile BKB arasında ilişkide dolaylı bir etkisi olduğunu göstermişlerdir. Tam olarak bu çalışmada olduğu gibi kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordayıcı etkisine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yalnızca, uyumsuz bir duygu düzenleme stratejisi olan ruminasyon ile ilgili bir çalışmada Kovács ve arkadaşları (2021) kişilik örgütlenmesi düzeyi ile borderline ve depresif semptomlar arasındaki ilişkiye ruminasyonun aracılık ettiğini göstermişler; Fuchshuber ve arkadaşları (2019) da kişilik örgütlenmesi ve bağlanmanın, çocukluk çağı travması ve birincil duygular arasındaki ilişkideki aracılık etkisini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmanın kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordayıcı etkisiyle ($\beta = -.36$) ilgili bulgusunun ilk olduğu anlaşılmaktadır. Kişilik örgütlenmesi ve duygu düzenleme arasındaki doğrudan ilişkiye odaklanarak, kişilik örgütlenmesi düzeyinin duygu düzenlemeyi anlamlı bir biçimde yordadığını ve etkilediğini gösteren bu bulgu, kişilik örgütlenmesindeki bozulmaların duygu düzenleme kapasitesi üzerinde

nasıl bir etki yarattığını göstermektedir. Bu bulgu, kişilik örgütlenmesindeki eksikliklerin ve bozuklukların, dolayısıyla daha fazla kimlik dağınıklığının, gerçeklik testinin daha bozuk olmasının ve daha fazla primitif savunma kullanımının, duygu düzenleme güçlüklerini anlamlı düzeyde açıkladığı anlamına geldiği için önemlidir. Dolayısıyla bu bulgu, borderline düzeydekilerin terapisinde kimlik bütünlüğünün iyileştirilmesi, gerçeklik testinin daha iyi hale getirilmesi ve daha olgun savunmaların kullanımının artırılması yönündeki adımların, duygu düzenlemenin de daha iyi düzeye gelmesine yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordadığı modele ($\beta = -.36$, $t = -8.66$, $p < .001$) mentalizasyon aracı değişken olarak dahil edildiğinde, kişilik örgütlenmesinin (*c2' yolu*) β değerinde bir azalma olduğu gözlemlenmiştir ($\beta = -.20$, $t = -4.88$, $p < .001$). Bu bulgular, kısmi aracılığın varlığına ve dolaylı etkinin anlamlı olduğuna işaret etmektedir ($\beta = -.16$, %95 GA $[-.01, -.00]$). Literatürde, kişilik örgütlenmesi, mentalizasyon ve duygu düzenlemenin birlikte ele alındığı yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Kişilik örgütlenmesinin bağımlı değişken olduğu bu çalışmada (Marszał ve Górska, 2015) mentalizasyon ile borderline kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkiye duygusal düzensizliğinin aracılık ettiği; duygusal düzensizliğin borderline kişilik örgütlenmesinin bağımsız yordayıcısı olmadığı ancak mentalizasyonun borderline kişilik örgütlenmesinde duygu düzenlemeyi belirlediği ve etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Bunun dışında literatürde, BKB'li hastaların kişilerarası etkileşimlerde zihinselleştirme kapasitesini geçici olarak ve sıklıkla kaybetmesinin, hızla değişen duygusal durumlara ve dürtüsellığe karşı savunmasız hale gelmelerine neden olduğu (Bateman ve Fonagy, 2013); mentalizasyon temelli tedavinin (MTT) ilk amacının danışanın duygularını düzenlemesine yardımcı olmak olduğu (Bliss ve McCardle, 2014; Gunderson vd., 2007) ve iyi yansıtıcı işlevselliğin, olgun savunmalar ve duygusal durumları düzenlemeye yardımcı olan belirli savunma mekanizmaları ile ilişkili olduğu (Tanzilli vd., 2021) ifade edilmiştir. Bu araştırma, kişilik örgütlenmesini bağımsız, duygu düzenlemeyi bağımlı değişken olarak değerlendiren ve bu ilişkide mentalizasyonun aracılık rolünü inceleyen ilk çalışmadır. Bulgular, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordadığına, daha üst düzey kişilik örgütlenmelerinde duygu düzenlemenin daha işlevsel olduğuna, kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde daha fazla duygu düzenleme güçlüğü yaşanırken mentalizasyon becerilerinin gelişmesinin bu duygu düzenleme güçlüklerini

azaltılabileceğine, dolayısıyla alt düzey kişilik örgütlenmelerinde aktarım odaklı terapi (AOT) ve mentalizasyon temelli tedavi (MTT) ile mentalizasyonun geliştirilmesinin, duygu düzenleme stratejilerinin daha etkin kullanımına katkı sağlayacağına işaret etmektedir.

Kişilik örgütlenmesinin mentalizasyon aracılığıyla duygu düzenlemeyi açıkladığını gösteren bu modele göre, aynı zamanda kişilik örgütlenmesi mentalizasyonu ve mentalizasyon da duygu düzenlemeyi yordamaktadır. Kişilik örgütlenmesinden mentalizasyona giden yolun katsayısı $\beta = -.37$ ve mentalizasyondan duygu düzenlemeye giden yolun katsayısı $\beta = .51$ olarak bulunmuştur. Bu bulgular ayrı ayrı mevcut literatürle uyum göstermektedir.

Kişilik örgütlenmesi ve mentalizasyonun birbirleriyle ilişkili kavramlar olduğu birçok çalışmada gösterilmiş olsa da (Atanassov ve Savov, 2016; Bateman ve Fonagy, 2004; 2013; Diamond vd., 2013; Fischer-Kern vd., 2010; Fonagy vd., 2002; Górska ve Marszał, 2014; Kernberg vd., 2008) aralarındaki yordama etkisiyle ilgili kanıtlar sınırlıdır. Bu araştırmalarda, zihinselleştirme kaybına karşı savunmasızlığın BKB'nin karakteristik semptomlarına yol açtığı ve hatta BKB'nin özü itibarıyla bir zihinselleştirme bozukluğu olduğu (Bateman ve Fonagy, 2013); mentalizasyon ile borderline kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkiye duygusal düzensizliğin aracılık ettiği (Marszał ve Górska, 2015); ergenlerde yansıtıcı işlevselliğin karmaşa boyutunun kişilik örgütlenmesi üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve çocukluk çağı duygusal istismarı ile kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkide güçlü bir aracılık etkisi olduğu (Ensink vd., 2024) gibi bulgular yer almaktadır. Bu çalışmalarda, mentalizasyon bağımsız, kişilik örgütlenmesi ve kişilik bozuklukları ise bağımlı değişken olarak analiz edilmiştir. Bununla birlikte, literatürde kişilik örgütlenmesinin bağımsız değişken olarak ele alındığı çalışmalar da bulunmaktadır: Cierpiałkowska ve Kaczmarek (2022), borderline kişilik örgütlenmesinin ilkel savunma mekanizmaları ve sosyal ilişkilerde kaynaşma korkusu yönlerinin, genel mentalizasyon tarzının, mentalizasyon öncesi modun ve refleksif modun en önemli yordayıcıları olduğu sonucuna varmıştır. Fonagy ve Bateman (2008), kişilik bozukluğu olan kişilerin hem kendilerinin hem de diğerlerinin zihin durumlarını anlamada başarısız olduklarını, mentalizasyon sorunları nedeniyle tehdit, aşağılanma veya utanç durumunun aktive olmasıyla dünyayı hostile algılayarak saldırgan davrandıklarını vurgulamıştır. Diamond ve meslektaşları (2013) borderline düzeyde

örgütlenmiş narsisizmin mentalizasyon kapasitesini azaltabildiğine, büyüklenmeci benlik etrafındaki katı örgütlenmenin kişinin kendisinin ve başkalarının zihinlerine dair farkındalığı çarpıtarak veya silerek mentalizasyonun gelişimini engellediğine dikkat çekmişlerdir. Euler ve arkadaşları da (2022) narsist benlik ile psikoterapötik tedavi sonuçları arasındaki ilişkide mentalizasyonun aracı etkisini ortaya koymuşlardır. Ayrıca, aktarım odaklı terapinin mentalizasyon sorunlarını azaltmadaki etkileriyle ilgili çalışmaları (Diamond vd., 2013; 2014; Kernberg vd, 2008; Levy vd., 2006), kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu açıklayıcı etkisine kanıt niteliğinde değerlendirmek mümkündür. Örneğin Kernberg ve meslektaşları (2008), yorumlama tekniğinin kullanımı ile yansıtıcı işlevin geliştirilmesinin olumlu etkilerini tartışmış; Levy ve arkadaşları (2006), aktarım odaklı terapinin yansıtıcı işlevsellik değerlerini artırdığını göstermiştir. Bir yıllık aktarım odaklı terapide istikrarlı ve tutarlı bir benlik-başkaları modeli sağlamasına bağlı olarak iç dünyanın bütünleşmesiyle ortaya çıkan kimlik konsolidasyonunun, mentalizasyonu teşvik ettiği öne sürülmektedir (Diamond vd., 2013). Benzer biçimde aktarım odaklı terapinin komorbid NKB ve BKB'li hastaların mentalizasyonundaki değişime etkilerine vurgu yapılmaktadır (Diamond vd., 2014). Bu çalışmalar, bu araştırmanın kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu anlamlı düzeyde yordadığı ($\beta = -.37$, $t = -8.96$, $p < .001$) bulgusu ile uyumludur. Bu bulgu, kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde yer almanın kişinin kendisinin ve başkalarının zihinsel durumlarını yorumlama yeteneğini sınırlandırmakta olduğunu göstermekte, dolayısıyla kişilik örgütlenmesine yönelik müdahalelerin daha üst düzey kişilik örgütlenmesine geçişle birlikte mentalizasyon kapasitesini de artırabileceği anlamına gelmektedir.

Bu modelde mentalizasyonun duygu düzenlemeyi yordadığı ($\beta = .51$, $t = 13.39$, $p < .001$) bulgusu da literatürle örtüşmektedir. Mentalizasyon ile duygu düzenlemenin yakından ve içsel olarak bağlantılı olduğu öne sürülmüştür (Fonagy vd., 2002; Fonagy ve Target, 2022). Mentalizasyonun gelişimsel olarak birincil nesne ilişkileri yoluyla duygulanımların "keşfi" ile başladığına dikkat çeken Fonagy vd. (2002), hem duygulanım düzenlemesinin mentalizasyonun başlangıcı olduğunu, hem de mentalizasyon gerçekleştikten sonra duygulanım düzenlemesinin doğasının değiştiğini vurgulamışlardır. Greenberg ve arkadaşları (2021) duygu düzenlemenin daha sofistike bir yönü olarak tanımladıkları zihinselleştirilmiş duygulanımın, duyguların modüle

edilmesini ve ayrıntılı hale getirilmesini içerdği ölçüde duygu düzenleme ile yakından ilişkili olduğuna dikkat çekmişlerdir. Araştırmalarda, mentalizasyonun, duygu düzensizliğini kısmen açıkladığı (Marszał ve Jańczak, 2018); borderline kişilik örgütlenmesinde duygu düzenlemeyi belirlediği ve etkilediği (Marszał ve Górska, 2015); bağlanma ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide önemli bir aracılık etkisi olduğu (Parada-Fernández vd., 2021); bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık ve bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi olduğu (Kim ve Lee, 2023), kendilik temelli zihinselleştirmenin uyumlu ve uyumsuz duygu düzenlemeyi öngörebildiği (Schwarzer vd., 2021); hipomentalizasyonun kişilerarası sorunları duygu düzensizliği ve dikkat dürtüselliliği boyunca dolaylı olarak yordadığı (Euler vd., 2021) gösterilmiştir. Bu çalışmalar, bu araştırmanın yapısal eşitlik modeli içinde mentalizasyonun duygu düzenlemeyi anlamlı düzeyde yordadığı ($\beta=.51$, $t=13.39$, $p<.001$) bulgusu ile uyumludur. Bu bulgu kişinin hem kendisinin hem de başkalarının içsel duygusal durumlarını anlamasına olanak tanıyan mentalizasyon kapasitesinin zayıf olmasının duygu düzenlemeyi olumsuz yönde etkilediğini gösterdiğinden, mentalizasyon kapasitesinin gelişmesinin bir sonucu olarak duygu düzenleme becerilerinin de önemli ölçüde gelişeceğine işaret etmektedir.

Kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi yordadığı modele ($\beta=-.36$, $t=-8.66$, $p<.001$) reddedilme duyarlılığı aracı değişken olarak dahil edildiğinde, kişilik örgütlenmesinin (*c1' yolu*) β değerinde bir azalma gözlemlenmiştir ($\beta=-.20$, $t=-4.58$, $p<.001$). Bu bulgular, kısmi aracılığın varlığına ve dolaylı etkinin anlamlı olduğuna işaret etmektedir ($\beta=-.16$, %95 GA $[-.01, -.00]$). Literatürde, kişilik örgütlenmesi, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenlemenin birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yalnızca, reddedilme duyarlılığı ile BKB özellikleri arasındaki ilişkiye duygu düzenleme güçlüklerinin aracılık ettiğini (Peters vd., 2015) ve benzer biçimde düşük öz-düzenleyici becerilerin, reddedilme duyarlılığı ve BKB arasındaki ilişkiyi güçlendirebileceğini (De Panfilis vd., 2016) gösteren çalışmalar vardır. Bu araştırma, kişilik örgütlenmesini bağımsız, duygu düzenlemeyi bağımlı değişken olarak değerlendiren ve bu ilişkide reddedilme duyarlılığının aracılık rolünü inceleyen ilk çalışmadır. Bu araştırmanın kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeye etkisindeki varyansın önemli bir kısmının reddedilme duyarlılığı ile açıklandığı bulgusu, reddedilme duyarlılığının kişilik örgütlenmesi ve duygu düzenleme arasında önemli bir aracı olduğunu belirterek kişilik

örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığı üzerinden duygu düzenlemeyi nasıl yordadığını ortaya koymakta; kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde duygu düzenlemenin daha bozuk olduğuna ve reddedilme duyarlılığının bu bozukluğu artırdığına; dolayısıyla kişilik örgütlenmesinin alt seviyelerinde reddedilme duyarlılığının azalmasının duygu düzenlemeyi daha iyi hale getirebileceğine işaret etmektedir.

Kişilik örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığı aracılığıyla duygu düzenlemeyi açıkladığını gösteren modele göre, aynı zamanda kişilik örgütlenmesi reddedilme duyarlılığını ve reddedilme duyarlılığı da duygu düzenlemeyi yordamaktadır. Kişilik örgütlenmesinden reddedilme duyarlılığına giden yolun katsayısı $\beta=.46$ ve reddedilme duyarlılığından duygu düzenlemeye giden yolun katsayısı $\beta=-.44$ olarak bulunmuştur.

Literatürde, kişilik örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığını açıkladığını gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yalnızca reddedilme duyarlılığının bağımsız değişken, kişilik örgütlenmesinin ise aracı değişken olduğu bir çalışmada, ergenlerde yüksek düzey kişilik örgütlenmesinin, endişeli ve öfkeli reddedilme beklentileri ile olumsuz psikolojik sonuçlar arasındaki ilişkiyi zayıflatmış, borderline düzeydeki kişilik örgütlenmesinin ise bu ilişkiyi güçlendirdiği sonucuna varılmıştır (Fontana vd., 2018). Literatürdeki diğer çalışmalar ise, bağımsız değişkenin yine reddedilme duyarlılığı, bağımlı değişkeninse kişilik bozuklukları olduğu çalışmalardır. Reddedilme duyarlılığının borderline kişilik bozukluğunu (BKB) yordayıcı etkisini (Ayduk vd., 2008b; De Panfilis vd., 2016; Goodman vd., 2014; Peters vd., 2015; Rosenbach ve Renneberg, 2014) ve kendini saklama ile kırılabilir narsisizm arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının kısmi aracılık yaptığını (Elibol, 2018) gösteren araştırmalar vardır. Bu araştırmanın, kişilik örgütlenmesinin reddedilme duyarlılığını yordayıcı etkisini ($\beta=.46$, $t=11.62$, $p<.001$) gösteren ilk çalışma olduğu görülmektedir. Buna göre kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde yer almak reddedilme duyarlılığını artırmakta, daha üst düzeylerdeki kişilik örgütlenmesi ise reddedilmeye karşı daha az hassasiyet duymayı getirmektedir. Kişilik yapısının bütünlüğünü ve işlevselliğini içeren kişilik örgütlenmesinin daha alt düzeylerinde yer almanın reddedilmeye karşı daha yüksek duyarlılığın ortaya çıkmasında etkili olması, alt düzeylerdeki kişilerin içsel deneyimlerde ve sosyal etkileşimlerde daha fazla zorluk yaşamalarını; daha üst düzeyde kişilik örgütlenmesinin reddedilme olasılığına karşı daha az hassas hissetmekte etkili olması ise üst düzey örgütlenme düzeyindeki bireylerin reddedilme durumlarını daha iyi

yönetmelerine olanak tanıyarak daha sağlıklı içsel deneyimlere ve kişilerarası ilişkilere sahip olmalarını beraberinde getirecektir.

Bu araştırmanın reddedilme duyarlılığının duygu düzenlemeyi yordadığı ($\beta = -.44$, $t = -10.82$, $p < .001$) bulgusu da literatürle uyum göstermektedir. Literatürde, reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme arasındaki ilişkinin iki yönünün de incelenmiş olduğu görülmektedir. Çalışmaların bir kısmında, duygu düzenlemenin reddedilme duyarlılığına etkisi (Hafner vd., 2019; Velotti vd., 2015) incelenirken, araştırmaların çoğunda, bu araştırmada olduğu gibi, reddedilme duyarlılığının duygu düzenlemeyi yordayıcı etkileri olduğu bulunmuştur (Casini vd., 2022; De Panfilis, 2016; Kim ve Lee, 2023; Peters vd., 2015). Peters ve arkadaşları (2025) reddedilmenin, işlevsiz duygu düzenleme stratejilerine yol açabileceğini ve duygu düzenleme güçlüklerinin, reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik bozukluğu özellikleri arasındaki ilişkide önemli bir varyans oluşturduğunu; De Panfilis ve arkadaşları (2016) düşük öz-düzenleme becerilerinin, reddedilme duyarlılığı ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi güçlendirebileceğini; Casini ve arkadaşları (2022) işlevsel duygu düzenleme stratejilerinin reddedilme duyarlılığı ile prososyalite ilişkisine negatif yönde aracılık ettiğini ve işlevsiz duygu düzenleme stratejilerinin, reddedilmeye ilişkin öfke ile saldırganlık ve geri çekilme arasındaki ve reddedilmeye ilişkin kaygı ile geri çekilme arasındaki ilişkiye pozitif yönde aracılık ettiğini; Kim ve Lee (2023) reddedilme duyarlılığının bağlanmadan kaçınma ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide tam aracılık, bağlanma kaygısı ile duygu düzensizliği arasındaki ilişkide ise kısmi aracılık etkisi gösterdiğini vurgulamışlardır. Bu araştırmanın reddedilme duyarlılığının duygu düzenlemeyi negatif yönde yordadığı ($\beta = -.44$, $t = -10.82$, $p < .001$) bulgusu, reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme üzerindeki etkisini gösteren bu çalışmalarla uyumludur. Bu bulgu, reddedilmeye karşı daha az hassas olmamanın duygu düzenlemeyi kısmen açıkladığı, reddedilmeye karşı hassasiyetin duygu düzenlemeyi zorlaştıran bir etkisi olduğu, dolayısıyla reddedilme duyarlılığının azalmasının daha uyumlu duygu stratejileri kullanımında önemli bir rol oynayacağı anlamına gelmektedir.

Özetle, bu araştırmada kişilik örgütlenmesi, mentalizasyon, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiler kompleks bir şekilde ele alınmış, kişilik örgütlenmesinin mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığı üzerinden duygu düzenlemeyi nasıl etkilediği ortaya koyulmuş, kişilik örgütlenmesini duygu düzenlemeyi

anlamalı düzeyde yordadığı ve bu ilişkiye mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının ayrı ayrı aracılık ettiği bulunmuş, ayrıca kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu ve reddedilme duyarlılığını yordadığı ve mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının da duygu düzenlemeyi anlamalı düzeyde yordadığı gösterilmiştir. Değişkenler arasındaki ikili ve üçlü ilişkilerin bir kısmıyla ilgili literatürde daha önce bazı yapılmış çalışmalar olsa da bu araştırma kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi açıklamasında mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının aracılığını gösteren ilk çalışmadır. Kişilik örgütlenmesinin nevrotik, borerline ve psikotik düzeylerinde yer almanın hem mentalizasyonu hem reddedilme duyarlılığını hem de duygu düzenlemeyi etkilediğini gösteren bu bulgular, aynı zamanda bireyin kendisinin ve diğerlerinin mental durumlarını anlama yeteneğinin gelişmesiyle ve bireylerin reddedilme ihtimaline karşı gösterdikleri duygusal tepkilerin şiddetinin azalmasıyla duygularını daha iyi düzenleyebildiklerini göstermektedir.

6. SONUÇ

Farklı kuram ve uygulama geleneklerinde yer alan kavramları bir araya getirmek için bir adım atan ve bu kavramların birbirleriyle ilişkilerinin kapsamlı bir perspektifle analizini içeren bu araştırmada temel olarak kişilik örgütlenmesi, mentalizasyon, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme arasındaki ilişkileri saptamak, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenleme becerilerine etkisini incelemek ve bu ilişkide mentalizasyon ile reddedilme duyarlılığının nasıl aracı roller oynadığını anlamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın öncelikli hedefi, kişilik örgütlenmesinin alt boyutları olan ilkel savunmalar, kimlik defüzyonu ve gerçeklik testinin duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmek olmuş ve kişilik örgütlenmesinin nevrotik, borderline ve psikotik olarak sınıflanan farklı düzeylerinin duygu düzenlemeyi yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca, bireylerin kendilerinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını anlama yeteneği olan mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının bu dinamiklerdeki aracı rolü incelenmiş ve her ikisinin de kişilik örgütlenmesi ile duygu düzenleme ilişkisine aracılık ettiği bulunmuştur. Araştırma aynı zamanda, kişilik örgütlenmesinin mentalizasyonu ve reddedilme duyarlılığını yordadığını ve mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının da duygu düzenlemeyi anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeyi açıkladığını ve bu süreçte mentalizasyonun ve reddedilme duyarlılığının aracılık rolünü gösteren ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Kişilik örgütlenmesinin farklı düzeylerinde yer almanın hem mentalizasyonu hem reddedilme duyarlılığını hem de duygu düzenlemeyi etkilediğini gösteren bu bulgular, aynı zamanda bireyin kendisinin ve diğerlerinin mental durumlarını anlama yeteneğinin gelişmesiyle ve bireylerin reddedilme ihtimaline karşı gösterdikleri duygusal tepkilerin şiddetinin azalmasıyla duygularını daha iyi düzenleyebildiklerini de göstermektedir. Bu araştırmada, literatürde çoğunlukla birbirinden izole biçimde ele alınmış kavram ve süreçler kapsamlı ve derinlemesine ele alınarak aralarındaki ilişkisellik gösterilmiş, duygu düzenlemenin etkin ve uyumlu olmasında etken olan faktörler arasındaki bağlantısallık ortaya konmuştur.

Araştırmanın sonuçları, klinik müdahaleler için önemli çıkarımlar sunmaktadır. Öncelikle, duygu düzenlemenin yalnızca bilişsel davranışçı müdahalelerle

iyileştirilmesine yönelik çalışmalardan ziyade, kişilik örgütlenmesinin duygu düzenlemeye ve aynı zamanda mentalizasyona ve reddedilme duyarlılığına etkilerinin gösterilmesi, duyguların daha iyi düzenlenebilmesi, mentalizasyon kapasitesinin gelişmesi ve reddedilmeye karşı daha az hassas olmanın sağlanması için kimlik bütünlüğünün, gerçeklik testinin ve olgun savunma mekanizmalarının kullanımının geliştirilmesinin, dolayısıyla psikodinamik terapinin bu süreçte etkili olacağına işaret etmektedir. Ek olarak, mentalizasyonun bu süreçteki aracı rolünün gösterilmesi, duygu düzenlemenin geliştirilmesi için aktarım odaklı terapinin ve mentalizasyon temelli tedavinin potansiyel faydalarının altını çizmektedir. Bunların yanında, reddedilme duyarlılığının azaltılmasına yönelik müdahalelerin de duygu düzenleme güçlüklerini azaltmaya dair pozitif etki yapacağı ortaya konmaktadır. Tüm bu kavramların ilişkili olması, psikoterapi uygulamaları ve klinik müdahaleler için kişilik örgütlenmesini güçlendirici yaklaşımları, mentalizasyon yeteneğini artırmayı ve reddedilme duyarlılığını azaltmayı hedefleyerek bunları entegre etmek yönünde ipuçları sunmaktadır.

Bu araştırma, kişilik örgütlenmesinin gerek duygu düzenlemede gerekse mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığındaki etkilerini gösterirken, aynı zamanda duygu düzenlemeyi anlamada da yeni bir perspektif sunmaktadır. Bu sonuçlar mentalizasyona ve reddedilme duyarlılığına yönelik klinik müdahalelerin, alt düzey kişilik örgütlenmesine sahip kişilerde bile duygu düzensizliğini azaltabileceğini ortaya koyması itibarıyla da önemlidir.

Bu çalışmanın sunduğu yeni veriler, psikoloji alanında bireylerin duygu düzenleme becerilerinde, kişilik örgütlenmesi, mentalizasyon ve reddedilme duyarlılığı gibi faktörlerin rollerinin daha iyi anlaşılması, klinik uygulamaların ve terapi süreçlerinin geliştirilmesi ve farklı kişilik örgütlenmesi düzeylerine sahip bireylerin daha etkili bir şekilde desteklenmesi bakımından literatüre ve uygulamaya yönelik katkılar sunmaktadır. Çalışma, bireylerin duygusal uyumlarının artırılmasını ve yaşam kalitelerinin iyileştirilmesini amaçlayan klinik uygulamalarda daha etkili stratejiler geliştirilmesine, farklı kişilik örgütlenmesi düzeylerindeki bireylerin duygusal uyumlarının değerlendirilmesine, tedavi planlarının kişiselleştirilmesine ve müdahale stratejilerinin optimize edilmesine yönelik olarak klinik bilgiyi geliştirmeye yönelik sonuçlara ulaşmıştır. Kişilik örgütlenmesi düzeyi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin ve bu ilişkideki aracı faktörlerin etkilerinin daha iyi anlaşılması

psikoloji alanındaki araştırmacıların ve uygulayıcıların nevrotik, borderline ve psikotik düzeydeki bireylerin duygu düzenleme becerilerini değerlendirilmesi ve etkili biçimde müdahale edebilmesi için rehberlik edici bir kaynak olabilir.

Bu araştırmanın bir diğer katkısı araştırmada konu edilen tüm kavramların sosyo-demografik nitelikleri içeren örneklem özelliklerine göre değişim durumuna dair bulgular sunmasıdır. Kişilik örgütlenmesinin değil ama gerçeklik testi ve kimlik defüzyonu alt boyutlarının cinsiyete; kişilik örgütlenmesi ve tüm alt boyutlarının yaşı, gelire, medeni duruma; kişilik örgütlenmesi ve primitif savunmalar ve kimlik defüzyonu alt boyutlarının ise ilişki durumuna ve psikiyatriye başvurma durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Duygu düzenlemenin yaşı, gelir düzeyine, medeni duruma ve psikiyatriye başvurma durumuna, tolerans alt boyutunun ise cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Mentalizasyonun cinsiyete, yaşı, medeni duruma, psikoterapi alma durumuna ve mentalizasyonun alt boyutları olan zihinselleştirmeye güdülenmenin cinsiyete, psikiyatriye başvurma ve psikoterapi alma durumuna, kendilik temelli zihinselleştirmenin yaşı, gelire ve medeni duruma ve ötekiler temelli zihinselleştirmenin ise cinsiyete göre farklılaştığı ortaya konmuştur. Reddedilme duyarlılığı ise, yaşı, gelir düzeyine, medeni duruma, ilişki durumuna ve psikiyatriye ve psikoterapiye başvurma durumlarına göre farklılaşmaktadır.

Son olarak, ilgili literatür incelendiğinde araştırmada analiz edilen tüm kavramların bağlanma ile ilişkili olduğu görölmüştür. Ayrıca erken dönem uyum bozucu şemaların da kişinin kendisinin ve başkalarının duygu ve düşüncelerini değerlendirmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. İlerideki araştırmalarda bağlanma ve şemaların bu araştırmada konu edilen süreçlerle ilişkisini de değerlendiren daha kapsamlı çalışmalar yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- [1] Abu-Akel, A., & Bo, S. (2013). Superior mentalizing abilities of female patients with schizophrenia. *Psychiatry Research*, 210(3), 794-799. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2013.09.013>
- [2] Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Routledge. (Orijinal eserin basım tarihi 1978)
- [3] Akbulut, Ö., Çapık, C., & Ataturk Universitesi, Hemsirelik Fakultesi, Halk Sagligi Hemsireligi Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye. (2022). Çok Değişkenli İstatistiksel Analizler İçin Örneklem Büyüklüğü. *Journal of Nursology*, 25(2), 111-116. <https://doi.org/10.5152/JANHS.2022.970637>
- [4] Akdik, A. (2023). *Anneden Algılanan Narsistik Özellikler, Reddedilme Duyarlılığı ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- [5] Akfırat, O. N. (2020). Investigation of Relationship Between Psychological Well-Being, Self Esteem, Perceived General Self-Efficacy, Level of Hope and Cognitive Emotion Regulation Strategies. *European Journal of Education Studies*, 7(9). <https://doi.org/10.46827/ejes.v7i9.3267>
- [6] Aksu, H. N. (2022). *The Association of Recurrent Dreams with Psychological Symptomatology and Dissociation: Mentalization as a Potential Moderator* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- [7] Akyüz Uçar, G. A., & Savi, F. (2020). Ergenlerin Duygu Düzenleme Becerileri, Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Yas Düzeyinin Riskli Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Pamukkale University Journal of Education*. <https://doi.org/10.9779/pauefd.811383>
- [8] Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 217-237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- [9] Allen, J. G., Fonagy, P. ve Bateman A. W. (2013). Klinik Uygulamalarda Zihinselleştirme (1. Baskı). (S. Yelkener, Çev.). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları (Original Eserin Basım Tarihi 2008, 1. Baskı).

- [10] Almheiri, A. (2001). Connecting Theories Of Emotional Intelligence And Emotion Regulation With Positive Psychology. Master Of Applied Positive Psychology (MAPP) Capstone Projects.
- [11] Altan Sarıkaya, N., Taş, Ç., & Akgün, N. (2021). Klinik Deneyim Yaşayan Hemşirelik Öğrencilerinin Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İncelenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 191-200. <https://doi.org/10.26453/otjhs.840812>
- [12] Altan-Atalay, A., & Saritas-Atalar, D. (2022). Interpersonal emotion regulation strategies: How do they interact with negative mood regulation expectancies in explaining anxiety and depression? *Current Psychology*, 41(1), 379-385. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00586-2>
- [13] Anafarta Şendağ, M. (2022). Duygu Düzenleme Gelişiminde Temel Bir Kaynak: Bağlanma. İçinde Cesur Soysal, G & E. Öncel Arı (Ed.), *Duygu Düzenleme* (2. bs, ss. 37-60). Nobel.
- [14] Anayurt, A., & Yalçın, İ. (2021). Investigation of Relations between Emotion Regulation, Early Maladaptive Schemas, Cognitive Flexibility, and Rumination. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(4), 194-204. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.818048>
- [15] Araiza, A. M., Freitas, A. L., & Klein, D. N. (2020). Social-Experience and Temperamental Predictors of Rejection Sensitivity: A Prospective Study. *Social Psychological and Personality Science*, 11(6), 733-742. <https://doi.org/10.1177/1948550619878422>
- [16] Arslan, İ. (2017). *Hemşirelerde duygu yönetme beceri düzeylerinin belirlenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- [17] Asgarizadeh, A., Sharp, C., & Ghanbari, S. (2023). Shame-coping clusters: Comparisons regarding attachment insecurities, mentalizing deficits, and personality pathology, controlling for general emotion dysregulation. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 10(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s40479-023-00231-2>
- [18] Assefa, M., Ford, J., Osborne, E., McIlvaine, A., King, A., Campbell, K., ... & McGovern, M. (2019). Implementing integrated services in routine behavioral health care: primary outcomes from a cluster randomized controlled trial. *BMC Health Services Research*, 19(1). <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4624-x>
- [19] Ataman Temizel, E., & Dağ, İ. (2014). Stres Veren Yaşam Olayları, Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri, Depresif Belirtiler ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiler. *Klinik Psikiyatri*, 17(1), 7-17.
- [20] Atan, T., Ünver, Ş., & İslamoğlu, İ. (2019). Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Red Duyarlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 27, 529-538. <https://doi.org/10.29228/tbd.2007.23384>

- [21] Atanassov, N., & Savov, S. (2016). Mentalization And Personality Organization In Heroin Addicted Patients: A Narrative Analysis. *Language and Psychoanalysis*, 5(1), 14-30. <https://doi.org/10.7565/landp.v5i1.1552>
- [22] Avan, E. (2023). *Obsesif Kompulsif Bozukluk Hastalarının Obsesyon Türleri ile Psikodinamik Kişilik Organizasyonu ve Travmatik Yaşantı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Antalya Bilim Üniversitesi.
- [23] Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., Şimşek, E., & İçelli, İ. (2006). Borderline Kişilik Envanterinin Türkçe'ye Uyarlanması, Güvenilirlik ve Geçerliliği. *Türkiye'de Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 6-10.
- [24] Ayduk, O., Downey, G., & Kim, M. (2001). Rejection Sensitivity and Depressive Symptoms in Women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(7), 868-877. <https://doi.org/10.1177/0146167201277009>
- [25] Ayduk, O., Downey, G., Testa, A., Yen, Y., & Shoda, Y. (1999). Does Rejection Elicit Hostility in Rejection Sensitive Women? *Social Cognition*, 17(2), 245-271. <https://doi.org/10.1521/soco.1999.17.2.245>
- [26] Ayduk, O., May, D., Downey, G., & Higgins, E. T. (2003). Tactical Differences in Coping With Rejection Sensitivity: The Role of Prevention Pride. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(4), 435-448. <https://doi.org/10.1177/0146167202250911>
- [27] Ayduk, Ö., Gyurak, A., & Luerssen, A. (2008a). Individual differences in the rejection–aggression link in the hot sauce paradigm: The case of rejection sensitivity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 775-782. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2007.07.004>
- [28] Ayduk, Ö., Zayas, V., Downey, G., Cole, A. B., Shoda, Y., & Mischel, W. (2008b). Rejection sensitivity and executive control: Joint predictors of borderline personality features. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 151-168. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.04.002>
- [29] Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011). Ergen Öznel İyi Oluşu İle Kimlik Statüsü İlişkisinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 167-179. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Zgefd/Issue/47949/606683>
- [30] Ayseli, C. (2019). *Temel psikolojik ihtiyaçlar ve kendini bağışlama: Duygu düzenleme güçlüğü, suçluluk ve utanç duygularının aracılık rollerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- [31] Badanfiroz, A., Boogar, I. R., Najee, A., & Shaikhe, M. (2017). Cognitive Emotion Regulation in Students: The Predictive Role of Ego Strength and Personality Organization. *Qom University of Medical Sciences Journal*, 11(8), 37-45.

- [32] Badoud, D., Luyten, P., Fonseca-Pedrero, E., Eliez, S., Fonagy, P. ve Debbané, M. (2015). The French version of the Reflective Functioning Questionnaire: Validity data for adolescents and adults and its association with non-suicidal self-injury. *PLoS One*, 10(12), e0145892.
- [33] Balaban, G. (2020). *Ergenlerde görülen psikolojik bozuklukların erken dönem uyumsuz şemalar ve duygu düzenleme ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- [34] Banks, S. J., Eddy, K. T., Angstadt, M., Nathan, P. J., & Phan, K. L. (2007). Amygdala–frontal connectivity during emotion regulation. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 2(4), 303-312. <https://doi.org/10.1093/scan/nsm029>
- [35] Barreto, J. F., Matias, M., Carvalho, H. M., & Matos, P. M. (2017). Uncovering personality structure with the Inventory of Personality Organization: An exploration of factor structure with a Portuguese sample. *European Review of Applied Psychology*, 67(5), 247-257. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2017.08.001>
- [36] Bateman A. & Fonagy P. (2015) Borderline Personality Disorder And Mood Disorders: Mentalizing As A Framework For Integrated Treatment. *J Clin Psychol*. 2015 Aug;71(8):792-804. Doi: 10.1002/Jclp.22206. Epub 2015 Jul 17. PMID: 26190067.
- [37] Bateman, A. W., & Fonagy, P. (2012). *Handbook of mentalizing in mental health practice* (ss. xxiii, 593). American Psychiatric Publishing, Inc.
- [38] Bateman, A., & Fonagy, P. (2004). *Psychotherapy for borderline personality disorder: Mentalization-based treatment* (1. publ., reprint). Oxford Univ. Press.
- [39] Bateman, A., & Fonagy, P. (2006). Mentalizing and Borderline Personality Disorder. İçinde J. G. Allen & P. Fonagy (Ed.), *Handbook of Mentalization-Based Treatment* (ss. 183-200). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470712986.ch9>
- [40] Bateman, A., & Fonagy, P. (2013). Mentalization-Based Treatment. *Psychoanalytic Inquiry*, 33(6), 595-613. <https://doi.org/10.1080/07351690.2013.835170>
- [41] Bateman, A., Fonagy, P., Campbell, C., Luyten, P., & Debbané, M. (2023). *Cambridge Guide to Mentalization-Based Treatment (MBT)* (1. bs). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108896054>
- [42] Baysan Arabacı, L., Ayakdaş Dağlı, D., & Taş, G. (2018). Madde Kullanım Bozukluklarında Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Hemşirelerin Rol ve Sorumlulukları. *Bağımlılık Dergisi*, 19(1), 10-16.

- [43] Bell, M. A., & Wolfe, C. D. (2004). Emotion and Cognition: An Intricately Bound Developmental Process. *Child Development*, 75(2), 366-370. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00679.x>
- [44] Berenson, K. R., Gyurak, A., Ayduk, Ö., Downey, G., Garner, M. J., Mogg, K., Bradley, B. P., & Pine, D. S. (2009). Rejection sensitivity and disruption of attention by social threat cues. *Journal of Research in Personality*, 43(6), 1064-1072. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.07.007>
- [45] Berking M, Znoj H. Entwicklung und Validierung eines Fragebogens zur standardisierten Selbsteinschätzung emotionaler Kompetenzen [Development and validation of a self-report measure for the assessment of emotion-regulation skills]. *Z Psychiatrie Psychol Psychother* 2008; 56:141-152.
- [46] Berthelot, N., Ensink, K., Bernazzani, O., Normandin, L., Luyten, P., & Fonagy, P. (2015). Intergenerational Transmission of Attachment in Abused and Neglected Mothers: The Role of Trauma-Specific Reflective Functioning. *Infant Mental Health Journal*, 36(2), 200-212. <https://doi.org/10.1002/imhj.21499>
- [47] Beşikçi, E., Agnew, C. R., & Yıldırım, A. (2016). It's my partner, deal with it: Rejection sensitivity, normative beliefs, and commitment. *Personal Relationships*, 23(3), 384-395. <https://doi.org/10.1111/pere.12131>
- [48] Bilge, Y. (2020). Borderline Kişilik Bozukluğu Tedavisinde Zihinselleştirme Temelli Terapi. İçinde C. Ş. Eysel & S. Gün (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar* (ss. 167-208). İksad Yayınevi. <http://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/4617>
- [49] Bintaş Zörer, P. (2015). *Bağlanma Kuramı Perspektifinden Sosyal Kaygı: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Reddedilme Duyarlılığının Rolü* [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi].
- [50] Birditt, K. S., & Fingerman, K. L. (2003). Age and gender differences in adults' descriptions of emotional reactions to interpersonal problems. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 58(4), P237-245. <https://doi.org/10.1093/geronb/58.4.p237>
- [51] Birditt, K. S., Fingerman, K. L., & Almeida, D. M. (2005). Age differences in exposure and reactions to interpersonal tensions: A daily diary study. *Psychology and Aging*, 20(2), 330-340. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.20.2.330>
- [52] Bleidorn, W., Klimstra, T. A., Denissen, J. J. A., Rentfrow, P. J., Potter, J., & Gosling, S. D. (2013). Personality maturation around the world: A cross-cultural examination of social-investment theory. *Psychological Science*, 24(12), 2530-2540. <https://doi.org/10.1177/0956797613498396>

- [53] Bliss, S., & McCardle, M. (2014). An Exploration of Common Elements in Dialectical Behavior Therapy, Mentalization Based Treatment and Transference Focused Psychotherapy in the Treatment of Borderline Personality Disorder. *Clinical Social Work Journal*, 42(1), 61-69. <https://doi.org/10.1007/s10615-013-0456-z>
- [54] Bloch, L., Haase, C. M., & Levenson, R. W. (2014). Emotion regulation predicts marital satisfaction: More than a wives' tale. *Emotion (Washington, D.C.)*, 14(1), 130-144. <https://doi.org/10.1037/a0034272>
- [55] Blüml, V. & Doering, S. (2021). Icd-11 personality disorders: a psychodynamic perspective on personality functioning. *Frontiers in Psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.654026>
- [56] Bondü, R., & Richter, P. (2016). Interrelations of Justice, Rejection, Provocation, and Moral Disgust Sensitivity and Their Links with the Hostile Attribution Bias, Trait Anger, and Aggression. *Frontiers in Psychology*, 7. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00795>
- [57] Bora, A. (2019). *Çocukluk Çağı Örselenmelerindeki Savunma Mekanizmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Borderline ve Narsisistik Kişilik Örgütlenmeleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa.
- [58] Borges, L. M., & Naugle, A. E. (2017). The role of emotion regulation in predicting personality dimensions: Emotion regulation and personality. *Personality and Mental Health*, 11(4), 314-334. <https://doi.org/10.1002/pmh.1390>
- [59] Bornstein, R. (2006). A freudian construct lost and reclaimed: the psychodynamics of personality pathology. *Psychoanalytic Psychology*, 23(2), 339-353. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.23.2.339>
- [60] Bowlby, J. (2023). Bağlanma (T. V. Soylu, Çev.; 6. bs). Pinhan. (Orijinal eserin basım tarihi 1969)
- [61] Bozduğan, B. N. (2023). *Genç Yetişkinlerde Yeme Tutumunun Yordayıcıları Olarak Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Benlik Saygısı ve Reddedilme Duyarlılığı* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- [62] Bozkuş, O. (2014). *Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Olumlu Yanılsama, Reddedilme Duyarlılığı Ve Narsisizm* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- [63] Bozkuş, O., & Araz, A. (2015). Narsisizm ve Evlilik Uyum İlişkisinde Reddedilme Duyarlılığı ve Olumlu Yanılsamaların Aracı Rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6). <https://doi.org/10.7816/nesne-03-06-02>

- [64] Braungart, J. M., & Stifter, C. A. (1991). Regulation of negative reactivity during the strange situation: Temperament and attachment in 12-month-old infants. *Infant Behavior and Development*, 14(3), 349-364. [https://doi.org/10.1016/0163-6383\(91\)90027-P](https://doi.org/10.1016/0163-6383(91)90027-P)
- [65] Brett, M., Johnsrude, I. S., & Owen, A. M. (2002). The problem of functional localization in the human brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 3(3), 243-249. <https://doi.org/10.1038/nrn756>
- [66] Brookings, J. B., Zembar, M. J., & Hochstetler, G. M. (2003). An interpersonal circumplex/five-factor analysis of the Rejection Sensitivity Questionnaire. *Personality and Individual Differences*.
- [67] Brown, R. L., Chen, M. A., Paoletti, J., Dicker, E. E., Wu-Chung, E. L., LeRoy, A. S., Majd, M., Suchting, R., Thayer, J. F., & Fagundes, C. P. (2022). Emotion Regulation, Parasympathetic Function, and Psychological Well-Being. *Frontiers in psychology*, 13, 879166. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.879166>
- [68] Brown, S. L., Mitchell, S. M., Roush, J. F., La Rosa, N. L., & Cukrowicz, K. C. (2019). Rejection sensitivity and suicide ideation among psychiatric inpatients: An integration of two theoretical models. *Psychiatry Research*, 272, 54-60. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.12.009>
- [69] Brumariu, L. E. (2015). Parent-Child Attachment and Emotion Regulation. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2015(148), 31-45. <https://doi.org/10.1002/cad.20098>
- [70] Buçakcı, M. G. (2022). *Aile İçi İletişim ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Zihinselleştirme ve Psikolojik Esnekliğin Etkilerinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Başkent Üniversitesi.
- [71] Budan, G. (2019). *The Relationship Between Borderline Personality Organization and Time Perspective* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- [72] Bugay, A., & Erdur Baker, Ö. (2011). Ruminasyon Düzeyinin Toplumsal Cinsiyet ve Yaşa Göre İncelenmesi Age and Gender Differences in Rumination. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 191-201.
- [73] Bungert, M., Liebke, L., Thome, J., Haeussler, K., Bohus, M., & Lis, S. (2015). Rejection sensitivity and symptom severity in patients with borderline personality disorder: Effects of childhood maltreatment and self-esteem. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 2(1), 4. <https://doi.org/10.1186/s40479-015-0025-x>

- [74] Burgkart, P. L., Vuzic, X., Fuchshuber, J., & Unterrainer, H.-F. (2022). Attachment Styles, Personality Organization, and Substance Use as Predictors of Emotion Regulation Strategies “Suppression” and “Reappraisal” in Young Adults. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 786045. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.786045>
- [75] Burks, V. S., Dodge, K. A., & Price, J. M. (1995). Models of internalizing outcomes of early rejection. *Development and Psychopathology*, 7(4), 683-695. <https://doi.org/10.1017/S0954579400006787>
- [76] Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem A Akademi.
- [77] Caculidis-Tudor, D., Bică, A., Ianole-Călin, R., & Podina, I. R. (2023). The less I get, the more I punish: A moderated-mediation model of rejection sensitivity and guilt in depression. *Current Psychology*, 42(5), 3567-3579. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01625-7>
- [78] Caligor, E., Kernberg, O. F., & Clarkin, J. F. (2007). Handbook of Dynamic Psychotherapy for Higher Level Personality Pathology. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- [79] Camacho, E. B., Chávez-León, E., Uribe, M. P. O., Jiménez, A. Y., & López, O. N. (2010). The levels of psychological functioning of personality and the mechanisms of defense. *Salud Mental*, 33(6), 517-526.
- [80] Cannon, W. B.. (1987). The James-Lange theory of emotions: a critical examination and an alternative theory. 100.
- [81] Carlson, E. A., & Sroufe, L. A. (1995). Contribution of attachment theory to developmental psychopathology. İçinde *Developmental psychopathology, Vol. 1: Theory and methods* (ss. 581-617). John Wiley & Sons.
- [82] Casini, E., Glemser, C., Premoli, M., Preti, E., & Richetin, J. (2022). The mediating role of emotion regulation strategies on the association between rejection sensitivity, aggression, withdrawal, and prosociality. *Emotion*, 22(7), 1505-1516. <https://doi.org/10.1037/emo0000908>
- [83] Cassidy, J. (1994). Emotion Regulation: Influences of Attachment Relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2/3), 228-249. <https://doi.org/10.2307/1166148>
- [84] Cavicchioli, M., & Maffei, C. (2020). Rejection sensitivity in borderline personality disorder and the cognitive–affective personality system: A meta-analytic review. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 11(1), 1-12. <https://doi.org/10.1037/per0000359>

- [85] Ceran-Yıldırım, G. G. (2020). *Kişilik Organizasyonları Envanteri'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması* [Doktora tezi]. Doğu Üniversitesi.
- [86] Ceran-Yıldırım, G. G. (2022). Eksen II Kişilik Özelliklerinin Kişilik Organizasyonları Açısından Değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 15(57), 1383-1406.
- [87] Ceran-Yıldırım, G. G., & Yüksel, S. (2021). Kişilik Organizasyonları Envanteri'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ulakbilge*, 56, 1-19.
- [88] Cesur, E. (2023). Emotion Regulation Skills with the Changing Perception of Happiness in the Pandemic. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 106-124. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1213169>
- [89] Ceyhan, İ. M., & İnan, E. (2023). Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Zihinselleştirme ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Sıralı Aracılık Etkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 51(26). <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120230417m000055>
- [90] Chanen, A. M., & Kaess, M. (2012). Developmental Pathways to Borderline Personality Disorder. *Current Psychiatry Reports*, 14(1), 45-53. <https://doi.org/10.1007/s11920-011-0242-y>
- [91] Charles, S. T., & Carstensen, L. L. (2010). Social and Emotional Aging. *Annual Review of Psychology*, 61, 383-409. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100448>
- [92] Chen, E., & Miller, G. E. (2012). "Shift-and-Persist" Strategies: Why Low Socioeconomic Status Isn't Always Bad for Health. *Perspectives on Psychological Science*, 7(2), 135-158. <https://doi.org/10.1177/1745691612436694>
- [93] Cheung, G. W. & Lau, R. S. (2008). Testing mediation and suppression effects of latent variables: Bootstrapping with structural equation models. *Organizational Research Methods*, 11(2), 296-325.
- [94] Choi-Kain LW & Gunderson JG. Mentalization: Ontogeny, Assessment, And Application In The Treatment Of Borderline Personality Disorder. *Am J Psychiatry*. 2008 Sep;165(9):1127-35.
- [95] Cierpiatowska, L., & Kaczmarek, J. (2022). Organizacja osobowości borderline a mentalizacja aktywowana przez bodźce społeczne. *Polskie Forum Psychologiczne*, 27(3), 273-290. <https://doi.org/10.34767/PFP.2022.03.01>
- [96] Cimino, S., Tambelli, R., & Cerniglia, L. (2023). The Role of Maternal Personality Organization and of the p Factor in Predicting Parental Distress, the Quality of Parental Care, and Offspring's Dysregulation Symptoms. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 3963-3971. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S423698>

- [97] Clarkin, J. F., Yeomans, F. E., & Kernberg, O. F. (2006). *Psychotherapy for Borderline Personality. Focusing on Object Relations*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- [98] Cliffordson, C. (2002). The hierarchical structure of empathy: dimensional organization and relations to social functioning. *Scandinavian Journal of Psychology*, 43(1), 49-59. <https://doi.org/10.1111/1467-9450.00268>
- [99] Cohen, P., Chen, H., Gordon, K., Johnson, J., Brook, J., & Kasen, S. (2008). Socioeconomic background and the developmental course of schizotypal and borderline personality disorder symptoms. *Development and Psychopathology*, 20(2), 633-650. <https://doi.org/10.1017/S095457940800031X>
- [100] Cole, P. M., Martin, S. E., & Dennis, T. A. (2004). Emotion Regulation as a Scientific Construct: Methodological Challenges and Directions for Child Development Research. *Child Development*, 75(2), 317-333. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00673.x>
- [101] Cole, P. M., Michel, M. K., & Teti, L. O. (1994). The Development of Emotion Regulation and Dysregulation: A Clinical Perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-102. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.1994.tb01278.x>
- [102] Conradi, H. J., Boertien, S. D., Cavus, H., & Verschuere, B. (2016). Examining psychopathy from an attachment perspective: The role of fear of rejection and abandonment. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 27(1), 92-109. <https://doi.org/10.1080/14789949.2015.1077264>
- [103] Corbitt, E. M., & Widiger, T. A. (1995). Sex differences among the personality disorders: An exploration of the data. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(3), 225-238. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.1995.tb00041.x>
- [104] Cosentino, S., Arias-Pujol, E., & Pérez-Testor, C. (2021). Psychometric Properties of the Spanish Short Version of the Inventory of Personality Organization (IPO-18) in a Nonclinical Sample. *Journal of Personality Assessment*, 103(5), 659-666. <https://doi.org/10.1080/00223891.2021.1878524>
- [105] Cosenza, M., Ciccarelli, M., & Nigro, G. (2019). The steamy mirror of adolescent gamblers: Mentalization, impulsivity, and time horizon. *Addictive Behaviors*, 89, 156-162. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.10.002>

- [106] Côté, S., Gyurak, A., & Levenson, R. W. (2010). The ability to regulate emotion is associated with greater well-being, income, and socioeconomic status. *Emotion*, 10(6), 923-933. <https://doi.org/10.1037/a0021156>
- [107] Cropp, C., Taubner, S., Salzer, S., & Streeck-Fischer, A. (2019). Psychodynamic Psychotherapy with Severely Disturbed Adolescents: Changes in Reflective Functioning. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 18(3), 263-273. <https://doi.org/10.1080/15289168.2019.1643212>
- [108] Cüre-Acer, S. (2020). *Ebeveynlik Tutumunun Psikolojik Belirtilere Etkisinde Zihinselleştirmenin, Dayanıklılığın ve Çocukluk Çağı Deneyimlerinin Rolü: Nesiller Arası Bir Çalışma* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- [109] Çağlayaner, A., & Çoklar-Okutkan, I. (2020). Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişki: Kırılgan Narsisizm, Büyüklenmecî Narsisizm ve Benlik Saygısının Aracı Rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 0, 1. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000043>
- [110] Çalışkan, Z., & Özyurt, G. (2020). Evaluation of the Emotion Regulation Skill of Overweight-Obese Preschool Children and Maternal Mental Well-Being. *Erciyes Medical Journal*, 42(1), 84-88. <https://doi.org/10.14744/etd.2019.08068>
- [111] Çam, M. O., & Taş, G. (2021). Duygu Düzenleme ve Psikiyatri Hemşireliğine Yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(2), 192-206. <https://doi.org/10.18863/pgy.756948>
- [112] Çini, A. (2022). *Ebeveyn Kabul-Reddi ile Kişilerarası Problemler Arasındaki İlişkide Zihinselleştirme ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- [113] Çolak, G. V., Koç, A. E., & Hocaoglu, C. (2021). Reddedilmek; İçsel Korkumuz. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 5(9), 45-56. <https://doi.org/10.31461/ybpd.885037>
- [114] D'Aurizio, G., Di Stefano, R., Socci, V., Rossi, A., Barlattani, T., Pacitti, F., & Rossi, R. (2023). The role of emotional instability in borderline personality disorder: A systematic review. *Annals of General Psychiatry*, 22(1), 9. <https://doi.org/10.1186/s12991-023-00439-0>
- [115] Dagan, O., Groh, A., Madigan, S., & Bernard, K. (2021). *A Lifespan Development Theory of Insecure Attachment and Internalizing Symptoms: Integrating Meta-Analytic Evidence via a Testable Evolutionary Mis/Match Hypothesis* [Preprint]. PsyArXiv. <https://doi.org/10.31234/osf.io/h3ewf>
- [116] Dagnall, N., Denovan, A., Parker, A., Drinkwater, K., & Walsh, R. S. (2018). Confirmatory Factor Analysis of the Inventory of Personality Organization-Reality Testing Subscale. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01116>

- [117] De Panfilis, C., Meehan, K. B., Cain, N. M., & Clarkin, J. F. (2016). Effortful Control, Rejection Sensitivity, and Borderline Personality Disorder Features in Adulthood. *Journal of Personality Disorders*, 30(5), 595-612. https://doi.org/10.1521/pedi_2015_29_226
- [118] De Rubeis, J., Lugo, R. G., Witthöft, M., Sütterlin, S., Pawelzik, M. R., & Vögele, C. (2017). Rejection sensitivity as a vulnerability marker for depressive symptom deterioration in men. *PLOS ONE*, 12(10), e0185802. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185802>
- [119] Deal, K. (2007). Psychodynamic theory. *Advances in Social Work*, 8(1), 184-195. <https://doi.org/10.18060/140>
- [120] Debbané, M., Salaminios, G., Luyten, P., Badoud, D., Armando, M., Solida Tozzi, A., Fonagy, P., & Brent, B. K. (2016). Attachment, Neurobiology, and Mentalizing along the Psychosis Continuum. *Frontiers in Human Neuroscience*, 10. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2016.00406>
- [121] Demirkan, A. K., Gerdan, G., & Yazıcı, M. (2023). Anksiyete Bozukluklarında Kişilik Örgütlenmesi: Yaygın Anksiyete Bozukluğu ve Panik Bozukluğu Karşılaştırılması. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler- Current Approaches in Psychiatry*, 15 (Supplement 1), 321-331. <https://doi.org/10.18863/pgy.1320916>
- [122] Di Giuseppe, M., & Conversano, C. (2022). Psychological components of chronic diseases: The link between defense mechanisms and alexithymia. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, Vol 10, No 3 (2022). <https://doi.org/10.13129/2282-1619/MJCP-3602>
- [123] Di Giuseppe, M., Orrù, G., Gemignani, A., Ciacchini, R., Miniati, M., & Conversano, C. (2022). Mindfulness and Defense mechanisms as explicit and implicit emotion regulation strategies against psychological distress during massive catastrophic events. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 12690. <https://doi.org/10.3390/ijerph191912690>
- [124] Diamond, D., Clarkin, J. F., Levy, K. N., Meehan, K. B., Cain, N. M., Yeomans, F. E., & Kernberg, O. F. (2014). Change in Attachment and Reflective Function in Borderline Patients with and without Comorbid Narcissistic Personality Disorder in Transference Focused Psychotherapy. *Contemporary Psychoanalysis*, 50(1-2), 175-210. <https://doi.org/10.1080/00107530.2014.880316>
- [125] Diamond, D., Yeomans, F. E., Stern, B., Levy, K. N., Hörz, S., Doering, S., Fischer-Kern, M., Delaney, J., & Clarkin, J. F. (2013). Transference Focused Psychotherapy for Patients with Comorbid Narcissistic and Borderline Personality Disorder. *Psychoanalytic Inquiry*, 33(6), 527-551. <https://doi.org/10.1080/07351690.2013.815087>

- [126] Diguier, L., Hébert, É., Gamache, D., Laverdière, O., Daoust, J.-P., & Pelletier, S. (2006). *Personality Organization Diagnostic Form (PODF) Manual for Scoring*. Université Laval, Québec, Canada. <https://constellation.uqac.ca/id/eprint/4837/1/manuel-PODF-31janvier05.pdf>
- [127] Dimitrijević, A., Hanak, N., Altaras Dimitrijević, A., & Jolić Marjanović, Z. (2018). The Mentalization Scale (MentS): A Self-Report Measure for the Assessment of Mentalizing Capacity. *Journal of Personality Assessment*, 100(3), 268-280. <https://doi.org/10.1080/00223891.2017.1310730>
- [128] Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of Rejection Sensitivity for Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343.
- [129] Downey, G., Berenson, K. R., & Kang, J. (2006). *Adult Rejection Sensitivity Questionnaire (A-RSQ)* [dataset]. <https://doi.org/10.1037/t20086-000>
- [130] Dozier, M., & Kobak, R. R. (1992). Psychophysiology in Attachment Interviews: Converging Evidence for Deactivating Strategies. *Child Development*, 63(6), 1473. <https://doi.org/10.2307/1131569>
- [131] Drury, J. L. (2010). *Why do rejection sensitive individuals fear rejection? An interpretative phenomenological analysis*. [Doktora tezi]. City University London.
- [132] Dryman, M. T., & Heimberg, R. G. (2018). Emotion regulation in social anxiety and depression: A systematic review of expressive suppression and cognitive reappraisal. *Clinical Psychology Review*, 65, 17-42. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2018.07.004>
- [133] Duman, N. (2019). Mentalizasyon ve Mentalizasyonun Psikopatoloji, Duygudurum Düzenleme, Saldırganlık ve Şiddet ilişkisi Üzerine Bir Derleme. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2).
- [134] Duman, N., Yılmaz, S. A., Umunç, Ş., & İmre, Y. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Duygudurum Düzenleme ve Öfke. *Journal of International Scientific Researches*, 4(1), 1-9. <https://doi.org/10.21733/ibad.505283>
- [135] Dykas, M. J., & Cassidy, J. (2011). Attachment and the processing of social information across the life span: Theory and evidence. *Psychological Bulletin*, 137(1), 19-46. <https://doi.org/10.1037/a0021367>
- [136] Eftekhari, A., Zoellner, L. A., & Vigil, S. A. (2009). Patterns of emotion regulation and psychopathology. *Anxiety, Stress & Coping*, 22(5), 571-586. <https://doi.org/10.1080/10615800802179860>

- [137] Elibol, Ş. (2018). Yakınlıktan korkma, kendini saklama, duygu düzenleme güçlüğü ve bağlanmanın narsistik kişilik özelliği ile ilişkisi: Reddedilme duyarlılığının aracı rolü (Yüksek Lisans Tezi).
- [138] Elibol, Ş., & Sevi Tok, E. S. (2019). Bağlanma Stilleri, Duygu Düzenleme, Reddedilme Duyarlılığı, Yakınlık Korkusu ve Kendini Saklamanın Kırılgan Narsisizm ile İlişkisi. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 127-148. <https://doi.org/10.31682/ayna.515625>
- [139] Ellis, A. (1991). The Revised ABC's of Rational-Emotive Therapy (RET). *Journal Of Rational Emotive And Cognitive-Behavior Therapy.*, 9(3), 139–172.
- [140] Ellison, W. & Levy, K. (2012). Factor structure of the primary scales of the inventory of personality organization in a nonclinical sample using exploratory structural equation modeling. *Psychological Assessment*, 24(2), 503-517. <https://doi.org/10.1037/a0026264>
- [141] Ensink, K., Bégin, M., Normandin, L., & Fonagy, P. (2017). Parental reflective functioning as a moderator of child internalizing difficulties in the context of child sexual abuse. *Psychiatry Research*, 257, 361-366. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.07.051>
- [142] Ensink, K., Deschênes, M., Bégin, M., Cimon, L., Gosselin, T., Wais, M., Normandin, L., & Fonagy, P. (2024). Dimensional model of adolescent personality pathology, reflective functioning, and emotional maltreatment. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1302137. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1302137>
- [143] Ensink, K., Rousseau, M., Biberdzic, M., Bégin, M., & Normandin, L. (2017). Reflective Functioning and Personality Organization: Associations With Negative Maternal Behaviors: Maternal Behavior, Mentalization and Personality. *Infant Mental Health Journal*, 38(3), 351-362. <https://doi.org/10.1002/imhj.21643>
- [144] Erbaş, M. M., & Karahan, T. F. (2022). Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Reddedilme Duyarlılığı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Eğitim Felsefesi ve Sosyolojisi Dergisi*, 3(1), 1-16. <https://doi.org/10.29329/jeps.2022.507.1>
- [145] Erdem, Z., & Dilekler Aldemir, İ. (2022). Genç Yetişkinler ve Bakım Verenlerinin Duygu Düzenleme Strateji Kullanımları: Nitel Bir İnceleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 10(23), 45-77. <https://doi.org/10.7816/nesne-10-23-04>
- [146] Erikson, E. H. (2020). *İnsanın 8 Evresi* (G. Akkaya, Çev.; 5. bs). Okuyan Us. (Orijinal eserin basım tarihi 1982)
- [147] Erözkan, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları ile Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.

- [148] Erözkan, A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, Article 17.
- [149] Erözkan, A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, Article 17.
- [150] Ersöz, M. (2023). *Yaygın Anksiyete Bozukluğu Tanısı Almış Bireylerin Psikodinamik Açından Kişilik Organizasyonlarının İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Antalya Bilim Üniversitesi.
- [151] Euler, S., Hüwe, L., Gablonski, T.-C., Dehoust, M., Schulz, H., Brütt, A.-L., & Andreas, S. (2022). Mentalizing Mediates the Association between Narcissism and Psychotherapeutic Treatment Outcome in a Mixed Clinical Sample. *Psychopathology*, 55(5), 282-291. <https://doi.org/10.1159/000524203>
- [152] Euler, S., Nolte, T., Constantinou, M., Griem, J., Montague, P. R., Fonagy, P., & Personality and Mood Disorders Research Network. (2021). Interpersonal Problems in Borderline Personality Disorder: Associations With Mentalizing, Emotion Regulation, and Impulsiveness. *Journal of Personality Disorders*, 35(2), 177-193. https://doi.org/10.1521/pedi_2019_33_427
- [153] Evans, K., & Crum, A. J. (2024). Mindset Regulation. İçinde J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (3. bs, ss. 87-93). The Guilford Press.
- [154] Faraji, H., & Sucu, Ö. (2023). Yetişkinlerde İlk Nesne İlişkileri ve Reddedilme Duyarlılığı ile Yakın İlişkiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Humanistic Perspective*, 5(3), 967-997. <https://doi.org/10.47793/hp.1254706>
- [155] Faraji, H., & Tarım, S. (2022). Annelerin Borderline Kişilik Örüntüleri ile Çocuklarının Reddedilme Duyarlılığı, Öfke ve Saldırganlıklarına Dair Bir Literatür İncelemesi. *Advances in Women's Studies*, 4(2), 36-44. <https://doi.org/10.5152/atakad.2022.220921>
- [156] Faraji, H., & Tezcan, A. E. (2023). Rejection Sensitivity and Fear of Intimacy in Individuals with and without Borderline Personality Disorder. *Fırat Tıp Dergisi*, 28(4), 286-295.
- [157] Faraji, H., Muhtar, N. U., & Tezcan, A. E. (2023). Determination of First Object Relations and Emotion Regulation Difficulties in Borderline Personality Disorder with Objective and Projective Methods. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 15(Ek 1), 1-13. <https://doi.org/10.18863/pgy.1165387>

- [158] Feinstein, B. A. (2020). The Rejection Sensitivity Model as a Framework for Understanding Sexual Minority Mental Health. *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2247-2258. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-1428-3>
- [159] Feldman, S., & Downey, G. (1994a). Sensitivity to rejection. Yayınlanmamış el yazması. Columbia University, New York.
- [160] Feldman, S., & Downey, G. (1994b). Rejection sensitivity as a mediator of the impact of childhood exposure to family violence on adult attachment behavior. *Development and Psychopathology*, 6(1), 231-247. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005976>
- [161] Fidantek, H. (2023). *Astım Tanılı Hastalarda Çocukluk Çağı Travmaları ile Somatizasyon Arasındaki İlişkide Zihinselleştirmenin Aracı Rolü: Kontrollü Bir Çalışma* [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- [162] Fingerman, K. L., Hay, E. L., & Birditt, K. S. (2004). The Best of Ties, the Worst of Ties: Close, Problematic, and Ambivalent Social Relationships. *Journal of Marriage and Family*, 66(3), 792-808. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00053.x>
- [163] Finnegan, R. A., Hodges, E. V. E., & Perry, D. G. (1996). Preoccupied and Avoidant Coping during Middle Childhood. *Society for Research in Child Development*, 67(4), 1318-1328.
- [164] Fischer-Kern, M., & Tmej, A. (2019). Mentalization and Depression: Theoretical Concepts, Treatment Approaches and Empirical Studies – an Overview. *Zeitschrift Für Psychosomatische Medizin Und Psychotherapie*, 65(2), 162-177. <https://doi.org/10.13109/zptm.2019.65.2.162>
- [165] Fischer-Kern, M., Buchheim, A., Hörz, S., Schuster, P., Doering, S., Kapusta, N. D., Taubner, S., Tmej, A., Rentrop, M., Buchheim, P., & Fonagy, P. (2010). The relationship between personality organization, reflective functioning, and psychiatric classification in borderline personality disorder. *Psychoanalytic Psychology*, 27(4), 395-409. <https://doi.org/10.1037/a0020862>
- [166] Fonagy, P. (2001). Attachment Theory And Psychoanalysis. New York: Other Press.
- [167] Fonagy, P. (2002). Understanding of Mental States, Mother-Infant Interaction and the Development of The Self. J. M. Mal-Donado-Duran (Ed.), *Infant And Toddler Mental Health: Models Of Clinical Intervention With Infants And Their Families* içinde (S. 57- 74). American Psychiatric Publishing.
- [168] Fonagy, P. ve Bateman, A. (2008). The development of borderline personality disorder – a mentalizing model. *Journal of Personality Disorders*, 22:4–21

- [169] Fonagy, P. ve Target, M. (1997). Attachment And Reflective Function: Their Role in Self-Organization. *Development And Psychopathology*, 9(4), 679–700.
- [170] Fonagy, P. ve Target, M. (2003). *Psychoanalytic Theories: Perspectives From Developmental Psychopathology*. London: Whurr Publishers Limited.
- [171] Fonagy, P., & Target, M. (1996). Playing with reality: I. Theory of mind and the normal development of psychic reality. *The International journal of psycho-analysis*.
- [172] Fonagy, P., & Target, M. (2002). Early intervention and the development of self-regulation. *Psychoanalytic Inquiry*, 22(3), 307-335. <https://doi.org/10.1080/07351692209348990>
- [173] Fonagy, P., & Target, M. (2007). The Rooting of the Mind in the Body: New Links Between Attachment Theory and Psychoanalytic Thought. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 55(2), 411-456. <https://doi.org/10.1177/00030651070550020501>
- [174] Fonagy, P., & Target, M. (2008). Attachment, trauma, and psychoanalysis: Where psychoanalysis meets neuroscience. İçinde E. L. Jurist, A. Slade, & S. Bergner (Ed.), *Mind to mind: Infant research, neuroscience, and psychoanalysis* (ss. 15-49). Other Press.
- [175] Fonagy, P., Campbell, C., & Luyten, P. (2023). Attachment, Mentalizing and Trauma: Then (1992) and Now (2022). *Brain Sciences*, 13(3), 459. <https://doi.org/10.3390/brainsci13030459>
- [176] Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. Other Press.
- [177] Fonagy, P., Luyten, P., Moulton-Perkins, A., Lee, Y.-W., Warren, F., Howard, S., Ghinai, R., Fearon, P., & Lowyck, B. (2016). Development and Validation of a Self-Report Measure of Mentalizing: The Reflective Functioning Questionnaire. *PLOS ONE*, 11(7), e0158678. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0158678>
- [178] Fonagy, P., Target, M., Steele, H., & Steele, M. (1998). *Reflective-Functioning Manual Version 5 for Application to Adult Attachment Interviews*. <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1461016/1/Reflective%20Functioning%20Manual%20v5%201998.pdf>
- [179] Fontana, A., De Panfilis, C., Casini, E., Preti, E., Richetin, J., & Ammaniti, M. (2018). Rejection sensitivity and psychopathology symptoms in early adolescence: The moderating role of personality organization. *Journal of Adolescence*, 67(1), 45-54. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.05.012>

- [180] Foxhall, M., Hamilton-Giachritsis, C., & Button, K. (2019). The link between rejection sensitivity and borderline personality disorder: A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 289-326. <https://doi.org/10.1111/bjc.12216>
- [181] Frank, J., Kirchner, E., Padberg, F., & Huber, D. (2021). Psychische Struktur und Mentalisierungsfähigkeit bei stationären depressiven Patienten im Langzeitverlauf. *Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie*, 67(3), 256-270. <https://doi.org/10.13109/zptm.2021.67.oa6>
- [182] Freeman, C. (2016). What is Mentalizing? An Overview. *British Journal of Psychotherapy*, 32(2), 189-201. <https://doi.org/10.1111/bjp.12220>
- [183] Freud, A. (2020). *Ben ve Savunma Mekanizmaları* (Y. Erim, Çev.; 6. bs). Metis. (Orijinal eserin basım tarihi 1937)
- [184] Freud, S. (1950). *Beyond the pleasure principle*. New York: Liveright.
- [185] Freud, S. (1961). The ego and the id. In J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 19, ss. 3–66). London: Hogarth Press (Orijinal basım 1923).
- [186] Frye-Cox, N., Ganong, L., Jensen, T., & Coleman, M. (2021). Marital Conflict and Health: The Moderating Roles of Emotion Regulation and Marriage Order. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62(6), 450-474. <https://doi.org/10.1080/10502556.2021.1925853>
- [187] Fuchshuber, J., Hiebler-Ragger, M., Kresse, A., Kapfhammer, H.-P., & Unterrainer, H. F. (2019). The Influence of Attachment Styles and Personality Organization on Emotional Functioning After Childhood Trauma. *Frontiers in Psychiatry*, 10, 643. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2019.00643>
- [188] Gagliardini, G., Gullo, S., Teti, A., & Colli, A. (2023). Personality and mentalization: A latent profile analysis of mentalizing problematics in adult patients. *Journal of Clinical Psychology*, 79(2), 514-530. <https://doi.org/10.1002/jclp.23430>
- [189] Gamache, D., Laverdière, O., Diguier, L., Hébert, É., Larochelle, S., & Descôteaux, J. (2009). The Personality Organization Diagnostic Form: Development of a revised version. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 197, 368-377. <https://doi.org/10.1097/nmd.0b013e3181a20897>
- [190] Gamsız Tunç, Ö., & Dursun, A. (2021). Genç Yetişkinlere Yönelik Duygu Düzenleme Müdahaleleri: Sistemik Gözden Geçirme. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 191-212. <https://doi.org/10.47479/ihead.928033>

- [191] Gao, S., Assink, M., Cipriani, A., & Lin, K. (2017). Associations between rejection sensitivity and mental health outcomes: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 57, 59-74. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.08.007>
- [192] Gao, S., Assink, M., Liu, T., Chan, K. L., & Ip, P. (2021). Associations Between Rejection Sensitivity, Aggression, and Victimization: A Meta-Analytic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), 125-135. <https://doi.org/10.1177/1524838019833005>
- [193] Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J., & Kommer, T. V. D. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36, 267-276. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00083-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00083-7)
- [194] Gergely, G., ve Unoka, Z. (2008). Attachment And Mentalization in Humans: The Development Of The Affective Self. In E. L. Jurist, A. Slade, & S. Bergner (Eds.), *Mind To Mind: Infant Research, Neuroscience, And Psychoanalysis* (Pp. 50–87).
- [195] Gersh, N., & Gray, S. A. O. (2020). Parental Emotion Regulation and Mentalization in Families of Children With ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 24(14), 2084-2099. <https://doi.org/10.1177/1087054718762486>
- [196] Geukes, K., Zalk, M., & Back, M. (2017). Understanding personality development. *International Journal of Behavioral Development*, 42(1), 43-51. <https://doi.org/10.1177/0165025416677847>
- [197] Ghashghaei, H. T., Hilgetag, C. C., & Barbas, H. (2007). Sequence of information processing for emotions based on the anatomic dialogue between prefrontal cortex and amygdala. *NeuroImage*, 34(3), 905-923. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2006.09.046>
- [198] Gıynaş, F. F., Kazan Kızılkurt, Ö., Yazıcı Güleç, M., & Güleç, H. (2019). İlgörüsü olan ve olmayan obsesif kompulsif bozukluk hastalarında kişilik örgütlenmesi. *Cukurova Medical Journal*, 44(1), 18-26. <https://doi.org/10.17826/cumj.447337>
- [199] Gıynaş, F., Güleç, M., Kızılkurt, Ö., Yılmaz, Y., Çıtak, S., & Güleç, H. (2018). Personality organization in patients with obsessive-compulsive disorder and its relationship with functionality. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 0, 1. <https://doi.org/10.5455/apd.300344>
- [200] Godfrey, B. M. (2017). *The Effect of Social Rejection on Anger, Shame, and Panic in College Students with Borderline Personality Traits* [Doktora tezi]. Xavier University.

- [201] Goldin, P. R., Manber, T., Hakimi, S., Canli, T., & Gross, J. J. (2009). Neural Bases of Social Anxiety Disorder: Emotional Reactivity and Cognitive Regulation During Social and Physical Threat. *Archives of General Psychiatry*, 66(2), 170. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2008.525>
- [202] Goodman, J., Fertuck, E., Chesin, M., Lichenstein, S., & Stanley, B. (2014). The moderating role of rejection sensitivity in the relationship between emotional maltreatment and borderline symptoms. *Personality and Individual Differences*, 71, 146-150. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.07.038>
- [203] Górska, D. (2021). The role of the level of personality organization in emotional processing in Generalized Anxiety Disorder. *Personality and Individual Differences*, 181, 111020. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111020>
- [204] Górska, D., & Marszał, M. (2014). Mentalizacja i teoria umysłu w organizacji osobowości borderline – różnice pomiędzy afektywnymi i poznawczymi aspektami poznania społecznego w patologii emocjonalnej (Mentalization and theory of mind in borderline personality organization: Exploring the differences between affective and cognitive aspects of social cognition in emotional pathology). *Psychiatr. Pol.*, 48(3), 503-513.
- [205] Göncü Köse, A., Özen Çıplak, A., Ulaşan Özgüle, E. T., & Sümer, N. (2017). Adapting Rejection Sensitivity Questionnaire into Turkish. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11). <https://doi.org/10.7816/nesne-05-11-03>
- [206] Gör, N. (2021) Ayrılma-Bireyleşme Sorunları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Sosyo-Duygusal ve Oyuna Yönelik Değişkenlerin Aracı Rolünün İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- [207] Gratz, K. L. (2007). Targeting emotion dysregulation in the treatment of self-injury. *Journal of Clinical Psychology*, 63(11), 1091-1103. <https://doi.org/10.1002/jclp.20417>
- [208] Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional Assessment of Emotion Regulation and Dysregulation: Development, Factor Structure, and Initial Validation of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26, 41-54.
- [209] Greenberg, D. M., Kolasi, J., Hegsted, C. P., Berkowitz, Y., & Jurist, E. L. (2017). Mentalized affectivity: A new model and assessment of emotion regulation. *PLOS ONE*, 12(10), e0185264. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185264>

- [210] Greenberg, D. M., Rudenstine, S., Alaluf, R., & Jurist, E. L. (2021). Development and validation of the Brief-Mentalized Affectivity Scale: Evidence from cross-sectional online data and an urban community-based mental health clinic. *Journal of Clinical Psychology*, 77(11), 2638-2652. <https://doi.org/10.1002/jclp.23203>
- [211] Groh, A. M., & Narayan, A. J. (2019). Infant Attachment Insecurity and Baseline Physiological Activity and Physiological Reactivity to Interpersonal Stress: A Meta-Analytic Review. *Child Development*, 90(3), 679-693. <https://doi.org/10.1111/cdev.13205>
- [212] Gross, J. J. (1998). The Emerging Field Of Emotion Regulation: An Integrative Review. *Review Of General Psychology*, 2(3), 271-299.
- [213] Gross, J. J. (1999). Emotion And Emotion Regulation. *Handbook Of Personality: Theory And Research*, 2, 525-552.
- [214] Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291. <https://doi.org/10.1017/S0048577201393198>
- [215] Gross, J. J. (2015). Emotion Regulation: Current Status and Future Prospects. *Psychological Inquiry*, 26(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2014.940781>
- [216] Gross, J. J., Carstensen, L. L., Pasupathi, M., Tsai, J., Götestam Skorpen, C., & Hsu, A. Y. C. (1997). Emotion and aging: Experience, expression, and control. *Psychology and Aging*, 12(4), 590-599. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.12.4.590>
- [217] Gross, J. J., ve John, O. P. (2003). Individual Differences In Two Emotion Regulation Processes: Implications For Affect, Relationships, And Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 85(2), 348-362.
- [218] Gunderson, J. G., Bateman, A., & Kernberg, O. (2007). Alternative Perspectives on Psychodynamic Psychotherapy of Borderline Personality Disorder: The Case of "Ellen". *American Journal of Psychiatry*, 164(9), 1333-1339. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07050727>
- [219] Gürbüz, H. B. (2022). *Ölüm Kaygısının Yordayıcıları Olarak Benlik Saygısı, Reddedilme Duyarlılığı ve Psikolojik Katılık* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- [220] Gürbüz, S., & Bayık, M. E. (2021). Aracılık Modellerinin Analizinde Yeni Yaklaşım: Baron ve Kenny'nin Yöntemi Hâlâ Geçerli mi? *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(88), 1-14. <https://doi.org/10.31828/tpd1300443320191125m000031>
- [221] Hafner, N., Pepping, C. A., & Wertheim, E. H. (2019). Dispositional mindfulness, rejection sensitivity, and behavioural responses to rejection: The role of emotion regulation. *Australian Journal of Psychology*, 71(2), 163-170. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12224>
- [222] Hahs-Vaughn, D. L., & Lomax, R. G. (2020). *Statistical Concepts—A Second Course* (5. bs). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429277825>
- [223] Hair, F. J., Anderson, E. R., Tatham, L. R. ve Black, C. W. (1998). Multivariate data analysis. (5.ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- [224] Halfon, S., & Coşkun, A. (2021). Zihinselleştirmenin kültürel özellikleri ve psikolojik belirtiler ile ilişkisi üzerine bir derleme. *Nesne (Psikoloji Dergisi)*, 9(22), 904-924. <https://doi.org/10.7816/nesne-09-22-09>
- [225] Hartmann, H. (1958). Ego psychology and the problem of adaptation. New York: International Universities Press.
- [226] Hassanein, M., Rady, S., Hussein, W. & Gharib, T. (2021). Extracting relationships between big five model and personality characteristics in social networks. *International Journal of Intelligent Computing and Information Sciences*, 21(2), 41-49. <https://doi.org/10.21608/ijicis.2021.77015.1092>
- [227] Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication Monographs*, 76, 408–420.
- [228] Hayes, A. F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (Third edition). The Guilford Press.
- [229] Heerdink, M. W., Van Kleef, G. A., Homan, A. C., & Fischer, A. H. (2015). Emotional expressions as social signals of rejection and acceptance: Evidence from the Affect Misattribution Paradigm. *Journal of Experimental Social Psychology*, 56, 60-68. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2014.09.004>
- [230] Hıdıroğlu Ö. (2019). Genç Yetişkin Bireylerde Öfke Biçimleri İle Toplumsal Cinsiyetçi Roller Arasındaki İlişkide Psikolojik Belirtiler, Yansıtıcı İşleyiş, Bilişsel Çarpıtmalar (Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sbü)

- [231] Hilty, D. M., Corbett, B. A., & Lavenex, P. (2005). Affect Dysregulation and Disorders of the Self. *American Journal of Psychiatry*, 162(7), 1399-a-1400. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.162.7.1399-a>
- [232] Hisli Şahin, N. (2022). Duygularımız ve Düzenlemesi. İçinde Cesur Soysal, G & E. Öncel Arı (Ed.), *Duygu Düzenleme* (2. bs). Nobel.
- [233] Holmes, J. (2006). Mentalizing From A Psychoanalytic Perspective: What's New? J. G. Allen Ve P. Fonagy (Ed.), *Handbook Of Mentalization-Based Treatment İçinde* (S. 31-49). Wiley
- [234] Horney, K. (1999). *Çağımızın Nevrotik Kişiliği* (S. Budak, Çev.; 4. bs). Öteki.
- [235] Hoşgören-Alıcı, Y., & Kuzu-Kumcu, M. (2023). Mentalisation in multiple sclerosis: The role of mentalisation in anxiety and depression. *Acibadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(4), 570-576. <https://doi.org/10.31067/acusaglik.1319373>
- [236] Hörz-Sagstetter, S., Ohse, L., & Kampe, L. (2021). Three dimensional approaches to personality disorders: a review on personality functioning, personality structure, and personality organization. *Current Psychiatry Reports*, 23(7). <https://doi.org/10.1007/s11920-021-01250-y>
- [237] Hu, T., Zhang, D., Wang, J., Mistry, R., Ran, G., & Wang, X. (2014). Relation between Emotion Regulation and Mental Health: A Meta-Analysis Review. *Psychological Reports*, 114(2), 341-362. <https://doi.org/10.2466/03.20.PR0.114k22w4>
- [238] Igarashi, H., Kikuchi, H., Kano, R., Mitoma, H., Shono, M., Hasui, C., & Kitamura, T. (2009). The Inventory of Personality Organisation: Its psychometric properties among student and clinical populations in Japan. *Annals of General Psychiatry*, 8(1), 9. <https://doi.org/10.1186/1744-859X-8-9>
- [239] Igarashi, H., Kikuchi, H., Kano, R., Mitoma, H., Shono, M., Hasui, C., & Kitamura, T. (2009). The Inventory of Personality Organisation: Its psychometric properties among student and clinical populations in Japan. *Annals of General Psychiatry*, 8(1), 9. <https://doi.org/10.1186/1744-859X-8-9>
- [240] Innamorati, M., Imperatori, C., Harnic, D., Erbuto, D., Patitucci, E., Janiri, L., Lamis, D. A., Pompili, M., Tamburello, S., & Fabbriatore, M. (2015). Emotion Regulation and Mentalization in People at Risk for Food Addiction. *Behavioral Medicine*, 43(1), 21-30. <https://doi.org/10.1080/08964289.2015.1036831>

- [241] Isaacowitz, D. M. (2022). What Do We Know About Aging and Emotion Regulation? *Perspectives on Psychological Science*, 17(6), 1541-1555. <https://doi.org/10.1177/17456916211059819>
- [242] Izdebska, A. (2015). Assessment of personality according to Otto Kernberg's conception. *Current Issues in Personality Psychology*, 3(2), 65-83. <https://doi.org/10.5114/cipp.2015.52105>
- [243] İlk, G., ve Bilge, Y. (2020). Borderline Kişilik Bozukluğu ve Duygu Düzenleme Güçlüğü. *Turkish Studies- Social*, 15(6), 2991-3012.
- [244] İnce, Ş. İ. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünün incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- [245] İnceman Kara, F., & Güven, M. (2019). Duygu Düzenlemeyle İlgili Deneysel Çalışmaların İncelenmesi: Sistematik Bir Derleme. *Journal of International Social Research*, 12(68), 913-922. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3878>
- [246] Jacobson, E. (1964). *The Self and the Object World*. New York: International Universities Press.
- [247] Joormann, J., & Gotlib, I. H. (2010). Emotion regulation in depression: Relation to cognitive inhibition. *Cognition & Emotion*, 24(2), 281-298. <https://doi.org/10.1080/02699930903407948>
- [248] Jurist, E. L. (2005). Mentalized affectivity. *Psychoanalytic Psychology*, 22(3), 426-444. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.22.3.426>
- [249] Jurist, E. L. (2010). Mentalizing Minds. *Psychoanalytic Inquiry*, 30(4), 289-300. <https://doi.org/10.1080/07351690903206496>
- [250] Jurist, E. L., Slade, A., & Bergner, S. (Ed.). (2008). *Mind to mind: Infant research, neuroscience, and psychoanalysis* (ss. ix, 454). Other Press.
- [251] Kaçmaz, Ö. N. (2020). *Boşanmış Aileye Sahip Bireylerde Bağlanma Stillerinin İlişki Doyumu ve Reddedilme Duyarlılığı ile İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- [252] Kahya, Y., ve Gençöz, T. (2020). Duygu Düzenleme Becerisi Bağlamında Temel Kişilik Özellikleri ve Kişilik Bozuklukları. *Duygu Düzenleme*.
- [253] Kampe, L., Hörz-Sagstetter, S., Bohn, J., & Remmers, C. (2024). How personality functioning relates to psychological distress and behavioral attitudes during the Covid-19

- pandemic. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*.
<https://doi.org/10.1007/s00406-023-01722-7>
- [254] Kanber, U. M., & Akpınar, H. (2023). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygu Düzenleme Becerilerinin Belirlenmesi. *Black Sea Journal of Health Science*, 6(3), 391-397. <https://doi.org/10.19127/bshealthscience.1272760>
- [255] Kandemir, H., & Kıran, B. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stillerine Göre Reddedilme Duyarlılığı ve Şiddet Eğiliminin İncelenmesi. *Smart Journal*, 7(53), 3223-3232. <https://doi.org/10.31576/smryj.1210>
- [256] Kanj, G., Hallit, S., & Obeid, S. (2023). The relationship between childhood emotional abuse and borderline personality disorder: The mediating role of difficulties in emotion regulation among Lebanese adults. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 10(1), 34. <https://doi.org/10.1186/s40479-023-00241-0>
- [257] Karacaoğlu, B. (2015). *Bilgece farkındalık, duygu düzenleme becerisi ve iş tatmini arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Kara Harp Okulu Komutanlığı.
- [258] Karakaya, B. (2023). *Obsesif Kompulsif Bozukluk Hastalarında Çocukluk Çağı Travması Düzeyi Yüksek Ve Düşük Olan Bireylerin Psikodinamik Açıdan Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Antalya Bilim Üniversitesi.
- [259] Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. "Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 23. Baskı.
- [260] Karterud, S. & Kongerslev, M. T. (2021). Psychotherapy of personality disorders needs an integrative theory of personality. *Journal of Psychotherapy Integration*, 31(1), 34-53. <https://doi.org/10.1037/int0000196>
- [261] Kaşdarma, E. (2023). Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkide Aracı ve Düzenleyici Etkiler. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(37), 108-122. <https://doi.org/10.33692/avasyad.1401991>
- [262] Kavrar, Y. (2023). *Ayrılma-Bireyleşme ve Duygu Düzenleme ile Sınır Kişilik Örgütlenmesi Arasındaki İlişkinin Psikodinamik Açıdan İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Antalya Bilim Üniversitesi.
- [263] Kaya Demir, D. (2020). *The role of sense of coherence and emotion regulation difficulties in the relationship between early maladaptive schemas and grief* [Yüksek Lisans Tezi]. Başkent Üniversitesi.

- [264] Keefe, J. R., & Derubeis, R. J. (2019). Changing character: A narrative review of personality change in psychotherapies for personality disorder. *Psychotherapy Research*, 29(6), 752-769. <https://doi.org/10.1080/10503307.2018.1425930>
- [265] Keefe, J. R., Huque, Z. M., DeRubeis, R. J., Barber, J. P., Milrod, B. L., & Chambless, D. L. (2019). In-session emotional expression predicts symptomatic and panic-specific reflective functioning improvements in panic-focused psychodynamic psychotherapy. *Psychotherapy*, 56(4), 514-525. <https://doi.org/10.1037/pst0000215>
- [266] Kennedy, R. S. (2021). Bullying Trends in the United States: A Meta-Regression. *Trauma, Violence & Abuse*, 22(4), 914-927. <https://doi.org/10.1177/1524838019888555>
- [267] Kernberg, O. F ve Clarkin, C. F. (1995). The Inventory of Personality Organization. White Plains, NY: The Newyork Hospital-Cornell Medical Center.
- [268] Kernberg, O. F. (1976). Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis. New York: Jason Aronson.
- [269] Kernberg, O. F. (1983). Internal World and External Reality. Object Relations Theory Applied. New York: Jason Aronson.
- [270] Kernberg, O. F. (1984). Severe Personality Disorders: Psychotherapeutic Strategies. New Haven: Yale University Press.
- [271] Kernberg, O. F. (1984). *Severe personality disorders: Psychotherapeutic strategies* (ss. xiv, 381). Yale University Press.
- [272] Kernberg, O. F. (1996). A psychoanalytic theory of personality disorders. In: J. F. Clarkin, & M. F. Lenzenweger (eds.), Major theories of personality disorder. New York: Guilford Press.
- [273] Kernberg, O. F. (2004). Borderline Personality Disorder and Borderline Personality Organization: Psychopathology and Psychotherapy. In: J. J. Magnavita (ed.), Handbook of Personality Disorders. Theory and Practice (pp. 92-119). New York: Wiley.
- [274] Kernberg, O. F. (2008). Ağır Kişilik Bozukluklarında Psikoterapotik Stratejiler. (A. A. Köşkdere, Trans.). İzmir: Odağ Yayınları.
- [275] Kernberg, O. F. (2012). Identity: Recent findings and clinical implications. In the inseparable nature of love and aggression: Clinical and theoretical perspectives (pp. 3–30). Washington, DC: American Psychiatric Publishing.

- [276] Kernberg, O. F. (2016). What is Personality? *Journal of Personality Disorders*, 30(2), 145-156. <https://doi.org/10.1521/pedi.2106.30.2.145>
- [277] Kernberg, O. F. & Caligor, E. (2005). A psychoanalytic theory of personality disorders. In: J. F. Clarkin, & M. F. Lenzenweger (eds.), *Major theories of personality disorder* (2nd ed., pp. 114-156). New York: Guilford.
- [278] Kernberg, O. F. & Clarkin, J. F. (2013). Transference Focused Psychotherapy. Pre-congress workshops at the XIII International Congress on the Disorders of Personality, Copenhagen, Denmark.
- [279] Kernberg, O. F. ve Yeomans, F. E. (2011). Aktarım Odaklı Psikoterapi. Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları 60.
- [280] Kernberg, O. F., & Caligor, E. (2005). A Psychoanalytic Theory of Personality Disorders. İçinde M. F. Lenzenweger & J. F. Clarkin (Ed.), *Major theories of personality disorder* (2. bs, ss. 114-156). Guilford Press.
- [281] Kernberg, O. F., Diamond, D., Yeomans, F. E., Clarkin, J. F., & Levy, K. N. (2008). Mentalization and attachment in borderline patients in transference focused psychotherapy. In E. L. Jurist, A. Slade, & S. Bergner (Eds.), *Mind to mind: Infant research, neuroscience, and psychoanalysis* (pp. 167–201). Other Press.
- [282] Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48. <https://doi.org/10.5455/jmood.20160307122823>
- [283] Kızılkaya, Z. (2018). *The Relationship of Psychosomatic Skin Reactions with Separation-Individuation and Mentalization* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- [284] Kim, B., & Lee, E. (2023). The Relationship between Adult Attachment and Emotion Dysregulation in College Students: The mediating effects of mentalization and rejection sensitivity. *Korean Association For Learner-Centered Curriculum And Instruction*, 23(10), 239-253. <https://doi.org/10.22251/jlcci.2023.23.10.239>
- [285] Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. In: J. Reviere (ed.), *Development in Psycho-Analysis* (pp. 292-320). London: Hogarth Press.
- [286] Koca, D., & Ekşi, H. (2021). Fen Lisesi Öğrencilerinde Öz Yeterlik ve İyi Oluş: Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1047-1065. <https://doi.org/10.30703/cije.803179>

- [287] Koç, M., Uğur, E., Çolak, Ç. H., & Yolcu, M. N. (2018). *Sosyal Anksiyete-Reddedilme Duyarlılığı ve Psikolojik Belirtilerin Yapısal Eşitlik Modeliyle İncelenmesi*. 281-286.
- [288] Koçyiğit Ocak, B. (2023). *Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Bağlanma Stilleri ile Ağrı Duyarlılığı İlişkisi: Reddedilme Duyarlılığı ve Sürekli Kaygının Aracı Rolü* [Doktora tezi]. Işık Üniversitesi.
- [289] Kok, R. (2017). Emotion Regulation. İçinde V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (Ed.), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (ss. 1-10). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_811-1
- [290] Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition & Emotion*, 23(1), 4-41. <https://doi.org/10.1080/02699930802619031>
- [291] Kotan, T. Ş. (2016). *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının Bağlanma Stilleriyle İlişkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- [292] Kothuru, N., & Sekhar P M, A. (2023). Attachment styles, rejection sensitivity and emotion regulation. *Paripex Indian Journal of Research*, 138-141. <https://doi.org/10.36106/paripex/1010075>
- [293] Kovács, L. N., Schmelowszky, Á., Galambos, A., & Kökönyei, G. (2021). Rumination mediates the relationship between personality organization and symptoms of borderline personality disorder and depression. *Personality and Individual Differences*, 168, 110339. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110339>
- [294] Kökdemir, G. Y. (2016). *Anne-Babadan Algılanan Kabul-Red ile Yetişkin Duygusal Bağlanma Boyutlarının İlişkisi: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Okan Üniversitesi.
- [295] Kurt, Y. (2021). *Klinik Olmayan Bir Örneklemde Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Yetişkin Bağlanma Boyutlarının ve Zihinselleştirmenin Aracı Roller* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- [296] Kuzucu, Y., Gökalp, F., & Koruklu, N. (2020). Kişilik ve Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki İlişki: Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü. *The Journal of Social Science*, 4(8), 671-688. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.751596>

- [297] Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive-motivational-relational theory of emotion. *American Psychologist*, 46(8), 819–834. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.8.819>
- [298] Leichsenring, F. (1999). Development and First Results of the Borderline Personality Inventory: A Self-Report Instrument for Assessing Borderline Personality Organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63. <https://doi.org/10.1207/S15327752JPA730104>
- [299] Leichsenring, F. and Leibing, E. (2005). The effectiveness of psychodynamic therapy and cognitive behavior therapy in the treatment of personality disorders: a meta-analysis. *Focus the Journal of Lifelong Learning in Psychiatry*, 3(3), 417-428. <https://doi.org/10.1176/foc.3.3.417>
- [300] Lenzenweger, M. F. (1999). Stability and change in personality disorder features: The Longitudinal Study of Personality Disorders. *Archives of General Psychiatry*, 56(11), 1009-1015. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.56.11.1009>
- [301] Lenzenweger, M. F., Clarkin, J. F., Kernberg, O. F., & Foelsch, P. A. (2001). The Inventory of Personality Organization: Psychometric properties, factorial composition, and criterion relations with affect, aggressive dyscontrol, psychosis proneness, and self-domains in a nonclinical sample. *Psychological Assessment*, 13(4), 577-591. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.4.577>
- [302] Lenzenweger, M., McClough, J., Clarkin, J., & Kernberg, O. (2012). Exploring the interface of neurobehaviorally linked personality dimensions and personality organization in borderline personality disorder: the multidimensional personality questionnaire and inventory of personality organization. *Journal of Personality Disorders*, 26(6), 902-918. <https://doi.org/10.1521/pedi.2012.26.6.902>
- [303] Levy, K. N., Meehan, K. B., Kelly, K. M., Reynoso, J. S., Weber, M., Clarkin, J. F., & Kernberg, O. F. (2006). Change in attachment patterns and reflective function in a randomized control trial of transference-focused psychotherapy for borderline personality disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(6), 1027-1040. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.74.6.1027>
- [304] Lewis, M. (2008). Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt. İçinde *Handbook of emotions*, 3rd ed (ss. 742-756). The Guilford Press.

- [305] Li, S., Zhang, B., Guo, Y., & Zhang, J. (2015). The association between alexithymia as assessed by the 20-item Toronto Alexithymia Scale and depression: A meta-analysis. *Psychiatry Research*, 227(1), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2015.02.006>
- [306] Lind, M., Kiel, L., Hansen, S. B., Jørgensen, M. S., & Simonsen, E. (2023). Narrative Identity within Mentalization-Based Group Therapy for Adolescents: A Feasibility Study. *Children*, 10(5), 854. <https://doi.org/10.3390/children10050854>
- [307] Lord, K. A., Liverant, G. I., Stewart, J. G., Hayes-Skelton, S. A., & Suvak, M. K. (2022). An evaluation of the construct validity of the Adult Rejection Sensitivity Questionnaire. *Psychological Assessment*, 34(11), 1062-1073. <https://doi.org/10.1037/pas0001168>
- [308] Lowyck, B., Luyten, P., Vanwalleghem, D., Vermote, R., Mayes, L. C., & Crowley, M. J. (2016). What's in a face? Mentalizing in borderline personality disorder based on dynamically changing facial expressions. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(1), 72-79. <https://doi.org/10.1037/per0000144>
- [309] Lowyck, B., Luyten, P., Verhaest, Y., Vandeneede, B., & Vermote, R. (2013). Levels of Personality Functioning and Their Association With Clinical Features and Interpersonal Functioning in Patients With Personality Disorders. *Journal of Personality Disorders*, 27(3), 320-336. <https://doi.org/10.1521/pedi.2013.27.3.320>
- [310] Luyten, P., & Fonagy, P. (2018). The stress–reward–mentalizing model of depression: An integrative developmental cascade approach to child and adolescent depressive disorder based on the Research Domain Criteria (RDoC) approach. *Clinical Psychology Review*, 64, 87-98. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.09.008>
- [311] Luyten, P., Campbell, C., Allison, E., & Fonagy, P. (2020). The Mentalizing Approach to Psychopathology: State of the Art and Future Directions. *Annual Review of Clinical Psychology*, 16(1), 297-325. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-071919-015355>
- [312] Luyten, P., De Meulemeester, C., & Fonagy, P. (2021). The Self–Other Distinction in Psychopathology: Recent Developments from a Mentalizing Perspective. İçinde M. Gilead & K. N. Ochsner (Ed.), *The Neural Basis of Mentalizing* (ss. 659-680). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51890-5_34
- [313] Luyten, P., Fonagy, P., Lowyck, B., & Vermote, R. (2012). Assessment of Mentalization. İçinde A. W. Bateman & P. Fonagy (Ed.), *Handbook of mentalizing in mental health practice* (ss. xxiii, 593). American Psychiatric Publishing, Inc.

- [314] Lüdemann, J., Rabung, S., & Andreas, S. (2021). Systematic Review on Mentalization as Key Factor in Psychotherapy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(17), 9161. <https://doi.org/10.3390/ijerph18179161>
- [315] Mahler, M. (1972). On the first three subphases of the separation-individuation process. *International Journal of Psycho-Analysis*, 53, 333-338.
- [316] Main, M. (2000). The organized categories of infant, child, and adult attachment: Flexible vs. inflexible attention under attachment-related stress. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1055-1096. <https://doi.org/10.1177/00030651000480041801>
- [317] Maiolatesi, A. J., Clark, K. A., & Pachankis, J. E. (2022). Rejection sensitivity across sex, sexual orientation, and age: Measurement invariance and latent mean differences. *Psychological Assessment*, 34(5), 431-442. <https://doi.org/10.1037/pas0001109>
- [318] Malafanti, A., Giannouli, E., Yotsidi, V., Sideridis, G., Galanaki, E. P., Clarkin, J. F., Lenzenweger, M. F., & Malogiannis, I. (2024). Psychometric properties of the Greek Inventory of Personality Organization – Brief (IPO-Brief-GR) in a community sample of emerging adults. *Current Research in Behavioral Sciences*, 6, 100150. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2024.100150>
- [319] Malafanti, A., Yotsidi, V., Sideridis, G., Giannouli, E., Galanaki, E. P., & Malogiannis, I. (2024). The impact of childhood trauma on borderline personality organization in a community sample of Greek emerging adults. *Acta Psychologica*, 244, 104181. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104181>
- [320] Manassis, K. (2011). Child-parent relations: Attachment and anxiety disorders. İçinde W. K. Silverman & A. P. Field (Ed.), *Anxiety Disorders in Children and Adolescents* (2. bs, ss. 280-298). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511994920.014>
- [321] Marčinko, D., Jakšić, N., Filipčić, I., & Mustač, F. (2021). Contemporary psychological perspectives of personality disorders. *Current Opinion in Psychiatry*, 34(5), 497-502. <https://doi.org/10.1097/yco.0000000000000732>
- [322] Marszał, M., & Górská, D. (2015). The regulative function of mentalization and mindfulness in borderline personality organization. *Current Issues in Personality Psychology*, 3(1), 51-63. <https://doi.org/10.5114/cipp.2015.50208>

- [323] Marszał, M., & Jańczak, A. (2018). Emotion Dysregulation, Mentalization and Romantic Attachment in the Nonclinical Adolescent Female Sample. *Current Psychology*, 37(4), 894-904. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9573-0>
- [324] Mazzuca, S., Kafetsios, K., Livi, S., & Presaghi, F. (2019). Emotion regulation and satisfaction in long-term marital relationships: The role of emotional contagion. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(9), 2880-2895. <https://doi.org/10.1177/0265407518804452>
- [325] McRae, K., & Gross, J. J. (2020). Emotion regulation. *Emotion*, 20(1), 1-9. <https://doi.org/10.1037/emo0000703>
- [326] Meehan, K. B., Cain, N. M., Roche, M. J., Clarkin, J. F., & De Panfilis, C. (2018). Rejection sensitivity and interpersonal behavior in daily life. *Personality and Individual Differences*, 126, 109-115. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.01.029>
- [327] Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change. New York, NY: Guilford.
- [328] Minihan, S., Kwok, C., & Schweizer, S. (2023). Social rejection sensitivity and its role in adolescent emotional disorder symptomatology. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 17(1), 8. <https://doi.org/10.1186/s13034-022-00555-x>
- [329] Mischel, W. & Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: Reconceptualizing situations, dispositions, dynamics, and invariance in personality structure. *Psychological Review*, 102, 246-268.
- [330] Mischel, W., & Shoda, Y. (1999). Integrating dispositions and processing dynamics within a unified theory of personality: The cognitive-affective personality system. In: L. A. Pervin, & O. P. John (eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 197-218). New York: Guilford Press.
- [331] Mishra, M., & Allen, M. S. (2023). Rejection sensitivity and romantic relationships: A systematic review and meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 208, 112186. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112186>
- [332] Morosan, L., Ghisletta, P., Badoud, D., Toffel, E., Eliez, S., & Debbané, M. (2020). Longitudinal Relationships Between Reflective Functioning, Empathy, and Externalizing Behaviors During Adolescence and Young Adulthood. *Child Psychiatry & Human Development*, 51(1), 59-70. <https://doi.org/10.1007/s10578-019-00910-8>
- [333] Moutsiana, C., Fearon, P., Murray, L., Cooper, P., Goodyer, I., Johnstone, T., & Halligan, S. (2014). Making an effort to feel positive: Insecure attachment in infancy

- predicts the neural underpinnings of emotion regulation in adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(9), 999-1008. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12198>
- [334] Möhler, E. (2022). Personality disorders and development. *Brain Sciences*, 12(8), 983. <https://doi.org/10.3390/brainsci12080983>
- [335] Musgrove, E. L. (2010). *Investigating rejection sensitivity: An exploration of intrapersonal and interpersonal factors* [Doktora tezi]. Australian Catholic University.
- [336] Nandi, A. & Nicoletti, C. (2014). Explaining personality pay gaps in the uk. *Applied Economics*, 46(26), 3131-3150. <https://doi.org/10.1080/00036846.2014.922670>
- [337] Nazlı, M. Y. (2022). *Association of Tattooing with Personality Development and Organization from a Psychodynamic Perspective* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- [338] Nolen-Hoeksema, S. (2012). Emotion regulation and psychopathology: The role of gender. *Annual review of clinical psychology*, 8, 161-187. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032511-143109>
- [339] Nolen-Hoeksema, S., & Aldao, A. (2011). Gender and age differences in emotion regulation strategies and their relationship to depressive symptoms. *Personality and Individual Differences*, 51, 704-708. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2011.06.012>
- [340] Nolte, T., Guiney, J., Fonagy, P., Mayes, L. C., & Luyten, P. (2011). Interpersonal Stress Regulation and the Development of Anxiety Disorders: An Attachment-Based Developmental Framework. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 5. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2011.00055>
- [341] Normansell, K. M., & Wisco, B. E. (2017). Negative interpretation bias as a mechanism of the relationship between rejection sensitivity and depressive symptoms. *Cognition and Emotion*, 31(5), 950-962. <https://doi.org/10.1080/02699931.2016.1185395>
- [342] Norton, B. W., 1994. Nutritive Value Of Tree Legumes. In: Gutteridge, R. C. And H. M. Shelton (Eds). *Forage Tree Legumes in Tropical Agriculture*. CAB International, Oxon.
- [343] Ochsner, K. N., & Gross, J. J. (2008). Cognitive Emotion Regulation: Insights From Social Cognitive and Affective Neuroscience. *Current Directions in Psychological Science*, 17(2), 153-158. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00566.x>
- [344] Ochsner, K. N., Bunge, S. A., Gross, J. J., & Gabrieli, J. D. E. (2002). Rethinking Feelings: An fMRI Study of the Cognitive Regulation of Emotion. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 14(8), 1215-1229. <https://doi.org/10.4324/9780203496190>
- [345] Ochsner, K., & Gross, J. (2005). The cognitive control of emotion. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(5), 242-249. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2005.03.010>

- [346] Oktan, V. (2012). Beden İmajı ve Reddedilme Duyarlılığının Öznel İyi Oluşu Yordama Gücü. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11(22), 119-134.
- [347] Onat Kocabıyık, O., Çelik, H., & Dündar, Ş. (2017). Genç Yetişkinlerin Bilişsel Duygu Düzenleme Tarzlarının İlişkisel Bağımlı Benlik Kurgusu Ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 79-92. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.279969>
- [348] Otway, L. J., & Vignoles, V. L. (2006). Narcissism and Childhood Recollections: A Quantitative Test of Psychoanalytic Predictions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 104-116. <https://doi.org/10.1177/0146167205279907>
- [349] Öner, Y. (2023). *Çocukluk Çağı Duygusal ve Fiziksel İstismarın Borderline Kişilik Özelliklerini Yordamasında Mentalizasyonun Aracılık Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- [350] Önürme, G. B. (2023). *Algılanan Ebeveyn Reddi ve Borderline Kişilik Bozukluğu İnançları Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Öfkenin Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- [351] Örs Özdil, S. (2017). *Tekli ve Çoklu Aracılık Modellerinde Aracı Değişken Etkisinin Bk, Sobel, Bootstrap Yöntemleriyle Karşılaştırılması (Pisa 2012 Matematik Okuryazarlığı)*. Ankara Üniversitesi.
- [352] Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M., & Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz-yeterlik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), Article 2.
- [353] Özdemir, H. E. (2017). *Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri ile Narsisizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- [354] Özen, A., Sümer, N., & Demir, M. (2011). Predicting friendship quality with rejection sensitivity and attachment security. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(2), 163-181. <https://doi.org/10.1177/0265407510380607>
- [355] Özkan, B. (2016). *Reddedilme Duyarlılığı ve İyimserliğin, Rasyonel Olmayan İlişki İnançları ile Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilerde Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- [356] Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal Yaklaşımlar ve Bireylerde Öfkenin Ortaya Çıkmasına Neden Olan Etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 39-56. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000123
- [357] Öztürk, O., & Uluşahin, A. (2020). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (16. bs). Nobel Tıp.

- [358] Pakyürek, G., & Şen, G. (2022). Reddedilme Duyarlılığına İlişkin Otobiyografik Bellek Özellikleri: Nitel Yöntemli Bir Çalışma. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(1), 30-48. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000055>
- [359] Parada-Fernández, P., Herrero-Fernández, D., & Rodríguez-Arcos, I. (2023). The moderation effect of mentalization in the relationship between impulsiveness and aggressive behavior. *Scandinavian Journal of Psychology*, 64(6), 794-801. <https://doi.org/10.1111/sjop.12944>
- [360] Parada-Fernández, P., Herrero-Fernández, D., Oliva-Macías, M., & Rohwer, H. (2021). Analysis of the mediating effect of mentalization on the relationship between attachment styles and emotion dysregulation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62(3), 312-320. <https://doi.org/10.1111/sjop.12717>
- [361] Park, U. I., & Lee, E. G. (2020). The Effect of Mentalization on Rejection Sensitivity of College Students. *Korean Journal of family welfare*, 25(4), 449-470. <https://doi.org/10.13049/kfwa.2020.25.4.1>
- [362] Parks-Leduc, L., Feldman, G., & Bardi, A. (2014). Personality traits and personal values. *Personality and Social Psychology Review*, 19(1), 3-29. <https://doi.org/10.1177/1088868314538548>
- [363] Peña-Sarrionandia, A., Mikolajczak, M., ve Gross, J. J. (2015). Integrating Emotion Regulation and Emotional Intelligence Traditions: A Meta-Analysis. *Frontiers in Psychology*, 6, 160.
- [364] Perroud, N., Badoud, D., Weibel, S., Nicastro, R., Hasler, R., Küng, A.-L., Luyten, P., Fonagy, P., Dayer, A., Aubry, J.-M., Prada, P., & Debbané, M. (2017). Mentalization in adults with attention deficit hyperactivity disorder: Comparison with controls and patients with borderline personality disorder. *Psychiatry Research*, 256, 334-341. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.06.087>
- [365] Peters, J. R., Eisenlohr-Moul, T. A., & Smart, L. M. (2016). Dispositional mindfulness and rejection sensitivity: The critical role of nonjudgment. *Personality and Individual Differences*, 93, 125-129. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.06.029>
- [366] Peters, J. R., Smart, L. M., & Baer, R. A. (2015). Dysfunctional Responses to Emotion Mediate the Cross-Sectional Relationship Between Rejection Sensitivity and Borderline Personality Features. *Journal of Personality Disorders*, 29(2), 231-240. https://doi.org/10.1521/pedi_2014_28_151

- [367] Peters, M., & Schulz, H. (2022). Trauma and Mentalization Ability in Older Patients: An Empirical Contribution to the Effect of Trauma in Old Age. *Psychopathology*, 34(4), 189-199. <https://doi.org/10.1024/1662-9647/a000267>
- [368] Pick, E., Pavan, C., Marini, M., & Cariolato, Y. (2022). Self-Oriented Empathy and Personality Organisation Level: Insights from a Psychiatric Sample. *Clinical Neuropsychiatry*, 19(1), 45-53.
- [369] Picó-Pérez, M., Radua, J., Steward, T., Menchón, J. M., & Soriano-Mas, C. (2017). Emotion regulation in mood and anxiety disorders: A meta-analysis of fMRI cognitive reappraisal studies. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 79, 96-104. <https://doi.org/10.1016/j.pnpbp.2017.06.001>
- [370] Pilarska, A., & Suchańska, A. (2016). Personality organization and sense of identity across clinical and non-clinical populations. *Current Issues in Personality Psychology*, 4(1), 31-40. <https://doi.org/10.5114/cipp.2016.57208>
- [371] Pithon, L., & Rexand-Galais, F. (2023). French version of the Inventory of Personality Organization (IPO-fr): Psychometric properties in young adults. *Current Issues in Personality Psychology*. <https://doi.org/10.5114/cipp/174519>
- [372] Pithon, L., & Rexand-Galais, F. (2023). French version of the Inventory of Personality Organization (IPO-fr): Psychometric properties in young adults. *Current Issues in Personality Psychology*. <https://doi.org/10.5114/cipp/174519>
- [373] Pluck, G., Córdova, M. A., Bock, C., Chalen, I., & Trueba, A. F. (2021). Socio-economic status, executive functions, and theory of mind ability in adolescents: Relationships with language ability and cortisol. *British Journal of Developmental Psychology*, 39(1), 19-38. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12354>
- [374] Poggi, A., Richetin, J., & Preti, E. (2019). Trust and Rejection Sensitivity in Personality Disorders. *Current Psychiatry Reports*, 21(8), 69. <https://doi.org/10.1007/s11920-019-1059-3>
- [375] Porges, S. W. (1995). Orienting in a defensive world: Mammalian modifications of our evolutionary heritage. A Polyvagal Theory. 32(4). <https://doi.org/10.1111/J.1469-8986.1995.TB01213.X>
- [376] Poznyak, E., Morosan, L., Perroud, N., Speranza, M., Badoud, D., & Debbané, M. (2019). Roles of age, gender and psychological difficulties in adolescent mentalizing. *Journal of Adolescence*, 74, 120-129. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.06.007>

- [377] Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, and Computers*, 36, 717–731.
- [378] Preti, E., Prunas, A., De Panfilis, C., Marchesi, C., Madeddu, F., & Clarkin, J. F. (2015). The facets of identity: Personality pathology assessment through the Inventory of Personality Organization. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 6(2), 129-140. <https://doi.org/10.1037/per0000119>
- [379] Preti, E., Prunas, A., Panfilis, C., Marchesi, C., Madeddu, F., & Clarkin, J. (2015). The facets of identity: personality pathology assessment through the inventory of personality organization. *Personality Disorders Theory Research and Treatment*, 6(2), 129-140. <https://doi.org/10.1037/per0000119>
- [380] Prunas, A., & Bernorio, R. (2016). Dimensions of Personality Organization and Sexual Life in a Community Sample of Women. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 42(2), 158-164. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2015.1033575>
- [381] Prunas, A., Pierro, R. D., & Bernorio, R. (2016). The relationship between personality organization and sexual life in a community sample of men. *Psychoanalytic Psychotherapy*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02668734.2016.1217916>
- [382] Pulat, F. (2019). Aktarım Odaklı Psikoterapinin Borderline Patolojilere Bakışı. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 117-130.
- [383] Punzi, E., & Lindgren, K. (2019). Relationships, Emotions, and Defenses Among Patients with Substance Use Disorders, Assessed with Karolinska Psychodynamic Profile: Possibilities to use Intensive Short-Term Dynamic Psychotherapy in Substance Abuse Treatment. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 37(4), 481-496. <https://doi.org/10.1080/07347324.2018.1544059>
- [384] Reivich, K. J., Seligman, M. E. P. ve McBride, S. (2011). Master Resilience Training In The US. Army: Comprehensive Soldier Fitness. *The American Psychologist*, 66(1), 25-34.
- [385] Richter, M., & Schoebi, D. (2021). Rejection Sensitivity in Intimate Relationships: Implications for Perceived Partner Responsiveness. *Zeitschrift Für Psychologie*, 229(3), 165-170. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000448>
- [386] Roberts, B. (2009). Back to the future: personality and assessment and personality development. *Journal of Research in Personality*, 43(2), 137-145. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.12.015>
- [387] Roberts, M. E., Clarkson, J. J., Cummings, E. L. T., & Ragsdale, C. M. (2017). Facilitating emotional regulation: The interactive effect of resource availability and

- reward processing. *Journal of Experimental Social Psychology*, 69, 65-70. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2016.09.002>
- [388] Rochat, P. (2003). Five levels of self-awareness as they unfold early in life. *Consciousness and Cognition*, 12(4), 717-731. [https://doi.org/10.1016/S1053-8100\(03\)00081-3](https://doi.org/10.1016/S1053-8100(03)00081-3)
- [389] Roisman, G. I., Tsai, J. L., & Chiang, K.-H. S. (2004). The Emotional Integration of Childhood Experience: Physiological, Facial Expressive, and Self-Reported Emotional Response During the Adult Attachment Interview. *Developmental Psychology*, 40(5), 776-789. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.5.776>
- [390] Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. J. (2010). Rejection Sensitivity and the Rejection–Hostility Link in Romantic Relationships. *Journal of Personality*, 78(1), 119-148. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00611.x>
- [391] Rosenbach, C., & Renneberg, B. (2014). Rejection sensitivity as a mediator of the relationship between experienced rejection and borderline characteristics. *Personality and Individual Differences*, 69, 176-181. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.05.032>
- [392] Røysamb, E., Kendler, K., Tambs, K., Ørstavik, R., Neale, M., Aggen, S., ... & Reichborn-Kjennerud, T. (2011). The joint structure of dsm-iv axis i and axis ii disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 120(1), 198-209. <https://doi.org/10.1037/a0021660>
- [393] Rudden, M. G. (2017). Reflective Functioning and Symptom Specific Reflective Functioning: Moderators or Mediators? *Psychoanalytic Inquiry*, 37(3), 129-139. <https://doi.org/10.1080/07351690.2017.1285182>
- [394] Rugancı, R. N., & Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Clinical Psychology*, 66(4), 442-455. <https://doi.org/10.1002/jclp.20665>
- [395] Sahi, R. S., & Eisenberger, N. I. (2021). Why Don't You Like Me? The Role of the Mentalizing Network in Social Rejection. İçinde M. Gilead & K. N. Ochsner (Ed.), *The Neural Basis of Mentalizing* (ss. 613-628). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51890-5_32
- [396] Sapmaz, F. (2011). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Sosyal Anksiyete, Reddedilme Duyarlılığı ve Kişilerarası Duyarlılık Üzerine Etkisi* [Doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- [397] Sarıçam, H. (2014). *Çözüm odaklı kısa süreli yaklaşıma dayalı bir müdahale programının ruminasyon üzerinde etkisi* [Doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.

- [398] Sarisoy, G. (2017). *Personality Disorders In Relation To Early Childhood Experiences, Rejection Sensitivity, and Emotion Regulation Processes* [Doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- [399] Sarıtaş-Atalar, D., Gençöz, T., & Özen, A. (2015). Confirmatory factor analyses of the Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS) in a Turkish adolescent sample. *European Journal of Psychological Assessment*, 31(1), 12-19. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000199>
- [400] Sarıtaş, D., & Gençöz, T. (2011). Ergenlerin duygu düzenleme güçlüklerinin, annelerinin duygu düzenleme güçlükleri ve çocuk yetiştirme davranışları ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 117-126.
- [401] Savaş, M. (2023). *Okul döneminde 9-12 yaş grubu çocuklarda bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- [402] Schachter, S., & Singer, J. (1962). Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. *Psychological Review*, 69(5), 379–399. <https://doi.org/10.1037/h0046234>
- [403] Schirda, B., Valentine, T. R., Aldao, A., & Prakash, R. S. (2016). Age-related differences in emotion regulation strategies: Examining the role of contextual factors. *Developmental Psychology*, 52(9), 1370-1380. <https://doi.org/10.1037/dev0000194>
- [404] Schore, A. N. (2003a). *Affect regulation and the repair of the self*. W W Norton & Co.
- [405] Schore, A. N. (2003b). *Affect dysregulation & disorders of the self*. Norton.
- [406] Schore, J. R., & Schore, A. N. (2008). Modern attachment theory: The central role of affect regulation in development and treatment. *Clinical Social Work Journal*, 36(1), 9-20. <https://doi.org/10.1007/s10615-007-0111-7>
- [407] Schwarzer, N.-H., Nolte, T., Fonagy, P., & Gingelmaier, S. (2021). Mentalizing and emotion regulation: Evidence from a nonclinical sample. *International Forum of Psychoanalysis*, 30(1), 34-45. <https://doi.org/10.1080/0803706X.2021.1873418>
- [408] Selçuk Arpınar, M. (2020). Sosyo demografik özelliklerin bilişsel duygu düzenleme stratejilerine etkisine yönelik bir çalışma. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 118-137.

- [409] Serçe, R. (2023). *Flört Şiddeti ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları: Reddedilme Duyarlılığı, Akılcı Olmayan İnançların Aracılık Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- [410] Sertöz, D. (2018). *Reddedilme Duyarlılığının Ebeveyn Tutumları ve Sosyometrik Statü Bakımından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- [411] Set, Z. (2019). Bağlanma Stilleri ve Psikopatoloji Arasındaki Potansiyel Düzenleyici Unsurlar: Reddedilme Duyarlılığı ve Benlik Saygısı. *Archives of Neuropsychiatry*, 56, 205-212. <https://doi.org/10.29399/npa.23451>
- [412] Seydi, M., Rahimian Boogar, I., & Talepasand, S. (2019). Determining Risky Driving According to the Constructs of Mentalization and Personality Organization with the Modifying Role of Aggressive Driving. *Iranian Journal of Psychiatry*. <https://doi.org/10.18502/ijps.v14i4.1977>
- [413] Sharp, C. (2006). Mentalizing Problems In Childhood Disorders. J. G. Allen, ve P. Fonagy (Eds.), *Handbook Of Mentalization-Based Treatment* (Pp. 101-121). West Sussex, England: John Wiley & Sons, Ltd. Doi: 10.1002/9780470712986.Ch4
- [414] Sharp, C. (2020). Adolescent personality pathology and the alternative model for personality disorders: self development as nexus. *Psychopathology*, 53(3-4), 198-204. <https://doi.org/10.1159/000507588>
- [415] Short, M. M., Mazmanian, D., Oinonen, K., & Mushquash, C. J. (2016). Executive function and self-regulation mediate dispositional mindfulness and well-being. *Personality and Individual Differences*, 93, 97-103. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.08.007>
- [416] Shrout, P. E., & Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445.
- [417] Siegel, D. J. (2001). Toward an interpersonal neurobiology of the developing mind: Attachment relationships, ?mindsight,? and neural integration. *Infant Mental Health Journal*, 22(1-2), 67-94. [https://doi.org/10.1002/1097-0355\(200101/04\)22:1<67::AID-IMHJ3>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/1097-0355(200101/04)22:1<67::AID-IMHJ3>3.0.CO;2-G)
- [418] Silbersweig, D., Clarkin, J. F., Goldstein, M., Kernberg, O. F., Tuescher, O., Levy, K. N., ... Stern, E. (2007). Failure of frontolimbic inhibitory function in the context of negative emotion in borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 164(12), 1832–1841.

- [419] Sloan, E., Hall, K., Moulding, R., Bryce, S., Mildred, H., & Staiger, P. K. (2017). Emotion regulation as a transdiagnostic treatment construct across anxiety, depression, substance, eating and borderline personality disorders: A systematic review. *Clinical Psychology Review*, 57, 141-163. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.09.002>
- [420] Smits, D. J. M., Vermote, R., Claes, L., & Vertommen, H. (2009). The Inventory of Personality Organization–Revised: Construction of an Abridged Version. *European Journal of Psychological Assessment*, 25(4), 223-230. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.25.4.223>
- [421] Smits, D., Vermote, R., Claes, L. & Vertommen, H. (2009). The inventory of personality organization–revised. *European Journal of Psychological Assessment*, 25(4), 223-230. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.25.4.223>
- [422] Solomonov, N., Falkenström, F., Gorman, B. S., McCarthy, K. S., Milrod, B., Rudden, M. G., Chambless, D. L., & Barber, J. P. (2019). Differential effects of alliance and techniques on Panic-Specific Reflective Function and misinterpretation of bodily sensations in two treatments for panic. *Psychotherapy Research*, 30(1), 97-111. <https://doi.org/10.1080/10503307.2019.1585591>
- [423] Somerville, L. H. (2013). Special issue on the teenage brain: Sensitivity to social evaluation. *Current directions in psychological science*, 22(2), 121-127. <https://doi.org/10.1177/0963721413476512>
- [424] Somerville, L. H. (2013). The Teenage Brain: Sensitivity to Social Evaluation. *Current Directions in Psychological Science*, 22(2), 121-127. <https://doi.org/10.1177/0963721413476512>
- [425] Sommerfeld, E., & Shechory Bitton, M. (2020). Rejection Sensitivity, Self-Compassion, and Aggressive Behavior: The Role of Borderline Features as a Mediator. *Frontiers in Psychology*, 11, 44-51. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00044>
- [426] Staebler, K., Helbing, E., Rosenbach, C., & Renneberg, B. (2011). Rejection sensitivity and borderline personality disorder. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 18(4), 275-283. <https://doi.org/10.1002/cpp.705>
- [427] Stein, H. (2006). Does Mentalizing Promote Resilience? İçinde J. G. Allen & P. Fonagy (Ed.), *Handbook of Mentalization-Based Treatment* (ss. 307-326). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470712986.ch16>

- [428] Stephanie, K., & Brigitte, R. (2021). Various mentalizing concepts in mothers with postpartum depression, comorbid anxiety, and personality disorders. *Infant Mental Health Journal*, 42(4), 488-501. <https://doi.org/10.1002/imhj.21914>
- [429] Stern, B. L., Caligor, E., Clarkin, J. F., Critchfield, K. L., Horz, S., MacCornack, V., Lenzenweger, M. F. & Kernberg, O. F. (2010). Structured interview of personality organization (STIPO): Preliminary psychometrics in a clinical sample. *Journal of Personality Assessment*, 92, 35-44.
- [430] Stevens, J. S., & Jovanovic, T. (2019). Role of social cognition in post-traumatic stress disorder: A review and meta-analysis. *Genes, Brain and Behavior*, 18(1), e12518. <https://doi.org/10.1111/gbb.12518>
- [431] Strimpfel, J. M. (2012). *Rejection Sensitivity in Adolescent Offspring of Mothers with Borderline Personality Disorder* [Yüksek Lisans Tezi]. University of Tennessee.
- [432] Suchman, N. E., DeCoste, C., Borelli, J. L., & McMahon, T. J. (2018). Does improvement in maternal attachment representations predict greater maternal sensitivity, child attachment security and lower rates of relapse to substance use? A second test of Mothering from the Inside Out treatment mechanisms. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 85, 21-30. <https://doi.org/10.1016/j.jsat.2017.11.006>
- [433] Sumbas, E., & Erdemir, N. (2021). Toplumsal Cinsiyet Roller Tutumu ile Duygu Düzenleme Arasındaki İlişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 117-125. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.170>
- [434] Şahin, D. (2021) *Dinamik Psikoterapilerde Anamnez, Değerlendirme ve Formülasyon*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- [435] Şahin, G. (2015). *Okul öncesi çocukların yürütücü işlevlerinin ve duygu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi* [Doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- [436] Şen, G. (2023). Romantik İlişkilerde Başarısızlık, Terk Edilme, Reddedilme ve Eleştirilmeye İlişkin Zorlayıcı Yaşantıları Tetikleyen Hikayeler. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 351-368. <https://doi.org/10.57127/kpd.26024438.1274739>
- [437] Şimşek, F. Ö. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- [438] Şirvanlı Özen, D., & Güneri, F. K. (2018). İlişki Başarısının Temel Belirleyicisi: Reddedilme Duyarlılığı. *Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 454-469. <https://doi.org/10.18863/pgy.360041>
- [439] Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson Education.

- [440] Talia, A., Miller-Bottom, M., Katznelson, H., Pedersen, S. H., Steele, H., Schröder, P., Origlieri, A., Scharff, F. B., Giovanardi, G., Andersson, M., Lingardi, V., Safran, J. D., Lunn, S., Poulsen, S., & Taubner, S. (2019). Mentalizing in the presence of another: Measuring reflective functioning and attachment in the therapy process. *Psychotherapy Research*, 29(5), 652-665. <https://doi.org/10.1080/10503307.2017.1417651>
- [441] Tanzilli, A., Di Giuseppe, M., Giovanardi, G., Boldrini, T., Caviglia, G., Conversano, C., & Lingardi, V. (2021). Mentalization, attachment, and defense mechanisms: A Psychodynamic Diagnostic Manual-2-oriented empirical investigation. *Research in Psychotherapy: Psychopathology, Process and Outcome*, 24(1). <https://doi.org/10.4081/ripppo.2021.531>
- [442] Tasa, H., & Mutlu, S. (2022). Psikolojik Esneklik, Kişilerarası Reddedilme Duyarlılığı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 8(1).
- [443] Tepeli Temiz, Z., & Bilican, F. I. (2022). Romantik bağlanma ve çift uyumu arasındaki ilişkide duygu düzenleme gücü ve reddedilme hassasiyetinin aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 142-156. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000062>
- [444] Thompson, R. A. (2011). Emotion and Emotion Regulation: Two Sides of the Developing Coin. *Emotion Review*, 3(1), 53-61. <https://doi.org/10.1177/1754073910380969>
- [445] Timmers, M., Fischer, A., & Manstead, A. (1998). Gender Differences in Motives for Regulating Emotions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, 974-985. <https://doi.org/10.1177/0146167298249005>
- [446] Totan, T. (2015). Duygu Düzenleme Anketi Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 4(3).
- [447] Tönbul, Ö., & Çekici, F. (2023). Psikolojik Danışmanlarda Çok Boyutlu İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Bilinçli Farkındalıklı Öz-Bakım ve Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 829-846. <https://doi.org/10.51460/baebd.1272570>
- [448] Törenli-Kaya, Z., Alpay, E. H., Türkkal-Yenigüç, Ş., & Özçürümez-Bilgili, G. (2023). Zihinselleştirme Ölçeği'nin Türkçe Çevirisinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 34(2), 118-124. <https://doi.org/10.5080/u25692>
- [449] Török, E., & Kéri, S. (2022). The Relationship Among Mentalization, Mindfulness, Working Memory, and Schizotypal Personality Traits in the General Population. *Frontiers in Psychology*, 13, 682889. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.682889>

- [450] Troy, A. S., Ford, B. Q., McRae, K., Zorola, P., & Mauss, I. B. (2017). Change the things you can: Emotion regulation is more beneficial for people from lower than from higher socioeconomic status. *Emotion*, 17(1), 141-154. <https://doi.org/10.1037/emo0000210>
- [451] Tunalı, D. (2012) Bir Yapısal Eşitlik Modeli Önerisi: Çalışanlarda İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılığın Tükenmişliğe Etkisi. Yayımlanmamış Doktora tezi. Anadolu Üniversitesi.
- [452] Turhan, B. (2023). *The Association Between Attachment Styles and Rejection Sensitivity In Romantic Relationships: Roles Of Emotion Regulation and Intolerance of Uncertainty* [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- [453] Tutucu, A. (2021). *Aile Öngörülemezliği, Reddedilme Duyarlılığı ve Şiddet İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- [454] Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Freeman, E. C. (2012). Generational differences in young adults' life goals, concern for others, and civic orientation, 1966–2009. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(5), 1045-1062. <https://doi.org/10.1037/a0027408>
- [455] Twenge, J. M., Gentile, B., DeWall, C. N., Ma, D., Lacefield, K., & Schurtz, D. R. (2010). Birth cohort increases in psychopathology among young Americans, 1938–2007: A cross-temporal meta-analysis of the MMPI. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 145-154. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.10.005>
- [456] Uncu, O. (2021). *Reddedilme Duyarlılığı, Hissedilen Yalnızlık ve Aleksitimik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- [457] Uslu, S. (2022). *Evli Bireylerde Öz Eleştirelilik Seviyesi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- [458] Uygur, S. S. (2019). Ergenlerin Bilinçli Farkındalığının Yordanmasında Başa Çıkma Stilleri, Empati ve Duygusal Düzenlemenin Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(55), 1247-1279.
- [459] Uzar, M., Dmitrzak-Węglarz, M., & Słopień, A. (2023). Mentalizing in Adolescents with Borderline Personality Disorder. *Brain Sciences*, 13(10), 1473. <https://doi.org/10.3390/brainsci13101473>
- [460] Üredi, L., & Ulum, H. (2017). Çocuklarda duygu ayarlayabilme yetisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. İçinde Ö. Demirel & S. Dinçer (Ed.), *Küreselleşen dünyada eğitim* (ss. 463-472). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053188407.30>
- [461] van der Velde, N., Schaap-Jonker, H., Eurelings-Bontekoe, E. H. M., & Corveleyn, J. M. T. (2021). God Representation Types Are Associated with Levels of Personality Organization and

- Christian Religious Orthodox Culture. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 209(10), 710.
<https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001363>
- [462] Varlı, S. (2022). *Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Becerilerinin Yaşam Yönelimi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. FSM Vakıf Üniversitesi.
- [463] Varol, D. (2019). *Beliren Yetişkinlerde Romantik Kıskançlığın Narsistik Kişilik Özellikleri, Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Yetkinlik Beklentisi Bağlamında İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- [464] Vatan, S. (2019). Özgül Duygular Temelli Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 63-70.
- [465] Vatan, S. ve Oruçlular Kahya, Y. (2018). Duygu düzenleme becerileri ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(2), 192-201.
- [466] Velotti, P., Balzarotti, S., Tagliabue, S., English, T., Zavattini, G. C., & Gross, J. J. (2016). Emotional suppression in early marriage: Actor, partner, and similarity effects on marital quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(3), 277-302.
<https://doi.org/10.1177/0265407515574466>
- [467] Velotti, P., Garofalo, C., & Bizzi, F. (2015). Emotion dysregulation mediates the relation between mindfulness and rejection sensitivity. *Psychiatria Danubina*, 27(3), 259-272.
- [468] Verreault, M., Sabourin, S., Lussier, Y., Normandin, L., & Clarkin, J. F. (2013). Assessment of Personality Organization in Couple Relationships: Factorial Structure of the Inventory of Personality Organization and Incremental Validity Over Neuroticism. *Journal of Personality Assessment*, 95(1), 85-95. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.713883>
- [469] Verreault, M., Sabourin, S., Lussier, Y., Normandin, L., & Clarkin, J. F. (2013). Assessment of Personality Organization in Couple Relationships: Factorial Structure of the Inventory of Personality Organization and Incremental Validity Over Neuroticism. *Journal of Personality Assessment*, 95(1), 85-95. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.713883>
- [470] Vrouva, I., ve Fonagy, P. (2009). Development Of The Mentalizing Stories For Adolescents (MSA). *Journal Of American Psychoanalysis Association*, 57(5), 1174-1179.
- [471] Walsh, Z., Shea, M. T., Yen, S., Ansell, E. B., Grilo, C. M., McGlashan, T. H., Stout, R. L., Bender, D. S., Skodol, A. E., Sanislow, C. A., Morey, L. C., & Gunderson, J. G. (2013). Socioeconomic-Status and Mental Health in a Personality Disorder Sample: The Importance of Neighborhood Factors. *Journal of Personality Disorders*, 27(6), 820-831.
https://doi.org/10.1521/pedi_2012_26_061

- [472] Watson, J., & Nesdale, D. (2012). Rejection Sensitivity, Social Withdrawal, and Loneliness in Young Adults. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(8), 1984-2005. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2012.00927.x>
- [473] Weinstein, A., Abu, H. B., Timor, A., & Mama, Y. (2016). Delay discounting, risk-taking, and rejection sensitivity among individuals with Internet and Video Gaming Disorders. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(4), 674-682. <https://doi.org/10.1556/2006.5.2016.081>
- [474] Wright, A., Thomas, K., Hopwood, C., Markon, K., Pincus, A. & Krueger, R. (2012). The hierarchical structure of dsm-5 pathological personality traits. *Journal of Abnormal Psychology*, 121(4), 951-957. <https://doi.org/10.1037/a0027669>
- [475] Yang, Y. (2023). A daily diary study on stressors, hurt feelings, aggression, and somatic symptoms: The role of rejection sensitivity and negative emotion differentiation. *Aggressive Behavior*, 49(4), 371-383. <https://doi.org/10.1002/ab.22076>
- [476] Yavuzoğlu, C. (2019). *A Single Case Study on the Dynamic Associations Between Mentalization and Affect Regulation of a Child with Asperger's Syndrome In Psychodynamic Psychotherapy* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- [477] Yıldırım, U. (2023). *Romantik ilişkilerde duygusal istismarın, psikodinamik kişilik organizasyonları, klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve aleksitimi ile ilişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. FSM Vakıf Üniversitesi.
- [478] Yıldız, S. İ. (2021). *Beliren Yetişkinlerde Yalnızlığın Yordayıcıları Olarak Bağlanma Stilleri, Reddedilme Duyarlılığı ve Mükemmeliyetçiliğin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. FSM Vakıf Üniversitesi.
- [479] Yılmaz, Y., Saygılı, İ., Bilge, D., Çınar, S., Bodur, N. E., & Bayrak, A. (2012, Ekim 22). *Erenköy kişilik örgütlenmesi tanı formu faktör yapısı güvenirliği ve geçerliği*. 48. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Bursa. <https://psikiyatri.org.tr/1058/48-ulusal-psikiyatri-kongresi-kitabi-ve-fotograflari-kongre-sitemizde-yayinlanm>
- [480] Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). Schema therapy: Conceptual model. *İçinde Schema Therapy: A Practitioner's Guide* (ss. 1-62). Guilford.
- [481] Yuan, J., Li, H., Long, Q., Yang, J., Lee, T. M. C., & Zhang, D. (2020). Gender Role, But Not Sex, Shapes Humans' Susceptibility to Emotion. *Neuroscience Bulletin*, 37, 201-216. <https://doi.org/10.1007/s12264-020-00588-2>
- [482] Yun, R., Stern, B., Lenzenweger, M., & Tiersky, L. (2013). Refining personality disorder subtypes and classification using finite mixture modeling. *Personality Disorders Theory Research and Treatment*, 4(2), 121-128. <https://doi.org/10.1037/a0029944>

- [483] Yurtsever, G. (2004). Emotional regulation strategies and negotiation. *Psychological Reports*, 95(7), 780-786. <https://doi.org/10.2466/PRO.95.7.780-786>
- [484] Yüksel, R. (2015). *Hemşirelik Öğrencilerinde Yalnızlık ile Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- [485] Zandpour, M., Hasani, J., Russo, L., Sharp, C., Lind, M., & Borelli, J. (2023). Mentalization in Typically and Atypically Developing Iranian Children and Its Associations with Age, Sex, and Externalizing/Internalizing Symptoms. *Children*, 10(4), 657. <https://doi.org/10.3390/children10040657>
- [486] Zandpour, M., Lind, M., Sharp, C., Hasani, J., Bagheri Sheykhangafshe, F., & Borelli, J. L. (2024). Attachment-Based Mentalization Profiles of Iranian Children: A Mixed-Method Approach. *Children*, 11(2), 258. <https://doi.org/10.3390/children11020258>
- [487] Zeegers, M. A. J., Colonnaesi, C., Stams, G.-J. J. M., & Meins, E. (2017). Mind matters: A meta-analysis on parental mentalization and sensitivity as predictors of infant–parent attachment. *Psychological Bulletin*, 143(12), 1245-1272. <https://doi.org/10.1037/bul0000114>
- [488] Zelazo, P. & Cunningham, W. A. (2007). Executive Function: Mechanisms Underlying Emotion Regulation. İçinde J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation*, 1st ed. The Guilford Press.
- [489] Zilverstand, A., Parvaz, M. A., & Goldstein, R. Z. (2017). Neuroimaging cognitive reappraisal in clinical populations to define neural targets for enhancing emotion regulation. A systematic review. *NeuroImage*, 151, 105-116. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2016.06.009>
- [490] Zinko, R., Gentry, W. & Laird, M. (2016). A development of the dimensions of personal reputation in organizations. *International Journal of Organizational Analysis*, 24(4), 634-649. <https://doi.org/10.1108/ijoa-04-2015-0854>
- [491] Zlomke, K., & Hahn, K. (2010). Cognitive emotion regulation strategies: Gender differences and associations to worry. *Personality and Individual Differences*, 48, 408-413. <https://doi.org/doi.org/10.1016/J.PAID.2009.11.007>.

EKLER

EK A: Kişisel Bilgi Formu

EK B: Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN)

EK C: Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)

EK D: Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ)

EK E: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ)

EK A: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: Kadın, Erkek

Yaşınız:

Eğitim Düzeyiniz (mezun): İlköğretim, Ortaöğretim, Lise, Üniversite, Yüksek Lisans, Doktora, Diğer

Medeni Durumunuz: Bekar, Nişanlı, Evli, Boşanmış, Dul, Diğer

Kiminle birlikte yaşadığı: Tek, Eş/parner, Anne baba, Kardeş(ler), Diğer

İlişki durumu: İlişkisi yok, İlişkisi var

İlişkisi var ise ne zamandır var? 0-3 ay, 3-6 ay, 6-12 ay, 1 yıl – 2 yıl, 2 yıl-3 yıl, 3 yıl- 4 yıl, 4 yıl – 5 yıl, 5 yıl – 10 yıl, 10 yıl ve üstü

Meslek/iş durumu (varsa):

Aylık gelir durumu (varsa):

Psikiyatri doktoruna başvurduğunuz mu? Evet, Hayır

Yanıtınız evet ise konulan tanı/tanıları yazınız.

Psikoterapi hizmeti aldınız mı? Evet, Hayır

Yanıtınız evet ise hangi şikayetlerle başvurduğunuzu yazınız.

EK B: Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN)

Yönerge: Bu envanterde insanların hayatları boyunca sergilediği çeşitli tutum, duygu ve davranışlar ile ilgili ifadeler vardır. Lütfen aşağıdaki tüm yönergeleri dikkatle okuyun ve size uygun şekilde tamamlayın. Bu envanteri tamamlamak için uzman olmanız gerekmemektedir. Bu envanter, her bir soruyu olabildiğince dürüstçe ve içtenlikle yanıtlarsanız amacına ulaşacaktır. Tutum, duygu ve davranışlarınızla ilgili olabildiğince açık şekilde bilgi verin lütfen. Kendinizi ve deneyimlerinizi düşünürken, sadece alkol ya da ilaç etkisi altında sergilemiş olabileceğiniz tutum, duygu ya da davranışları dikkate almayın.

1	2	3	4	5		
Doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Sıklıkla doğru	Her zaman doğru		
1.	İnsanları üzen şeyler yaptığımı; ancak bunların insanları neden üzdüğünü anlayamadığımı fark ederim.	1	2	3	4	5
2.	Bir şeyi sadece gerçek olarak algılamayı mı istiyorum yoksa o şey sahiden gerçek mi söyleyemem.	1	2	3	4	5
3.	Kaygılıyken ya da aklım karışık olduğunda, dış dünyadaki şeyler de bana anlamsız gelir.	1	2	3	4	5
4.	Çevremdeki her şey belirsizleştiyse ve karıştıysa iç dünyam da belirsiz ve karışık bir hal alır.	1	2	3	4	5
5.	Yakın bir ilişki içindeyken benlik duygumu yitirmekten korkarım.	1	2	3	4	5
6.	İnsanlar beni başarılı bulduğunda çok mutlu, başarısız bulduğunda ise mahvolmuş hissederim.	1	2	3	4	5
7.	Sıcakkanlı ve fedakâr olmak ile soğuk ve ilgisiz biri olmak arasında gidip gelirim.	1	2	3	4	5
8.	İşte ya da okuldaki halime kıyasla evde daha farklı bir kişiymişim gibi hissederim.	1	2	3	4	5
9.	İnsanlar hayran olduğum kişilerin eksik yönlerini görmekte zorluk çektiğimi söyler.	1	2	3	4	5
10.	Duyduğum bir sesin ya da gördüğüm bir şeyin hayal dünyamın ürünü olup olmadığından emin olamam.	1	2	3	4	5
11.	Her nasılsa, insanlarla ilişkilerimi nasıl yürüteceğimi asla tam olarak bilemem.	1	2	3	4	5
12.	Benim için önemli olan insanların benimle ilgili duygu ve düşünceleri aniden değişecek diye korkarım.	1	2	3	4	5
13.	İnsanlar bana o kadar çok ihanet eder ve düşman olur ki, insanlara güvenmekte zorluk çekerim.	1	2	3	4	5

14.	Bir hevesle hobiler ve ilgi alanlarına yönelip sonra onlardan kolaylıkla vazgeçerim.	1	2	3	4	5
15.	İnsanlar bana, ya sevgiye boğarak ya da terk ederek karşılık verme eğilimindeler.	1	2	3	4	5
16.	Kendimi, farklı zamanlarda tamamen farklı huyları olabilen bir insan olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
17.	Mantıklı bir açıklaması olmayan şeyler duyduğum veya gördüğüm olur.	1	2	3	4	5
18.	Bazı fiziksel duyumlar bedenimde gerçekten var mı yoksa hayal ürünü mü söyleyemem.	1	2	3	4	5
19.	Yanıldığım sonradan ortaya çıksa bile, insanlara taparcasına hayranlık duymaya devam ederim.	1	2	3	4	5
20.	Bir şeyi sadece gerçek olarak algılamayı mı istiyorum yoksa o şey sahiden gerçek mi söyleyemem.	1	2	3	4	5
21.	Gerçekte var olmayan şeyleri gördüğüm olur.	1	2	3	4	5
22.	Güvende hissedebilmem için birisine hayranlık duymam gerekir.	1	2	3	4	5
23.	Beni iyi tanıyan kişiler bile nasıl davranacağımı tahmin edemez.	1	2	3	4	5
24.	Beni çok iyi tanıyan insanlar da dahil olmak üzere, insanların benimle ilgili düşüncelerinden emin olmam zordur.	1	2	3	4	5
25.	Hiç kimsenin göremeyeceği ya da duyamayacağı şeyleri görebilirim ya da duyabilirim.	1	2	3	4	5
26.	Kendimi, neredeyse bir başkasıymışım, tanıdığım (arkadaş, akraba gibi) hatta tanımadığım birisiymişim gibi hissederim.	1	2	3	4	5
27.	Hiç kimsenin anlayamayacağı ya da bilemeyeceği şeyleri anlarım ya da bilirim.	1	2	3	4	5
28.	Davranışlarımdaki değişimlere bir anlam veremem.	1	2	3	4	5
29.	Başkalarının gerçekte var olmadığını iddia ettiği şeylerin seslerini duyduğum olur.	1	2	3	4	5
30.	Duygularımı aşırı uçlarda, ya çok mutlu olarak ya da derin bir kederle yaşama eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
31.	Gördüğüm şeylerin, onlara yakından baktığımda, başka şeylere dönüştüklerini düşünürüm.	1	2	3	4	5

EK C: Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)

Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve size en uygun seçeneği 1 ile 5 arasında işaretleyiniz.

1	2	3	4	5
Tamamen yanlış	Çoğunlukla yanlış	Hem doğru hem yanlış	Çoğunlukla doğru	Tamamen doğru

1.	Davranışlarıma yol açan nedenleri anlamayı önemserim.	1	2	3	4	5
2.	Başkalarının kişilik özellikleri hakkında karar verirken ne söyleyip ne yaptıklarını dikkatlice gözlerim.	1	2	3	4	5
3.	Başkalarının duygularını tanıyabilirim.	1	2	3	4	5
4.	Çoğunlukla başkaları ve onların davranışları üzerine düşünürüm.	1	2	3	4	5
5.	Genellikle insanları neyin rahatsız ettiğini ayırt edebilirim.	1	2	3	4	5
6.	Başkalarının duygularını paylaşabilirim (örn. acısını/ sevincini paylaşmak gibi).	1	2	3	4	5
7.	Birisi beni sinirlendirdiğinde neden o şekilde tepki verdiğimi anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
8.	Kendimi kötü hissettiğimde üzgün mü, korkmuş mu yoksa kızgın mı olduğumdan emin olamam.	1	2	3	4	5
9.	Başkalarının davranışlarını anlamaya çalışarak vaktimi harcamayı sevmem.	1	2	3	4	5
10.	Başkalarının düşünce ve duygularını bildiğimde davranışları hakkında doğru tahminlerde bulunabilirim.	1	2	3	4	5
11.	Çoğu kez kendime bile neden öyle bir şey yaptığımı izah edemem.	1	2	3	4	5
12.	Bazen bir başkasının duygularını o bana henüz bir şey söylemeden anlayabilirim.	1	2	3	4	5
13.	Yakın olduğum insanlarla ilişkilerimde ne olup bittiğini anlamayı önemserim.	1	2	3	4	5
14.	Kendimle ilgili hoşuma gitmeyecek bir şeyi keşfetmek istemem.	1	2	3	4	5
15.	Yakın olduğum insanlarla sık sık duygular hakkında konuşurum.	1	2	3	4	5
16.	Üzüldüğümü, incindiğimi ya da korktuğumu kendime itiraf etmeyi güç bulurum.	1	2	3	4	5
17.	Sorunlarım hakkında düşünmekten hoşlanmam.	1	2	3	4	5

18.	Yakın olduğum insanların belirgin özelliklerini doğru ve yırtılı biçimde tarif edebilirim.	1	2	3	4	5
19.	Tam olarak nasıl hissettiğim konusunda sıklıkla kafam karışık.	1	2	3	4	5
20.	Duygularımı ifade etmek konusunda uygun sözcükleri bulmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
21.	İnsanlar bana kendilerini anladığımı ve akıllıca tavsiyeler verdiğimi söyler.	1	2	3	4	5
22.	İnsanların neden belirli şekillerde davrandıkları hep ilgimi çekmiştir.	1	2	3	4	5
23.	Ne hissettiğimi kolayca tanımlayabilirim.	1	2	3	4	5
24.	İnsanlar kendi duyguları ve ihtiyaçları hakkında konuşurlarken aklım başka şeylere kayar.	1	2	3	4	5
25.	Hepimiz hayat şartlarına tabi olduğumuz için başkalarının ihtiyaçlarını veya isteklerini düşünmek anlamsızdır.	1	2	3	4	5

EK D: Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ)

Aşağıdaki ifadeler, insanların zaman zaman başkalarından bazı şeyler istediği durumları tanımlamaktadır. Her ifade için, **o durumda kendinizin bulunduğunu hayal ediniz ve ilgili soruları cevaplayınız.**

1. Anne babanızdan ya da başka bir aile üyesinden maddi olarak zor bir zamanınızda, yardım etmesi için borç istiyorsunuz.

•Ailenizin size yardım etmeyi isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam			Çok kaygılanırım		
	1	2	3	4	5	6
•Ellerinden geldiğince yardım etmeyi kabul edeceklerini düşünürüm.	Hiç olası değil			Çok büyük olasılıkla		
	1	2	3	4	5	6

2. Yakın bir arkadaşınızla, onu ciddi bir şekilde üzen bir şey yaptıktan sonra konuşmak üzere konuyu açıyorsunuz.

• Arkadaşınızın sizinle konuşmak isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam			Çok kaygılanırım		
	1	2	3	4	5	6
• Onun sorunları çözmek için benimle konuşmak isteyeceğini düşünürüm.	Hiç olası değil			Çok büyük olasılıkla		
	1	2	3	4	5	6

3. Eşinizle olan ilişkinizde cinsel korunma konusunu gündeme getiriyorsunuz ve bunun sizin için ne kadar önemli olduğunu söylüyorsunuz.

• Tepkisinin ne olacağı konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam			Çok kaygılanırım		
	1	2	3	4	5	6
• Onun savunmaya geçmeden, olası seçeneklerimizi konuşmaya istekli olacağını düşünürüm.	Hiç olası değil			Çok büyük olasılıkla		
	1	2	3	4	5	6

4. İşyerinde yaşadığınız bir sorunla ilgili olarak şefinizden yardım istiyorsunuz.

• Şefinizin size yardım etmek isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam			Çok kaygılanırım		
	1	2	3	4	5	6
• Bana yardım etmeye çalışacağını düşünürüm.	Hiç olası değil			Çok büyük olasılıkla		
	1	2	3	4	5	6

5. Şiddetli bir tartışma sonrasında, barışmak istediğiniz için eşinizle konuşmak istiyorsunuz.

• Eşinizin sizinle barışmak isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam	Çok kaygılanırım
	1 2 3	4 5 6
• Onun barışmaya en az benim kadar istekli olacağını düşünürüm.	Hiç olası değil	Çok büyük olasılıkla
	1 2 3	4 5 6

6. Anne babanızdan ya da diğer aile üyelerinden sizin için önemli bir etkinliğe katılmalarını istiyorsunuz.

• Gelmek isteyip istemeyecekleri konusunda ne kadar kaygılı ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam	Çok kaygılanırım
	1 2 3	4 5 6
• Onların gelmek isteyeceklerini düşünürüm.	Hiç olası değil	Çok büyük olasılıkla
	1 2 3	4 5 6

7. Bir partide, odanın diğer tarafında tanışmayı istediğiniz birini fark ediyorsunuz ve bir sohbet başlatmak üzere ona yaklaşıyorsunuz.

• Onun sizinle konuşmayı isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam	Çok kaygılanırım
	1 2 3	4 5 6
• Onun benimle konuşmak isteyeceğini düşünürüm.	Hiç olası değil	Çok büyük olasılıkla
	1 2 3	4 5 6

8. Son zamanlarda sizinle eşiniz arasında biraz mesafe olduğunu fark ediyorsunuz ve ona yolunda gitmeyen bir şeylerin olup olmadığını soruyorsunuz.

• Onun sizi hala sevip sevmediği ve sizinle birlikte olmak isteyip istemediği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam	Çok kaygılanırım
	1 2 3	4 5 6
• Başka ne olup bitiyor olursa olsun, içten bir sevgi ve ilişkimize bağlılık göstereceğini düşünürüm.	Hiç olası değil	Çok büyük olasılıkla
	1 2 3	4 5 6

9. Aklınızda gerçekten konuşma ihtiyacı hissettiğiniz bir şey olduğunda, bir arkadaşınızı arıyorsunuz.

• Arkadaşınızın sizi dinlemek isteyip istemeyeceği konusunda ne kadar kaygılanırsınız ya da tedirgin olursunuz?	Hiç kaygılanmam	Çok kaygılanırım
	1 2 3	4 5 6
• Beni dinleyeceğini ve destekleyeceğini düşünürüm.	Hiç olası değil	Çok büyük olasılıkla
	1 2 3	4 5 6

EK E: Duygu Düzenleme Becerileri  l eği (DDB )

Değerli katılımcı, Aşağıda son bir hafta içerisinde yaşamış olabileceğiniz duygularla ilgili bazı ifadeler bulacaksınız. Lütfen, her bir ifadenin yanına size en uygun gelen cevabı işaretleyiniz. Lütfen ifadelerde çok zaman harcamayınız, aklınıza ilk gelen cevabı işaretleyiniz, aklınıza ilk gelen yanıt büyük olasılıkla en iyisidir.					
Duygularla Baş Etme: Son bir hafta içerisinde...	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık sık	Nerede yse her zaman
1.)...Hissettiklerime bilinçli olarak dikkat edebildim.	0	1	2	3	4
2.)... Bilinçli olarak olumlu hisler ortaya �ıkarabildim.	0	1	2	3	4
3.)... Duygusal tepkilerimi anladım.	0	1	2	3	4
4.)... Olumsuz hislerime tahammül edebildim.	0	1	2	3	4
5.)... Olumsuz hislerimi kabul edebildim.	0	1	2	3	4
6.)...Hislerimi adlandırabildim.	0	1	2	3	4
7.)... Hissettiklerimle ilgili net bir fiziksel algıya sahiptim.	0	1	2	3	4
8.)... Olumsuz hislerle karşı karşıya kalacak bile olsam, ne yapmak istiyorsam onu yaptım.	0	1	2	3	4
9.)... Sıkıntılı durumlarda kendime güvence vermeye çalıştım.	0	1	2	3	4
10.)... Olumsuz hislerim üzerinde bir etki yaratabildim.	0	1	2	3	4
11.)...Hissettiklerimin ne anlama geldiklerini biliyordum.	0	1	2	3	4
12.)...Gerektiğinde olumsuz duygularıma odaklanabildim.	0	1	2	3	4
13.)... Herhangi bir anda hangi duyguyu hissettiğimi biliyordum.	0	1	2	3	4
14.)...Belli durumlardaki duygusal değişimlere karşı vücudumun gösterdiği değişiklikleri bilinçli olarak fark ettim.	0	1	2	3	4

15.)...Duygusal olarak sıkıntılı olan durumlarda kendimi neşelendirmeye çalıştım.	0	1	2	3	4
16.)...Olumsuz hislerime rağmen yapmak istediklerimi yaptım.	0	1	2	3	4
17.)...Olumsuz olsalar bile hissettiklerimle aram iyiydi.	0	1	2	3	4
18.)...Olumsuz hislerim yoğun olsalar bile onlara tahammül edebileceğimden emindim.	0	1	2	3	4
19.)...Hislerimi bilinçli olarak deneyimleyebildim.	0	1	2	3	4
20.)... Hissettiklerimin nedenlerinin farkındaydım.	0	1	2	3	4
21.)... Hissettiklerimi etkileyebileceğimin farkındaydım.	0	1	2	3	4
22.)... Bunu yaparken olumsuz hislerimi tetikleyebileceğini veya yoğunlaştırabileceğini düşünmememe rağmen benim için önemli olan amaçlarımı sürdürdüm.	0	1	2	3	4
23.)...Olumsuz hislerimi başımdan defetmeye çalışmadan deneyimleyebildim.	0	1	2	3	4
24.)...Fiziksel duyumsamalarım nasıl hissettiğimin iyi birer göstergesiydi.	0	1	2	3	4
25.)... Hangi duyguları yaşadığım konusunda nettim.	0	1	2	3	4
26.)...Olumsuz hislerimi tolere edebildim.	0	1	2	3	4
27.)...Duygusal olarak sıkıntılı durumlarda kendi kendimi destekledim.	0	1	2	3	4

İSTANBUL
OKAN ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 13.09.2023

Toplantı Sayısı: 168

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan	(Başkan)
Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli	(Üye)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye) (Katılmadı)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye) (Katılmadı)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 13.09.2023 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 8-Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Uygulamalı Psikoloji Doktora Programı’ndan **Esra KÖTEN’in Prof. Dr. Doğan ŞAHİN** danışmanlığında “**Kişilik Örgütlenmesi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkide Mentalizasyonun ve Reddedilme Duyarlılığının Aracı Roller**” başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan
(Başkan)

Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli
(Üye)

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik
(Üye) (Katılmadı)

Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya
(Üye)

Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar
(Üye) (Katılmadı)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı
(Üye)